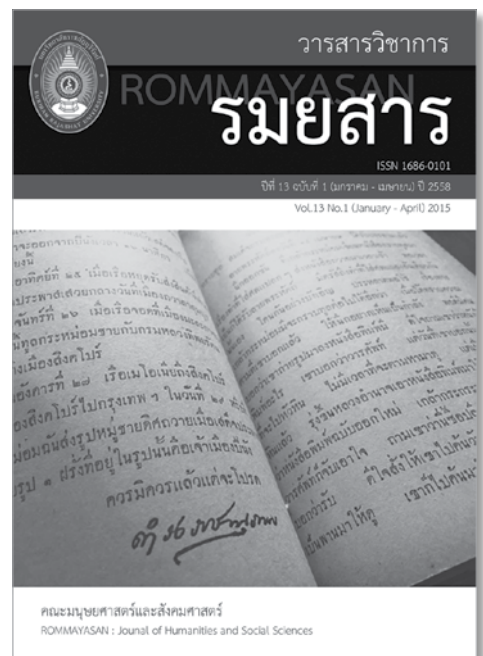

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
ปีที่ 13 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน) 2558

รรมยสาร

รรมยสาร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

Journal of Humanities and Social Sciences

ปีที่ 13 ฉบับที่ 1 (มกราคม – เมษายน) 2558

ISSN 1686-0101

■ **เจ้าของ** คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

■ **ที่ปรึกษากองบรรณาธิการ**

รศ.มาลีนี จุฑาปะมา

รศ.ดร.สมมาตร ผลเกิด

ดร.ผดุงชาติ ยั่งดี

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและบริการวิชาการ

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

■ **กองบรรณาธิการ**

ศ.พิเศษ จำนงค์ ทองประเสริฐ

ศ.กীরติ บุญเจือ

ศ.ดร.ดวงมน จิตรจำนงค์

ศ.ดร.วันชัย ทนุผล

ศ.ดร.ติน ปรัชญพฤทธิ

รศ.ดร.แอนนาเบล ภาวนิขจรบุญ

ผศ.ดร.อำไพ ตรีณสาร

รศ.ดร.สมศักดิ์ ศรีสันติสุข

รศ.ดร. ณรงค์ชัย ปิฎกรัษต์

ผศ.ดร.ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์

ผศ.ดร.สมเกียรติ รักษ์มณี

รศ.อำนาจ เย็นสบาย

รศ.วนิดา บำรุงไทย

รศ.พัฒนา ราชวงศ์

รศ.ดร.แก้ว นวลฉวี

ผศ.ดร.พชรนนท์ สายณ์ห์เกษะ

ผศ.ดร.สุรภา สมสัย

ราชบัณฑิต

ราชบัณฑิต

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยสยาม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยมหิดล

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยนเรศวร

มหาวิทยาลัยนเรศวร

มหาวิทยาลัยบูรพา

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสกลนคร

รอมยสาร

รอมยสาร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

Journal of Humanities and Social Sciences

ปีที่ 13 ฉบับที่ 1 (มกราคม – เมษายน) 2558

ISSN 1686-0101

รศ.วิสุทธิ์ ภิญโญวานิชกะ

รศ.ดร.สารภี วรรณตรง

ผศ.ดร.วรวรรณ ศรียามัย

รศ.ดร.จุมพล วิเชียรศิลป์

รศ.ดร.อาลัย จันทร์พานิชย์

รศ.ประชัน คณะวัน

ผศ.ดร.ประมุข กอปรสิริพัฒน์

ผศ.ดร.กัลยา กุลสุวรรณ

รศ.ดร.อนันต์ชัย พงศ์สุวรรณ

ผศ.ดร.ปฐมพงษ์ โพธิประสิทธิ์นันท์

ดร.พระมหาสุริโย อุดตมเมธี

Mr. Yeang Virakbot

Assoc. Prof. Dr. Bounpong Kaeorodom

นักวิชาการอาวุโส สาขาศิลปะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยพะเยา

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยเฉลิมกาญจนา วิทยาเขตบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยมหิดล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อยุธยา

Royal University of Phnom Penh, Cambodia

Savannakhet University, Laos

■ ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาถ้อยแถลงขอรับความประจําฉบับ

ศ.พิเศษ จำนงค์ ทองประเสริฐ

ศ.กิริติ บุญเจือ

ศ.ดร.ติน ปรัชญพฤทธิ

รศ.ดร.สมศักดิ์ ศรีสันติสุข

รศ.ดร.ณรงค์ชัย ปิฎกัรัชต์

รศ.ดร.แก้ว นวลฉวี

รศ.ดร.อาลัย จันทร์พานิชย์

รศ.ดร.วารีย์ ว่องโชติกุล

รศ.ดร.จรีพร จันทร์พานิชย์

ราชบัณฑิต

ราชบัณฑิต

ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐประศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยมหิดล

มหาวิทยาลัยบูรพา

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการทั่วไป

รรมยสาร

รรมยสาร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

Journal of Humanities and Social Sciences

ปีที่ 13 ฉบับที่ 1 (มกราคม – เมษายน) 2558

ISSN 1686-0101

รศ.ดร.อนันต์ชัย พงศ์สุวรรณ

รศ.พัฒนา ราชวงศ์

รศ.สมบัติ ประจัญตานต์

รศ.สงบ บุญคล้าย

ผศ.ดร.ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์

ผศ.ดร.สมเกียรติ รักษ์มณี

ผศ.ดร.วรวรรณ ศรียาภัย

ผศ.ดร.ประมุข กอปรสิริพัฒน์

ผศ.ดร.ปฐมพงษ์ โพธิประสิทธิ์นันท์

ผศ.ดร.ละออง ภู่งเงิน

ผศ.ดร.บุญฤดี สาลี

ผศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ

ผศ.อนันต์ ลิขิตประเสริฐ

ดร.สาธิต ผลเจริญ

ดร.สัญญาครณ์ สวัสดิ์ไธสง

ดร.จารุณี ชัยโชติอนันต์

มหาวิทยาลัยเฉลิมกาญจนา วิทยาเขตบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยนเรศวร

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาตะวันออก

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยพะเยา

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

มหาวิทยาลัยมหิดล

ผู้เชี่ยวชาญทางด้านครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาสังคม

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและสิ่งทอ

■ บรรณาธิการ

ผศ.บุญแสนอ ตรีวิเศษ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

■ ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ดร.สมศักดิ์ พันธุ์ศิริ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

■ ประชาสัมพันธ์

อาจารย์ธัญลักษณ์ นุสาयरรัมย์

รอมยสาร

รอมยสาร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

Journal of Humanities and Social Sciences

ปีที่ 13 ฉบับที่ 1 (มกราคม – เมษายน) 2558

ISSN 1686-0101

■ ศิลปกรรม – รูปเล่ม – ภาพประกอบ

อาจารย์ปาลิตา ผลประดับเพ็ชร์

■ กำหนดออก

ปีละ 3 ฉบับ (ม.ค. - เม.ย., พ.ค. - ส.ค., ก.ย. - ธ.ค.)

■ คณะกรรมการบริหารวารสาร

คณบดี

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

รองคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา

รองคณบดีฝ่ายประกันคุณภาพ

รองคณบดีฝ่ายวิจัยและพัฒนา

ผศ.ดร.สุนันท์ เสนารัตน์

อาจารย์จรรยาภรณ์ ปีตาหะสังข์

อาจารย์ ดร.อุดม ชัยสุวรรณ

อาจารย์วีรชัย ยศโสธร

อาจารย์รุ่งนภา จะนันทน์

อาจารย์ธัญลักษณ์ นุสาธรัมย์

อาจารย์ปาลิตา ผลประดับเพ็ชร์

นายมลชัย สุขมาศ

ที่ปรึกษา

ประธานกรรมการ

กรรมการ

กรรมการ

กรรมการ

กรรมการ

กรรมการ

กรรมการ

กรรมการ

กรรมการ

กรรมการและเลขานุการ

กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

Rommayaan

Journal of Humanities and Social Sciences

Vol. 13 No. 1 (January - April) 2015

ISSN 1686-0101

■ Publisher :

Faculty of Humanities and Social Sciences

Buriram Rajabhat University

■ Editorial Advisors :

Assoc. Prof. Malini Chuthopama

President of Buriram Rajabhat University

Assoc. Prof. Dr. Sommat Phonkoet

Vice President of Buriram Rajabhat University

Dr. Phadungchat Yangdi

Dean of Faculty of Humanities and

Social Sciences

■ Editorial Board :

Inviting Prof. Chamnong Thongprasoet

Fellow of Royal Institute

Prof. Kirati Bunchuea

Fellow of Royal Institute

Prof. Dr. Duangmon Chitchamnong

Prince of Songkhla University, Pattani Campus

Prof. Dr. Wanchai Thanuphon

Silpakorn University

Assoc. Prof. Dr. Annabel Phamanikhachonbun

Chulalongkorn University

Assist. Prof. Dr. Amphai Tiranasan

Chulalongkorn University

Assoc. Prof. Dr. Somsak Srisantisuk

Khonkean University

Assoc. Prof. Dr. Narongchai Pidokrat

Mahidol University

Assist. Prof. Dr. Chatsiri Piyaphimonsit

Kasetsat University

Assist. Prof. Dr. Somkiat Raksamani

Kasetsat University

Assoc. Prof. Amnat Yensabai

Srinakharinwirot University

Assoc. Prof. Wanida Bamrunghthai

Naresuan University

Assoc. Prof. Phatthana Ratchawong

Naresuan University

Assoc. Prof. Dr. Kaeo Naunchawi

Burapha University

Assist. Prof. Dr. Photcharanon Sayankena

Maharakham University

Assist. Prof. Dr. Surapha Somsai

Rajamangala University of Technology Isan,

Sakonnakhon campus

Assoc. Prof. Wisut Phinyowanitchaka

Distinguished Scholar in Arts

Rommayasan

Journal of Humanities and Social Sciences

Vol. 13 No. 1 (January - April) 2015

ISSN 1686-0101

Assoc. Prof. Dr. Saraphi Wantrong
Assist. Prof. Dr. Worawat Sriyaphai
Assoc. Prof. Dr. Chumphon Wichainsin
Assoc. Prof. Dr. Alai Chanphanit
Assoc. Prof. Prachan Khanewan
Assist. Prof. Dr. Pramuk Kopsiriphat
Assist. Prof. Dr. Kanlaya Kunsuwan
Assoc. Prof. Dr. Ananchai Phongsuwan
Assist. Prof. Dr. Phathomphong Phoprasitthinan
Dr. Phramaha Suriyo Uttamamethi
Mr. Yeang Virakbot
Assoc. Prof. Dr. Bounpong Keorodom

Surindra Rajabhat University
Phayoa University
Buriram Rajabhat University
Buriram Rajabhat University
Buriram Rajabhat University
Nakhonrachasima Rajabhat University
Rajabhat Mahasarakham University
Chalemkanchana University, Buriram Campus
Mahidol University
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Royal University of Phnom Penh, Cambodia
Savannakhet University, Loas

■ Peer Reviewers of the Issue:

Inviting Prof. Chamnong Thongprasoet
Prof. Kirati Bunchuea
Prof. Dr. Tin Pratchayaphrit
Assoc. Prof. Dr. Somsak Srisantisuk,
Assoc. Prof. Dr. Narongchai Pidokrat
Assoc. Prof. Dr. Kaeo Naunchawi
Assoc. Prof. Dr. Alai Chanphanit
Assoc. Prof. Dr. Wari Wongchotikun
Assoc. Prof. Dr. Churiphon Chanphanit
Assoc. Prof. Dr. Ananchai Phongsuwan

Fellow of Royal Institute
Fellow of Royal Institute
Specialist in Public Administration
Khonkean University
Mahidol University
Burapha University
Buriram Rajabhat University
Buriram Rajabhat University
Specialist in General Management
Chalemkanchana University,
Buriram Campus

Rommayaan

Journal of Humanities and Social Sciences

Vol. 13 No. 1 (January - April) 2015

ISSN 1686-0101

Assoc. Prof. Phatthana Ratchawong

Assoc. Prof. Sombat Prachonsan

Assoc. Prof. Sangop Bunkhloi

Assist. Prof. Dr. Chatsiri Piyaphimonsit

Assist. Prof. Dr. Somkiat Raksamani

Assist. Prof. Dr. Worawat Sriyaphai

Assist. Prof. Dr. Pramuk Kopsiriphat

Assist. Prof. Dr. Phathomphong Phoprasitthinan

Assist. Prof. Dr. La-Ong Phungoen

Assist. Prof. Dr. Banyat Sali

Assist. Prof. Dr. Sanya Khenaphum

Assist. Prof. Anan Likhitprasoet

Dr. Sathit Phoncharoen

Dr. Sanyasora Sawatthaisong

Dr. Charuni Chaichotanan

Naresuan University

Buriram Rajabhat University

Specialist in Oriental Language

Kasetsat University

Kasetsat University

Phayoa University

Nakhonrachasima Rajabhat University

Mahidol University

Specialist in Education

Maharakham University

Maharakham Rajabhat University

Specialist for Social Development

Buriram Rajabhat University

Sakonkakhon Rajabhat University

Specialist in Research and Textile

■ Editor in Chief:

Assistant Professor Bunsanoe Triwiset

Faculty of Humanities and Social Sciences,
Buriram Rajabhat University

■ Assistant Editor:

Dr. Somsak Phansiri

Faculty of Humanities and Social Science,
Buriram Rajabhat University

Rommayasan

Journal of Humanities and Social Sciences

Vol. 13 No. 1 (January - April) 2015

ISSN 1686-0101

■ Public Relation:

Thanyalak Nusairam

■ Art work- Cover- Design:

Palita Phonpradaphet

■ Date of Issue:

Three issues per year (January-April, May-August, September-December)

■ Managerial Board of the Journal:

Dean of Faculty of Humanities and Social Sciences	Advisor
Deputy Dean for Academic Affairs	Chairman
Deputy Dean for Student Affairs	Member
Deputy Dean for Quality Assurance	Member
Deputy Dean for Research and Development	Member
Assist. Prof. Dr. Sunan Senarat	Member
Chariyaphon Pitathasang	Member
Dr.Udom Chaisuwan	Member
Wirachai Yotsothon	Member
Rung Napha Chanan	Member
Thanyalak Nusairam	Member and Secretary
Palita Phonpradaphet	Member and Assistant Secretary
Monchai Sukmat	Member and Assistant Secretary

รมยสาร

รมยสาร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

Journal of Humanities and Social Sciences

ปีที่ 13 ฉบับที่ 1 (มกราคม – เมษายน) 2558

ISSN 1686-0101

รมยสาร เป็นวารสารวิชาการของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ มีกำหนดออกปีละ 3 ฉบับ เดือนมกราคม – เมษายน, เดือนพฤษภาคม – สิงหาคม และเดือนกันยายน – ธันวาคม โดยมีได้วางจำหน่าย มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ ภาษา วรรณกรรมชาติพันธุ์ บรรณารักษ์ ดนตรี นาฏศิลป์ กฎหมาย การพัฒนาสังคม การศึกษา การเมือง วัฒนธรรม ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม และสนับสนุนให้นักวิชาการทั่วไปได้มีพื้นที่ในการเผยแพร่ผลงานและองค์ความรู้ใหม่ๆ

บทความทางวิชาการทุกเรื่องในวารสารเล่มนี้ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้องอย่างน้อยสองท่าน ทั้งนี้ ข้อคิดเห็นในบทความต่างๆ ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่ละท่าน กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นชอบกับข้อคิดเห็นดังกล่าว

ส่งบทความได้ที่

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ อ.เมือง จ.บุรีรัมย์ 31000

โทรศัพท์ / โทรสาร 044-612858

เว็บไซต์ <http://www.human.bru.ac.th/rom/index.php>

Rommayasan

Journal of Humanities and Social Sciences

Vol. 13 No. 1 (January - April) 2015

ISSN 1686-0101

Rommayasan is an Academic Journal of Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University, which has been published thrice per year during January to April, May to August and September to December, free of cost, with its aims of dissemination of a new knowledge on the following fields:

- Language
- Ethnography
- Music
- Law
- Education
- Culture
- History
- Literary work
- Library science
- Dramatic Arts
- Social development
- Politics
- Geography
- Art Work

In addition, it supports and provides an opportunity to teaching staff and scholar to publish the academic work and new knowledge. All articles in this Journal had been examined at least by two peer reviewers in the field, and the opinions appeared in various articles are those of the contributors, and the editorial board needs not agree with those opinions.

Article Submission

Faculty of Humanities and Social Sciences

Buriram Rajabhat University, Amphoe Mueang, Buriram

Tel./Fax 044-612858

Websit : <http://www.human.bru.ac.th/rom/index.php>

บทบรรณาธิการ

ความนำ ความนัย

วารสารวิชาการ	คือหลักฐานและร่องรอย
หยั่งดออยู่ไม่ยอมถอย	เพื่อคุณค่าแห่งอาจารย์
สะท้อนความตื่นลึก	รับรู้ลึกหลากหลายด้าน
วิจัยวิจัยจนวิจารณ์	สู่วิถีผู้ใคร่ครวญ
ในถ้อยยังมีผิด	คลื่นชีวิตยอมผันผวน
ปรับปรุงให้เหมาะสม	ทุกคนล้วนต้องขัดเกลา
ตั้งตนฝนปัญญา	ใช้จักพาพันเงา
บางทีที่ใจเรา	ถูกยั่วเย้าให้อ่อนแอ
ก้าวไปสู่ชัยชนะ	แต่สัจจะคือพ่ายแพ้
คืนวันท้อมผันแปร	เต็มฝันแผลและร้าวรอย
คาดหวังกลัวผิดหวัง	แม้จริงจิ่งแต่เหงาหงอย
อดทนและรอคอย	สิ่งที่หวังคงได้มา
วิกฤตสร้างโอกาส	ในความขลาดมีความกล้า
ปัญหาแก้ปัญญา	เมื่อศรัทธาพาก้าวเดิน
วารสารวิชาการ	รรมยสารมีตื่นเงิน
สร้างทำเพื่อจำเริญ	ส่งความคิดสื่อสารใจ
สำนักแห่งอาจารย์	จิตวิญญาณผู้ฝันไฟ
บทความแห่งความนัย	สะท้อนค่าคนอาจารย์

บุญเสนาอ ตริวิเศษ
บรรณาธิการ

สารบัญ

รวมยสาร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

Journal of Humanities and Social Sciences

ปีที่ 13 ฉบับที่ 1 (มกราคม – เมษายน) 2558

Vol. 13 No. 1 (January – April) 2015

รูปแบบการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการติดตามตรวจสอบ
การดำเนินการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านโครงสร้างพื้นฐาน :
กรณีศึกษาเทศบาลตำบลห้วยโพธิ์อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

19

The model of public participation in monitoring and examining performances
of local administrative organization on infrastructure aspect : A case study
of Huai Pho Sub-District Municipality in Kalasin province.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข / พิมพลีชิต แก้วหานาม / จริญญา ชატะสุวัจนานนท์ / สิริกัญญา ค่ายหนองสง /
จารุกัญญา อุดานนท์ / กรอภา วงศ์เกษม / พสุวดี พลพิชัย / คราวุธ พลโคตร

Somsak Srisontisuk / Phimlikid Kaewhanam / Jariya Chatasuwachananon / Sirikanya Khainongsuang /
Jarukunya Audanon / Kornapha Wongkasem / Pasuvadee Polpichai / Katawut Ponkhot

การศึกษาชื่อสกุลคนไทยที่เหมือนกับชื่อจังหวัด และอำเภอภาคอีสาน

35

A study of identity of Thai surname with the name of province
and district in the North-East

พรทิพย์ ครามจันทึก / วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์ / วิไลศักดิ์ กิ่งคำ

Phonthip Khranchanthuek / Wilaiwan Khanitthanan / Wilaisak Kingkham

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้วยบารมี 10 ทศ ในพระพุทธศาสนาเถรวาท

45

The model of leadership development based on Dasaparami
in Theravada Buddhism

อุดม ชัยสุวรรณ / พระใบฎีกาเสน่ห์ ญาณเมธี / ไพฑูรย์ รื่นสัตย์ / พิสิษฐุ์ โคตรสุโพธิ์

Udom Chaisuwan / Ven.P.B.Saneh Nānamedhī / Paitoon Ruensat / Phisit Kotsupho

ผ้าใยไหมและผ้าฝ้าย : การวิจัยปฏิบัติการเปรียบเทียบความคงทนของกระบวนการ
ฟอกย้อมสีครามธรรมชาติเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของชุมชน

61

Bamboo and Cotton Fabrics : A Comparative Action Research of Durability
and Natural Indigo Dying Process for Creative Economy of Community

พองาม บุปผาไชย / ซิสิกกา วรรณจันทร์ / พิสิษฐุ์ บุญไชย

Por-ngam Bubphachai / Sisikka Wannajun / Pisit Boonchai

**สมรรถนะของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดบุรีรัมย์
โดยการใช้เกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ**

75

Competency of administrators in sub-district administrative organizations in Buriram province according to Criteria of Public Sector Management Quality Award

สถาพร วิชัยรัมย์ / ไชยา ยิ้มวิไล

Sathaporn Wichairam / Chaiya Yimwilai

**แนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาการทำบายศรีเชิงพาณิชย์ในสถานศึกษา
กรุงเทพมหานครและปริมณฑล**

89

Guideline for commercial promotion of creation of Bai Sri by indigenous knowledge of Educational Institutions in Bangkok and Vicinity

दनยาพันธ์ สรรพกิจ / วิศนี ศิลตระกูล / อัญชลี จันทาโก

Donyapan Suppakit / Wisanee Siltrakul / Ancharee Jantapo

**การสำรวจความตระหนักของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน**

97

A Survey of Buriram Rajabhat University Students' Awareness

Towards Joining the ASEAN Community

รินทร์หทัย กิตติธนาารุจน์

Rinhathai Kitthanarut

**แนวทางการพัฒนาโจทย์วิจัยที่มาจากความต้องการของชุมชนบ้านเสม็ด
ตำบลหนองเต็ง อำเภอกระสังจังหวัดบุรีรัมย์**

107

Guidelines for developing research problem derived from Community's needs of Samet Village, Nong Teng Sub-district, Krasang District, Buriram Province

อุทิศ ทาหอม / นายพิชิต วันดี / นายสำราญ ธุระตา

Utis Tahom / Pichit Wandee / Samran Dhurata

**การพัฒนากลยุทธ์การสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู
ในโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**

121

The development of motivation strategy for performance of the private school teachers in the Northeast

ธนา ดุจเพ็ญ / โกวิท วัชรินทรางกูร / กระพัน ศรีงาน

Thana Dujpen / Kovit Vajarintarangoon / Krapan Sringan

**กระบวนการพัฒนาผู้ประกอบการในโครงการหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจ
มหาวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง**

The process of Entrepreneur Development in the University Business
Incubator Project in the Lower Northeast

ขวัญนภา วงศ์ไพศาลสิริกุล

Khwuannapha Wongphaisansirikun

133

**ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน
ในองค์กรไม่แสวงผลกำไร**

Factors affecting the Efficiency of Employee's

Performance In a Non-Profit Organization

รัตน์ชนก จันย้ง / ดารณี พิมพ์ช่างทอง / รัชตา มิตรสมหวัง

Ratchaonk Janyoung / Daranee Pimchangtong / Ratchata Mitsomwang

149

การศึกษาราชศัพท์ในหนังสือ “สาส์นสมเด็จพระเจ้า”

A Study of Royal Language in the Books ‘SANSOMDET’

มณฑกาทัญจนี สิทธิสาร / สมเกียรติ รักษ์มณี

Monthakon Sitthisan / Somkiat Rakmani

163

การจัดการแหล่งท่องเที่ยว ของจังหวัดบุรีรัมย์ด้วยเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ

Management of Tourist Attractions in Buriram Province

with Geo-information Technology

ชลาวัล วรรณทอง / สุพรรณณี ชะโลธร / จุมพล วิเชียรศิลป์

Chalawan Wantong / Supanee Chalothorn / Jumpol Vichiansinpa

175

**การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียน
สำหรับครูโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง**

The development of the training course for promoting the classroom

Research competency of the teachers in the primary schools

in the Lower Northeast

ชนิษฐา ศรีตะวัน / สุธา ทัพสุวรรณ / ศิริ เจริญวัย / สงวนพงศ์ ชวนชม

Kanittha Sritawan / Suda Tapsuwan / Siri Charoenwai / Sanguanpong Chuanchom

191

ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อรายวิชาสุนทรียศาสตร์กับภูมิปัญญาท้องถิ่น
กรณีศึกษา: นักศึกษาภาคปกติ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ปีการศึกษา 2556

203

Opinions of students on the Aesthetics and Local Wisdom courses:
A case study of Regular students of Buriram Rajabhat University
in the academic year 2013

ธงรบ ขุนสงคราม

Thongrob Khunsongkram

การเปรียบเทียบผลการเรียนประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้
วิทยาศาสตร์โดยใช้การเรียนรู้แบบผสมผสานตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์
และการเรียนแบบผสมผสานตามวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้นที่มีต่อความสามารถ
ในการโต้แย้งและการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน

215

Comparison of Effects of Learning Socio-scientific Issues using the Mix Methods
based on the Scientific Method and the 7-E Learning Cycle Approach
on Argumentation and Analytical Thinking of Grade 9 Students with
Different Achievement Motivations

สุรศักดิ์ สี่ระสูงเนิน / จีระพรรณ สุขศรีงาม / บุษรา ยงคำชา / ประเมษฐ์ จันทร์เพ็ง

Surasak Seerasongnern / Jeeraphan Suksringarm / Butsara Yongkhamcha /

Poramate Chanpeng

การพัฒนาครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32

233

The Teacher Development in Secondary Schools under
Secondary Educational Service Area Office 32

กิติวัชร ถ้วยงาม / สุนทร โคตรบรรเทา / บรรพต วงศ์ทองเจริญ

Kittiwat Thuangam / Sunthon Khotbanthao / Banphot Wongthongcharoen

บทปริทัศน์หนังสือ (Book Review)

เขมร “ถกสยาม” ว่าด้วย “สยาม” ในด้านดี ด้านร้าย ในประวัติศาสตร์กัมพูชา
ณภัทร เขาว์นวม

247

Napat Chawnuam

รูปแบบการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการติดตามตรวจสอบ การดำเนินการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านโครงสร้างพื้นฐาน :

กรณีศึกษาเทศบาลตำบลห้วยโพธิ์อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

The model of public participation in monitoring and examining performances of local administrative organization on infrastructure aspect : A case study of Huai Pho Sub-District Municipality in Kalasin province.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข¹ / พิมพ์ลิขิต แก้วหานาม² / จริญญา ชาทะสุวฉานานนท์³ / สิริกัญญา ค่ายหนองสง⁴ /
จารุกัญญา อุดานนท์⁵ / กรอภา วงศ์เกษม⁶ / พสุวดี พลพิชัย⁷ / ศธาวิฐ พลโคตร⁸

Somsak Srisontisuk / Phimlikid Kaewhanam / Jariya Chatasuwachananon / SirikanyaKhainongsuang /
Jarukunya Audanon / Kornapha Wongkasem / Pasuvadee Polpichai / Katawut Ponkhot

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องรูปแบบการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการติดตามตรวจสอบการดำเนินการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านโครงสร้างพื้นฐานกรณีศึกษา : เทศบาลตำบลห้วยโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการติดตามตรวจสอบการดำเนินงาน 2) ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น 3) แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของเทศบาลตำบลห้วยโพธิ์ด้านโครงสร้างพื้นฐาน อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์แบบหยั่งลึก สัมภาษณ์กลุ่ม และการศึกษาเอกสาร

ผลการศึกษาพบว่า 1) รูปแบบการมีส่วนร่วม คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำประชาคมด้านโครงสร้างพื้นฐานซึ่งเป็นระดับการมีส่วนร่วมในขั้นแรก ผู้ใหญ่บ้านยังไม่ทราบบทบาทหน้าที่ในการเข้ามามีส่วนร่วมของตนเองอีกทั้งยังไม่อยากก้าวก้าวการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชนมีรูปแบบการมีส่วนร่วมเฉพาะการนำเสนอความต้องการของตนเองเท่านั้น ส่วนประเด็นการจัดทำแผนพัฒนา การตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้างและการตรวจรับ

¹ รองศาสตราจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

²⁻⁸ นักศึกษาลัทธิสุตรปรัชญารัฐประศาสนศาสตร์ดุสิตบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ประชาชนไม่ทราบบทบาทของตนเองในการเข้ามามีส่วนร่วม 2) ปัญหาอุปสรรคที่พบคือ การรับรู้ถึงบทบาทของตนเองในการเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านโครงสร้างพื้นฐาน และ 3) แนวทางแก้ไขปัญหาที่สำคัญคือการชี้แจงบทบาทในการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการติดตามตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มากยิ่งขึ้นด้วย

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม, ติดตามตรวจสอบ, ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

Abstract

The research article entitled “*Model of Public Participation in Monitoring and Examining Performances of The Local Administrative Organization on Infrastructure aspect: A case study of Huai Pho sub-district Municipality in Kalasin Province*” aimed at studying 1) the model of people’s participation 2) problems and obstacles taking place throughout reinforcing procedures of participation 3) promoting participation in monitoring, examining performances of Huai Pho sub-district municipality, Mueang district, Kalasin province. Qualitative method was used for the research which was conducted through in-depth interview, group interview, and documentary study.

The research findings revealed that 1) the model of participation was to give

people opportunities to participate in public hearing on infrastructure aspect which was the first step of basic participation, in which the Village headmen was unaware of their roles and responsibilities in participation, and failed to interfere in the works of the local administrative organization. The model of participation of People was merely to express their needs, whereas, in the issue of making the development plan, procurement monitoring, and stuff-checking, they were unaware of their roles in participation. 2) The problems and obstacles found were unawareness of their roles in participation in monitoring, and examining the local administrative organization in the infrastructure aspect. 3) Key solution to problems was more explanation of the people’s roles in participation in monitoring, and examining the local administrative organization.

Key words : Public Participation, Monitoring, Infrastructure aspect

บทนำ

ในการบริหารจัดการในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ผ่านมา การที่ประชาชนไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างแท้จริงนั้น การพัฒนาอาจไม่ตรงตามความความต้องการที่แท้จริงของประชาชน นอกจากประชาชนจะไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแล้ว ปัจจัยภายนอก เช่น นักการเมือง ผู้รับเหมา ผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น ล้วนแล้วแต่

มีบทบาทต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสิ้น ฉะนั้นในการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา นั้น จะเห็นได้ว่ากลไกของรัฐได้เข้ามายึดกุมการดำเนินงาน แทนที่จะก่อให้เกิดการพัฒนา กลับกลายเป็นการทำลายการพัฒนาศักยภาพของชุมชนและทำให้ชุมชนอ่อนแอลง สภาพการณ์ดังกล่าวส่งผลให้ประเทศไทยได้ริเริ่มกระบวนการวางแผนพัฒนาประเทศแนวทางใหม่ ตั้งแต่การเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนต่างๆ ของรัฐการพัฒนาท้องถิ่นจะเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้นน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาชนจะมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและความรู้ ความสามารถ ความรับผิดชอบของประชาชน เมื่อเกิดการพัฒนาลักษณะแบบประชาชนมีส่วนร่วมจะเกิดการบริหารงานแบบธรรมาภิบาล (Good Governance) ถ้าหากประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตัวเองสูง โครงการกิจกรรมการพัฒนาท้องถิ่นก็จะตรงตามความต้องการของประชาชน ทำให้เกิดพลัง ทำให้เกิดความสำเร็จตามที่คาดหวังไว้ การพัฒนาท้องถิ่นก็จะเป็นไปอย่างรวดเร็วและนำความเจริญมาสู่ประเทศชาติ การที่รัฐได้กระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นหาใช่เพียงแต่เป็นการถ่ายโอนภารกิจหน้าที่และทรัพยากรให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเท่านั้น แต่การกระจายอำนาจอีกด้านหนึ่งก็คือ การพยายามที่จะให้ประชาชนนั้นได้เป็นผู้ปกครองและดูแลตนเอง ดังนั้น การปฏิรูปที่เกิดขึ้นต้องเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง แต่เท่านั้นอาจจะยังไม่เพียงพอ หากเพราะว่าในบางสังคมประชาชนอาจกลับไม่มีความรู้สึก

ต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเองเท่าที่ควร เพราะฉะนั้น สิ่งที่จะต้องมีความจำเป็นและต้องดำเนินการไปพร้อมๆกันกับการกระจายอำนาจก็คือ การกระตุ้นและปรับเปลี่ยนทัศนคติของคนในท้องถิ่นให้มีความตื่นตัวและต้องการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในท้องถิ่นแต่ในความเป็นจริงแล้วกลับปรากฏว่า มีส่วนร่วมของประชาชนดังกล่าวกลับประสบกับปัญหาอุปสรรคต่างๆ เป็นอย่างมาก แม้ว่าจะมีกฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายลูกอื่นๆ ได้เปิดโอกาสและช่องทางไว้ให้ก็ตาม โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาลเมือง ซึ่งถือว่าเป็นรากฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในชุมชนเมืองก็ประสบปัญหาในการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ไม่แตกต่างกันกับการเมืองในระดับชาติ หรืออาจจะมีปัญหามากกว่าด้วยซ้ำ

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นมิใช่เกิดจากเทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเดียว เช่นเดียวกันในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์ก็ประสบปัญหาเหมือนกันกับท้องถิ่นอื่นๆ โดยเฉพาะในเทศบาลตำบลห้วยโพธิ์ อำเภอเมืองจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่เป็นพื้นที่ในการวิจัย ปัญหานั้นยังเกิดจากตัวของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอย่างแท้จริงในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งไม่มีความเข้าใจบทบาทหน้าที่ขั้นต้นของตนเองในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยทั่วไปประชาชนคิดว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ การเลือกตั้งตัวแทนเข้าไปปฏิบัติหน้าที่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งนายกขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสมาชิกขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเท่านั้น แต่อีกด้านหนึ่งคือ รูปแบบการมีส่วนร่วม

ของประชาชนในการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนกลับไม่ได้ให้ความสนใจเท่าที่ควร ทั้งที่เป็นบทบาทที่สำคัญของประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นรูปธรรมที่สุด จากปัญหาดังกล่าว ทำให้การบริหารจัดการท้องถิ่นขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ในประเด็นปัญหาเป็นปัญหาเชิงนโยบายของรัฐบาลที่ต้องทำความเข้าใจกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง นำมาซึ่งประเด็นการศึกษา เรื่อง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านโครงสร้างพื้นฐาน กรณีศึกษา : เทศบาลตำบลห้วยโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของเทศบาลตำบลห้วยโพธิ์ด้านโครงสร้างพื้นฐาน อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชนในการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของ เทศบาลตำบลห้วยโพธิ์ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์
3. ศึกษาแนวทางพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของเทศบาลตำบลห้วยโพธิ์ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

จากการทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมเป็นแนวคิดที่มีขอบเขตกว้างขวางมีผู้ให้ความหมายไว้จำนวนมากและยังสะท้อนให้เห็นความเชื่อ

ของบุคคล ที่หลากหลายกันไปซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

เป็นการให้ประชาชนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจดำเนินงาน ปฏิบัติงาน และรับผลประโยชน์ของการพัฒนานั้นๆ การมีส่วนร่วมในการพัฒนานั้นเป็นการกระตุ้นให้ประชาชน ตระหนักถึงสถานการณ์ของเขา ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใต้การกำหนดและการดำเนินการของประชาชนเองและมีความเกี่ยวพันกันทางด้านความรู้สึกในกิจกรรมต่างๆ ในลักษณะของความร่วมมือ ร่วมกำลัง จนกระทั่งเกิดการรวมกันเป็นกลุ่มขึ้นเป็นกระบวนการ การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันของประชาชน ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญของประชาชนแก้ไขปัญหาร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุน ติดตามการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องซึ่งสอดคล้องกับความหมายการมีส่วนร่วมของ ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ (2551) ที่ให้ความหมายว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการซึ่งประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะและเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนรวมทั้งมีการนำความคิดเห็นดังกล่าวไปประกอบการพิจารณากำหนดนโยบายและการตัดสินใจของรัฐ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิด กล่าวคือ เป็นการสื่อสารสองทาง ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งประกอบไปด้วยการแบ่งสรรข้อมูลร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม ทั้งนี้เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจ การลด

ค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลาเป็นการสร้างฉันทามติ และทำให้ง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ อีกทั้งช่วยหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าใน “กรณีที่น่าจะรุนแรง” ช่วยให้เกิดความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม และช่วยให้ทราบความห่วงกังวลของประชาชนและค่านิยมของสาธารณชนรวมทั้งเป็นการพัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ของสาธารณชน ส่วนนอร์ทีย์ กักพล (2549 : 11) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง การที่ประชาชนเข้าไปร่วมกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวมอย่างแท้จริง ทั้งนี้ต้องอยู่บนพื้นฐานของการที่ประชาชนจะต้องมีอิสระในทางความคิด มีความรู้ความสามารถในการกระทำและมีความเต็มใจที่จะเข้าร่วมต่อกิจกรรมนั้นๆ โดยที่การมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีลักษณะการเข้าร่วมอย่างครบวงจรตั้งแต่ต้นจนถึงสิ้นสุด กล่าวคือ เริ่มตั้งแต่การเกิดจิตสำนึกในตนเองและถือเป็นภาระหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมหรือชุมชนที่ตนเองอยู่ ร่วมคิดด้วยกันว่าอะไรที่เป็นปัญหาของชุมชน มีสาเหตุอย่างไร และจะจัดลำดับความสำคัญของปัญหาเป้าหมายอย่างไร และควรที่จะจัดการปัญหาใดก่อนหลังร่วมกันวางแผนงานการดำเนินการว่าจะจัดกิจกรรมหรือโครงการอะไร จะแบ่งงานกันอย่างไร ใช้งบประมาณมากน้อยเพียงใด จะจัดหางบประมาณมาจากที่ใดและใครจะเป็นผู้ดูแลรักษา ร่วมดำเนินงาน ประชาชนจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความเต็มใจ เต็มกำลังความรู้ความสามารถของตนเอง ร่วมกันติดตามประเมินผล ตลอดเวลาที่ทำงานร่วมกันประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการตรวจสอบถึงปัญหาอุปสรรคและร่วมกันในการหาทางแก้ไขปัญหาเพื่อให้งานหรือภารกิจดังกล่าวสามารถสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย และ

ร่วมรับผลประโยชน์ ประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมของชุมชนแล้วย่อมที่จะได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งอาจจะไม่จำเป็นที่จะต้องอยู่ในรูปของเงิน วัสดุสิ่งของ แต่อาจเป็นความสุข ความพอใจในสภาพของความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นก็ได้

จากความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชนในปัจจุบัน คือกระบวนการซึ่งประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะ แลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นเพื่อแสวงหาทางเลือกและการตัดสินใจต่างๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกันทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงควรเข้าร่วมในกระบวนการนี้ตั้งแต่เริ่มจนกระทั่งถึงการติดตามและประเมินผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจและการรับรู้-เรียนรู้ การปรับเปลี่ยนโครงการร่วมกันซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่ายโดยสอดคล้องกับแนวคิดของ สมศักดิ์ สามัคคีธรรม (2546 : 114) โดยมีการนำเสนอรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายนั้น จำแนกออกเป็น 6 ระดับ ได้แก่ ร่วมรับทราบข้อมูล ร่วมรับฟังข้อมูล/ความคิดเห็นของชาวบ้าน ร่วมระดมทรัพยากร ร่วมปรึกษาหารือ ร่วมตัดสินใจ และตัดสินใจด้วยตนเอง โดยที่ในแต่ละระดับต่างก็จะมีรูปแบบที่หลากหลายตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับ รูปแบบและวิธีการของการมีส่วนร่วม

ระดับของการมีส่วนร่วม	รูปแบบ/วิธีการของการมีส่วนร่วม	ลักษณะสำคัญ
1. ร่วมรับทราบข้อมูล	แถลงข่าว แผ่นพับ จดหมายข่าว วิดีโอ บอร์ด บรรยาย อภิปราย หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ทัศนศึกษา/เยี่ยมชมโครงการ	เป็นการให้ข้อมูล ให้ความรู้ การรณรงค์
2. ร่วมรับฟังความคิดเห็นจากชาวบ้าน	สัมมนา กลุ่มศึกษา เสวนา ประชุม โพล เว็บไซต์ สายด่วนสายตรง ตู้ไปรษณีย์รับฟังความคิดเห็น	ชาวบ้านให้ข้อมูล สอบถาม โต้ตอบและโต้แย้งได้
3. ร่วมระดมทรัพยากร	ร่วมออกแรง ร่วมออกเงิน ออกวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ	ประชาชนในฐานะผู้ได้รับ ประโยชน์โดยตรง ควรมีส่วนร่วม ในการออกแรงออกเงิน
4. ร่วมปรึกษาหารือ	คณะกรรมการปรึกษาหารือร่วม ประชาพิจารณ์ Technical Hearing คณะที่ปรึกษา	เน้นสื่อสารสองทาง ที่มีลักษณะ การอภิปรายโต้ตอบกัน ผลสรุป จากการประชุม จะนำเสนอต่อผู้มี อำนาจเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจ
5. ร่วมตัดสินใจ	การเจรจาต่อรองร่วม กรรมการภาคีที่มีอำนาจตัดสินใจ	เน้นการตอบโต้กัน โดยมติของ ที่ประชุมมีผลผูกพันต่อการตัดสินใจ
6. ตัดสินใจเอง	การจัดการตนเอง ประชาคม	ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ ด้วยตนเอง

แหล่งที่มา : สมศักดิ์ สามัคคีธรรม, 2546 : 114.

จินตนา สุจจันันท์ (2549 : 48-49) แบ่งระดับการมีส่วนร่วม ออกเป็น 7 ระดับ คือ 1) การถูกบังคับ การมีส่วนร่วมลักษณะนี้ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ เพราะถูกบังคับโดยไม่มีทางเลือกเลย 2) การถูกหลอกล่อ การมีส่วนร่วมลักษณะนี้ประชาชนจะถูกล่อใจด้วยผลประโยชน์อาจเป็นในรูปของค่าจ้างแรงงาน หรือความสะดวกสบายบางอย่าง แต่เบื้องหลังจริงๆ แล้วเป็นการหาเสียงของนักการเมืองที่ยื่นโครงการมาล่อเท่านั้น 3) การถูกชักชวน การมีส่วนร่วมลักษณะนี้ประชาชนถูกชักชวนให้เข้าร่วมโครงการที่ถูกคิดและวางแผนจากทางราชการ แล้วถึงชักชวนให้ประชาชนร่วมมือโดยประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ ว่าเป็นโครงการที่ดีขอให้ประชาชนให้ความร่วมมือ 4) การถูกสัมภาษณ์แล้ววางแผนให้ การมีส่วนร่วมลักษณะนี้ผู้ที่วางแผนโครงการจะสำรวจปัญหาความต้องการของประชาชนโดยการประชุม และสัมภาษณ์ แต่การ

ตัดสินใจว่าปัญหาคืออะไร จะวางแผนแก้ปัญหาอย่างไร และปฏิบัติการอย่างไรอยู่ที่การตัดสินใจของทางราชการ 5) การมีโอกาสเสนอความคิดเห็น การมีส่วนร่วมลักษณะนี้ประชาชนเริ่มเข้าไปมีส่วนร่วมในการเสนอความเห็นที่เกี่ยวกับการวางโครงการ และการดำเนินการตามโครงการแต่การตัดสินใจยังเป็นของส่วนราชการ 6) การมีโอกาสเสนอโครงการ การมีส่วนร่วมลักษณะนี้ประชาชนมีโอกาสเสนอโครงการ ราชการกับประชาชนจะมีการปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด ประชาชนจะมีโอกาสตัดสินใจว่าปัญหาของตนคืออะไรจะแก้ไขได้อย่างไรวิธีใดดีที่สุด จนกระทั่งมีสิทธิเสนอโครงการและเข้าร่วมปฏิบัติในโครงการ 7) การมีโอกาสตัดสินใจ การมีส่วนร่วมลักษณะนี้ประชาชนจะเป็นผู้ตัดสินใจทุกเรื่องตั้งแต่การวางแผน การปฏิบัติตามแผน และการประเมินโครงการ

บัณฑิต อ่อนดำ (อ้างถึงในพิชชา บัวแย้ม, 2547 : 26–27) ได้กำหนดขั้นตอนในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาไว้อย่างชัดเจน ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นการริเริ่มการพัฒนา ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการด้วย ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผนการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการ แนวทางในการดำเนินการตลอดจนกำหนดทรัพยากรที่จะใช้ ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในขั้นการดำเนินการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ โดยการสนับสนุน

ทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ แรงงาน หรือเข้าร่วมบริหารงาน ประสานงาน และดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก ขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมขั้นการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการพัฒนา หรือยอมรับผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจ ขั้นตอนที่ 5 การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้าร่วมประเมินว่าการพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด สอดคล้องกับแนวคิดของ สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ (2545 : 58-61) ที่ได้แบ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 6 ระดับกล่าวคือ 1) ร่วมรับรู้ หมายถึง รัฐได้ให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรมแก่ประชาชน เมื่อรัฐมีความคิดริเริ่มหรือมีนโยบายที่จะให้มีโครงการหรือกิจกรรมนั้นๆ แล้วเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับรู้ โดยการให้ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของทางราชการที่มอบให้แก่ประชาชนนั้น นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมด้วย 2) ร่วมคิด ร่วมแสดงความคิดเห็น หมายถึง เมื่อประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากรัฐแล้ว ประชาชนจะร่วมค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา ความจำเป็นและความต้องการที่ต้องให้มีโครงการหรือกิจกรรมนั้น พร้อมร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อหน่วยงานเจ้าของโครงการหรือกิจกรรม หรือหน่วยงาน หรือผู้ที่มีอำนาจตัดสินใจจะได้นำไปใช้ประกอบการพิจารณาต่อไป 3) ร่วมพิจารณา ร่วมตัดสินใจ หมายถึง ร่วมพิจารณาเห็นด้วยหรือไม่กับโครงการหรือกิจกรรม การเลือกพื้นที่ตั้งโครงการ โดยเฉพาะประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ที่จะตั้งโครงการจะมีส่วนร่วมพิจารณา รับหรือปฏิเสธไม่ให้เกิดโครงการตั้งในพื้นที่ หากเห็น

ว่ามาตรการที่จะใช้มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือ มาตรการการติดตามตรวจสอบไม่ชัดเจน หรือไม่เปิด โอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมตรวจสอบด้วย 4) ร่วม ดำเนินการ หมายถึง ร่วมในการลงทุน ร่วมในการคัด เลือกรู้ปฏิบัติงาน หรือร่วมปฏิบัติงานเอง ในระดับ การมีส่วนร่วมนี้อาจจะทำได้ในทุกประเภทของ โครงการ เช่น หากเป็นโครงการที่จำเป็นต้องใช้ผู้มี ความรู้เฉพาะด้าน ผู้ชำนาญการ หรือใช้เทคโนโลยี ขั้นสูงแล้วบางครั้งเป็นความยุ่งยากที่จะให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมปฏิบัติงานได้ แต่หากเป็นโครงการ หรือกิจกรรมระดับท้องถิ่น เช่น การจัดการป่าลุ่ม น้ำหรือทรัพยากรอื่นที่ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านได้ ชาวบ้านหรือประชาชนในท้องถิ่นก็เข้าร่วมดำเนิ การได้ 5) ร่วมติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล หมายถึง การร่วมตรวจสอบและติดตามการดำเนิน โครงการหรือกิจกรรมนั้นๆ ว่า บรรลุเป้าหมายและ วัตถุประสงค์หรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเป็น โครงการหรือกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ได้มีการนำมาตรการลดผลกระทบมาใช้หรือไม่ มี การใช้ระบบการติดตามตรวจสอบเพื่อป้องกันปัญหา ที่จะเกิดขึ้นหรือไม่ การมีส่วนร่วมของประชาชน ในระดับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพิทักษ์รักษา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมากเพราะ ประชาชนจะทำหน้าที่คอยเฝ้าระวังและเตือนภัย (Watch Dog) การดำเนินงานโครงการเพื่อป้องกัน และแก้ไขปัญหาได้ทัน่วงที่ก่อนที่จะมีผลร้ายเกิด ขึ้น และเมื่อมีการดำเนินการตามโครงการหรือ กิจกรรมแล้วก็ต้องมีการประเมินผลว่าการดำเนิน การนั้นๆ บรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ มากน้อยเพียงใด และผลของการดำเนินการเป็น อย่างไร เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการพิจารณานำเอา มาตรการที่เหมาะสมมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แล้วก็ต้องมีการประเมินผลว่าการดำเนินการนั้นๆ บรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์มากน้อยเพียง ใด และผลของการดำเนินการเป็นอย่างไร เพื่อจะ ได้เป็นแนวทางในการพิจารณานำเอามาตรการที่ เหมาะสมมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 6) ร่วมรับผล หมายถึง การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่ดำเนิน ไปแล้ว ย่อมได้มาซึ่งผลประโยชน์และผลกระทบด้าน บวกและด้านลบ ทั้งต่อประชาชนและสิ่งแวดล้อม โดยที่ประชาชนหลีกเลี่ยงไม่พ้น

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งในเชิงคุณภาพนั้น เป็นการศึกษากลุ่มตัวอย่างโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสัมภาษณ์กลุ่ม และการศึกษาเอกสาร ในการ เก็บข้อมูลทั้งนี้การศึกษาประกอบไปด้วยขั้นตอน การดำเนินการดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย มี 2 กลุ่ม คือ

1.1 กลุ่มสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ใช้วิธีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธี การเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ให้มีความหลากหลายและสามารถเป็นตัวแทนของ ประชากรที่ดีโดยเลือกเป็นผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) โดยติดต่อกับผู้นำชุมชน นักการเมือง ท้องถิ่นหรือ ผู้รู้ข้อมูลที่ยินดีเปิดเผยข้อมูลดังนี้ 1) นายกเทศมนตรีเทศบาล 2) ปลัดเทศบาล 3) ตัวแทน ผู้นำชุมชน 8 คน รวมทั้งสิ้น 10 คน

1.2 การสัมภาษณ์กลุ่ม (Group inter- view) ใช้วิธีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการ เลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ให้มีความหลากหลายและสามารถเป็นตัวแทนของ

ประชากรที่ดีโดยเลือกเป็นผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ผู้รู้ข้อมูลที่ยินดีเปิดเผยข้อมูล ดังนี้ ตัวแทนประชาชน 13 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure interview)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้จำแนกและจัดระบบข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ โดยทำการถอดเทปข้อมูลจากเครื่องบันทึกเสียงที่ได้จากการสัมภาษณ์อย่างละเอียดการจดบันทึกข้อมูลต่างๆ ซึ่งได้มาระหว่างการสังเกตและสัมภาษณ์โดยข้อมูลที่จดบันทึกอาจจัดและนำข้อมูลเหล่านี้มาช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลกำหนดรหัส ข้อมูลและจัดหมวดหมู่ข้อมูล จากนั้นจึงทำข้อสรุปเบื้องต้นให้ถูกต้องตรงตามประเด็นที่ต้องการ โดยผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อสรุปอีกครั้งทั้งการตรวจสอบแหล่งข้อมูลการตรวจสอบอคติของตัวนักวิจัยเองการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า

ผลการวิจัย

1. รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน

ในการติดตามตรวจสอบการดำเนินการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ในทัศนะของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า 1) การเข้ามามีส่วนร่วมในการทำประชาคมด้านโครงสร้างพื้นฐานได้ทำประชาคม แล้วจึงนำข้อสรุปความต้องการของประชาชนแต่ละหมู่บ้านมาบรรจุไว้ในเทศบัญญัติ

งบประมาณประจำปีเพื่อวางแผนการใช้จ่าย และแผนพัฒนาเทศบาลเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาต่อไป 2) การเข้ามามีส่วนร่วมในการทำแผนพัฒนา/เทศบัญญัติด้านโครงสร้างพื้นฐานเป็นการนำเอาผลสรุปประชาคมติของการประชาคมในแต่ละหมู่บ้านในเรื่องโครงสร้างพื้นฐานมาบรรจุไว้ในแผนฯแต่ในการเรียงลำดับความสำคัญและการจัดสรรงบประมาณนั้น พิจารณาโดยผู้บริหาร 3) การเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดซื้อจัดจ้างด้านโครงสร้างพื้นฐานประชาชนไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างเนื่องจากในกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องต่างๆ ไม่ได้กำหนดไว้ แต่ผู้บริหารได้ให้ประชาชนสามารถเข้ามาร่วมสังเกตการณ์ในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างได้โดยสมัครใจรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนการจัดซื้อจัดจ้าง เทศบาลได้เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าร่วมในฐานะผู้สังเกตการณ์ในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง และสามารถร้องขอข้อมูลและตรวจสอบกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างได้ตาม พรบ. ข้อมูลข่าวสารและ 4) การเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจรับด้านโครงสร้างพื้นฐาน พบว่าประชาชนไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจรับอย่างเป็นทางการ แต่เทศบาลจะแจ้งวันตรวจรับให้กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านนั้นรับทราบ เพื่อเข้าร่วมเป็นผู้สังเกตการณ์ในการตรวจสอบถนนว่าเป็นไปตามสเปคที่กำหนดไว้

ส่วนทัศนะของผู้ใหญ่บ้าน พบว่า

1) เทศบาลจัดให้มีการประชาคมภายในหมู่บ้านเป็นประจำทุกปีเพื่อเสนอแนะในสิ่งที่ชุมชนต้องการ รับฟังปัญหาของชุมชน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการทำประชาคม มีการให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในทุกหมู่บ้าน โดยโครงการที่เสนอจากชุมชนจะดำเนินการโดยเรียงลำดับความสำคัญจากมากสุดไปน้อยสุด

2) การเข้ามามีส่วนร่วมในการทำแผนพัฒนา/เทศบัญญัติพบว่าชาวบ้านยังขาดการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา/เทศบัญญัติและขาดการมีส่วนร่วมในการพิจารณางบประมาณแต่ละโครงการ

3) การมีส่วนร่วมของกำนัน/ผู้ใหญ่บ้านในการจัดซื้อจัดจ้าง พบว่าชาวบ้านไม่เคยเข้าร่วมในการจัดซื้อจัดจ้างของเทศบาล

4) การเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจรับ พบว่า ชาวบ้านเป็นบางกลุ่มมีส่วนร่วมในการตรวจรับ และเป็น การตรวจสอบด้วยสายได้ ทำเพียงการตรวจสอบดูว่าถนนตรงตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้หรือไม่

สำหรับทัศนคติของประชาชน พบว่า

1) การทำประชาคมนี้ผู้ใหญ่บ้านจะเป็นผู้รวบรวมความต้องการของประชาชน จัดทำเป็นแผนชุมชน โดยการกรอกแบบฟอร์มตามที่เทศบาลกำหนดให้ เพื่อเป็นข้อมูลส่งต่อไปกับเทศบาลนำไปกำหนดเป็นแผนพัฒนา และโครงการเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ต่อไป

2) การจัดทำแผนพัฒนา/เทศบัญญัติของเทศบาล เทศบาลได้นำปัญหาและความต้องการของแต่ละหมู่บ้านจากการทำประชาคมเพื่อมาจัดทำเป็นเทศบัญญัติเพื่อดำเนินการตามแผนที่วางไว้ โดยเรียงลำดับจากความจำเป็นมากที่สุดไปน้อยที่สุด ตามลำดับ

3) การจัดซื้อจัดจ้างเป็นขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการบริหารพัสดุ พบว่า ประชาชนไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง และไม่มีความรู้ในกระบวนการหรือขั้นตอนในการจัดซื้อจัดจ้างเลย

4) การตรวจรับ เป็นขั้นตอนของการติดตามตรวจสอบการก่อสร้างถนนทั้งในช่วงเริ่มต้นโครงการการก่อสร้างถนน พบว่า ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการ ประชาชนทำได้เพียงการตรวจรับอย่างไม่เป็นทางการ เช่น การตรวจดูขนาด ความหนา

และระยะทางของถนนที่ถูกก่อสร้างว่าเป็นไปตามแบบ และมาตรฐานที่กำหนดหรือไม่เท่านั้น แผนภาพขั้นตอนการเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงานของเทศบาลตำบลห้วยโพธิ์ด้านโครงสร้างพื้นฐาน อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

2. ปัญหา และอุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชนในการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของเทศบาลตำบลห้วยโพธิ์ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน พบว่า

1) การทำประชาคมในแต่ละหมู่บ้านสิ่งที่พบ คือ การที่ประชาชนไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการทำประชาคมหมู่บ้าน เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำไร่ ทำนาช่วงเวลาที่เทศบาลทำประชาคมนั้นเป็นเวลาราชการ ชาวบ้านยังไปทำไร่นานอยู่ จึงไม่สามารถเข้าร่วมประชุมได้ และประเด็นเรื่องในการประชาคมเป็นเรื่องที่ประชาชนมองว่าไม่เกี่ยวข้องกับตนเองจึงไม่อยากจะเข้าร่วม รวมถึงเรื่องที่เคยทำประชาคมเอาเข้าสู่แผนไปแล้วแต่ไม่ได้รับการสนองตอบ ทำให้ประชาชนไม่ต้องการที่จะเข้าร่วมเพราะประเด็นเรื่องเดิมที่เสนอยังไม่ได้รับการตอบสนอง

2) การจัดทำแผนพัฒนา/แผนเทศบัญญัติ พบว่า เกิดจากการที่เทศบาลไม่ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาในการจัดทำแผน แม้จะมีการประชุมทุกผู้ใหญ่บ้านทุกเดือนแต่ก็ไม่ได้มีการแจ้งให้ทราบถึงวัน เวลาในการเข้าประชุมจัดทำแผนพัฒนา/แผนเทศบัญญัติและเทศบาลขาดการประชาสัมพันธ์ในการจะประชุมตัดสินใจเรื่องงบประมาณในการดำเนินโครงการต่างๆ มีเพียงการจัดทำแผนพัฒนา แผนเทศบัญญัติติดประกาศให้เทศบาลเพียงเท่านั้น รวมถึงการที่ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา/แผนเทศบัญญัติเนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจในสิทธิของตนว่า

สามารถทำอะไรได้บ้าง 3) ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมในการจัดซื้อจัดจ้าง เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจว่าตนสามารถเข้ามาเป็นกรรมการจัดซื้อจัดจ้างได้ ทั้งเทศบาลในยุคปัจจุบันมิได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการจัดซื้อจัดจ้าง 4) เนื่องจากเทศบาลไม่ให้อำนาจประชาชนในการตรวจรับในโครงการสร้างถนน การตรวจรับจะเป็นหน้าที่ของสมาชิกสภาเทศบาลเท่านั้น เทศบาลไม่ได้รับการประชาสัมพันธ์ในเรื่องสิทธิ์ที่ชาวบ้านสามารถเข้ามาร่วมตรวจสอบโครงการที่เทศบาลดำเนินการได้ สิ่งที่ประชาชนทำได้ คือ กรณีที่คณะกรรมการหมู่บ้านไปตรวจสอบโครงการถนนในพื้นที่ของตนที่มีโครงการมาลงแต่ก็ไม่ได้มีส่วนร่วมในการตรวจรับงาน

3. แนวทางพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของเทศบาลตำบลห้วยโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ดังนี้

1) การส่งเสริมการประชาสัมพันธ์เชิงรุก โดยการประชาสัมพันธ์เสียงตามสายการประชาสัมพันธ์ผ่านบอร์ดประชาสัมพันธ์ตามสถานที่ต่างๆ การประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางสารสนเทศ การขอความร่วมมือสถานประกอบการในเทศบาล ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของเทศบาลกลุ่มอาสาสมัครชุมชนช่วยตรวจสอบดูแลเครื่องกระจายเสียงภายในชุมชนการจัดวางปฏิทินการปฏิบัติงานของเทศบาลให้มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของชุมชน

2) การเสริมสร้างความรู้ให้แก่ประชาชน เช่น การจัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนทุกระดับ การจัดทำคู่มือสำหรับประชาชนในทุกประเด็นการฝึกอบรมผู้นำชุมชน คณะกรรมการชุมชน และกลุ่มเครือข่ายเรื่องภาวะผู้นำและหน้าที่ความรับผิดชอบ ในฐานะผู้นำชุมชนการจัดอบรมแนวทางชุมชนแห่งการเรียนรู้ (CoP) ตามกระบวนการ Knowledge Management (KM) และการสร้างความตระหนักแก่ประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมกับเทศบาล

3) การส่งเสริมพลังการตรวจสอบการดำเนินงาน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงานของเทศบาล เช่น การส่งเสริมให้มีการจัดประชาคมภายในชุมชนหรือ 2-3 ชุมชนร่วมกันทุกๆ 3 เดือนการจัดเวทีประชาคมครั้งใหญ่ประจำปี โดยให้ชุมชนทั้ง 20 ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสรุปแผนงานประจำปีและเสนอแผนงานประจำปีต่อไปพร้อมกัน การจัดทำแบบสำรวจความพึงพอใจของประชาชนต่อโครงการ/กิจกรรมที่พวกเขามีส่วนได้ส่วนเสีย

ดังนั้นการส่งเสริมพลังการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงานของเทศบาลจึงเป็นการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองให้กับประชาชน ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นมีพลังมากขึ้นสามารถพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าต่อไปได้ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการติดตามตรวจสอบการดำเนินงาน ด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลตำบลห้วยโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์			
การส่งเสริมการ ประชาสัมพันธ์เชิงรุก	การเสริมสร้างความรู้แก่ ประชาชน เพื่อสร้างการมี ส่วนร่วมอย่างยั่งยืน	การประเมินแบบเสริม พลังอำนาจ	การสร้างจิตสำนึกการ ให้บริการเพื่อเสริมสร้าง การมีส่วนร่วมให้กับ ประชาชน
เพื่อให้ประชาชนรับข้อมูล ข่าวสารจากทางเทศบาล อย่างทั่วถึง และสามารถเข้า มามีส่วนร่วมกับเทศบาล ตำบลห้วยโพธิ์ได้ทุกโครงการ	เพื่อเสริมสร้างให้ประชาชน เกิดความรู้ความเข้าใจใน กฎหมาย กฎระเบียบ ขั้นตอนการปฏิบัติงาน ของ เทศบาล และเพื่อป้องกัน การถูกหลอกลวง หรือการ รับข้อมูลที่ผิดๆ	ส่งเสริมการมีส่วนร่วมใน การตรวจสอบการดำเนิน งานของเทศบาล	เพื่อพัฒนาบุคลากร ในเทศบาลตำบลห้วย โพธิ์ทุกระดับให้มี ประสิทธิภาพในการให้ บริการประชาชน และ และปฏิบัติงานด้านการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วม ของประชาชนมากยิ่งขึ้น
โครงการ/กิจกรรม 1. การประชาสัมพันธ์เสียง ตามสาย 2. การประชาสัมพันธ์ผ่าน บอร์ดประชาสัมพันธ์ ตามสถานที่ต่างๆ 3. การประชาสัมพันธ์ผ่าน ช่องทางสารสนเทศ 4. การขอความร่วมมือสถาน ประกอบการในเทศบาล ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร ของเทศบาล 5. กลุ่มอาสาสมัครชุมชน ช่วยตรวจสอบ ดูแลเครื่อง กระจายเสียงภายในชุมชน การจัดวางปฏิทินการปฏิบัติ งานของเทศบาลให้มีความ สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ของชุมชน	โครงการ/กิจกรรม 1. การจัดอบรมให้ความรู้ แก่ประชาชนทุกระดับ 2. การจัดทำคู่มือสำหรับ ประชาชนในทุกประเด็น 3. การฝึกอบรมผู้นำชุมชน คณะกรรมการชุมชน และ กลุ่มเครือข่ายเรื่องภาวะ ผู้นำและหน้าที่ความรับผิดชอบ ในฐานะผู้นำชุมชน 4. การจัดอบรมแนวทาง ชุมชนแห่งการเรียนรู้ (CoP) ตามกระบวนการ Knowledge Management (KM) 5. การสร้างความตระหนัก แก่ประชาชนในการเข้ามามี ส่วนร่วมกับเทศบาล	โครงการ/กิจกรรม 1. การส่งเสริมให้มีการ จัดประชาคมภายใน ชุมชนหรือ 2-3 ชุมชน ร่วมกันทุกๆ 3 เดือน 2. การจัดเวทีประชาคม ครั้งใหญ่ประจำปี โดยให้ ชุมชนทั้ง 20 ชุมชนเข้า มามีส่วนร่วมในการสรุป แผนงานประจำปีและ เสนอแผนงานประจำปี ต่อไปพร้อมกัน 3. การจัดทำแบบสำรวจ ความพึงพอใจของ ประชาชนต่อโครงการ/ กิจกรรมที่พวกเขามีส่วน ได้ส่วนเสีย	โครงการ/กิจกรรม 1. การปรับเปลี่ยน ทัศนคติของบุคลากรทุก ระดับในการให้บริการ ประชาชน 2. การจัดอบรมบุคลากร ทุกระดับในเทศบาล ในเรื่องการปฏิบัติตาม ระเบียบ ให้มีความ สอดคล้องกับหลัก ธรรมาภิบาล 3. การพัฒนาสมรรถนะ ของบุคลากรตาม กระบวนการ Knowledge Management (KM)

อภิปรายผล

รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการติดตามตรวจสอบการดำเนินการด้านโครงสร้างพื้นฐานนั้นจากพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2548 ได้บัญญัติให้เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำแผนพัฒนาของตนเองและให้เทศบาลดำเนินการเป็นไปตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำและประสานแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2546 โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล แต่ในข้อเท็จจริงกลับพบว่าโครงสร้างทางการเมืองโดยเฉพาะโครงสร้างทางกฎหมายที่เอื้อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นไม่ได้เป็นสาเหตุหลักที่จะผลักดันให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง การมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนที่จะเกิดผลอย่างแท้จริงต้องเกิดจากความเข้มแข็งของเครือข่ายประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาล โดยเฉพาะการผลักดันเรื่องแผนพัฒนาต้องเกิดจากการริเริ่มของภาคประชาชนอย่างแท้จริง ภาคประชาชนต้องมีความพร้อมทางด้านทรัพยากรสำหรับการผลักดันเคลื่อนไหว เครือข่ายสามารถสร้างพลังโดยเชื่อมโยงกับเครือข่ายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อต่อรองกับกลุ่มอำนาจในเทศบาลได้ แม้ว่าภาคประชาชนจะมีความพร้อมเพียงใดก็ยังไม่ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจทางผู้บริหารเทศบาล ความสามารถของผู้ปฏิบัติตามแผนศักยภาพทางด้านงบประมาณ

ส่วนปัญหาอุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชนมีข้อค้นพบที่สำคัญว่า ข้อจำกัดทาง

ด้านงบประมาณ ความพร้อม ความสามารถของเทศบาล และปัญหาการทับซ้อนของผลประโยชน์ในการดำเนินโครงการต่างๆ เป็นอุปสรรคที่สำคัญที่สุดต่อกระบวนการจัดทำแผนตามเจตจำนงของประชาชน แผนพัฒนาเทศบาลที่ประชาชนเสนอไปเกิดการเบี่ยงเบน การบิดเบี้ยว การยกเลิกและการเลือกปฏิบัติตามอำนาจของผู้บริหารผลการศึกษาดังกล่าว สอดคล้องกับงานของ ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ (2547 : บทคัดย่อ) เรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนและความคิดเห็นต่อการทำงานของรัฐบาลและองค์กรอิสระ” ที่พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง เรียงตามลำดับความสำคัญ ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง การอาศัยอยู่ในเขตเมือง-ชนบท สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ข่าวสารและความสนใจทางการเมือง ความเชื่อมั่นต่อองค์กรอิสระ และประสิทธิภาพทางการเมือง โดยที่ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม การได้รับข่าวสารและความสนใจทางการเมือง ความเชื่อมั่นต่อองค์กรอิสระ และประสิทธิภาพทางการเมืองมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง กล่าวได้ว่า ประชาชนที่ได้รับข่าวสาร สนใจ มีความรู้ความเข้าใจทางการเมือง มีความเชื่อมั่นต่อองค์กรอิสระ และคิดว่าพวกเขาสามารถมีอิทธิพลในทางการเมืองได้ จะทำให้มีส่วนร่วมทางการเมืองมากด้วย

และแนวทางการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น พบว่า การที่คนตัดสินใจเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น อาจมีสาเหตุจากความไม่เชื่อมั่นในประสิทธิภาพทางการเมือง อันเป็นประสบการณ์ที่มีให้เห็นในอดีต โดยเป็นการจัดการปัญหาด้วยพลังของประชาชนที่ออกมาชุมนุม

เรียกร้อง ซึ่งถือเป็นด้านดีที่สะท้อนให้เห็นความตระหนักในสิทธิเสรีภาพ และการมีส่วนร่วมของประชาชน หากว่าการแสดงออกเพื่อแก้ปัญหาประชาชนซึ่งความเข้าใจระหว่างกันก็อาจนำไปสู่ความรุนแรง และความเสียหายได้ เจตนารมณ์ที่มุ่งสร้างการเมืองแบบมีส่วนร่วมอาจถูกบิดเบือนและมีใช้สิ่งที่ฟังปรารภนา ดังนั้น ในการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มมากขึ้นนั้น ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องร่วมกันผลักดันการเมืองที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม โดยเน้นระบบการเมืองที่กระจ่างชัด โปร่งใสไม่ปิดบังอำพราง สามารถตอบคำถามสาธารณะได้ทุกเรื่อง ทั้งนี้ต้องแสดงให้เห็นที่มั่นใจได้ว่าเป็นระบบการเมืองของประชาชนทุกคน และการเลือกตั้งตามวิถีทางของการปกครองระบอบประชาธิปไตยจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นได้

นอกจากนี้ข้อค้นพบจากการวิจัย สะท้อนให้เห็นว่าหากประชาชนที่มีอาชีพที่มีความเป็นอิสระจะมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่นมากกว่าคนที่ไม่มีอาชีพที่ไม่มีความเป็นอิสระ ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่ากลุ่มผู้ที่มีอาชีพมีความเป็นอิสระ ซึ่งได้แก่ อาชีพที่ไม่มียอดคงที่ หน่วยงานที่เป็นต้นสังกัด หรืองานที่ไม่ได้มีรายได้ในลักษณะเงินเดือน จะมีความคล่องตัว และมีอิสระในการเข้าร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับที่มากกว่า เนื่องจากสามารถบริหารจัดการเวลาได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องมีกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของหน่วยงาน เป็นข้อจำกัดในการเข้าร่วมในกิจกรรมหรือโอกาสต่างๆ เพื่อร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่น ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพที่มีหน่วยงานต้นสังกัด มีกฎระเบียบ ข้อบังคับ ที่เป็นข้อจำกัดในการบริหารจัดการเวลา ผลการศึกษาดังกล่าว สอดคล้องกับการศึกษาของชาลี ทรงศิริ (2547) และ รามิลพัฒน์มงคลชู (2545) ที่ทำการ

ศึกษามีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น : ศึกษากรณีเทศบาลเมืองนครนายก อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก และศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลปากแพรง อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ต่างพบว่า อาชีพเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาการบริหารส่วนท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาได้พบปัญหาอุปสรรคในการรับรู้ถึงบทบาทของประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านโครงสร้างพื้นฐาน ดังนั้นจึงใคร่เสนอแนะเชิงนโยบาย (policy implications) แนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว ดังต่อไปนี้

1) ควรกำหนดให้ในแต่ละเขตเทศบาลมี “สภาเมือง” ทำหน้าที่ประสานความร่วมมือระหว่างภาคประชาชนกับเทศบาล โดยเทศบาลต้องให้การสนับสนุนทางด้านงบประมาณในการจัดเวทีประชาคมในแต่ละครั้ง สภาเมืองเป็นเสมือนเวทีของภาคประชาชน เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเสนอความเห็นในการจัดทำแผน การบริหารจัดการ และการตรวจสอบประเมินผลตามแผนพัฒนาเทศบาล

2) การเพิ่มสัดส่วนของภาคประชาชน หัวหน้าชุมชน ตัวแทนชุมชนเข้าไปเป็นคณะกรรมการพัฒนาเทศบาล คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล คณะกรรมการประสานแผนพัฒนาท้องถิ่น และคณะกรรมการติดตามและตรวจสอบประเมินผลรวมทั้งการติดตาม

ตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านโครงสร้างพื้นฐานโดยเฉพาะการจัดทำถนน โดยต้องมีตัวแทนจากชุมชนต่างๆ เข้าร่วมอย่างน้อยชุมชนละ 1 คน

3) ต้องสร้างกลไกหรือช่องทาง ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลมากกว่าการทำเวทีประชาคมเป็นขั้นตอนหลัก โดยต้องออกข้อบังคับให้ผู้บริหารเทศบาล ต้องออกเอกสารรายงานผลการดำเนินการตามแผนพัฒนาเทศบาลทุกๆ 6 เดือน เพื่อให้ประชาชนทราบความก้าวหน้าโดยตลอด

สำหรับข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารั้งต่อไปที่สำคัญมีดังนี้

1) การศึกษารั้งนี้ มีขอบเขตมุ่งศึกษาเฉพาะประเด็นการมีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของเทศบาลเป็นหลักในการศึกษารั้งต่อไป ควรมีการศึกษามีส่วนร่วมในด้านอื่นๆ ด้วย อาทิ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรี การมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการเทศบาล การมีส่วนร่วมในกระบวนการตรวจสอบการทุจริตคอร์รัปชัน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- จินตนา สุจจันันท์. (2549). การศึกษาและการพัฒนาชุมชน. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชาลี ทรงศิริ. (2547). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น : ศึกษากรณีเทศบาลเมืองนครนายก อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก. ฉะเชิงเทรา. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ. (2551). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนและความคิดเห็นต่อการทำงานของรัฐบาลและองค์การอิสระ. นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า.
- พิชชา บัวแย้ม. (2547). กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวิเคราะห์ชุมชนด้านกายภาพโดยใช้เทคนิคการประเมินชุมชนอย่างรวดเร็วในระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ด้วยมือ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รามิล พัฒนมงคลชฐ. (2545). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล : กรณีเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลปากแพรก อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สมศักดิ์ สามัคคีธรรม. (2546). การพัฒนา การจัดการความขัดแย้ง การมีส่วนร่วม และสังคมเข้มแข็ง. กรุงเทพฯ : นิวส์แมคเกอร์.
- อรทัย ก๊กผล. (2549). คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน. กรุงเทพฯ : มูลนิธิปริญญาโทนักบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

การศึกษาชื่อสกุลคนไทยที่เหมือนกับชื่อจังหวัด และอำเภอภาคอีสาน

A study of identity of Thai surname with the name of province and district in the North-East

พรทิพย์ ครามจันทิก¹ / วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์² / วิไลศักดิ์ กิ่งคำ³

Phonthip Khranchanthuek / Wilaiwan Khanitthanon / Wilaisak Kingkham

บทคัดย่อ

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเปรียบเทียบข้อมูลชื่อท้องถิ่นของไทยกับนามสกุลของประชาชนไทยจากฐานข้อมูล กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ซึ่งในบทความนี้ผู้วิจัยนำเสนอในส่วนของภาคอีสาน โดยศึกษาเปรียบเทียบชื่อท้องถิ่นกับนามสกุลในภาคอีสานพบว่า ในช่วงปี 2456 เป็นการปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาล มณฑลภาคอีสานกับนามสกุลที่ใช้เกณฑ์ภูมิลำเนา มีนามสกุลที่ตรงกับชื่อเมืองพบ 7 นามสกุล คือ 1) ชัยภูมิ 2) บุรีรัมย์ 3) กาฬสินธุ์ 4) ชุขันธ์ 5) สุรินทร์ 6) หนองคาย 7) ขอนแก่นนามสกุลที่ตรงกับชื่อมณฑล 1 นามสกุล คือ 1) อุบลราชธานี เขตพื้นที่เมืองนครราชสีมาพบ 4 นามสกุล คือ 1) ด่านขุนทด 2) โชคชัย 3) บัวใหญ่ 4) พิมาย 5) ปักธงชัย 6) สูงเนินเขตพื้นที่เมืองชัยภูมิพบ 1 นามสกุลคือ 1) ภูเขียวเขตพื้นที่เมืองบุรีรัมย์ที่พบ 2 นามสกุลคือ 1) ประโคนชัย 2) พุทไธสง เขตพื้นที่เมืองร้อยเอ็ดพบ 2 นามสกุลคือ 1) สุวรรณภูมิ 2) อาจสามารถ เขตพื้นที่เมืองสุรินทร์ พบ 1 นามสกุล คือ 1) รัตนบุรี เขตพื้นที่เมืองเลยพบ 1 นามสกุล คือ 1) ภูเวียงและ เขตพื้นที่เมืองนครพนมพบ 1 นามสกุล คือ 1) นาแก รวม 22 นามสกุล ชื่อท้องถิ่นดังกล่าวมีการเปลี่ยนแปลงตามการยกฐานะเป็นเมือง 20 ท้องถิ่นมี 3 ท้องถิ่นที่ไม่มีการเปลี่ยนชื่อ ได้แก่ 1) สูงเนิน 2) เพ็ญ 3) นาแก

¹ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.) สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ งามวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์

² รองศาสตราจารย์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

³ รองศาสตราจารย์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ABSTRACT

This research aimed to study and compare the Thai local name with the Thai surname. The data were derived from the database of Department of Local Administration, Ministry of Interior. The scope of research limited to the Northeastern region. A comparative study of the local name and surname in North-East revealed that in the year 1913, the government system that existed was the regional government and in Northeastern regional government, there was identity of seven city names and domicile based surnames as follows : 1) Chaiyaphum, 2) Kalasin, 3) Buri Ram, 4) Khu Khan, 5) Surin, 6) NongKhai, and 7) KhonKaen. One surname was found identically with the regional government : Ubon Ratchathani. In the district of Nakhon Ratchasima, four surnames were found identical : 1) Dankhun thot, 2) Chokchai, 3) Buayai, 4) Phimai, 5) Pak Thong Chai, 6) Sungnoen. In the District of Chaiyaphum, one surname was found identical : Phukhiao ; in the District of Buriram, two identical surname were found : 1) Prakhonchai, 2) Phutthaisong ; in the District of Roi-Et, two identical surnames were found: 1) Suwannabhum, 2) Atsamat ; in the District of Surin one surname was found identical : Rattanaburi. In the District of Loei, one surname was found identical: Phu Wiang; in the District of Nakhon Phanom one surname was found identical

: Nakae. There were total 22 identical local names and Thai surnames. These 20 local names were changed by upgrading the status of cities, in three Districts only there was no change in the local name : 1) Sungnoen, 2) phen, 3) Nakae.

ความสำคัญของปัญหา

เดิมคนไทยไม่ใช้นามสกุลมีเพียงชื่อเรียกเท่านั้น พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 โปรดให้มีการตั้งนามสกุล โดยให้ตราพระราชบัญญัติขนานนามสกุล เมื่อวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2455 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2456 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามสกุลให้แก่ ข้าราชการบริพาร ข้าราชการ และประชาชนทั่วไป นามสกุลที่ได้รับพระราชทานครั้งแรก 5 สกุล คือ 1) สุขุม พระราชทาน เจ้าพระยาอมราช เสนาบดีกระทรวงนครบาล 2) มาลากุล พระราชทาน พระยาวิสุทธสุริยศักดิ์ (ต่อมาได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น เจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี) เสนาบดีกระทรวงธรรมการ กับ พระยาอนุรักษราช มณฑลเชียร (ต่อมาได้รับ พระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น เจ้าพระยาธรรมาธิกรณาธิบดี) เสนาบดีกระทรวงวัง 3) พึ่งบุญ พระราชทานพระยาประสิทธิ์ศุภการ (ต่อมาได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น เจ้าพระยา รามราชภพ) จางวางมหาดเล็กห้อง พระบรมมหาราชวัง 4) ณ มหาไชย พระราชทาน พระยาเทพทวาราวดี (ต่อมาได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น พระยา บำเรอบริรักษ์) อธิบดีกรมมหาดเล็ก 5) ไกรฤกษ์ พระราชทาน พระยาบุรุษรัตนราชพัลลภ อธิบดีกรม เจ้าที่ และ พระยาจักรปาณิศรศีลวิสุทธิ (ต่อมาได้

รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น เจ้าพระยามหิธร) นามสกุลที่ทรงพระมหากรุณาพระราชทานไว้ ล้วนเป็นนามสกุลที่มีความหมายแฝงไว้ซึ่งความภาคภูมิใจในประวัติของบรรพบุรุษแห่งผู้ซึ่งรับพระราชทานนามสกุลขมรมคนรักวัง (2544) เมื่อมีพระราชบัญญัติขนานนามสกุล ทำให้ประชาชนทั่วไปต้องตั้งนามสกุลเป็นต้นตระกูลของตนเอง โดยในพระราชบัญญัติ มาตรา 13 กำหนดให้เสนาบดี มีหน้าที่คิดชื่อสกุลและพิมพ์เป็นเล่มให้นายอำเภอ ทุกท้องที่เพื่อเป็นคำให้ราษฎรได้เลือกถือเป็นสกุลที่เหมาะสม และมีเกณฑ์การตั้งนามสกุลกับประชาชนทั่วไป จมื่นอมรรตธรรมารักษ์ (2524) โดยสรุปดังนี้

1. เกณฑ์นามบรรพบุรุษ เช่น ปู่ชื่อเดช พ่อชื่อคุ่ม นามสกุล เดชคุ่ม เป็นต้น
2. เกณฑ์ภูมิลำเนา คือ ตามนามตำบลที่อยู่ เช่น “สามเสน” “บางขุนพรหม”
3. เกณฑ์อาชีพ คือ ตามอาชีพที่ทำมาหาเลี้ยงชีพของตนเองหรือบรรพบุรุษ เช่น “ชาวสวน” “พ่อค้า” “ช่างทอง” เป็นต้น ให้ใช้คำไทยๆ ไม่ให้แปลเป็นมคธหรือสันสกฤต
4. เกณฑ์ตามประเทศถิ่นฐานเดิม เช่น “ชาวเวียง” (คือ มีเชื้อสายจากเวียงจันทน์) “ชาวนคร” (คือ มีเชื้อสายจากนครศรีธรรมราช)
5. เกณฑ์ตามเชื้อชาติเดิม ให้เติมคำว่า “เชื้อ” ลงข้างหน้านามชาติเดิม เช่น “เชื้อจีน” “เชื้อญวน” “เชื้อแขก” “เชื้อชวา”

ผู้วิจัยได้ค้นหาข้อมูลนามสกุลจากฐานข้อมูลนามสกุลคนไทย จากกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และพบนามสกุลที่เรียกตามชื่อท้องถิ่นเป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะป็นชื่อ ตำบล อำเภอ จังหวัด (หลังพ.ศ. 2458) หรือมณฑล (ก่อนปี พ.ศ. 2458) ถือได้ว่าเป็นนามสกุล ซึ่งตั้งตามพระราชบัญญัติขนานนามสกุล พ.ศ. 2456 ซึ่งระบุว่าให้ตั้งชื่อตามเกณฑ์ภูมิลำเนาหรือตามชื่อถิ่นที่อยู่ ข้อมูล

จากโครงการนำร่องชื่อว่าชื่อสกุลซึ่งตั้งชื่อตามชื่อถิ่นที่อยู่ หรือตั้งตามพระราชบัญญัติขนานนามสกุล พ.ศ. 2546 เกณฑ์ภูมิลำเนา มีชื่ออยู่ในถิ่นที่อยู่เดิมแต่เริ่มต้นในภาคอีสาน จึงสนใจศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเป็นเอกสารอ้างอิงต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อค้นหาและศึกษาชื่อสกุลคนไทย ที่เหมือนกับชื่อจังหวัด และอำเภอ (ภาคอีสาน) ที่มีอยู่ในช่วงปีพ.ศ. 2456 – พ.ศ. 2466 ตามข้อมูลกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาและค้นหานามสกุลของคนไทย จากทะเบียนราษฎรจำนวน 63,525,062 ชื่อ จาก 77 จังหวัด 927 อำเภอ/เขต 7,409 ตำบล 74,944 หมู่บ้าน โดยเลือกกลุ่มประชากรจากนามสกุลที่มีส่วนท้ายของนามสกุลเป็นชื่ออำเภอรวมทั้งอำเภอเมือง จากนั้นคัดเลือกอำเภอที่ประกาศตั้งเป็นอำเภอ ก่อน พ.ศ. 2456 จนถึง พ.ศ. 2466 เพื่อค้นหานามสกุลที่ตั้งตามถิ่นที่อยู่ดั้งเดิมเมื่อประกาศตั้งนามสกุล

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. การรวบรวมข้อมูลศึกษาแหล่งข้อมูลเอกสารวิทยานิพนธ์หนังสือ และผลงานที่เกี่ยวข้อง ชื่อท้องที่ ชื่อคน และนามสกุล

2. การกำหนดประชากร

- 2.1 ศึกษาและค้นหานามสกุลของคนไทย จากทะเบียนราษฎรจำนวน 63,525,062 ชื่อ จาก 77 จังหวัด 927 อำเภอ/เขต 7,409 ตำบล 74,944 หมู่บ้าน โดยเลือกกลุ่มประชากรจาก

นามสกุลที่มีส่วนท้ายของนามสกุลเป็นชื่ออำเภอรวมทั้งอำเภอเมือง จากนั้นคัดเลือกอำเภอที่ประกาศตั้งเป็นอำเภอ ก่อน พ.ศ. 2456 จนถึง พ.ศ. 2466 เพื่อค้นหานามสกุลที่ตั้งตามถิ่นที่อยู่ดั้งเดิมเมื่อประกาศตั้งนามสกุลโดยการสร้างโปรแกรมช่วยค้นหาและผสานข้อมูลระหว่างนามสกุลและชื่อท้องถิ่น จากกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เพื่อให้ได้กลุ่มประชากร

2.2 จากนั้น Download ข้อมูล รหัสอำเภอ จาก กระทรวงมหาดไทย, กรมการปกครอง. (ออนไลน์) <http://www.dopa.go.th/> โดยนำข้อมูลดังกล่าวมาจัดเรียงลำดับและจัดทำข้อมูลในฐานข้อมูล (SQL Server) เพื่อเขียนโปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลจากฐานข้อมูล (ASP) เพื่อหาข้อมูลชื่อสกุลที่ซ้ำกับชื่ออำเภอและจังหวัดทั้งหมดจากนั้นสร้างข้อมูลรายงาน จากโปรแกรมสร้างรายงาน (Crystal Report) และ Export ข้อมูลชื่อสกุลที่นามสกุลที่ซ้ำกับชื่ออำเภอและจังหวัดทั้งหมดลงไปที่โปรแกรม Excel เพื่อทำรายงานผลการคัดเลือกชื่อสกุลที่ซ้ำกับชื่ออำเภอและชื่อจังหวัดในปัจจุบันทั้งหมด 396 ชื่อสกุล มีประชากรที่ใช้ชื่อสกุลที่ซ้ำกับชื่ออำเภอและชื่อจังหวัดทั้งหมด 694,025 คน

3. ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ค้นหาและศึกษาชื่อสกุลคนไทยที่เหมือนกับชื่อจังหวัด และอำเภอที่มีอยู่ในช่วงปี พ.ศ. 2456 - พ.ศ. 2466 จากข้อมูลการคัดเลือกชื่อสกุลที่ซ้ำกับชื่ออำเภอและชื่อจังหวัดในปัจจุบันทั้งหมด 396 ชื่อสกุล มีประชากรที่ใช้ชื่อสกุลที่ซ้ำกับชื่ออำเภอและชื่อจังหวัดทั้งหมด 694,025 คน ผู้วิจัยได้ศึกษา ประวัติศาสตร์การตั้งอำเภอและจังหวัดของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2456 - 2466 เพื่อ

วิเคราะห์ว่า นามสกุลที่เป็นชื่ออำเภอและชื่อจังหวัดในช่วงเวลาเป็นนามสกุลที่ใช้เกณฑ์ภูมิภานา ตั้งแต่แรกตั้งนามสกุลตามพระราชบัญญัติขนานนามสกุล พ.ศ. 2456 เป็นนามสกุลที่อยู่ในภาคอีสานจำนวน 22 นามสกุล

ผลการศึกษา

ภาคอีสานมีความสัมพันธ์กับอาณาจักรโคตรบูร ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์บริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย มีศูนย์กลางอยู่ที่นครพนม ครอบคลุมดินแดนสองฝั่งแม่น้ำโขง ตั้งแต่เมืองอุดรธานี หนองคาย เวียงจันทน์ นครพนม จนถึงอุบลราชธานี มีความสัมพันธ์กับอาณาจักรล้านช้าง หลักฐานทางโบราณคดีที่สำคัญคือ พระธาตุพนม จ.นครพนม ปราสาทหินพิมาย จ.นครราชสีมา ปราสาทหินพนมรุ้ง จ.บุรีรัมย์ เมื่อได้จัดการปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาลจึงได้จัดมณฑลในภาคกลางมีการจัดแบ่ง กรมพระยาดำรงราชานุภาพ (2545) ดังนี้

1) มณฑลนครราชสีมา ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2436 เป็นมณฑลแรกของประเทศสยาม ในช่วงแรกมีเมืองเพชรบูรณ์และเมืองหล่มสักรวมอยู่ด้วย แต่ได้แยกออกไปเป็นอีกมณฑลหนึ่งในปี พ.ศ. 2442 ได้แก่ 1.เมืองนครราชสีมา 2.เมืองชัยภูมิ 3.เมืองบุรีรัมย์ 2) มณฑลร้อยเอ็ด เดิมเป็นส่วนหนึ่งของมณฑลอีสานซึ่งก่อตั้งในปี พ.ศ. 2443 แต่ภายหลังแยกออกเป็นสองมณฑล (คือมณฑลร้อยเอ็ดและมณฑลอุบล) เมื่อปี พ.ศ. 2455 ซึ่งตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวประกอบด้วย 1. เมืองร้อยเอ็ด 2.เมืองมหาสารคาม 3. เมืองกาฬสินธุ์ 3) มณฑลอุบล (มณฑลลาวกา / มณฑลอีสาน) เดิมเป็นส่วนหนึ่งของมณฑลอีสานซึ่งก่อ

ตั้งในปี พ.ศ. 2443 แต่ภายหลังแยกออกเป็นสองมณฑล (คือมณฑลร้อยเอ็ดและมณฑลอุบล) เมื่อปี พ.ศ. 2455 ซึ่งตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ประกอบด้วย 1.เมืองอุบลราชธานี 2.เมืองขุขันธ์ 3.เมืองศรีสะเกษ 4.เมืองสุรินทร์ 4) มณฑลอุดร (มณฑลลาวพวน) ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2442 เมืองที่ขึ้นกับมณฑลนี้ประกอบด้วย 1.เมืองอุดรธานี 2.เมืองขอนแก่น 3.เมืองเลย 4.เมืองนครพนม 5.เมืองหนองคาย 6.เมืองสกลนคร

ผู้วิจัยได้ศึกษาเปรียบเทียบข้อมูลชื่อเมืองในมณฑลภาคอีสานกับนามสกุลที่ใช้เกณฑ์ภูมิลำเนาพบว่ามีนามสกุลที่ตรงกับชื่อเมืองพบ 7 นามสกุลคือ 1.ชัยภูมิ 2.บุรีรัมย์ 3.กาฬสินธุ์ 4.ขุขันธ์ 5.สุรินทร์ 6.หนองคาย 7.ขอนแก่น นามสกุลที่ตรงกับชื่อมณฑล 1 นามสกุล คือ 1.อุบล เขตพื้นที่เมืองนครราชสีมาพบ 4 นามสกุล คือ 1.ด่านขุนทด 2.โชคชัย 3.บัวใหญ่ 4.พิมาย 5.ปักธงชัย 6.สูงเนิน เขตพื้นที่เมืองชัยภูมิพบ 1 นามสกุลคือ 1.ภูเขียวเขตพื้นที่เมืองบุรีรัมย์ที่พบ 2 นามสกุลคือ 1.ประโคนชัย 2.พุทไธสงเขตพื้นที่เมืองร้อยเอ็ดพบ 2 นามสกุลคือ 1.สุวรรณภูมิ 2.อาจสามารถ เขตพื้นที่เมืองสุรินทร์พบ 1 นามสกุล คือ 1.รัตนบุรี เขตพื้นที่เมืองเลยพบ 1 นามสกุล คือ 1.ภูเวียงและ เขตพื้นที่เมืองนครพนมพบ 1 นามสกุล คือ 1.นาแกรวม 22 นามสกุล จากการวิเคราะห์ข้างต้นเมื่อก่อนจุลศักราชได้ 1,000 ปี ก็เป็นทำเลป่าดง ซึ่งเป็นที่อาศัยของคนป่าอันสืบเชื้อสายมาแต่ขอม ต่อมาเรียกกันว่าพวก ลาว, เขมร, ข่า, ส่วย, กวย เป็นต้น เดิมตั้งบ้านเรือนภูมิลาเนากระจัดกระจายกันอยู่ไม่เป็นหลักแหล่งมั่นคงอยู่

ห่างกันโดยนับการเดินเท้า เป็นเวลา 1 คืบข้าง หรือ 2-4 คืบข้าง ได้ตั้งบ้านเรือนเป็นชุมชนตามกลุ่มชนนั้น ได้สร้างคฤงามความดีเป็นคุณแก่บ้านเมืองเพื่อขอพระกรุณาโปรดเกล้าฯ อนุมัติบ้านเป็นเมืองในยุคสร้างบ้านแปลงเมือง ชื่อท้องถิ่นดังกล่าวมีการเปลี่ยนแปลงตามการยกฐานะเป็นเมืองดังได้กล่าวไว้ในประวัติข้างต้น จะเห็นได้ว่าชื่อท้องถิ่นได้มีการเปลี่ยนแปลงตามการยกฐานะของเมือง มีการเปลี่ยนชื่อจากเดิม ส่วนโครงสร้างภาษาเป็นที่เป็นภาษานั้นเป็นชื่อหมู่บ้านที่ได้ยกระดับขึ้นเป็นอำเภอในเวลานั้น เมื่อมีประกาศใช้พระราชบัญญัติขนานนามสกุล 2456 จึงได้นำชื่อท้องถิ่นดังกล่าวมาตั้งเป็นนามสกุลจนถึงปัจจุบัน

จากการวิเคราะห์ข้างต้น เมื่อก่อนจุลศักราชได้ 1,000 ปีก็เป็นทำเลป่าดง ซึ่งเป็นที่อาศัยของคนป่าอันสืบเชื้อสายมาแต่ขอม ต่อมาเรียกกันว่าพวก ลาว, เขมร, ข่า, ส่วย, กวย เป็นต้น เดิมตั้งบ้านเรือนภูมิลาเนากระจัดกระจายกันอยู่ไม่เป็นหลักแหล่งมั่นคงอยู่ห่างกันโดยนับการเดินเท้า เป็นเวลา 1 คืบข้าง หรือ 2-4 คืบข้าง ได้ตั้งบ้านเรือนเป็นชุมชนตามกลุ่มชนนั้น ได้สร้างคฤงามความดีเป็นคุณแก่บ้านเมืองเพื่อขอพระกรุณาโปรดเกล้าฯ อนุมัติบ้านเป็นเมืองในยุคสร้างบ้านแปลงเมือง ชื่อท้องถิ่นดังกล่าวมีการเปลี่ยนแปลงตามการยกฐานะเป็นเมืองดังได้กล่าวไว้ในประวัติข้างต้น ซึ่งพบว่ามี 4 ท้องถิ่นที่ไม่มีการเปลี่ยนชื่อได้แก่ 1. สูงเนิน 2. เพ็ญ 3. นาแก และพบว่า 20 ท้องถิ่นที่มีการเปลี่ยนชื่อนี้

ตารางที่ 1 ตารางเปรียบเทียบชื่อท้องถิ่นเดิมและชื่อท้องถิ่นใหม่ของมณฑลอีสาน

ชื่อเดิม	ชื่อใหม่
1. พันชนะ	1. ด่านขุนทด
2. กระโทก	2. โชคชัย
3. นอก	3. บัวใหญ่
4. ปราสาทหมกกลาง	4. พิมาย
5. ปัก	5. ปักธงชัย
6. หนองบัวโนน หรือ หินตั้ง	6. ชัยภูมิ
7. ลาด	7. ภูเขียว
8. โนนม่วง	8. บุรีรัมย์
9. ตะลุมตอ	9. ประโคนชัย
10. หมากเฟืองหัวแรด	10. พุทไธสง
11. ดงช้างสาร	11. สุวรรณภูมิ
12. สระบุศย์	12. อางสามารถ
13. แก่งสำโรง	13. กาฬสินธุ์
14. ห้วยแจระแม	14. อุบลราชธานี
15. ปราสาทสีเหลี่ยม	15. ชุขันธ์
16. คูประทายสมันต์	16. สุรินทร์
17. กุดหวาย	17. รัตนบุรี
18. บึงคาย	18. หนองคาย
19. บึงบอน หรือ พระสับ	19. ขอนแก่น
20. กู่เวียง	20. ภูเวียง

จากการวิเคราะห์ประวัตินามสกุลกับถิ่นที่อยู่ดั้งเดิมในภาคอีสานมีการเปลี่ยนชื่อท้องถิ่น โดยเปลี่ยนไปใช้ภาษาบาลีและภาษาสันสกฤต เพื่อยกระดับจากหมู่บ้านเป็นเมืองโดยได้รับพระราชทานจากการทำคุณงามความดีและการขอพระราชทานนามท้องถิ่นจากการสวามีภักดี สะท้อนให้เห็นแนวคิดการมีลำดับชั้นของภาษาที่สอดคล้องไปกับมิติการเมืองการปกครอง

ดังที่ วิลเลียม เอ.สมอลลี (William A.Smally, 1989) ในบทความเรื่อง Thailand' Hierarchy of Multilingualism ได้เสนอความคิดเรื่องลำดับชั้นของภาษาในสังคมไทยไว้ว่า การมีลำดับชั้นทางภาษานั้น กลายเป็นความไม่เท่าเทียมกลายเป็นสถาบันในสังคมไทย ซึ่งเห็นได้ชัดเจนในแทบทุกด้านของวัฒนธรรมไทย อย่างไรก็ตามลำดับชั้นของสังคมไทยทำให้การเลื่อนชั้นทางสังคม (Upward mobility) เป็นไปได้ง่าย เพราะคนที่จะเลื่อนชั้นจะต้องเรียนรู้ภาษาที่อยู่ในลำดับชั้นที่สูงขึ้นไป

ผู้วิจัยพบว่ากลุ่มนามสกุลในเกณฑ์ ภูมิลาเนา นั้นเป็นกลุ่มนามสกุลที่ไปนั้นไปสัมพันธ์กับการเมืองการปกครองของไทยอย่างมีนัยยะสำคัญ กล่าวคือ จากช่วงเปลี่ยนจากระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยแบ่งเป็น 3 ช่วงดังนี้

1. ช่วงประกาศใช้พระราชบัญญัติขนานนามสกุล พ.ศ. 2456

ในช่วงปีที่ประกาศใช้พระราชบัญญัติขนานนามสกุล พ.ศ. 2456 มีการปกครองประเทศในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ตามแนวคิดที่ว่าพระมหากษัตริย์ทรงเป็นสมมุติเทพ มีพระราชอำนาจสูงสุดในการบริหารจัดการแผ่นดิน และแบ่งเขตหัวเมืองต่าง ๆ เป็นการปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาล มณฑลเทศาภิบาล คือ ระบบแบ่งเขตการปกครองส่วนภูมิภาคในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่มีการใช้มาจนถึงสมัยช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ประมาณ 7 ปี เป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองของอังกฤษในพม่าและมาเลเซีย เริ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2440 โดยพระราชดำริของสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ มณฑลมีข้าหลวงเทศาภิบาลเป็นผู้ปกครอง เจ้าเมืองไม่มีอำนาจที่จะปกครอง หน่วยการปกครองเรียงจากใหญ่ไปเล็กได้ดังนี้

มณฑล → เมือง (จังหวัด) → อำเภอ
→ ตำบล → บ้าน (หมู่บ้าน)

สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพจึงทรงพยายามที่จะจัดให้อำนาจการปกครองเข้ามารวมอยู่ยังจุดเดียวกัน โดยจัดตั้งระบบเทศาภิบาลซึ่ง

เป็นระบบที่รัฐบาลกลางจัดส่งข้าราชการไปบริหารราชการในท้องที่ต่างๆ แทนที่ส่วนภูมิภาคจะจัดการปกครองกันเองเช่นแต่ก่อน อันเป็นระบบกินเมือง ระบบการปกครองแบบเทศาภิบาลจึงเป็นระบบการปกครองที่รวมอำนาจเข้ามาไว้ในส่วนกลางและลดอำนาจเจ้าเมืองตามระบบเดิมลงอย่างสิ้นเชิง และเพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการควบคุมหัว-เมืองให้ใกล้ชิดยิ่งขึ้นตลอดจนเป็นการแบ่งเบาภาระหน้าที่ของเสนาบดี จึงได้รวมหัวเมืองเข้าเป็นแบบมณฑล มณฑลละ 5 เมืองหรือ 6 เมือง ในขนาดท้องที่ที่ผู้บังคับบัญชาการมณฑลอาจจะจัดการและตรวจตราได้เองตลอดอาณาเขตเรียกว่า “มณฑลเทศาภิบาล” มีข้าหลวงเทศาภิบาลเป็นผู้ปกครองบังคับบัญชา หัวเมืองทั้งปวงในเขตมณฑลของตน สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ (2516) จะเห็นได้ว่าการจัดการปกครองดังกล่าวมุ่งเน้นควบคุมหัวเมืองต่างๆ ซึ่งมีนัยว่าหัวเมืองต่างๆ มีอำนาจมากอีกทั้งในแต่ละมณฑลได้ใช้ชื่อกลุ่มชาติพันธุ์บอกลักษณะชัดเจน ได้แก่ มณฑลลาวเฉียง มณฑลลาวพวน มณฑลลาวกาว มณฑลลาวกลาง มณฑลเขมร ซึ่งต่อมาพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ห้ามมิให้ใช้ชื่อลาวและเขมร เพราะต้องการสร้างรัฐ ให้ทุกคนเป็นไทยทั้งหมด ซึ่งต่อมาก็ใช้ชื่อมณฑลดังนี้ มณฑลลาวเฉียงเป็นมณฑลพายัพ มณฑลลาวพวนเป็นมณฑลอุดร มณฑลลาวกาวเป็นมณฑลอีสาน มณฑลลาวกลางเป็นมณฑลนครราชสีมา และ มณฑลเขมรเป็นมณฑลบูรพา เมื่อมีการประกาศพระราชบัญญัติขนานนามสกุลโดยให้นามสกุล พ.ศ. 2456 มาตรา 13 คือ “ให้เสนาบดีผู้เป็นเจ้ากระทรวงบังคับราชการท้องที่อำเภอทั้งในกรุงและหัวเมืองมีหน้าที่คิดชื่อสกุลและพิมพ์ลงเป็นบานจำหน่ายให้แก่ นายอำเภอท้องที่ทุกตำบล เพื่อเป็นเค้าให้ราษฎรผู้ต้องการ

ให้เลือกล้อ” ซึ่งข้อมูลการจดทะเบียนนามสกุลของบุคคลนั้นไม่สามารถตรวจสอบได้เนื่องจากมีกฎหมายการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลห้ามไว้ ทำให้การตรวจสอบว่านามสกุลที่นำมาศึกษานี้มาจากผู้ใดเป็นการยากในการสืบค้น แต่หากศึกษาตามข้อกำหนดดังกล่าว หมายความว่าให้อำเภอและหัวเมืองเป็นผู้คิดชื่อสกุล แล้วให้ประชาชนเป็นผู้เลือกใช้นามสกุลนั้นๆ สะท้อนให้เห็นว่าในสมัยแรกตั้งนามสกุลนั้นได้ถูกกำหนดโดยผู้นำต่างๆ ลงมาและกำหนดการใช้นามสกุลโดยการใช้ภาษาเพื่อบอกชนชั้น

2. ช่วงประกาศห้ามใช้นามสกุลที่เป็นเมืองเป็นนามสกุล พ.ศ. 2458

เรื่องนโยบายวัฒนธรรมของจอมพล ป.พิบูลสงครามจิรพรวิทย์ศักดิ์พันธ์ (2540) โดยสรุปดังนี้ เมื่อมีประชาชนมีการใช้นามสกุลได้ 2 ปี ก็มีประกาศห้ามใช้นามสกุลที่เป็นเมืองเป็นนามสกุล พ.ศ. 2458 กล่าวคือ “ห้ามไม่ให้เอานามพระมหากษัตริย์มาใช้เป็นนามสกุลมหาเสวกโท พระยาศรีสุนทรโวหาร ผู้ช่วยเลขาธิการรับพระบรมราชโองการใส่เกล้าฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ดำรัสสั่งว่าได้ทอดพระเนตรเห็นนามผู้หนึ่งใช้นามสกุลของตนว่า “รามบุตร” และอีกผู้หนึ่งใช้นามสกุลว่า “เทพนคร” ทรงพระราชดำริว่าศัพท์ “ราม” นี้ใช้เป็นพระบรมนามาภิไธยของพระเจ้าแผ่นดินทั่วไปและคำว่า “เทพนคร” ก็เป็นสามัญนาม คือ ถ้าเมืองใดเป็นราชธานีก็เรียกเมืองนั้นว่า “เทพนคร” ได้ อันศัพท์ที่เป็นพระบรมนามาภิไธยและนามเมืองที่เป็นราชธานีเช่นนี้หาสมควรที่สามัญชนจะเอามาใช้เป็นนามสกุลของตนไม่ จึงมีพระบรม

ราชโองการดำรัสเหนือเกล้าฯ ให้ประกาศห้ามอย่าให้ผู้หนึ่งผู้ใดเอาศัพท์ที่เป็นพระบรมนามาภิไธยหรือเอามาประดับศัพท์อื่นตั้งเป็นนามสกุลของตนและห้ามมิให้ผู้หนึ่งผู้ใดตั้งนามสกุลของตนให้พ้องกับนามเมืองซึ่งเคยเป็นราชธานีมาแล้วแต่ก่อนวันแต่พระราชทานพระบรมราชานุญาตพิเศษ ส่วนผู้ที่ตั้งนามสกุลของตนไว้แล้ว เกณฑ์ที่ต้องห้ามตามประกาศนี้ โดยมีได้รับพระบรมราชานุญาตพิเศษไซ้รั ก็ให้รับถอนนามสกุลนั้นเสีย ประกาศมา ณ วันที่ 2 มีนาคม พระพุทธศักราช 2458 เป็นวันที่ 1939 ในรัชกาลปัจจุบัน” จากข้อมูลในการศึกษานี้พบนามสกุลที่ห้ามใช้ได้แก่ 1.ไชยา 2.พิชัย 3.อุทอง 4.กำแพงเพชร 5.เชียงใหม่ 6.สวรรคโลก 7.จันทบุรี 8.ลำพูน 9.ราชบุรี 10.เพชรบูรณ์ 11.เชียงใหม่ 12.พิจิตร 13.สุโขทัย 14.เพชรบุรี 15.เชียงราย 16.ชุมพร 17.สุพรรณภูมิ 18.ธนบุรีจะเห็นได้ว่าเป็นหัวเมืองสำคัญทางภาคเหนือ ทั้งหมด

ต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช เป็นระบอบประชาธิปไตยในปี พ.ศ. 2475 ทำให้มีความเสมอภาคทางสังคมมากขึ้น นามสกุลจึงเป็นเครื่องบ่งชี้ทางสังคมมากขึ้น โดยมีการประกาศยกพระราชบัญญัติขนานนามสกุล พ.ศ. 2456 ในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม ดังนี้

3. ช่วงประกาศยกเลิกพระราชบัญญัติขนานนามสกุล พ.ศ. 2456

จากงานวิจัยของทองรักษ์ ใจการ (2548) กล่าวว่าไว้ว่า “พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการ โปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยชื่อบุคคล จึงทรงพระกรุณาโปรด

เกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้ โดยคำแนะนำ และยินยอมของสภาร่างรัฐธรรมนูญในฐานะรัฐสภา ดังต่อไปนี้ มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. 2505” มาตรา 3 ให้ยกเลิก (1) พระราชบัญญัติขนานนามสกุล พระพุทธศักราช 2456 (2) พระราชกำหนดขนานนามสกุล เพิ่มเติม พระพุทธศักราช 2465 (3) พระราชบัญญัติขนานนามสกุล (ฉบับที่ 2) พระพุทธศักราช 2481 (4) พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พระพุทธศักราช 2484 บรรดาบทกฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้ว ในพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้ พระราชบัญญัตินี้ แทนและมาตรา 17 ผู้มีชื่อสกุลอยู่แล้วประสงค์จะขอตั้งชื่อสกุลใหม่ ให้ยื่น คำขอต่อนายทะเบียนท้องที่ในท้องที่ที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร และให้นำความในวรรคสองและวรรคสามของ มาตรา 9 มาใช้บังคับโดยอนุโลม จากการประกาศยกเลิกพระราชบัญญัติขนานนามสกุล พ.ศ. 2456 ทำให้ประชาชนทั่วไปสามารถเปลี่ยนนามสกุลได้โดยมีข้อบังคับในการตั้งนามสกุลใน มาตรา 8 กล่าวคือ ชื่อสกุล ต้อง (1) ไม่ฟ้องหรือมุ่งหมายให้คล้ายกับพระปรมาภิไธย หรือพระนาม ของพระราชินี (2) ไม่ฟ้องหรือมุ่งหมายให้คล้ายกับราชทินนาม เว้นแต่ราชทินนาม ของตนของผู้บุพการี หรือของผู้สืบสันดาน (3) ไม่ซ้ำกับชื่อสกุลที่ได้รับพระราชทานจากพระมหากษัตริย์ หรือ ชื่อสกุลที่ได้จดทะเบียนไว้แล้ว (4) ไม่มีคำหรือความหมายหยาบคาย (5) มีพยัญชนะไม่เกินกว่าสิบพยัญชนะ เว้นแต่กรณีใช้ราชทินนาม เป็นชื่อสกุล

จะเห็นได้ว่าไม่กำหนดการใช้ภาษาบาลีสันสกฤตหรือมีเกณฑ์ใดๆ บังคับอย่างเช่นในพระราชบัญญัติขนานนามสกุล พ.ศ. 2456 ทำให้

นามสกุลคนไทยสามารถใช้ภาษาบาลีสันสกฤตได้ อีกทั้งนโยบายของรัฐบาลในสมัยนั้นทำให้มีการเปลี่ยนนามสกุลกันอย่างแพร่หลายจึงทำให้นามสกุลที่ประกาศห้ามใช้นามสกุลที่เป็นเมืองเป็นนามสกุล พ.ศ. 2458 สามารถใช้ได้ตั้งนั้น จึงกล่าวได้ว่านามสกุลที่เป็นนามสกุลดั้งเดิมนั้นที่เป็นเกณฑ์ภูมิลำเนา มีความสัมพันธ์ทางด้านประวัติทางการเมืองการปกครองอย่างมีนัยสำคัญ ตลอดจนสามารถบอกความเป็นมาของท้องถิ่นได้

สรุปและอภิปรายผล

นามสกุลที่เป็นชื่อท้องถิ่นในช่วงดังกล่าวเป็นนามสกุลที่เป็นชื่ออำเภอและจังหวัดในปัจจุบัน และพบว่านามสกุลดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับประวัติท้องถิ่นและความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ การเมืองกล่าวคือ 1. ความสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นพบ 2 ประเด็น คือ 1.1 ประวัติความเป็นมาของชื่อท้องถิ่นได้แก่ภูมิศาสตร์ตำนานชื่อบุคคลชื่อตำแหน่งและชื่อสิ่งของเครื่องใช้ 1.2 ที่มาของภาษาที่ใช้ตั้งชื่อท้องถิ่นได้แก่ภาษาไทยภาษาเขมรภาษาสันสกฤตและภาษามลายู 2. ความสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์การเมืองการปกครอง ได้แก่ 2.1 ช่วงแรกตั้งนามสกุล พ.ศ. 2456 นามสกุลที่เป็นชื่อท้องถิ่นเป็นไปตามเกณฑ์พระราชบัญญัติขนานนามสกุล พ.ศ. 2456 มาตรา 13” คือตั้งตามเกณฑ์ภูมิลำเนา 2.2 ช่วงประกาศห้าไม่ให้เอานามพระนครมาใช้เป็นนามสกุล พ.ศ. 2458 โดยนามมิให้ผู้หนึ่งผู้ใดตั้งนามสกุลให้พ้องกับนามเมื่อซึ่งเคยเป็นราชธานีมาแล้วเก่าก่อนหรือในปัจจุบันมาตั้งเป็นนามสกุลในส่วนข้อมูลที่พบนี้เป็นนามสกุลที่ประกาศห้ามทั้งสิ้น เช่นจันทบุรีเพชรบูรณ์พิจิตรสุโขทัยสวรรคโลกฯ ซึ่งจากข้อมูลที่ทำการศึกษาพบชื่อดังกล่าว

2.3 จอมพล ป. พิบูลสงครามได้ประกาศยกเลิกพระราชบัญญัติขนานนามสกุล พ.ศ.2456 โดยใช้กฎหมายและขนบธรรมเนียมเกี่ยวกับชื่อบุคคลและประเทศพ.ศ. 2513 โดยสรุปคือหากนามสกุลนามมีคำที่ไม่ไพเราะให้เปลี่ยนได้ทำให้ประชาชนสามารถมีนามสกุลที่เป็นภาษามครและสันสกฤตได้

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษานามสกุลของคนไทยในเกณฑ์นามสกุล ตามพระราชบัญญัติขนานนามสกุล พ.ศ. 2456 ได้แก่ 1.เกณฑ์นามบรรพบุรุษ เช่น ปู่ชื่อเดช

พ่อชื่อคุ้ม นามสกุล เดชคุ้ม เป็นต้น 2.เกณฑ์อาชีวะ คือ ตามอาชีพที่ทำมาหาเลี้ยงชีพของตนเองหรือบรรพบุรุษ เช่น “ชาวสวน” “พ่อค้า” “ช่างทอง” เป็นต้น ให้ใช้คำไทยๆ ไม่ให้แปลเป็นมครหรือสันสกฤต 3.เกณฑ์ตามประเทศถิ่นฐานเดิม เช่น “ชาวเวียง” (คือ มีเชื้อสายจากเวียงจันทน์) “ชาวนคร” (คือ มีเชื้อสายจากนครศรีธรรมราช) 4.เกณฑ์ตามเชื้อชาติเดิม ให้เติมคำว่า “เชื้อ” ลงข้างหน้านามชาติเดิม เช่น “เชื้อจีน” “เชื้อญวน” “เชื้อแขก” “เชื้อชวา”

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครอง. (2555). **กระทรวงมหาดไทย**. ค้นเมื่อ 25 มิถุนายน 2555 จาก www.dopa.go.th
 จิรพรวิทย์ศักดิ์พันธ์. (2540). **นโยบายวัฒนธรรมของจอมพล ป. พิบูลสงคราม**. กรุงเทพฯ :

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

ชมรมคนรักกวี. (2544). **นามสกุลนานาชาติ**. กรุงเทพฯ : พี.เพรส จำกัด.

ทองรักษ์ ใจการ. (2548). **ความเสมอภาคตามเนื้อหาของคู่สมรสในสิทธิการเลือกใช้ชื่อสกุลหลังสมรสตามพระราชบัญญัติชื่อบุคคล (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2538**. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหิดล.

ดำรงราชานุภาพ (สมเด็จพระบรมราชินีนาถ). (2481). **พงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา เล่ม 1 ตอนประวัติศาสตร์อาณาจักรสุโขทัย**. กรุงเทพฯ : มติชน.

ดำรงราชานุภาพ (สมเด็จพระบรมราชินีนาถ). (2545). **เทศาภิบาล**. กรุงเทพฯ : มติชน.

อมรตรุณารักษ์ (จมีน). (2524). **นามสกุลพระราชทานในกรุงสยาม**. ม.ป.ท.

Smailey, William A. (1988a). Thailand's Hierarchy of Multilingualism. *Language Sciences*, 10.2 : 245-262.

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้วยบารมี 10 ทศ ในพระพุทธศาสนาเถรวาท

The model of leadership development based on Dasaparami in Theravada Buddhism

อุดม ชัยสุวรรณ¹ / พระใบฎีกาเสน่ห์ถณเมธี² / ไพฑูรย์ รื่นสัตย์³ / พิลิฎฐ์ โคตรสุโพธิ์⁴

Udom Chaisuwan / Ven.P.B.Saneh Nānamedhi / Paitoon Ruensat / Phisit Kotsupho

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องภาวะผู้นำตามทฤษฎีตะวันตกและในพระพุทธศาสนาเถรวาท 2) เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องบารมีในพระพุทธศาสนาเถรวาท 3) เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้วยบารมี 10 ทศในพระพุทธศาสนาเถรวาท ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากพระไตรปิฎก อรรถกถาตำราวิชาการ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลต่างๆ แล้วนำมาเรียบเรียงนำเสนอในเชิงพรรณนาผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

แนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำทางตะวันตกโดยทั่วไป มุ่งยกระดับการพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อให้เกิดการยอมรับนับถือในระดับโลก เช่น แนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำ 5 ระดับของจอห์น ซี. แมกซ์เวลล์ (John C. Maxwell) ที่ได้พยายามนำเสนอเกี่ยวกับหลักการพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และเพื่อความเข้าใจเข้าถึงหลักการพัฒนาภาวะผู้นำอย่างแท้จริง ที่เรียกว่าภาวะผู้นำระดับที่สมบูรณ์ โดยชี้ให้เห็นถึงระดับการพัฒนา 5 ระดับ ในลักษณะค่อยไต่บันไดขึ้นไปแต่ละขั้นได้แก่ ระดับที่ 1 ตำแหน่งหน้าที่ (Position) ระดับที่ 2 การยอมรับ (Permission) ระดับที่ 3 การสร้างผลงาน (Production) ระดับที่ 4 การพัฒนาคน (People Development) ระดับที่ 5 จุดสูงสุด (Pinnacle) โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดการยอมรับสูงสุด

ภาวะผู้นำในพระพุทธศาสนาเถรวาท หมายถึง ผู้นำที่ต้องมีคุณสมบัติทั้งภายในและภายนอกคือมีวิสัยทัศน์ชำนาญงานและเป็นผู้มีอริยาศยดีเป็นที่วางใจของผู้อื่นมีบุคลิกภาพน่าเชื่อถือสง่างามและสามารถที่จะนำหลักธรรมไปบูรณาการปรับใช้อย่างเหมาะสมหลักธรรมเหล่านั้นได้แก่หลักอภิปไตย 3 พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 พละ 5 ตลอดจนจนถึงหลักธรรมอื่นๆ ที่มาสนับสนุนส่งเสริมภาวะผู้นำ ได้แก่ หลัก

¹ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พธ.ด.) สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

² อาจารย์ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

³ อาจารย์ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

⁴ อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สารานียธรรม 6 หลักอภิธานิยธรรม 7 และหลัก
สัปปุริสธรรม 7 เป็นต้น โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือการ
พ้นทุกข์หรือบรรลุพระนิพพาน

ส่วนบารมี หมายถึง ข้อปฏิบัติอย่างยิ่งยวด
เป็นข้อปฏิบัติของพระโพธิสัตว์ผู้มุ่งพระโพธิญาณ
แต่เดิม บารมี หมายถึง ความเป็นเลิศเป็นของ
ปัจเจกบุคคลไม่ได้เน้นเฉพาะว่าต้องเป็นความเป็น
เลิศในทางพระพุทธศาสนาเท่านั้น ต่อมามีการใช้
มากขึ้นในพระพุทธศาสนามีความหมายเปลี่ยนเป็น
ความเป็นเลิศในการปฏิบัติธรรมและในที่สุดก็ได้
เจาะจงว่าบารมีหมายถึงความเป็นเลิศที่สุดในการ
ปฏิบัติธรรมเป็นการดับสิ้นแห่งอาสวะกิเลสแต่ความ
หมายนี้ก็ยังไม่แพร่หลาย บารมี มี 10 ประการ คือ
ทาน บารมี ศีลบารมี เนกขัมมบารมี ปัญญาบารมี
วิริยบารมี ขันติบารมี สัจจบารมี อธิษฐานบารมี
เมตตาบารมี และอุเบกขาบารมี ระดับของบารมี แบ่ง
เป็น 3 ระดับ คือ ระดับต้นหรือระดับสามัญ เรียกว่า
บารมี ระดับกลางเรียกว่า อุปบารมี ระดับสูง เรียกว่า
ปรมัตถบารมี แต่ละระดับมีการปฏิบัติที่ยากง่ายแตกต่างกัน
ตัวอย่างเช่น การให้วัตถุสิ่งของนอกกาย จัด
เป็นทานบารมี การเสียสละอวัยวะให้เป็นทาน เรียกว่า
ทานอุปบารมี การเสียสละชีวิตให้เป็นทาน เรียกว่า
ทานปรมัตถบารมี

ในงานวิจัยนี้ ได้เสนอรูปแบบการพัฒนา
ภาวะผู้นำด้วยบารมี 10 ทศในพระพุทธศาสนา
เถรวาท ดังนี้

1) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำในด้านการ
นำตน ด้วยศีลบารมี สัจจบารมีเนกขัมมบารมี
และวิริยบารมี

2) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำในด้านการ
นำคน ด้วยทานบารมี เมตตาบารมี และอุเบกขา
บารมี

3) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำในด้านการ
นำงานด้วยปัญญาบารมี วิริยบารมี และอธิษฐาน
บารมี

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ / บารมี10 ทศ / รูปแบบ
การพัฒนาภาวะผู้นำ

ABSTRACT

This research aimed 1) to study the
leadership concepts according to the western
theory and Theravada Buddhism, 2) to
study the concept of Parami in Theravada
Buddhism, and 3) to present the model of
the leadership development based on Dasa-
parami in Theravada Buddhism. The data
were collected from Tipitaka, commentaries,
academic materials and other related
researches, which were analyzed and
presented by descriptive analysis. The
research findings were summarized as
follows :

The concept of the western leadership
theory mostly focused on upgrading the
leadership development to be accepted
in the world level, such as the 5-levels of
leadership according to John C. Maxwell,
who tried to present the principle of the
leadership development in order to be more
effective and absolutely understood as the
principle of the leadership development.
This was called 'the absolute leadership'
which was shown under the 5-development

levels in gradually increased scale with the highly accepted aim, consisting of the level of position, permission, production, personal development, and pinnacle.

The leadership in Theravada Buddhism meant a leader with internal and external qualities such as vision, good disposition, trustfulness, and graceful personality, who was capable to appropriately apply and integrate principles such as three supremacies, four sublime states of mind, four bases of social solidarity, and five powers, and other principles that supported the leadership such as six virtues for fraternal living, seven conditions of welfares, and seven virtues of a gentleman. The ultimate goal was ending of suffering or attainment of Nibbana.

Parami was a term used in sense of the supreme practice, or the practice of Bodhisattva who aspired for enlightenment. Parami was also used in the sense of the excellence, which was not necessarily the individual excellence in Buddhism. Later, the word was used so widely in Buddhism that its sense was found to be used in sense of the excellence of practice of doctrine. Finally, it was pointed that the Parami was the term referred to the excellence of practice of doctrine, which was the extinction of the intoxicated desires. However, this meaning was not frequently used. There were ten perfections or dasaparami, namely, perfection

with giving, perfection with morality, perfection with renunciation, perfection with wisdom, perfection with effort, perfection with endurance, perfection with truthfulness, perfection with self-determination, perfection with loving-kindness, and perfection with equanimity. There were three levels of Parami, namely, the ordinary perfection called Paramita, the superior perfection called Upaparamita, and supreme perfection called Paramathaparamita. Each of these perfections was different in practice, for instance, giving alms was called Danaparami, giving self-organs was called Danaupaparami, and giving one's life was called Danaparamathaparami.

In this research, the model of the leadership development based on Dasaparami in Theravada Buddhism was proposed as follows :

1) The model of the leadership development in aspect of self-leading with Silaparami, Saccaparami, Nekkhamaparami, and Viriyaparami,

2) The model of the leadership development in aspect of people leading with Danaparami, Mettaparami, and Upekkhaparami, and

3) The model of the leadership development in aspect of work leading with Pannaparami, Viriyaparami, and Athithanaparami.

Keywords : Leadership, Dasapārami, Model of Leadership Development

บทนำ

ปัจจุบันนี้ สังคมไทยประสบปัญหาหลายด้าน ทั้งด้านการเมืองการปกครอง สังคม และเศรษฐกิจ โดยเฉพาะปัญหาด้านการเมืองการปกครอง อันเป็นปัญหาหลักของสังคม ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการบริหารประเทศชาติโดยตรง และท่ามกลางปัญหาต่างๆ นี้ สังคมไทยกำลังต้องการและเรียกหา “ผู้นำ” ที่มี “ภาวะผู้นำ” เพื่อมาประสานสังคมประเทศชาติให้เกิดความสามัคคีปรองดองเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันและนำไปสู่จุดหมายปลายทางที่พึงประสงค์ดังที่พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2546 : 3) แสดงเป็นทัศนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำว่าคนเรามาอยู่รวมกันเป็นหมู่เป็นกลุ่มเป็นชุมชนสังคมแต่ที่เราพูดว่าอยู่รวมกันนั้นความจริงถ้าดูลึกลงไปจะเห็นว่าตัวคนรวมกันจริงแต่มักจะรวมกันแค่เพียงภายนอกส่วนภายในนั้นค่อนข้างจะกระจัดกระจายที่ว่ากระจัดกระจายก็คือมีความแตกต่างกันหลายอย่างหลายประการต่างจิตต่างใจต่างความรู้สึกต่างความนึกคิดต่างความต้องการต่างความรู้ความสามารถต่างระดับของการพัฒนา เป็นต้นเมื่อมีความแตกต่างและกระจัดกระจายอย่างนี้ก็มีปัญหาว่าทำอย่างไรจะให้คนทั้งหลายมาประสานกันทำการงานต่างๆ ไปด้วยกันได้และพากันไปด้วยดีให้ผ่านพ้นภัยอันตรายอุปสรรคข้อขัดขัดทั้งหลายดำเนินไปจนบรรลุถึงประโยชน์สุขหรือความสำเร็จที่เป็นจุดหมายหมายความว่าเราต้องการเครื่องมือหรือสื่อที่จะมาช่วยประสานให้คนทั้งหลายรวมกันหรือร่วมกันทั้งรวมกันอยู่และร่วมกันทำเพื่อจะให้อยู่กันด้วยดีและทำการด้วยกัน

ได้ผลบรรลุจุดหมายประสบความสำเร็จ

ผู้นำ (Leader) ที่มีภาวะผู้นำ (Leadership) ย่อมเป็นที่ต้องการของทุกองค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดถึงองค์กรสงฆ์ เพราะถ้าองค์กรใดมีผู้นำที่เพียบพร้อมด้วยภาวะผู้นำ จะทำให้หน่วยงานหรือองค์กรนั้นประสบความสำเร็จ ความเจริญก้าวหน้า ดังพระพุทธพจน์ที่แสดงถึงคุณสมบัติของผู้นำไว้ว่า “เมื่อฝูงโคข้ามน้ำไปถ้าโคจ่าฝูงไปคดเคี้ยวโคทั้งฝูงก็ไปคดเคี้ยวตามกันในเมื่อโคจ่าฝูงไปคดเคี้ยวในหมู่มนุษย์ก็เหมือนกันผู้ใดได้รับแต่งตั้งให้เป็นใหญ่ถ้าผู้นั้นประพฤติไม่เป็นธรรมประชาชนชาวเมืองนั้นก็ประพฤติไม่เป็นธรรมตามไปด้วย” (อง.จตุกก. (ไทย) 21/70/115-116) พุทธพจน์นี้แสดงให้เห็นถึงคุณสมบัติและความสำคัญของผู้นำที่มีต่อองค์กรหรือหน่วยงานนั้นๆ หากผู้นำเป็นผู้ประกอบด้วยคุณธรรมและจริยธรรม ย่อมสามารถที่จะนำพาองค์กรหรือหน่วยงานหรือมวลสมาชิกในสังคมไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์ได้ ผู้นำจึงจำเป็นต้องพัฒนาภาวะผู้นำของตนอยู่เสมอ ทั้งในด้านนำตน นำคน และนำงาน ในพระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำให้สมบูรณ์หลายประการ หนึ่งในหลักธรรมนั้นคือ หลักบารมี 10 ประการ หรือที่เรียกกันว่า บารมี 10 ทศ แต่เนื่องจากปัจจุบันนี้ ทัศนคติของสังคมที่มีต่อเรื่องบารมีนั้น ยังมีความคลาดเคลื่อนจากหลักการในพระพุทธศาสนาอยู่มากดังที่พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2543 : 96-97) ได้กล่าวถึงเรื่องการใช้บารมีว่าบารมีก็ตามบุญก็ตามที่ใช้อยู่ในสังคมไทยปัจจุบันได้มีความหมายผิดเพี้ยนคลาดเคลื่อนไขว่เขวอย่างน้อยก็คลุมเครือกันมานานเมื่อเข้าใจผิดพลาดหรือคลุมเครือการปฏิบัติก็ย่อมผิดพลาดไปตามแต่ความเข้าใจและการใช้ที่ผิด

พลาดเหล่านั้นโดยทั่วไปส่วนใหญ่อยู่ในสำนวนพูดหรือใช้กันอย่างผ่านๆผิวเผินแต่เมื่อใด “บารมี” ในความหมายที่ผิดเพี้ยนนั้นถูกนำมาใช้อย่างเป็นงานเป็นการกว้างขวางออกไปโดยเฉพาะถ้ายกขึ้นเป็นคำพูดที่สำคัญอย่างจริงๆ จังๆก็จะกลายเป็นความเข้าใจผิดและใช้ผิดที่ฝังแน่นและแพร่ไปไกลจนยากจะแก้ไขจึงสมควรที่จะต้องสร้างเสริมความรู้ความเข้าใจกันไว้ให้เกิดความเจริญปัญญาและพัฒนาความเป็นชาวพุทธที่จะเป็นการสร้างสรรค์ประโยชน์สุขที่แท้แก่ประชาชน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาภาวะผู้นำด้วยบารมี 10 ทศในพระพุทธศาสนาเถรวาท ทั้งนี้ผู้วิจัยเชื่อว่าข้อค้นพบในครั้งนี้น่าจะนำมาซึ่งความเข้าใจที่ถูกต้องเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและการฝึกฝนอบรมแก่บุคลากรในด้านภาวะผู้นำทั้งในภาครัฐและเอกชนตลอดถึงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี

คำถามการวิจัย

1. แนวคิดเรื่องภาวะผู้นำตามทฤษฎีตะวันตกและในพระพุทธศาสนาเถรวาทมีว่าอย่างไร
2. แนวคิดเรื่องบารมีในพระพุทธศาสนาเถรวาทมีว่าอย่างไร
3. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้วยบารมี 10 ทศ ในพระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องภาวะผู้นำตามทฤษฎีตะวันตกและในพระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องบารมีในพระพุทธศาสนาเถรวาท
3. เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำ

ด้วยบารมี 10 ทศ ในพระพุทธศาสนาเถรวาท

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.1 แนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยภาวะผู้นำ ศึกษาสำรวจองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ แยกเป็น 2 ประเด็นคือ 1) แนวคิดเรื่องภาวะผู้นำตามทัศนะของนักวิชาการตะวันตกและนักวิชาการไทยประกอบด้วยความหมายของผู้นำและภาวะผู้นำ ลักษณะของผู้นำ ประเภทของผู้นำ 2) แนวคิดและหลักคำสอนเรื่องภาวะผู้นำในพระพุทธศาสนาเถรวาท ประกอบด้วยความหมายของผู้นำและภาวะผู้นำ ลักษณะของผู้นำ และประเภทของผู้นำ

1.2 แนวคิดเรื่องบารมีในพระพุทธศาสนาเถรวาท ศึกษาแนวคิดและหลักคำสอนเรื่องบารมีในพระพุทธศาสนาเถรวาท ประกอบด้วยความหมายของบารมีประเภทบารมีระดับบารมีวิธีการบำเพ็ญบารมีและเป้าหมายของการบำเพ็ญบารมี

1.3 รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้วยหลักบารมีในพระพุทธศาสนาเถรวาท รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้วยหลักบารมีในพระพุทธศาสนาเถรวาทน นำเสนอใน 3 ประเด็น ได้แก่ 1) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้วยหลักบารมีในด้านการนำตน 2) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้วยหลักบารมีในด้านการนำคน และ 3) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้วยหลักบารมีในด้านการนำงาน

2. ขอบเขตด้านเอกสาร

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) โดยเน้นการวิจัยจากเอกสาร (Documents) โดยได้เก็บรวบรวมข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) จากคัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับ

ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยทั้ง ภาษาไทยและภาษาบาลี ส่วนข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) เก็บรวบรวมจากหนังสือ ตำรา ผลงานทางวิชาการ และงานวิจัยของนักคิ ดนักเขียนและนักวิจัยทั่วไป ทั้งที่เป็นภาษาไทยและ ภาษาต่างประเทศ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ภาวะผู้นำ

1) พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2546 : 3) แสดงทัศนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำว่าคนเรานั้นมา อยู่รวมกันเป็นหมู่เป็นกลุ่มเป็นชุมชนเป็นสังคมแต่ ที่เราพูดว่าอยู่รวมกันนั้นความจริงถ้าดูลึกลงไปจะ เห็นว่าตัวคนรวมกันจริงแต่มักจะรวมกันแค่เพียง ภายนอกส่วนภายในนั้นค่อนข้างจะกระจัดกระจาย ที่ว่ากระจัดกระจายก็คือมีความแตกต่างกันหลาย อย่างหลายประการต่างจิตต่างใจต่างความรู้สึก ต่างความนึกคิดต่างความต้องการต่างความรู้ความ สามารถต่างระดับของการพัฒนาเป็นต้นภาวะผู้นำ ก็คือคุณสมบัติเช่นสติปัญญาความดีงามความรู้ ความสามารถของบุคคลที่ชักนำให้คนทั้งหลายมา ประสานกันและพากันไปสู่จุดหมายที่ดีงาม

2) พุทธทาสภิกขุ (2550 : 55) ได้พูดถึง ผู้นำหรือผู้ปกครองไว้ในหนังสือ “*สรรพนิพนธ์พุทธ ทาสว่าด้วยวิถีประชาธิปไตยและหัวใจเศรษฐกิจ พอเพียง*” ว่าเราควรจะเข้าใจที่เดียวครอบคลุมไป ได้เลยว่าบุคคลกลุ่มหนึ่งหรือคณะหนึ่งหรือคน คนหนึ่งก็สุดแท้ที่รับหน้าที่ควบคุมปกครองให้สิ่งต่างๆ เป็นไปตามวัตถุประสงค์. เพราะเราต้องถวายเป็นอานาจ มอบอำนาจให้แก่บุคคลหรือคณะบุคคลสำหรับทำ หน้าที่ปกครองซึ่งหลักการอย่างนี้มีมาแล้วตั้งแต่

ดึกดำบรรพ์ก่อนพุทธกาลถ้าอ่านในพระไตรปิฎกเรา จะพบเรื่องอย่างนี้คือรู้จักมอบอำนาจให้แก่บุคคล คนหนึ่งที่มีร่างกายแข็งแรงมีสติปัญญาเฉียบแหลม มีอะไรดีต่างๆ เป็นหัวหน้าแล้วก็เชื่อฟังคนนั้นมีเป็น ครั้งแรกในโลกเรียกว่าพระยาสมมตราชไม่รู้จักพันทัก หนึ่งปีแล้วมีคนอย่างนั้น

3) พระมหาณรงค์กนตสีโล (อุ้นคำ) (2551 : 84-86) ได้กล่าวถึงลักษณะของผู้นำไว้ในหนังสือ “*จุดเด่นของพระพุทธศาสนา*” ว่าผู้นำศาสนาคือ ผู้นำจิตวิญญาณตามหลักการแล้วผู้นำศาสนาทำ หน้าที่เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของประชาชนหาก ผู้นำหรือผู้ปกครองประเทศบริหารประเทศไปใน ทิศทางที่ไม่ถูกต้องชอบธรรมดำเนินนโยบายขัดต่อ สิทธิเสรีภาพความเสมอภาคความยุติธรรมสันติสุข และสันติภาพของประชาชนก็เป็นหน้าที่ของผู้นำ ศาสนาหรือนักศาสนาที่จะต้องช่วยชี้แนะแนวทาง และหลักการที่ถูกต้องเพื่อประโยชน์สุขของสังคม และประเทศชาติหรือหากประชาชนไม่ยึดมั่นใน หลักศานาก่อปัญหาต่างๆ จนเป็นเหตุให้เกิดความ เตือร้อนวุ่นวายในสังคมก็เป็นหน้าที่ของนักศาสนา จะต้องคอยแนะนำพร่ำสอนเติมปัญญาให้แสงสว่าง แก่ประชาชนเพื่อสันติสุขและสันติภาพของสังคม ประเทศชาติผู้นำศาสนาหรือนักศาสนาต้องทำ หน้าที่ผู้นำจิตวิญญาณอย่างแท้จริงเพื่อสร้างสันติสุข และสันติภาพแก่มวลมนุษยไมใช่ใช้ศาสนาเป็นข้อ อ้างหรือเป็นเครื่องมือในการแสวงหาประโยชน์ ทางการเมืองและอำนาจแก่ตนเองและพวกพ้อง

4) วิเชียร วิทย์อุดม (2548 : 33-34) ได้ กล่าวถึงเกี่ยวกับภาวะผู้นำไว้ในหนังสือ “*ภาวะผู้นำ (Leadership)*” ว่าทุกวันนี้การฝึกอบรมภาวะผู้นำ เป็นสิ่งที่นิยมกันมากไม่ว่าจะเป็นศูนย์การฝึกอบรม วิชาชีพเป็นบริษัทที่ปรึกษาเป็นโรงเรียนธุรกิจมักจะ

มีโครงการฝึกอบรมผู้บริหารและมีแผนฝึกอบรม การปฏิบัติการเกิดขึ้นมาภายในหน่วยงานอันเป็น สาขาที่ได้รับความสนใจอย่างรวดเร็วเกี่ยวกับการ ฝึกอบรมภาวะผู้นำการแพร่หลายของโครงการเช่น นี้เป็นสิ่งสะท้อนว่าเราไม่เพียงแต่มีการตระหนัก ถึงภาวะของการขาดความเป็นผู้นำที่ดีเท่านั้นแต่ก็ เป็นความหวังใหม่ที่ดีสำหรับในอนาคตมากกว่าที่ จะรอคอยสำหรับคนเก่งที่จะเกิดขึ้นมาเองเพื่อจะ นำธุรกิจและสังคมให้ก้าวหน้าไปซึ่งต้องผ่านพ้นปี แห่งความยากลำบากในภายภาคหน้ากว่าที่ผู้นำจะ ใช้การศึกษาและฝึกฝนพัฒนาภาวะผู้นำได้เกิดขึ้น ทั่วทั้งอเมริกาและทั่วโลก

5) นันทวรรณ อิศรานวัณชัย (2550) ได้ ทำการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ในยุคโลกาภิวัตน์ : ศึกษาจากหลักพุทธธรรมได้กล่าวว่ภาวะ ผู้นำที่ดีตามหลักพุทธธรรมซึ่งผู้นำที่ดีจะต้องยึด หลัก “ธรรม” เช่นพรหมวิหาร 4 พละ 5 และสัพปุ ริสธรรม 7 เป็นต้นเป็นคุณธรรมสำคัญสำหรับการ ปฏิบัติหน้าที่ของตนเพื่อให้สามารถดำเนินกิจการ งานทุกอย่างให้บรรลุผลสำเร็จที่วางไว้และนำพาหมู่ คณะและสังคมไปสู่ความสงบสุขและมั่นคงตลอดไป รูปแบบผู้นำที่พึงประสงค์ในยุคโลกาภิวัตน์ที่เกิดจาก การประยุกต์ของภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมย่อ มประกอบด้วยหลักการ 3 ประการคือหลักการครอง ตนครองคนและครองงานโดยมุ่งเน้นให้ผู้นำเกิดการ พัฒนาตนการพัฒนาคนและการพัฒนาระบบงานให้ มีคุณภาพที่สมบูรณ์แบบทั้ง 2 ด้านคือ 1) คุณภาพ ด้านความสามารถเพื่อทำให้ผู้นำเกิดการพัฒนา ตนพัฒนาคนและพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรแห่ง การเรียนรู้ปรับปรุงคุณภาพความเป็นผู้นำคุณภาพ บุคลากรในองค์กรและคุณภาพขององค์กรให้มีความ เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์อยู่

เสมอ 2) คุณภาพด้านจิตใจเพื่อทำให้เกิดการยก ระดับจิตใจของผู้นำให้มีคุณธรรมจริยธรรมเห็นแก่ ประโยชน์สุขส่วนรวมเป็นหลักเพื่อให้สามารถนำพา หมู่คณะองค์กรและสังคมไปสู่ความเจริญก้าวหน้า ที่ยั่งยืนและมั่นคงตลอดไป

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ บารมี

1) สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญสุวฑฺฒโน) (2534 : 253) ได้ทรงนิพนธ์ไว้ในหนังสือ “*ทศบารมี ทศพิศราชธรรม*” ว่าในการบำเพ็ญบารมีทั้ง 3 นั้นคือ บารมีอุบาสบารมีปรมัตถบารมีโดยให้ความหมายของ บารมีทั้ง 3 อย่างว่าบารมีที่เป็นปกติสามัญบารมีที่ ยิ่งใหญ่กว่าปกติสามัญและบารมีที่ถึงที่สุดบารมี 10 และราชธรรมต้องปฏิบัติให้สัมพันธ์กันถึงจะสมบูรณ์ จะขาดสิ่งหนึ่งสิ่งใดไม่ได้พระโพธิสัตว์ทำได้ก็สั่งสม บารมีเป็นพระพุทธเจ้าได้พระราชาก็ทำได้ก็ทำให้ พระราชาที่มีความประเสริฐที่สุดในโลกทั้งบารมีและ ทศพิศราชธรรมทุกคนสามารถปฏิบัติได้เหมือนกัน

2) พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2543 : 99) แสดงทัศนะเกี่ยวกับการบำเพ็ญบารมีไว้ใน หนังสือ “*บุญ - บารมีที่จะกู้แผ่นดินไทย*” ว่าการ บำเพ็ญบารมีทั้ง 10 ข้อนั้นมีลักษณะร่วมกันที่ เป็นแนวทาง คือ (1) การเสียสละหรือสละตนเอง ได้ทุกอย่างเพื่อทำความดีนั้นให้สำเร็จพร้อมกับที่ ทำความดีนั้นๆ เพื่อประโยชน์สุขของผู้อื่นอย่างชนิด มีจิตใจกว้างขวางมุ่งเพื่อความสุขของทั้งโลกหรือ สรรพสัตว์โดยไม่หวังผลตอบแทน (2) การเสียสละ ทำความดีเพื่อความสุขของผู้อื่นที่ก้าวหน้ายิ่งขึ้น ไปนั้นเป็นการฝึกหรือสร้างความซำของจิตใจให้ ตนเองมีคุณความดีคือบารมีเหล่านั้นแก่กล้าจนกว่า

จะเกิดปัญหาสูงสุดที่เรียกว่าโศกนาฏกรรมหรือโศกนาฏกรรมพระพุทธรูปเจ้าซึ่งจะสามารถช่วยให้สรรพสัตว์บรรลุลोकุตตรสมบัติหลุดพ้นจากกิเลสและทุกข์ทั้งปวงเข้าถึงวิสุทธิสันติและอิสรภาพที่แท้จริงสูงกว่าเมื่อยังเป็นพระโพธิสัตว์ที่ช่วยให้ผู้อื่นบรรลุดังเพียงแคโลกียสุขหรือโลกียสมบัติจุดจบที่จะให้สมบูรณ์ก็คือปัญญาตรัสรู้ที่เรียกว่าโศกนาฏกรรม (หรือพุทธรูป)

3) พระเทพมุนี (วิลาสญาณวโร) (ม.ป.ป. : 64) กล่าวไว้ในหนังสือ “ศาสตร์ว่าด้วยการเป็นพระพุทธรูปเจ้า” ว่าสมเด็จพระบรมโพธิสัตว์เจ้าทั้งปวงย่อมมีใจมั่นประกอบไปด้วยอธิษฐานธรรมมีความมั่นคงเด็ดขาดยิ่งนักด้วยว่าพระพุทธรูปมิจักสำเร็จได้ต้องอาศัยอธิษฐานธรรมเป็นสำคัญเหตุฉะนั้นพระโพธิสัตว์เจ้าทั้งปวงจึงพยายามสร้างสมอบรมพระอธิษฐานธรรมให้มากมูลเพิ่มพูนให้ถึงความแก่กล้ายิ่งขึ้นไปในทุกๆชาติที่เกิดไม่ว่าจะเกิดในชาติไหนและเสวยพระชาติเป็นอะไรก็ตามก็ย่อมพยายามสร้างความมั่นคงตั้งมั่นแห่งดวงจิตเพื่อให้ศักดิ์สิทธิ์สัมฤทธิ์ผลตามความมุ่งมาดถ้อยขาคืออยู่ไม่เต็มบริบูรณ์ก็เพียงเพิ่มพูนให้ภิญโญภาพยิ่งขึ้นไปมีใจแน่วแน่ตั้งมั่นในสิ่งนั้นมีได้หวั่นไหวโยกคลอนเลยแม้แต่น้อยถึงใครจะคอยขู่คำรามเช่นฆ่าให้อาสัญสิ้นชีวิตก็ไม่ละอธิษฐานจิตสมาทานในกาลไหนๆ

4) พระเทพเวที (ประยูรย์ปยุตโต) (2537 : 284-285) ได้กล่าวถึงความหมายของบารมี 10 ประการไว้ในหนังสือ “พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม” ว่าบารมี 10 หรือทศบารมี ปฏิปทาอันยวดยิ่ง, คุณธรรมที่ประพฤติดปฏิบัติอย่างยิ่งยวดคือความดีที่บำเพ็ญอย่างพิเศษเพื่อบรรลุดังจุดหมายอันสูงเช่นความเป็นพระพุทธรูปเจ้าและความเป็นมหาสาวกเป็นต้น บารมี 10 ได้แก่ 1. ทาน (การให้การเสียสละ) 2. ศีล (การรักษากายวาจาให้เรียบร้อย,

ความประพฤติดีงามถูกต้องตามระเบียบวินัย) 3. เนกขัมมะ (การออกบวช, ความปลีกตัวปลีกใจจากกาม) 4. ปัญญา (ความรู้รอบรู้, ความหยั่งรู้เหตุผลเข้าใจสภาวะของสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง) 5. วิริยะ (ความเพียร, ความแก่งัดไม่เกรงกลัวอุปสรรคพยายามบากบั่นอุตสาหะก้าวหน้าเรื่อยไปไม่ทอดทิ้งธุระหน้าที่) 6. ขันติ (ความอดทน, ความทนทานของจิตใจสามารถใช้สติปัญญาควบคุมตนให้อยู่ในอำนาจเหตุผลและแนวทางของจิตใจสามารถใช้สติปัญญาควบคุมตนให้อยู่ในอำนาจเหตุผลและแนวทางความประพฤติที่ตั้งใจเพื่อจุดหมายอันชอบไม่ลุ่มลุ่มอำนาจกิเลส) 7. สัจจะ (ความจริงคือพูดจริงทำจริงและจริงใจ) 8. อธิษฐาน (ความตั้งใจมั่น, การตัดสินใจเด็ดเดี่ยววางจุดหมายแห่งการกระทำของตนไว้แน่นอนและดำเนินตามนั้นแน่วแน่) 9. เมตตา (ความรักใคร่, ความปรารถนาดีมีไมตรีคิดเกื้อกูลให้ผู้อื่นและเพื่อนร่วมโลกทั้งปวงมีความสุขความเจริญ) 10. อุเบกขา (ความวางใจเป็นกลาง, ความวางใจสงบราบเรียบสม่ำเสมอเที่ยงธรรมไม่เอนเอียงไปด้วยความยินดียินร้ายหรือชอบชัง) ทศบารมีเรียงตามที่ได้กล่าวไว้ได้บำเพ็ญในทศชาติ (จัดแบบไทย) ดังนี้

1. พระเตมีย์ - เนกขัมมะ (ข้อที่ 3)
2. พระมหาชนก - วิริยะ (5)
3. พระสุวรรณสาม - เมตตา (9)
4. พระเนมิราช - อธิษฐาน (8)
5. พระมโหสถ - ปัญญา (4)
6. พระภริทัตต์ - ศีล (2)
7. พระจันทกุมาร - ขันติ (6)
8. พระนารท - อุเบกขา (10)
9. พระวิรุฑ - สัจจะ (7)
10. พระเวสสันดร - ทาน (1)

5) สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (2532 : 170 - 173) ได้ทรงนิพนธ์เรื่องทศบารมีในพุทธศาสนาเถรวาทและทรงแสดงผลวิจัยไว้ว่าอิทธิพลของความคิดเรื่องบารมีต่อวัฒนธรรมไทยนั้นเราจะเห็นได้หลายทางเช่นในด้านวัฒนธรรมการปกครองดั้งเดิมมีความคิดที่ว่ากษัตริย์เป็นหัวหน้าคอยปกครองรักษาระเบียบของสังคมในสมัยสุโขทัยจะเห็นได้จากจารึกคัมภีร์ไตรภูมิพระร่วงว่ากษัตริย์จะสามารถนำสังคมไปในทางที่ดีขึ้นได้เพราะกษัตริย์ไม่ใช่มีหน้าที่เป็นผู้ปกครองเพียงอย่างเดียวแต่เป็นผู้นำทางศีลธรรมด้วยกล่าวคือจะบำเพ็ญบารมีจนบรรลุพระโพธิญาณและขึ้นนำทางแก่บุคคลอื่นด้วยการบำเพ็ญบารมีของพระโพธิสัตว์สามารถที่ฆราวาสจะนำมาปรับใช้ได้การบำเพ็ญบารมีทั้ง 10 ประการในระดับชั้นของฆราวาสจะเป็นเหตุให้บุคคลบรรลุความผ่องใสความอัมเอบและความสุขสงบในจิตใจได้ต่อไปตลอดกาลนาน

6) ไพลินองค์สุพรรณ (2546 : 157) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาวิเคราะห์การสร้างบารมีของพระนางพิมพาที่ปรากฏในชาดกผลการวิจัยพบว่าการบำเพ็ญบารมีก็คือกระบวนการพัฒนาด้านการสละความสุขของตนเองเพื่อประโยชน์สุขแก่โลกจนกว่าปัญญาจะเจริญสมบูรณ์รู้แจ้งธรรมเห็นความจริงของสิ่งทั้งหลายที่เป็นแต่สภาวะธรรมของมันเป็นอันซึ่งจะยึดเอาเป็นตัวตนมิได้และหมดความยึดมั่นในตัวตนหรือความเห็นแก่ตัวเป็นอิสระอย่างแท้จริงพบว่าบารมี 10 อย่างนั้นเมื่อจัดรวมเข้าด้วยกันก็จะได้หลัก 2 ข้อคือความกรุณาคือเห็นแก่ผู้อื่นมุ่งจะบำบัดทุกข์นำสุขมาให้สรรพสัตว์และปัญญาคือการฝึกตนให้ยิ่งขึ้นไปด้วยการเฝ้ารู้ตลอดเวลาให้มีปัญญารู้แจ้งธรรมมองเห็นถูกต้องว่าอะไรเป็นประโยชน์อะไรไม่เป็นประโยชน์แก่สรรพสัตว์

ที่ตนจะทำประโยชน์ให้และท่านผู้จะบำเพ็ญบารมีเมื่อเข้าใจจุดหมายและสิ่งที่ตนจะต้องทำชัดเจนแล้วจึงเริ่มตั้งปณิธานมุ่งมั่นเด็ดเดี่ยวที่จะบำเพ็ญความดีต่างๆ อย่างยิ่งยวดมุ่งกำจัดความเห็นแก่ตัวสละตนเองเพื่อประโยชน์สุขของผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทนใดๆ นอกจากจะกำจัดกิเลสให้หมดไปและให้เกิดมีปัญญาที่รู้ความจริงซึ่งจะทำให้จิตหลุดพ้นเป็นอิสระและช่วยหมู่มนุษย์ให้ข้ามพ้นกระแสแห่งวิฎฎทุกข์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้วยบารมี 10 ทศในพระพุทธศาสนาเถรวาทครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร(Documentary Research) โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีภาวะผู้นำทางตะวันตกและในพระพุทธศาสนาเถรวาท ประกอบด้วยความหมายของผู้นำและภาวะผู้นำ ลักษณะของผู้นำ ประเภทของผู้นำ การสร้างภาวะผู้นำ และเป้าหมายของการสร้างภาวะผู้นำ

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวคิดและคำสอนว่าด้วยบารมีในพระพุทธศาสนาเถรวาท ประกอบด้วยความหมายของบารมีประเภทของบารมีระดับของบารมีวิธีการบำเพ็ญบารมีและเป้าหมายของการบำเพ็ญบารมี

ขั้นตอนที่ 3 นำเสนอรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้วยบารมี 10 ทศในพระพุทธศาสนาเถรวาทนำเสนอรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้วยบารมี 10 ทศในพระพุทธศาสนาเถรวาท ใน 3 ประเด็น ได้แก่ 1) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำในด้านการนำตน 2) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำในด้านการนำคน และ 3) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำ

ในด้านการทำงาน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้วยบารมี 10 ทศในพระพุทธศาสนาเถรวาทสรุปได้ดังนี้

1. แนวคิดเรื่องภาวะผู้นำตามทฤษฎีตะวันตกและในพระพุทธศาสนาเถรวาท

ภาวะผู้นำตามทฤษฎีตะวันตกทางตะวันตกโดยทั่วไป มุ่งยกระดับการพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อให้เกิดการยอมรับนับถือในระดับโลก เช่น แนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำ 5 ระดับ (The 5 Levels of Leadership) ของจอห์น ซี. แมกซ์เวลล์ (John C. Maxwell) คือระดับที่ 1 ตำแหน่งหน้าที่ (Position) ระดับที่ 2 การยอมรับ (Permission) ระดับที่ 3 การสร้างผลงาน (Production) ระดับที่ 4 การพัฒนาคน (People Development) ระดับที่ 5 จุดสูงสุด (Pinnacle) ซึ่งจอห์น ซี. แมกซ์เวลล์ (John C. Maxwell) ได้พยายามที่จะนำเสนอเกี่ยวกับหลักการพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และเพื่อความเข้าใจเข้าถึงหลักการพัฒนาภาวะผู้นำอย่างแท้จริง ที่เรียกว่าภาวะผู้นำระดับที่สมบูรณ์แบบนั่นเอง โดยชี้ให้เห็นถึงระดับการพัฒนา 5 ระดับในลักษณะค่อยไต่บันไดขึ้นไปแต่ละขั้นของระดับการพัฒนาภาวะผู้นำ กล่าวคือ การพัฒนาขีดความสามารถของความเป็นผู้นำที่ควรจะพัฒนาให้สูงขึ้นตามลำดับ เป้าหมายก็คือเพื่อให้เกิดการยอมรับสูงสุด ถึงขั้นที่เรียกว่า ภาวะผู้นำระดับบารมีคือภาวะผู้นำระดับที่ 5 ซึ่งเมื่อผู้นำพัฒนาศักยภาพผู้นำถึงขั้นนี้ ผลลัพธ์ก็คือการยอมรับนับถือสูงสุด เป็นแบบอย่างภาวะผู้นำ (ต้นแบบแห่งภาวะผู้นำที่ดี) เพราะได้สร้างผลงานไว้เป็นที่ยอมรับจำนวนมาก ที่

สำคัญคือ สร้างคน (ผู้ตาม) หรือพัฒนาคนอื่นให้ถึงระดับที่ 4 สามารถเป็นที่พึ่งแก่ตนเองและคนอื่นได้ เข้าถึงภาวะผู้นำระดับสูงสุดสุดท้าย โดยที่เมื่อบุคคลพัฒนาภาวะผู้นำถึงระดับที่ 4 แล้วภาวะผู้นำระดับที่ 5 ก็เกิดขึ้นตามมาเอง ในที่สุด ผู้นำก็สามารถที่จะพัฒนาภาวะผู้นำให้เกิดการยอมรับอย่างสูง ซึ่งเมื่อผู้นำได้พัฒนาถึงขั้นให้เกิดการยอมรับแล้ว คนอื่นๆ ก็อยากจะร่วมเดินทางไปด้วย ส่วนภาวะผู้นำในพระพุทธศาสนาเถรวาท หมายถึงผู้นำหรือผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถชักนำให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม ได้ตั้งใจประสงค์และเกิดความพึงพอใจผู้นำต้องมีคุณสมบัติทั้งภายในและภายนอกคือมีวิสัยทัศน์ ชำนาญงานและเป็นผู้มีอัธยาศัยดีเป็นที่ไว้วางใจของผู้อื่นมีบุคลิกภาพน่าเชื่อถือ มีความสง่างามและสามารถที่จะนำหลักธรรมไปบูรณาการปรับใช้อย่างเหมาะสม ได้แก่หลักอภิปไตย 3 พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 พละ 5 ตลอดจนหลักธรรมอื่นๆ ที่มาสนับสนุนความเป็นผู้นำ ได้แก่ หลักสารณียธรรม 6 หลักอภิธานียธรรม 7 และหลักสัปปุริสธรรม 7 เป็นต้น

2. แนวคิดเรื่องบารมีในพระพุทธศาสนาเถรวาท

บารมี หมายถึง ข้อปฏิบัติอย่างยิ่งยวด เป็นข้อปฏิบัติของพระโพธิสัตว์ผู้มุ่งพระโพธิญาณ แต่เดิม บารมี หมายถึง ความเป็นเลิศเป็นของปัจเจกบุคคลไม่ได้เน้นเฉพาะว่าต้องเป็นความเป็นเลิศในทางพระพุทธศาสนาเท่านั้น ต่อมามีการใช้มากขึ้นในพระพุทธศาสนามีความหมายเปลี่ยนเป็นความเป็นเลิศในการปฏิบัติธรรมเป็นการดับสิ้นแห่งอาสวะกิเลสแต่ความหมายนี้ก็ยังไม่แพร่หลาย บารมีมี 10 ประการ คือ ทานบารมี ศีลบารมีเนกขัมม

บารมี ปัญญาบารมี วิริยบารมี ชั้นดีบารมี สัจจบารมี อธิษฐานบารมี เมตตาบารมี และอุเบกขาบารมี ระดับของบารมี แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับต้นหรือระดับสามัญ เรียกว่า บารมี ระดับกลางเรียกว่า อุปบารมี ระดับสูง เรียกว่า ปรมัตถบารมี บารมีแต่ละระดับมีการปฏิบัติที่ยากง่ายแตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น การให้วัตถุสิ่งของนอกกาย จัดเป็นทานบารมี การเสียสละอวัยวะให้เป็นทาน เรียกว่า ทานอุปบารมี การเสียสละชีวิตให้เป็นทาน เรียกว่า ทานปรมัตถบารมี

ระดับชั้นของบารมีเพื่อการปฏิบัติหรือบำเพ็ญให้เกิดขึ้น ได้แก่

- 1) บารมีเป็นบารมีขั้นต้นหรือสามัญเหมาะสมสำหรับบุคคลธรรมดาทั่วไป
- 2) อุปบารมีเป็นบารมีที่มากยิ่งขึ้นใกล้จะบรรลุผลซึ่งบุคคลธรรมดาต้องเพิ่มกำลังปฏิบัติมากขึ้น
- 3) ปรมัตถบารมีเป็นบารมีที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งเพราะสมบูรณ์ที่สุดเมื่อบุคคลธรรมดาปฏิบัติตนอย่างเคร่งครัดด้วยศีลสมาธิและปัญญาย่อมบรรลุเป็นพระอรหันต์หรือพระพุทธเจ้าได้ในที่สุด

3. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้วยบารมี 10 ทศ ในพระพุทธศาสนาเถรวาท

ในการวิจัยนี้ ได้แบ่งรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านการนำตน ด้านการนำคน และด้านการนำงาน สรุปได้ดังนี้

ก. ด้านการนำตน

การพัฒนาภาวะผู้นำในด้านนำตนด้วยบารมี 4 ประการคือ ศีลบารมี เนกขัมมบารมี วิริยบารมี และสัจจบารมี สรุปได้ดังต่อไปนี้

1) นำตนด้วยศีลบารมี

เรามักจะพูดกันว่าต้องการผู้นำที่มีสะอาด หมายถึงการนำของผู้นำที่เป็นไปในสภาวะของความ

บริสุทธิ์ในหน้าที่กล่าวคือ ผู้นำที่ไม่ทำการทุจริตคอร์รัปชัน เป็นต้น โดยปกติการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำที่มีศีลธรรม ย่อมเป็นที่ต้องการขององค์กรหรือสังคม ผู้นำที่นำตนด้วยศีลบารมีจะมีลักษณะพิเศษคือ ความเด่นชัดในภาพลักษณ์ของผู้นำ เพราะเมื่อผู้นำที่ปฏิบัติตนอยู่ในหลักของศีลบารมีอย่างแท้จริงแล้ว ย่อมเป็นพื้นฐานแห่งบารมีที่สูงขึ้นไป ผู้นำที่มีศีลบารมีนั้น จะมุ่งรักษาศีลด้วยอาศัยความกรุณาที่จะช่วยเหลือผู้อื่นหรือสังคมมากกว่าตนเองกล่าวคือมุ่งประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ดังนั้น การที่ผู้นำรักษาศีลหรือประพฤติตนอยู่ในศีล ก็มีเป้าหมายเพื่อจะได้ช่วยเหลือคนอื่นดังเช่น พระพุทธเจ้าครั้งเสวยพระชาติเป็นพระภุชสีต แม้ถูกพราหมณ์ทรมาณได้รับความเจ็บปวดทรมานแสนสาหัส แต่ก็ไม่แสดงอาการโกรธตอบแต่อย่างใด เพราะกลัวจะเสียศีล ยอมสละชีวิตเพื่อรักษาศีล เป็นการบำเพ็ญศีลบารมี

2) นำตนด้วยสัจจบารมี

ผู้นำพึงนำตนด้วยสัจจบารมี สัจจะ คือ ความซื่อสัตย์ จริงใจ ไม่กล่าวคำคลาดเคลื่อนไปจากหลักความเป็นจริง หรือจากหลักธรรม มีความมุ่งมั่นตั้งใจรักษาสัจจะ ดังเช่น วิรุฬห์บัณฑิต มุ่งรักษาสัจจะไว้ด้วยชีวิต ทั้งสัจจะที่มีต่อตนเองและต่อผู้อื่น

3) นำตนด้วยเนกขัมมบารมี

เนกขัมมบารมี เป็นหลักธรรมที่มุ่งสอนเพื่อให้มนุษย์เราารู้จักปลีกตัวหรือหลีกเลี่ยงจากกามคุณ เพื่อหาความสงบสุขที่ยั่งยืนกว่า ประเสริฐกว่า สอนให้เห็นว่ากามคุณมีความสุขน้อย แต่มีทุกข์มาก เมื่อบุคคลหมกมุ่นอยู่กับกามคุณแล้ว โอกาสที่จะพัฒนาตนหรือยกระดับจิตใจให้สูงขึ้นหรือบริสุทธิ์สะอาดนั้นเป็นการยาก ดังนั้น เนกขัมมบารมี จึงเหมาะสมสำหรับผู้นำที่เป็นนักบวช หรือผู้นำทางพระสงฆ์โดยตรง แต่ในส่วนผู้นำทางโลก ก็สามารถปฏิบัติ

โดยอนุโลมหรือคล้อยตามได้ กล่าวคือปฏิบัติตนในส่วนที่ไม่นำพาตนหมกมุ่นหรือมัวเมาในกามคุณ ก็จะเป็นพื้นฐานให้เกิดเนกขัมมบารมียุติ

ลักษณะของเนกขัมมบารมียุติ คือการพิจารณาให้เห็นโทษของการครองเรือนอย่างลึกซึ้ง ดังพระเทมีย์กุมาร ทรงพิจารณาเห็นว่า หากพระองค์อยู่ในเพศฆราวาสต่อไป ก็ต้องทำบาปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้โดยเฉพาะถ้าอยู่ในฐานะแห่งกษัตริย์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับชีวิตของประชาชนทั้งเมืองแล้ว ยังมีโอกาสทำบาปมากขึ้น เพราะหน้าที่บังคับ

การบำเพ็ญเนกขัมมบารมียุติของพระเทมีย์กุมาร แสดงให้เห็นเป้าหมายที่ชัดเจน และความมุ่งมั่นที่จะก้าวไปให้ถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้ คือพระโพธิญาณเพื่อประโยชน์อันยิ่งใหญ่ที่จะบังเกิดขึ้นแก่สรรพสัตว์ทั้งหลาย ดังนั้น บุคคลผู้อยู่ในฐานะผู้นำสามารถถือเป็นแบบอย่างในการพัฒนาตนโดยมีการวางเป้าหมายให้ชัดเจนและมุ่งมั่นไปให้ถึง เพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวมเป็นสำคัญ

4) นำตนด้วยวิริยบารมียุติ

ความพากเพียร เป็นพลังสำคัญในการผลักดันให้มนุษย์ประสบความสำเร็จในสิ่งที่ปรารถนา ความเพียร (วิริยะ) เป็นหนึ่งในพลธรรม 5 ประการ อันได้แก่ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา ผู้มีความเพียรจึงถึงฝั่งแห่งความสำเร็จ พระพุทธองค์ตรัสว่า วิริเยน ทุกขมจเจติ ผู้ล่วงทุกข์ได้ เพราะความเพียร ผู้นำจำต้องเพียรพยายามเป็นพื้นฐานในการพัฒนาตน หรือนำตนให้รอดพ้นจากอุปสรรคต่างๆ ที่เข้ามาในชีวิต ดังตัวอย่าง พระมหาชนก ที่พยายามแหวกว่ายอยู่ในมหาสมุทรอันกว้างใหญ่ ทั้งที่มองไม่เห็นฝั่งแม้แต่แต่น้อย แต่ก็ยังพยายามแหวกว่ายอยู่อย่างไม่ลดละ ในที่สุดก็ถึงฝั่งจนได้ ผู้นำพึงพัฒนาภาวะผู้นำด้วยวิริยบารมียุติ แม้จะพบปัญหาอุปสรรค

มากมายเพียงใด ก็ไม่ย่อท้อไม่สิ้นหวัง หากยังไม่พยายามถึงที่สุด

ข. ด้านการนำคน

การพัฒนาภาวะผู้นำในด้านนำคนด้วยบารมียุติ ๓ ประการคือ ทานบารมียุติ เมตตาบารมียุติ และอุเบกขาบารมียุติ สรุปได้ดังนี้

1) นำคนด้วยทานบารมียุติ

โดยทั่วไปเรามักจะได้ยินว่า ผู้นำคือผู้เสียสละบ้าง ผู้นำคือผู้รับใช้บ้าง ผู้นำคือผู้บริการบ้าง ซึ่งคำเหล่านี้ล้วนเป็นลักษณะของผู้นำที่พึงประสงค์ กล่าวได้ว่า หากผู้นำเป็นได้ดั่งนั้น ก็เรียกได้ว่าเป็นผู้นำที่บำเพ็ญทานบารมียุติ เพราะทานบารมียุติ คือ การเสียสละอย่างยิ่ง กล่าวคือมีชีวิตเป็นเดิมพัน หมายความว่า แม้แต่ชีวิตก็สละแทนคนอื่นได้ เพื่อให้คนอื่นรอดปลอดภัย แต่การกรทำนั้น ต้องมีเหตุผล (ปัญญา) กำกับเสมอ ไม่ได้ทำด้วยความลุ่มหลง หรือเพื่อให้ใครมายกย่อง แต่มีปณิธานหรืออุดมการณ์แห่งคุณยิ่งใหญ่ คือพระโพธิญาณ สาวกบารมียุติ เป็นต้น ทานเป็นหนึ่งในหลักสังคหวัตถุ 10 ประการ ทศพิธราชธรรม และบุญกิริยาวัตถุ เป็นต้น ดังตัวอย่าง พระเวสสันดรที่ได้ทรงบำเพ็ญทานบารมียุติซึ่งเป็นพระชาติสุดท้ายก่อนจะได้มาตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

2) นำคนด้วยเมตตาบารมียุติ

ผู้นำพึงนำคนด้วยเมตตาบารมียุติ เพราะเมตตา คือความรักความปรารถนาดี หวังให้คนอื่นหรือสรรพสัตว์ทั้งหลายมีความสุข คนที่มีเมตตาบารมียุติ ลักษณะที่ไม่เบียดเบียนคนอื่นหรือสัตว์อื่นให้เดือดร้อน มุ่งแต่จะสร้างสรรค์ประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่คนอื่นหรือสังคมส่วนรวมอยู่เสมอ ผู้นำที่มีเมตตาบารมียุติ ย่อมเป็นที่เคารพนับถือของผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงาน เพราะได้แสดงพลังแห่งความเมตตาให้

ปรากฏ ดังเช่นผู้นำโลกหลายท่านในปัจจุบัน ล้วนประกอบด้วยเมตตาบารมี เมตตา เป็นหนึ่งในหลักพรหมวิหารธรรม 4 ประการ คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ดังตัวอย่าง พระสุวรรณสามได้บำเพ็ญเมตตาบารมีขั้นสูงสุด ทรงอยู่ร่วมกับสัตว์ป่านานาชนิดอย่างมีความสุข แม้ถูกพระเจ้ากปิลาภัยขังด้วยลูกศรอาบยาพิษแต่พระองค์ก็ไม่ทรงโกรธตอบกลับแม้เมตตาเมื่อทราบว่าเป็นพระราชาในที่สุดสถานการณ์ร้ายๆ ต่างๆ ก็กลับกลายเป็นดี ทั้งนี้ ก็ด้วยอานุภาพแห่งเมตตาบารมีนั่นเอง

3) นำคนด้วยอุเบกขาบารมี

ในสถานการณ์ที่ผู้นำจำเป็นต้องการแก้ไข ปัญหาและอุปสรรค เมื่อได้พยายามอย่างที่สุดแล้ว แต่สถานการณ์หรือเหตุการณ์ไม่เป็นไปอย่างที ประสงค์ ผู้นำพึงวางใจเป็นกลาง ดังเช่น พระนารทพรหมที่บำเพ็ญอุเบกขาบารมี กล่าวคือดำรงอยู่ในหลักอคติ คือ ไม่ลำเอียงเพราะรัก (ฉันทาคติ) ไม่ลำเอียงเพราะโกรธ (โทสาคติ) ไม่ลำเอียงเพราะหลง (โมหาคติ) ไม่ลำเอียงเพราะกลัว (ภยาคติ) พิจารณาตัดสินปัญหาด้วยความเสมอภาคยุติธรรม ถือหลักการเป็นสำคัญอุเบกขาเป็นหนึ่งในพรหมวิหารธรรม 4 ประการ ดังนั้น ผู้นำจึงควรบำเพ็ญอุเบกขาบารมีเพื่อการตัดสินปัญหาโดยยุติธรรม

ค. ด้านการดำเนินงาน

การพัฒนาภาวะผู้นำในด้านการงานด้วยบารมี 3 ประการคือ ปัญญาบารมี ขันติบารมี และ อธิษฐานบารมี สรุปได้ดังนี้

1) นำงานด้วยปัญญาบารมี

โดยทั่วไป บุคคลผู้นำย่อมมีปัญหาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการนำพาหมู่คณะหรือองค์กรไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์ ปัญญาเป็นตัวเลือกแรกที่สังคมยกย่องและยอมรับแต่งตั้งให้ผู้มี

ปัญญาเป็นผู้นำ ดังนั้น ผู้นำจึงต้องนำงานด้วยปัญญา ปัญญาที่เกิดขึ้นได้ 3 ทางคือ สุตมยปัญญา จินตมยปัญญา และภาวนามยปัญญา ดังตัวอย่าง มโหสถบัณฑิตแสดงให้เห็นถึงการบำเพ็ญปัญญาบารมีที่ต้องอาศัยความมีคุณธรรมจริยธรรมเป็นพื้นฐานในจิตใจ ในการแก้ปัญหาต่างๆ สามารถช่วยเหลือประชาชนให้รอดพ้นจากคติความได้อย่างยุติธรรม สามารถเอาศัตรูมาเป็นมิตรได้

2) นำงานด้วยขันติบารมี

ขันติ คือความอดทนอดกลั้นต่ออารมณ์ที่น่าปรารถนาและไม่น่าปรารถนา อดทนต่อความผิดของคนอื่นที่ทำต่อตน คือไม่โกรธ สามารถระงับอารมณ์โกรธได้ ขันติเป็นหนึ่งในหลักธรรมที่ทำให้งาม 2 อย่างคือขันติ ความอดทน โสรัจจะ ความสงบเสงี่ยม ในการบริหารงานผู้นำย่อมประสบกับปัญหาและอุปสรรคนานัปการ จึงจำเป็นต้องมีความอดทนสูง เพราะเป็นที่รู้กันว่า จะต้องมั่งคั่งคนรักคนชังในโอกาสเดียวกัน ตัวอย่าง พระจันทกุมารใช้ความอดทนอดกลั้นต่อฝ่ายตรงข้าม ที่ปองร้ายถึงขั้นจะเอาชีวิตทั้งของพระองค์และพระประยูรญาติ พระองค์ไม่โกรธตอบข่มใจไว้ได้ในที่สุดสามารถแก้ปัญหาได้สำเร็จจุลวง ทุกคนปลอดภัยโดยสวัสดิภาพ

3) นำงานด้วยอธิษฐานบารมี

นำงานด้วยอธิษฐานบารมี อธิษฐาน คือ ความมุ่งมั่นตั้งใจจริง ในการทำหน้าที่ในทางสร้างสรรค์ เมื่อตัดสินใจที่จะทำอะไรแล้ว ก็ต้องลงมือทำงานกว่าจะประสบความสำเร็จ ไม่ย่อท้อดูพระโพธิสัตว์ที่อธิษฐานมุ่งตรงต่อพระโพธิญาณ ฉะนั้น ดังตัวอย่าง พระเนมิราช ในขณะที่พระองค์ทรงครองราชย์ ได้ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลต่างๆ เช่น บำเพ็ญทาน เป็นต้นไว้มาก นอกจากพระองค์ได้ทรงบำเพ็ญด้วยพระองค์เองแล้ว ยังได้ทรงชักชวน

ประชาชนได้ถวายทานและรักษาศีลด้วย และเมื่อทรงครองราชย์พอสมควรแล้ว ก็ทรงสละราชสมบัติออกผนวชตามโบราณราชประเพณี ซึ่งกษัตริย์ทุกพระองค์ในราชวงศ์เดียวกันนั้นยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาตามลำดับ

สำหรับผู้นำผู้ประกอบด้วยอธิษฐานบารมีย่อมมีลักษณะคือเป็นผู้ความมุ่งมั่นตั้งใจจริงในการบริหารงานเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวมตลอดถึงเคารพและยอมรับในกฎ ระเบียบ กติกา ธรรมเนียมประเพณีของหน่วยงานหรือสังคมนั้นๆ รวมถึงการรู้จักทำใจปล่อยวางไม่ยึดติดในตำแหน่งหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ด้วยความเข้าใจกฎเกณฑ์ ธรรมชาติ หรือกฎไตรลักษณ์ คือ ไม่เที่ยง (อนิจจัง) เป็นทุกข์ (ทุกขัง) และมีใช้ตัวตนที่แท้จริง (อนัตตา)

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้วยบารมี 10 ทศในพระพุทธศาสนาเถรวาท” ผู้วิจัยเห็นว่า มีประเด็นที่ควรค่าแก่การเสนอแนะเพื่อให้เกิดผลเชิงพัฒนา และการนำไปประยุกต์ใช้ในสังคมปัจจุบัน ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

งานวิจัยนี้ ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำ 3 ด้าน คือ 1) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้วยบารมีในด้านการนำตน 2) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้วยบารมีในด้านการนำคน 3) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้วยบารมีในด้านการนำงาน ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ในสังคมไทย ตลอดถึงการฝึกฝนอบรมบุคลากรทั้งภาครัฐและเอกชน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เน้นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยเน้นการวิจัยจากเอกสารดั่งนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการประยุกต์ใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้วยหลักบารมี 10 ประการ แต่ละข้ออย่างละเอียด

2.2 ควรศึกษาพัฒนาการการบำเพ็ญบารมีของพระโพธิสัตว์แบบเถรวาทและมหายาน เพื่อการประยุกต์ใช้ในการบริหารงานและการดำเนินชีวิต

เอกสารอ้างอิง

- จอห์น ซี แม็กเวลล์. (2555). **ภาวะผู้นำ 5 ระดับ** (แปลจาก 5 Levels of Leadership โดยวันดี อภิรักษ์ธนากร). กรุงเทพฯ : เนชั่นบุ๊คส์.
- เทพพร มังธานี. (2543). **พระเจ้าสิบชาติ** (บารมี 10 ประการ). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เลื่องเชื่อง.
- นิตย สัมมาพันธ์. (2546). **ภาวะผู้นำ : พลังขับเคลื่อนสู่ความเป็นเลิศ**. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- นันทวรรณ อิศรานูวัฒน์ชัย. (2550). **ภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ในยุคโลกาภิวัตน์ : ศึกษาจากหลักพุทธธรรม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ประเวศ วสี. (2540). **ภาวะผู้นำ : ความเป็นไปในสังคมและวิถีแก้ไข**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.
- พระเทพมุนี (วิลาสธรรมาโร). (ม.ป.ป.). **ศาสตร์ว่าด้วยการเป็นพระพุทธเจ้า**. กรุงเทพฯ : สารมवलชน.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2537). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. (พิมพ์ครั้งที่ 7) กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต). (2549). **พุทธวิธีบริหาร**. พิมพ์พิเศษ 5 ธันวาคม 2549. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมธีรราชฆาตมุนี. (2542). **ริบสร้างบารมี (บารมี 30 ทศ)**. กรุงเทพฯ : สหธรรมิก.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2546). **พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ**. (พิมพ์ครั้งที่ 11.) กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2543). **บุญ-บารมีที่จะกู้แผ่นดินไทย**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- _____. (2546). **ภาวะผู้นำ**. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2542). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม.
- _____. (2547). **ธรรมบุญชีวิต**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- พระมหาณรงค์ กนต์สีโล (อุ้นคำ). (2551). **จุดเด่นของพระพุทธศาสนา**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). เชียงใหม่ : ทริโอแอดเวอร์ไทซิงแอนด์มีเดียจำกัด.
- พุทธทาสภิกขุ. (2550). **สารนิพนธ์พุทธทาสว่าด้วยวิถีประชาธิปไตยและหัวใจเศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ.

- ไพลิน องค์สุพรรณ. (2546). การศึกษาวิเคราะห์การสร้างบารมีของพระนางพิมพาที่ปรากฏในชาดก. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก. 2500. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เรณู ศรีภาค. (2544). การวิเคราะห์บารมีในพุทธศาสนาเถรวาท. รายงานการศึกษาระดับปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฒโน). (2534). ทศบารมีทศพิธราชธรรม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารี. (2532). ทศบารมีในพุทธศาสนาเถรวาท. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- David J. Campbell. (1997). **Organizations and the business Environment**. Oxford : Butterworth Heineman.
- F.E.Fiedler. (1967). **A Theory of Leadership Effectiveness**. New York : McGraw Hill Book.
- Hollander Edwin P. (1978). **Leadership Dynamics**. New York : Macmillan Publishing.

ผ้าใยไหมและผ้าฝ้าย : การวิจัยปฏิบัติการเปรียบเทียบความคงทน
ของกระบวนการฟอกย้อมสีครามธรรมชาติเชิงเศรษฐกิจ
สร้างสรรค์ของชุมชน

Bamboo and Cotton Fabrics : A Comparative Action Research
of Durability and Natural Indigo Dying Process for
Creative Economy of Community

พองาม บุษพาไชย¹ / จิลิกกา วรณจันทร² / พิสิษฐ์ บุญไชย³

Por-ngam Bubphachai / Sisikka Wannajun / Pisit Boonchai

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของกระบวนการฟอกย้อมเส้นใยไหมและฝ้ายด้วยสีครามธรรมชาติ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการย้อมเส้นใยไหมและฝ้ายในกระบวนการฟอกย้อมสีครามธรรมชาติ และเพื่อสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์ผ้าย้อมสีครามธรรมชาติเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยใช้วิธีการวิจัย 2 รูปแบบ คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Participatory Action Research) ทำการวิจัยในเขตพื้นที่บ้านโนนแพง หมู่ที่ 10 ตำบลดินจี่ อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของกระบวนการฟอกย้อมเส้นใยไหมและฝ้ายด้วยสีครามธรรมชาติพบว่า การย้อมครามเป็นกระบวนการผลิตที่ซับซ้อนยุ่งยาก ต้องอาศัยความชำนาญเป็นสำคัญจึงสามารถย้อมผ้าให้ได้สีสดงดงามตามความต้องการ ปัจจุบันผลิตภัณฑ์ชุมชนยังไม่ได้มาตรฐานและรูปแบบของผลิตภัณฑ์เป็นแบบเดิม ส่วนปัญหาที่เกิดจากกระบวนการฟอกย้อมเส้นใยไหมและฝ้ายด้วยสีครามธรรมชาติพบว่า เส้นใยไหมขาดขณะย้อม ส่วนเส้นใยฝ้ายไม่มีปัญหาเนื่องจากชุมชนคุ้นเคยกับการฟอกย้อมมานาน การศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการฟอกย้อมด้วยสีครามธรรมชาติระหว่างเส้นใยไหมและฝ้าย โดยการทดสอบคุณสมบัติทางเคมีด้านความคงทนของสีต่อน้ำ (ISO 105-E01 : 2010) และความคงทนของสีต่อการซัก (ISO 105-C10 : 2006) ทั้งเส้นใยไหมและฝ้ายมีสีเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย ด้านความคงทนของสีต่อแสง (ISO 105-B02 : 1994) เส้นใยไหมและฝ้ายไม่มี

¹ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

การเปลี่ยนแปลงของสี ด้านความคงทนของสีต่อการขัดถู (ISO 105-X12 : 2002) เส้นใยฝ้ายเปลี่ยนแปลงพอสังเกตเห็นได้ ส่วนเส้นใยฝ้ายเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมาก และด้านความคงทนของสีต่อเหงื่อ (ISO 105-E04 : 2008) ทั้งในสภาวะที่เป็นกรดและด่าง เส้นใยฝ้ายเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย เส้นใยฝ้ายไม่มีการเปลี่ยนแปลง และจากผลการทดสอบตามมาตรฐานพบว่า ฝ้ายใยและฝ้ายสามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มที่มีคุณภาพได้ดี และเป็นต้นแบบผลิตภัณฑ์ฝ้ายอ้อมครามธรรมชาติเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ได้

คำสำคัญ : กระบวนการย้อมสี เส้นใยฝ้าย เส้นใยฝ้าย สีครามธรรมชาติ ความคงทนของสี

ABSTRACT

This research aimed to study present conditions and problems of bamboo and cotton fabrics dyeing process with natural dye color, to compare bamboo and cotton fabrics dyeing process with natural indigo dyeing color, and to create prototype of products from natural indigo dyeing color based on creative economy theory. The research methodology was a combination of qualitative and participatory action research which was carried out in Phon Phaeng village, Din Chi sub-district, Kham Muang district, Kalasin province. The research result on conditions and problems of bamboo and cotton fabrics dyeing process with natural indigo color revealed that indigo dyeing was very complicated and

difficult process which can be conducted by skillful and experienced professionals only to get premium quality. The cloth dyers in the community still cannot make the final products that reached the standard. All products were still the same and not well-known. The research also revealed that in the dyeing process of bamboo fabric, each time the color did not stick equally and during the process, some of the fabrics had ripped. However, in the dyeing process of cotton fabric, there was no problem because the dyers were familiar with equipment and methods that have been carried on from the older generations. In the comparative study of chemical characteristics of both fabrics after dyeing, color durability to water (ISO 105 - E01: 2010) and color durability to washing (ISO 105 - C10 : 2006) both bleached a little ; color durability to sunlight (ISO 105 - B02 : 1994) both did not bleach, color durability to rubbing (ISO105 - X12 : 2002) bamboo fabric bleached a little, whereas cotton fabric bleached a lot and color durability to sweat (ISO 105 - E04 : 2008) in acid and lye condition, bamboo fabric bleached a little, whereas cotton fabric did not bleach. The result revealed that both dyed bamboo and cotton fabrics from natural indigo color can be made to daily men wears and can be a prototype of products of natural indigo dyeing cloth that can promote creative economy in the future.

Key words : Dyeing Process, Bamboo Fabrics, Cotton Fabrics, Natural Indigo, Durability of dye

บทนำ

มนุษย์ทุกคนทั้งในอดีตและปัจจุบัน มีวิธีการดำเนินชีวิตอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ธรรมชาติทั้งสิ้น จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์แสดงให้เห็นว่า มนุษย์ในสมัยโบราณรู้จักการทอผ้าและนำเอาวัสดุที่มีเส้นใยจากพืชต่างๆ มาขัดสานให้เป็นผืนผ้าทำเป็นเครื่องนุ่งห่มแบบง่ายๆ เพื่อให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย เส้นใยที่นำมาทอเป็นผืนผ้า ได้แก่ เส้นใยฝ้าย ไหม กล้วย และใยไผ่ (กองโบราณคดี, 2531 : 100-103) ส่วนวิธีการย้อมสีผ้าในอดีต มนุษย์มักจะใช้วัสดุธรรมชาติ คือ การใช้เปลือกไม้และผลไม้ซึ่งจะได้สีสันทันที่แตกต่างกันออกไป เช่น ต้นขนุนให้สีเหลือง เปลือกมะพร้าวให้สีเทา และต้นครามให้สีน้ำเงิน เป็นต้น (สุพจน์ สอนสมนึก, 2545 : 28) ในปัจจุบันได้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการย้อมผ้าขึ้น ได้แก่ ปัญหาที่เกี่ยวกับการฟอกย้อมผ้าด้วยสีสังเคราะห์หรือสีเคมี ทำให้เกิดผลเสียต่อผิวหนังของผู้สวมใส่เสื้อผ้า ทำให้เกิดโรคมะเร็งผิวหนัง โรคทางเดินหายใจ และเกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ทำให้เกิดน้ำเสีย เป็นต้น (पुलทรัพย์ สวนเมือง ตูลาพันธ์, วารุณี पुलศิลป์ และสุชาติดา บุญชู, 2542 : 10-11) อีกทั้งสียังไม่คงทน จากงานวิจัยของ Yuxing & Jian (1997 : 3512-3520) พบว่าเอนไซม์ Laccase ที่ผลิตโดยเชื้อรา *Trametes Versicolor* เป็นตัวการทำให้อินดิโกสังเคราะห์ซีดจางลง ส่วน Hayase et al. (2000 : 94-100) พบว่า *Aeromonas sp. B-5* เป็นตัวการทำให้สี Bordeaux 5 ซีดจางลง ส่วนปัญหาที่เกิดจากการย้อมผ้าด้วยสีครามธรรมชาติ

คือกระบวนการฟอกย้อมมีหลายขั้นตอน จึงทำให้ผลผลิตมีราคาค่อนข้างสูง รูปแบบการผลิตเป็นแบบดั้งเดิมไม่เป็นที่นิยมของผู้ซื้อ และชุมชนไม่สามารถหาที่จำหน่ายผ้าย้อมสีครามธรรมชาติได้ จึงทำให้ภูมิปัญญาชาวบ้านดั้งเดิมค่อยๆ เลือนหายไป (เกสร สิทธิหนิว, 2545 : 106-108)

เส้นใยไผ่ เป็นเส้นใยเซลลูโลสที่ได้จากธรรมชาติ ซึ่งคนในสมัยโบราณใช้เส้นใยนี้ในการทำเครื่องนุ่งห่มและสิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งเส้นใยที่ไผ่มีความหยاب เนื่องจากกระบวนการได้มาซึ่งเส้นใยเป็นแบบพื้นบ้านไม่มีความปราณีต แต่ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชิลิกา วรณจันทร์ อาจารย์คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้ทำการพัฒนาจนเกิดเป็นเส้นใยไผ่ที่มีคุณสมบัติที่ดีในด้านความนุ่ม การดูดซึม การระบายอากาศ การต่อต้านไรฝุ่นและเชื้อรา ฯลฯ (ชิลิกา วรณจันทร์, 2554) ทำให้เส้นใยไผ่และผ้าใยไผ่ได้รับความนิยมกันอย่างแพร่หลาย ซึ่งเส้นใยไผ่ที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ได้รับความอนุเคราะห์จากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชิลิกา วรณจันทร์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์โดยมีลักษณะเส้นใยที่มีความนุ่มขนาดสม่ำเสมอ สีขาวนวลธรรมชาติ

ชุมชนบ้านโพนแพง หมู่ที่ 10 ตำบลดินจี่ อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นชุมชนที่มีการย้อมครามกันตั้งแต่อดีต และในปัจจุบันที่ความเจริญได้เข้ามามีบทบาทภายในชุมชนมากขึ้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านการดำเนินชีวิตและการย้อมผ้า โดยชาวบ้านได้หันมาย้อมผ้าด้วยสีสังเคราะห์หรือสีเคมีมากขึ้น ทั้งวิธีการย้อมผ้าด้วยครามซึ่งเป็นสีธรรมชาติ แต่มีความยุ่งยากในขั้นตอนและข้อปฏิบัติในการย้อมไป ทำให้เหลือผู้ที่สืบทอดกระบวนการย้อมครามเพียงไม่กี่ครอบครัว ทั้งนี้

เนื่องจากภูมิปัญญาการย้อมครามจะถูกถ่ายทอดจากแม่สู่ลูกสาวภายในครอบครัวเท่านั้น เมื่อลูกหลานที่เป็นหญิงรุ่นใหม่ไม่สนใจที่จะอนุรักษ์ภูมิปัญญาการย้อมครามนี้ไว้ ในไม่ช้าขั้นตอนและกระบวนการย้อมครามก็จะเลือนหายไปจากชุมชนและสังคมไทย

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าวิจัยและอนุรักษ์กระบวนการย้อมครามธรรมชาติของชุมชนบ้านโพนแพงนี้ไว้ โดยการนำเส้นใยไหมซึ่งเป็นเส้นใยเซลลูโลสธรรมชาติเช่นเดียวกับเส้นใยฝ้ายที่ชาวบ้านใช้ย้อมคราม แต่มีความน่าสนใจและกำลังเป็นที่ต้องการของท้องตลาดให้ชาวบ้านได้ลองย้อมเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของกระบวนการฟอกย้อมเส้นใยไหมและฝ้ายด้วยสีครามธรรมชาติ เปรียบเทียบการย้อมเส้นใยไหมและฝ้ายในกระบวนการฟอกย้อม สีครามธรรมชาติ และสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์ฝ้ายย้อมสีครามธรรมชาติเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ จึงได้ทำการศึกษาค้นคว้าวิจัยเรื่อง ฝ้ายไหมและฝ้ายฝ้าย : การวิจัยปฏิบัติการเปรียบเทียบความคงทนของกระบวนการฟอกย้อมสีครามธรรมชาติเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของชุมชนโดยใช้เส้นใยไหมและฝ้ายเป็นวัสดุหลักในการวิจัย และกำหนดพื้นที่วิจัย คือ บ้านโพนแพง หมู่ที่ 10 ตำบลดินจี่ อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของกระบวนการฟอกย้อมเส้นใยไหมและฝ้ายด้วย สีครามธรรมชาติ
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการย้อมเส้นใยไหมและฝ้ายในกระบวนการฟอกย้อมสีครามธรรมชาติ
3. เพื่อสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์ฝ้ายย้อมสี

ครามธรรมชาติเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน คือ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ และการวิจัยเชิงคุณภาพ

1. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ ตามแนวทางของ Kemmis and McTaggart. (อ้างถึง ยาใจ พงษ์บริบูรณ์, 2537: 84-91) ดังนี้

1.1.1 ขั้นวางแผน : สำรวจปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการฟอกย้อมเส้นใยไหมและฝ้ายด้วยสีครามธรรมชาติ

1.1.2 ขั้นปฏิบัติการ : มีส่วนร่วมในกระบวนการฟอกย้อมเส้นใยไหมและฝ้ายด้วยสีครามธรรมชาติ ---> เกิดปัญหา (ในขณะที่ทำการฟอกย้อม) ---> หาวิธีแก้ไขปัญหา (ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านแบบดั้งเดิม)

1.1.3 ขั้นสังเกตการณ์ : สังเกตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากแก้ไขปัญหา

1.1.4 ขั้นสะท้อนการปฏิบัติ : นำเส้นใยไหมและฝ้ายจากกระบวนการฟอกย้อมสีครามธรรมชาติไปทดสอบ เพื่อเปรียบเทียบความคงทนของสีระหว่างเส้นใยไหมและฝ้าย ณ ห้องปฏิบัติการศูนย์ทดสอบสิ่งทอ สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอกระทรวงอุตสาหกรรม กรุงเทพฯ โดยทดสอบทางเคมี 5 รายการ ได้แก่

- ทดสอบความคงทนของสีต่อน้ำ ตามมาตรฐาน ISO 105-E01 : 2010(E)
- ทดสอบความคงทนของสีต่อแสง ตามมาตรฐาน ISO 105-B02 : 1994(E)
- ทดสอบความคงทนของสีต่อการซัก ตามมาตรฐาน ISO 105-C10 : 2006(E) METHOD A (1) (40°C, 30 นาที)

- ทดสอบความคงทนของสีต่อการขัดถูทั้งในสภาพแห้งและเปียก ตามมาตรฐาน ISO 105-X12 : 2002

- ทดสอบความคงทนของสีต่อเหงื่อทั้งในสภาวะกรดและด่าง ตามมาตรฐาน ISO 105-E04 : 2008

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

โครงสร้างทางสังคมและกิจการต่างๆ มาจากการทำงานร่วมกันในสังคม พฤติกรรมต่างๆ ของคนในสังคมนั้น ประชากรต้องมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน (Brown, 1990 อ้างอิงใน ทรงคุณ จันทจร, 2549 : 12-22) โดยในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกต และการประชุมเชิงปฏิบัติการ จนเกิดเป็นผลิตภัณฑ์ต้นแบบหลายชนิดที่สามารถตอบโจทย์ของชุมชนได้ในระดับหนึ่ง

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันและปัญหาของกระบวนการฟอกย้อมเส้นใยไหมและฝ้ายด้วยสีครามธรรมชาติ

กระบวนการย้อมสีครามธรรมชาติเป็นกระบวนการที่ใช้เวลาในการเตรียมการเป็นเวลานาน มี

ขั้นตอนมาก ยุ่งยาก ซับซ้อน มีข้อห้ามมาก อีกทั้งการถ่ายทอดกระบวนการย้อมครามมักถ่ายทอดกันตามสายโลหิต ทำให้การย้อมสีครามธรรมชาติเริ่มเลือนหายไปจากสังคมไทย

จากสภาพการณ์ดังกล่าวทำให้แม่ก้าน ไชยผา แม่บ้านภูมิปัญญาเรื่องการย้อมคราม นางทอม ไชยผา ผู้เป็นบุตรสาว และชาวบ้านโพนแพง หมู่ที่ 10 ตำบลดินจี่ อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ยอยากอนุรักษ์กระบวนการย้อมครามธรรมชาติไว้ กอปรกับที่ผู้วิจัยมีความสนใจในกระบวนการย้อมครามจึงได้ติดต่อเพื่อขอเข้าทำวิจัย ซึ่งก็ได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดี โดยผู้วิจัยได้ทำความเข้าใจกับชาวบ้านโพนแพงถึงขั้นตอนการวิจัย จากนั้นได้นำเส้นใยไหมให้ปราชญ์ชาวบ้านทำการย้อมเปรียบเทียบกับเส้นใยฝ้ายด้วยวิธีการฟอกย้อมสีครามธรรมชาติแบบโบราณ โดยกระบวนการฟอกย้อมเส้นใยไหมและฝ้ายด้วยสีครามธรรมชาติของชุมชนบ้านโพนแพง มีดังนี้

1.1 การทำเนื้อคราม โดยการนำต้นครามมาตัดเป็นฟ่อน แช่ในโอ่งน้ำจนใบร่วง แล้วเติมปูนขาวลงไปเรื่อยๆ จนน้ำครามไม่มีฟอง แล้วจึงเทน้ำทิ้ง (รูปที่ 1)

รูปที่ 1 การทำเนื้อคราม
ก) ลักษณะต้นคราม ข) ฟ่อนครามที่เตรียมนำเข้าตุ่มเพื่อทำเนื้อคราม ค) น้ำครามที่ได้จากการหมักใบคราม ง) การกวนน้ำครามจนเป็นฟอง จ) ปั่นให้เนื้อครามนอนก้นหลังจากใส่ปูนขาว และ ฉ) เนื้อครามที่ได้

1.2 การก่หม้อคราม (อย่างน้อยต้องก่ 4 หม้อขึ้นไป) โดยการใส่เนื้อคราม น้ำฝน น้ำข้าว และน้ำต่าง เข้าด้วยกัน แล้วทำการโจกคราม (เทขึ้น ลง) ทุกวัน เช้า เย็น จนกว่าน้ำครามจะมีสีเหลืองปนเขียว จึงจะนำมาย้อมเส้นใยได้ (รูปที่ 2)

รูปที่ 2 การก่หม้อคราม ก) การเตรียมต้นคราม ข) การโจกคราม และ ค) หม้อครามที่มีสีสวย จะมีสีเหลืองขมิ้นหรือเขียวหัวเป็ด

1.3 การฆ่าด้าย ก่อนกระบวนการต้องเตรียมเส้นใยก่อนโดยนำเส้นใยไปแช่น้ำ นำไปตำในครกไม้โบราณให้น้ำเข้าไปในเส้นใยให้ทั่วแช่ทิ้งไว้ 1 วัน นำเส้นใยมาบิดให้หมาดแล้วจึงนำไป ฆ่าด้าย โดยมีทั้งหมด 3 วิธี ได้แก่ 1) ใช้แป้งมันสำปะหลังละลายในน้ำ นำไปต้มให้แป้งสุกแล้วเอาเส้นใยที่เตรียมไว้มาบิดให้หมาดจุ่มในน้ำแป้งที่ยังร้อนอยู่ ยกด้ายขึ้นห้อยไว้ให้เย็น บั่นให้หมาดๆ แล้วนำเส้นใยไปกระตุกให้เส้นใยเรียงตัวไม่พันกัน 2) นำข้าวสารเจ้าแดงหรือข้าวสารเหนียวมาตำให้ละเอียด นำไปต้มในน้ำปริมาณมากๆ จนข้าวสุก รินเอาเฉพาะน้ำใสหรือที่เรียกว่าน้ำข้าวใสในภาชนะที่มีน้ำสะอาดอยู่ นำเอาเส้นใยที่เตรียมไว้มาบิดให้หมาดแล้วนำลงไปจุ่มในน้ำข้าวที่เย็นแล้ว ขยำเส้นใยให้น้ำข้าวซึมให้ทั่ว บิดให้หมาดๆ แล้วนำเส้นใยไปกระตุกให้เรียงตัวไม่พันกัน และ 3) นำแป้งมันสำปะหลังละลายในน้ำ นำเอาเส้นใยที่เตรียมไว้มาบิดให้หมาดแล้วนำลงไปจุ่มในน้ำแป้งที่ละลายไว้ บิดพอหมาด นำไปนั่งจนสุก แล้วนำไปกระตุกให้เส้นใยเรียงตัวไม่พันกัน (รูปที่ 3)

รูปที่ 3 การฆ่าด้าย ก) การม้วนเส้นใยเป็นปมใหญ่หลวมๆ เพื่อเตรียมฆ่าเส้นใย ข) ตำเส้นใยในครกไม้โบราณเพื่อให้ น้ำซึมเข้าไปในเส้นใยให้ทั่ว ค) จุ่มเส้นใยในน้ำข้าว ง) บิดเส้นใยให้หมาด และ จ) กระตุกเส้นใยเพื่อให้เส้นใยเรียงตัวไม่พันกัน

1.4 การย้อมคราม นำเอาเส้นใยมาขยำในหม้อคราม เพื่อให้หน้าครามแทรกซึมเข้าไปในเนื้อผ้า ถ้าต้องการสีอ่อนให้จุ่ม 1 หม้อ ถ้าต้องการสีเข้มให้จุ่มก็เพิ่มจำนวนหม้อครามขึ้นตามต้องการ ปิดให้หมาด แล้วนำไปตากแห้ง จึงถือว่าสิ้นสุดกระบวนการฟอกย้อมเส้นใยด้วยสีครามธรรมชาติ (รูปที่ 5)

รูปที่ 4 การย้อมคราม ก) โจงคราม 3-4 ครั้ง ก่อนย้อมคราม ข) นำเส้นใยที่ผ่านการฆ่าฝ้ายแล้วไปจุ่มขยำในหม้อคราม ค) เส้นใยที่ย้อมเสร็จใหม่ๆ จะมีสีเขียวเหลือง ง) กระทบกเส้นใยให้สีคงที่ จ) ปิดเส้นใยที่ผ่านการย้อมสีครามแล้วให้หมาด และ ฉ) กระทบกเส้นใยเพื่อให้เส้นใยเรียงตัว และให้สีคงที่

ซึ่งจากปฏิบัติการฟอกย้อมเส้นใยฝ้ายและฝ้ายด้วยสีครามธรรมชาติร่วมกับชุมชนบ้านโพนแพง พบสภาพปัญหาของกระบวนการฟอกย้อมสีครามธรรมชาติที่เป็นสภาพปัญหาเดิมที่ชาวบ้านประสบอยู่ และปัญหาใหม่จากการฟอกย้อมเส้นใยฝ้าย ดังนี้

สภาพปัญหาเดิม

- 1) ผลผลิตชุมชนเดิมยังไม่ได้มาตรฐานเนื่องจากการฟอกย้อมได้สีครามที่ไม่สม่ำเสมอ
- 2) รูปแบบผลิตภัณฑ์เป็นแบบเดิม ผู้วิจัยจึงได้ทำการสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์ฝ้ายย้อมสีครามธรรมชาติที่มีความแตกต่างจากที่มีอยู่เดิมเพื่อสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยใช้หลักการออกแบบผลิตภัณฑ์ของวีชรินทร์ จรุงจิตสุนทร (2548 : 25) มาประยุกต์ใช้ในการสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์
- 3) ฝ้ายและครามขาดแคลนเนื่องจากฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล และหมู่บ้านอยู่ในเขตเงาฝนทำให้ขาดแคลนน้ำ

สภาพปัญหาปัจจุบัน

- 1) ปัญหาที่เกิดจากการฟอกย้อม เช่น สีครามติดเส้นใยฝ้ายไม่สม่ำเสมอในการย้อมแต่ละครั้ง โดยเกิดขึ้นจากหลายปัจจัย ซึ่งวิธีการที่ผู้วิจัยใช้ร่วมกับชุมชนก็คือการย้อมสีหลายๆ ครั้ง ให้สีที่ได้ออกมาใกล้เคียง

เคียงกันมากที่สุด (รูปที่ 5 ก)

2) ขณะที่ย้อมเส้นใยไม่มีการขาดบางส่วน (รูปที่ 5 ข) ทำให้ต้องเสียเวลาในการต่อเส้นใย เมื่อทำการรักษาหรือร่วมกับผู้รู้ในชุมชนและแม่บ้านภูมิปัญญา (รูปที่ 6) จึงเกิดการเสนอให้ทำการเตรียมเส้นใยเช่นเดียวกันกับการย้อมฝ้ายแบบเดิมของชุมชน คือมีการฆ่าด้ายก่อนการย้อม ซึ่งทำให้ปัญหาเส้นใยขาดน้อยลง เป็นการใช้ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ในเรื่องการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการแก้ปัญหา (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. 2536 : 98-99)

3) อุปกรณ์ในกระบวนการฟอกย้อมเดิมใช้กับเส้นใยฝ้ายเท่านั้น เมื่อนำมาใช้กับเส้นใยไม่ทำให้เส้นใยไม่เรียบ (รูปที่ 5 ค) เนื่องจากเส้นใยไม่เส้นเล็กกว่า เส้นใยไม่เมื่อโดนน้ำหรือความชื้นจะเกิดการฟูหรือการพองตัวของเส้นใย จึงควรแช่เส้นใยให้อิ่มน้ำอย่างทั่วถึงสม่ำเสมอก่อนที่จะทำการฆ่าด้าย (เพื่อให้เส้นใยเรียงตัวดีไม่พันกัน) แล้วจึงนำไปทำการย้อมเส้นใยต่อไป

4) เส้นใยไม่เป็นที่นิยมสำหรับชุมชน ทำให้ชุมชนต้องระมัดระวังในการฟอกย้อมเส้นใยไม่มากกว่าเส้นใยฝ้าย แต่เมื่อย้อมหลายๆ ครั้งชุมชนก็สามารถย้อมออกมาได้สีที่สวยงาม

รูปที่ 5 ปัญหาในการย้อมเส้นใยไม่ ก) เส้นใยที่ติดสีครามไม่สม่ำเสมอ ข) เส้นใยไม่ที่มีการขาดบางส่วนขณะย้อม และ ค) เส้นใยไม่เรียบจากกระบวนการฟอกย้อมคราม

รูปที่ 6 ประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นและหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา

2. เปรียบเทียบการย้อมเส้นใยไหมและฝ้ายในกระบวนการฟอกย้อมสีครามธรรมชาติ

การปฏิบัติการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาภูมิปัญญาดั้งเดิมในการย้อมครามเพื่อศึกษาเปรียบเทียบคุณสมบัติทางเคมีของเส้นใยไหมและฝ้ายที่ผ่านการฟอกย้อมสีครามธรรมชาติ โดยนำ เส้นใยไหมและฝ้ายที่ผ่านการฟอกย้อมแล้วไปทดสอบคุณสมบัติทางเคมี ณ ศูนย์ทดสอบสิ่งทอ สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ กระทรวงอุตสาหกรรม กรุงเทพฯ โดยทำการทดสอบตามมาตรฐาน ISO 105 ซึ่งได้ผลดังแสดงในตารางที่ 1 โดยความคงทนของสีต่อน้ำ ตามมาตรฐาน ISO 105-E01 : 2010(E) พบว่า เส้นใยไหมและฝ้ายมีการเปลี่ยนแปลงของสีจากเดิมเล็กน้อย ความคงทนของสีต่อแสง ตามมาตรฐาน ISO 105-B02 : 1994(E) พบว่า เส้นใยไหมและฝ้ายมีการเปลี่ยนแปลงของสีจากเดิมเพียงเล็กน้อย ความคงทนของสีต่อการซัก ตามมาตรฐาน ISO 105-C10 : 2006(E) METHOD A(1) ที่อุณหภูมิ 40 องศาเซลเซียส นาน 30 นาที พบว่า เส้นใยไหมและฝ้ายมีการเปลี่ยนแปลงของสีจากเดิมเพียงเล็กน้อย ความคงทนของสีต่อการขัดถูทั้งในสภาพเปียกและแห้ง ตามมาตรฐาน ISO 105-X12 : 2002 พบว่า เส้นใยไหมมีสีเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยพอสังเกตได้ ส่วนเส้นใยฝ้ายสีมีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมาก และความคงทนของสีต่อเหงื่อทั้งในสภาวะเป็นกรดและด่าง ตามมาตรฐาน ISO 105-E04 : 2008 พบว่า เส้นใยไหมและฝ้ายมีการเปลี่ยนแปลงของสีจากเดิมเพียงเล็กน้อย

ตาราง 1 การทดสอบทางเคมี ความคงทนของสีต่อแสง ต่อน้ำ ต่อการซัก ต่อการขัดถูในสภาพแห้งและเปียก และต่อเหงื่อในสภาวะกรดและด่าง

รายการทดสอบ	R0137-1/56	R0138-1/56
ความคงทนของสีต่อแสง : ISO105-B02 : 1994 (E) สีเปลี่ยนแปลงจากเดิม (ระดับ)	>5	>5
ความคงทนของสีต่อน้ำ : ISO105-E01 : 2010 (E) สีมีการเปลี่ยนแปลงจากเดิม (ระดับ) สีตกติดผ้าขาว (ระดับ)	4	4
- ACETATE	4	4
- COTTON	4	4
- NYLON	4	4
- POLYESTER	4	4
- ACRYLIC	4	4
- WOOL	4	4

รายการทดสอบ	R0137-1/56	R0138-1/56
ความคงทนของสีต่อการซัก : ISO105-C10 : 2006 (E) METHOD A(1) (40°C, 30 นาที)		
สีเปลี่ยนแปลงจากเดิม (ระดับ)	4	3-4
สีตกติดผ้าขาว (ระดับ)		
- ACETATE	3-4	3-4
- COTTON	4	4
- NYLON	3-4	3-4
- POLYESTER	4	3-4
- ACRYLIC	4	4
- WOOL	4	4
ความคงทนของสีต่อการขัดถู : ISO105-X12 : 2002		
สีตกติดผ้าขาวสภาพแห้ง (ระดับ)	3	2
สีตกติดผ้าขาวสภาพเปียก (ระดับ)	3-4	2
ความคงทนของสีต่อเหงื่อ : ISO105-E04 : 2008		
สภาวะกรด สีมีการเปลี่ยนแปลงจากเดิม (ระดับ)	4	4-5
สีตกติดผ้าขาว (ระดับ)		
- ACETATE	4	3-4
- COTTON	4	3-4
- NYLON	4	3-4
- POLYESTER	4	4
- ACRYLIC	4	4
- WOOL	4	4
สภาวะด่าง สีมีการเปลี่ยนแปลงจากเดิม (ระดับ)	4	4-5
สีตกติดผ้าขาว (ระดับ)		
- ACETATE	4	3-4
- COTTON	4	3-4
- NYLON	4	3-4
- POLYESTER	4	3-4
- ACRYLIC	4	3-4
- WOOL	4	4

หมายเหตุ หมายเลข R0137-1/56 แทน เส้นใยไผ่
 หมายเลข R0138-1/56 แทน เส้นใยฝ้าย
 ระดับ 5 หมายถึง ไม่มีการเปลี่ยนแปลงของสี
 ระดับ 4 หมายถึง สีเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย
 ระดับ 3 หมายถึง สีเปลี่ยนแปลงพอสังเกตเห็นได้
 ระดับ 2 หมายถึง สีเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมาก
 ระดับ 1 หมายถึง สีเปลี่ยนแปลงมาก

3. สร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์ผ้าย้อมสีครามธรรมชาติเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์

จากการศึกษาการวิจัยปฏิบัติการเปรียบเทียบความคงทนของกระบวนการฟอกย้อมเส้นใยไผ่และฝ้ายด้วยสีครามธรรมชาติเชิงสร้างสรรค์ของชุมชน จากผลการทดสอบทางเคมีของเส้นใยไผ่และฝ้ายที่ผ่านการฟอกย้อมด้วยสีครามธรรมชาติ คุณสมบัติในการป้องกันรังสี UV รักษาผิว และป้องกันยูงของผ้าย้อมคราม และคุณสมบัติของเส้นใยไผ่และฝ้ายพบว่า เส้นใยทั้ง 2 ชนิดที่ผ่านกระบวนการฟอกย้อมด้วยสีครามธรรมชาติเหมาะที่จะนำมาทอเป็นผืนผ้าเพื่อแปรรูปเป็นเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ด้วยการนำเอาเส้นใยทั้ง 2 ชนิด ที่ผ่านกระบวนการฟอกย้อมด้วยสีครามธรรมชาติมาทอเป็นผืนผ้า โดยการใช้เส้นใยไผ่เป็นเส้นพุ่งและเส้นยืน การใช้เส้นใยไผ่เป็นเส้นพุ่งและเส้นใยฝ้ายเป็นเส้นยืน และการใช้เส้นใยฝ้ายเป็นเส้นพุ่งและเส้นยืน ทำให้ได้ผืนผ้าที่มีคุณสมบัติที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งในด้านกายภาพ คือ ความอ่อนนุ่มขึ้นกว่าเดิม และด้านสุขภาพ ครั้งนี้จึงได้นำผืนผ้าที่ได้ไปผลิตและสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์ผ้าย้อมครามเพื่อสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ได้แก่ ผ้าคลุมไหล่ เสื้อผ้า ปกอกหมอน และผ้าห่ม (รูปที่ 7)

รูปที่ 7 ผลิตภัณฑ์ต้นแบบจากเส้นใยไผ่และฝ้ายย้อมสีครามธรรมชาติ ก) ผ้าคลุมไหล่จากเส้นใยไผ่ 100 % ผลิตจากเส้นใยไผ่ที่พุ่งด้วยเส้นใยไผ่ผ่านการฟอกย้อมด้วยสีครามธรรมชาติ ข) เสื้อผ้าฝ้าย 100 % จากเส้นใยฝ้ายย้อมสีครามธรรมชาติ ค) ผ้าคลุมไหล่จากเส้นใยไผ่ผสมฝ้ายอัตราส่วน 50 : 50 ง) ปกอกหมอนผ้าใยไผ่ 100% จ) ผ้าคลุมไหล่สำหรับผู้ชายจากเส้นใยไผ่ผสมฝ้ายอัตราส่วน 50 : 50 และ ฉ) ผ้าห่มใยไผ่ 100 %

สรุปและอภิปรายผล

บ้านโปนแพง หมู่ที่ 10 ตำบลตินจี อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นหมู่บ้านที่มีกลุ่มผู้ย้อมครามที่ยังคงรักษากฎมรดกดั้งเดิมของชาวบ้านไว้จนถึงปัจจุบัน โดยกระบวนการย้อมครามมีการทำสืบทอดกันในครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ซิลิกา วรณจันทร์ และอัจฉรี จันทมูล (2553 : 32) ที่วิจัยเกี่ยวกับการย้อมเส้นใยฝ้ายด้วยสีครามธรรมชาติ ที่บ้านคำบง ตำบลคำบง อำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า การย้อมเส้นใยด้วยสีครามธรรมชาติ จะสืบทอดให้แก่คนในครอบครัวเท่านั้น

วิธีการย้อมครามของชุมชนกลุ่มผู้ย้อมครามบ้านโปนแพง เริ่มต้นด้วยการทำเนื้อครามก่อน แล้วจึงก่อหม้อคราม โดยใส่ส่วนผสมลงไป ในหม้อคราม เช่น เนื้อคราม น้ำฝน น้ำข้าว และน้ำต่างผสมเข้าด้วยกัน ต่อจากนั้นก็ทำการโจกครามทุกวันเช้า-เย็น จนกว่าน้ำครามจะมีสีเหลือง หรือสีเขียวหัวเป็ด แล้วจึงนำเส้นใยหรือผ้าที่ผ่านกระบวนการฆ่าด้ายมาย้อมได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลธิชา เตียวไพรัช และ อนันต์เสวก เหว่ซึ่งเจริญ (2550 : 5-6) ที่ทำการศึกษากการย้อมเส้นใยสาด้วยครามซึ่งต้องคำนึงถึง เวลา อุณหภูมิ และภาวะความเป็นกรด-ด่าง ของน้ำครามก่อนทำการย้อม ส่วนการฆ่าด้ายนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สีครามธรรมชาติซึมเข้าเส้นใยได้สม่ำเสมอ และทำให้เส้นใยไม่พันกัน เป็นการใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิมของชาวบ้านมาใช้ในการแก้ปัญหาที่เกิดจากกระบวนการฟอกย้อมเส้นใยฝ้ายด้วยสีครามธรรมชาติ เมื่อผู้วิจัยนำเอาเส้นใยฝ้ายและฝ้ายที่ผ่านการฟอกย้อมด้วยสีครามธรรมชาติไปทดสอบทางเคมีเปรียบเทียบความคงทนของสีของเส้นใยฝ้ายและฝ้าย ที่ศูนย์ทดสอบสิ่งทอ สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ กระทรวงอุตสาหกรรม

กรุงเทพฯ ผลการทดสอบพบว่า เส้นใยทั้ง 2 ชนิด ผ่านมาตรฐานการทดสอบ (ISO 105) อีกทั้งคุณสมบัติของเส้นใยฝ้ายและฝ้าย ที่ย้อมด้วยสีครามธรรมชาติ เหมาะที่จะนำมาสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์ของชุมชนได้หลากหลาย และมีคุณสมบัติที่เป็นที่ต้องการของท้องตลาด เกิดเป็นต้นแบบผลิตภัณฑ์ผ้าย้อมครามเพื่อเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของชุมชน ได้แก่ ผ้าคลุมไหล่ เสื้อผ้า ปลอกหมอน และผ้าห่ม

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการอนุรักษ์ภูมิปัญญาดั้งเดิมของชาวบ้านในการผลิตผ้าย้อมสีครามธรรมชาติไว้ เพื่อให้องค์ความรู้ในด้านนี้ไม่สูญหายไปจากชุมชน โดยมีการอบรมให้ความรู้แก่ชาวบ้าน และมีการเรียนการสอนในโรงเรียน
2. ควรมีการพัฒนากระบวนการผลิตให้ได้มาตรฐานอยู่เสมอ
3. ภาครัฐบาล ควรจัดหน่วยงานสนับสนุน และพัฒนาตลาดของชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยในครั้งนี้ได้รับความอนุเคราะห์ด้านเส้นใยฝ้าย ข้อเสนอแนะต่างๆ จากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ซิลิกา วรณจันทร์ ข้อมูลจากแม่ก้าน ไชยผา นางหอม ไชยผา กลุ่มผู้ย้อมครามบ้านโปนแพง และชาวบ้านโปนแพง และข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงขอขอบคุณมา ณ ที่นี้

เอกสารอ้างอิง

- กองโบราณคดี กรมศิลปากร. (2531). **บ้านหลุมเข้า : รายงานเบื้องต้นเฉพาะเรื่องชั้นดินและหลักฐานโบราณคดีบางประเภท**. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.
- เกสร สิทธิหิวน. (2545, มีนาคม). ผ้าครามธรรมชาติ ศาสตร์และศิลป์แห่งการสัมผัส. **วารสารสารคดี**. 18(205) : 106-108.
- ชลธิชา เตียวไพรัช และอนันต์แสวก เห่วซึ่งเจริญ. (2550). **การย้อมสีเส้นใยสาด้วยคราม**. จัดพิมพ์เนื่องในงานการประชุมทางวิชาการ เสนอผลงานวิจัย ระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 9 (19 มกราคม 2550).
ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชิสีกา วรณจันทร์ และอัจฉรี จันทร์มูล. (2553). **เส้นใยไหม : การย้อมสีครามธรรมชาติสู่การพัฒนาต้นแบบสิ่งทอไทย**. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- _____. (2554). **ผ้าไหมไหม : ศึกษาการใช้เส้นใยไหมแดงเพื่อการผลิตและพัฒนาสิ่งทอไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญา
ดุขฎฐบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศาสตร์ คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ทรงคุณ จันทจร. (2549). **การวิจัยเชิงคุณภาพทางวัฒนธรรม**. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พูลทรัพย์ สวนเมือง ตูลาพันธ์, วารุณี พูลศิลป์ และสุชาดา บุญชู. (2542). **การย้อมสีไหมด้วยวัสดุธรรมชาติในภาคอีสานของไทย**. กรุงเทพฯ : สมาคมเทคโนโลยีที่เหมาะสม.
- ยาใจ พงษ์บริบูรณ์. (2537). การวิจัยเชิงปฏิบัติการ. **วารสารศึกษาศาสตร์**. 17(4) : 50-53.
- วัชรินทร์ จรุงจิตสุนทร. (2548). **หลักการและแนวคิดการออกแบบผลิตภัณฑ์**. กรุงเทพฯ : แอ๊ปเปิ้ล พรีนติ้ง.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2536). **การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม : แนวทางศึกษาวิเคราะห์และวางแผน**. ขอนแก่น : คลังน่านาวิทยา.
- สุพจน์ สอนสมนึก. (2545, พฤษภาคม 23). **ครามสีธรรมชาติ : ภูมิปัญญาชาวบ้านที่กำลังถูกลืม**. ข่าวสด. หน้า 28.
- Hayase, A., Kono, K., & Ushio, K. (2000). Isolation and Characterization of *Aeromonas* sp. B-5 Capable of Decolorizing Various Dyes. **Journal of Bioscience and Bioengineering**. 90(5) : 570-573.
- Yuxing, W., & Jian, Y. (1997). Laccase-Catalyzed Decolorization of Synthetic Dyes. **Water Research**. 33(16) : 3512-3520.

สมรรถนะของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดบุรีรัมย์ โดยการใช้เกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ

Competency of administrators in sub-district administrative organizations in Buriram province according to Criteria of Public Sector Management Quality Award

สถาพร วิชัยรัมย์¹/ ไชยา ยิ้มวิไล²
Sathaporn Wichairam / Chaiya Yimwilai

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องเรื่องสมรรถนะของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดบุรีรัมย์ โดยการใช้เกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสมรรถนะของผู้บริหาร ประกอบด้วย การบริหารคน นวัตกรรม การปฏิรูประบบการจัดการ การบริหารงานมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2) เพื่อศึกษาเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ ประกอบด้วย การนำองค์กร การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล การจัดการกระบวนการ 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารกับเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ 4) เพื่อแสวงหาแนวทางให้องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดบุรีรัมย์ บรรลุผลด้านสมรรถนะของผู้บริหารด้วยการใช้เกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาแบบผสม (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การใช้ระเบียบวิธีวิจัยในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนดไว้สำหรับการวิจัยในเชิงปริมาณ คือ ผู้บริหารฝ่ายการเมือง ประกอบด้วย ประธานสภา อบต. รองประธานสภา อบต. นายก อบต. รองนายก อบต. และผู้บริหารฝ่ายข้าราชการส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย ปลัด อบต. และรองปลัด อบต. หัวหน้าหน่วยงานในระดับกลาง และหัวหน้าหน่วยงานในระดับปฏิบัติการ จำนวน 321 คน และกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ประธานสภา อบต. นายก อบต. และผู้บริหารฝ่ายข้าราชการองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 15 คน

¹ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.) สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตศึกษา
ด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

² รองศาสตราจารย์ วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านได้แก่ การบริหารคน นวัตกรรม การปฏิรูปการจัดการ และการบริหารงานมุ่งผลสัมฤทธิ์ อยู่ในระดับมากทุกด้าน และเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านได้แก่ การนำองค์กร การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล การจัดการกระบวนการ อยู่ในระดับมากทุกด้าน การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐกับสมรรถนะของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ปัจจัยเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐทั้ง 6 ด้าน มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดบุรีรัมย์ ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายหรือการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ คือ 1) ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดบุรีรัมย์ ควรมีการปรับตัวหรือการเปลี่ยนแปลงวิธีการปฏิบัติงานให้เข้ากับเหตุการณ์ บุคคล หรือกลุ่มบุคคล 2) ผู้บริหารต้องมีการกำหนด นโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ แผนยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติการ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงจากการยกฐานะจากองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นเทศบาลในอนาคตอย่างเป็นรูปธรรม 3) ผู้บริหารควรเพิ่มบทบาทในด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ภายในองค์กรเพื่อพัฒนาให้องค์กรได้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อสร้างทัศนคติที่ดีต่อการทำงานและลดความขัดแย้งภายในองค์กร อันจะเป็นแนวทางการบริหารงานเพื่อสร้างความ

เป็นเลิศ

ข้อเสนอแนะผลการวิจัยจากกลุ่มตัวอย่าง
1) รัฐบาลควรเพิ่มงบประมาณการสนับสนุนองค์การบริหารส่วนตำบลให้มีความเหมาะสมในการดำเนินงานทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐานและงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ประชาชน 2) ผู้บริหารควรใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารทั้งในด้านการบริหารเงิน การบริหารงานบุคคล เพื่อสร้างความไว้วางใจในการบริหารงานระหว่างผู้บริหาร อบต. และประชาชน และควรเพิ่มบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกมิติ

คำสำคัญ : สมรรถนะ, ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล, เกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ.

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the administrators' competency consisting of people administration, innovation of management reform and results based management, 2) to study the criteria of public sector management quality consisting of organization leading, strategic planning, placing importance on customer and stakeholder, measure, analysis, knowledge management, focusing on human resources, and process management, 3) to study the relationship between the administrators' competency and the criteria of public sector management quality, and 4) to find out the guidelines for sub-district administrative

organization in Buriram province to achieve the administrators' competency using the criteria of public sector management quality.

This research was mixed methods research which comprised the quantitative research and qualitative research. The samples used in the quantitative research were 321 political administrators of sub-district administrative organization consisting of council presidents, council vice-presidents, chairmen and vice-chairmen, and local servant administrators consisting of chief administrator, deputy chief administrator, subdivision chief and section chief, and the samples used in the qualitative research were 15 people who gave important information consisting of council presidents, chairmen and local servant administrators of sub-district administrative organization.

The results were shown that the administrators' competency of sub-district administrative organization in Buriram province were at 'high' level as a whole. Considering individually, personnel administration, innovation of management reform and results based management were at 'high' level. Considering individually, organization leading, strategic planning, placing importance on customer and stakeholder, measure, analysis, knowledge management, focusing on human resources, and process management were all at 'high'

level. The analysis of the relationship between the criteria factor of public sector management quality and the administrators' competency indicated that the six criteria factors of public sector management quality were positively related to the administrators' competency at statistical significance of 0.01.

The policy suggestions or applying of sub-district administration organization in Buriram province should adapt or change the work practices to suit the situations, a person or person group, 2) the administrators had to determine the policy, vision, mission, strategy, and performing plan to how carrying capacity to change from sub-district administration organization to the sub-district municipality in the future substantially, and 3) the administrators should play a role in promoting the learning within the organizations to develop as learning organizations to create good attitude in working and to reduce conflict in organization which are the guidelines on an excellent administration.

The suggestions of this research from the samples were 1) the government should add the appropriate budget for supporting sub-district administrative organization both in the basic structure and the people's life quality development, and 2) the administrators should use the principles of good governance for financial and personnel administrations to keep the

reliability between the administrator of sub-district administrative organizations and people, and should encourage public participation in all dimensions.

Key word : Administrators' competency, sub-district administrative organization, Public Management quality Criteria.

บทนำ

การบริหารจัดการภาครัฐมีความสำคัญและเป็นมาตรการสำคัญของการบริหารราชการและการปฏิรูประบบราชการของประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา อังกฤษ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และประเทศแถบสแกนดิเนเวีย รวมทั้งประเทศไทยในขณะนี้ เนื่องจากเป็นส่วนหนึ่งของกระแสความคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ ซึ่งเป็นความต้องการของประชาชนและความพยายามของผู้บริหารประเทศที่ปรับเปลี่ยนบทบาทของรัฐและการบริหารงานและการบริการของรัฐให้ตอบสนองเท่าทันกับความต้องการของภาคเอกชนและประชาชนในยุคโลกาภิวัตน์ แนวคิดการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่เริ่มก่อตัวและได้รับความสนใจมากขึ้นเป็นลำดับในฐานะเป็นเครื่องมือและกลไกของความคิดและการปฏิบัติในการปฏิรูประบบรัฐ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2553 หน้า 4) โดยสาระสำคัญของการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่นั้น ได้แก่ภาครัฐหรือส่วนราชการต้องลดบทบาทการแทรกแซงและจำกัดขนาดของรัฐและระบบราชการลง โดยอาศัยกลไกตลาดเข้ามาทำหน้าที่ในการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ มีการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ มีการแปรสภาพหน่วยราชการ

ให้เป็นองค์กรอิสระรูปแบบใหม่ มีการนำเอาแนวคิดวิธีการบริหารจัดการสมัยใหม่ที่มุ่งผลสัมฤทธิ์มาประยุกต์ใช้ รวมทั้งมุ่งเสริมสร้างการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ประชาสังคมเข้ามามีบทบาทในการจัดการตนเอง เป็นต้น (จุมพล หนิมพานิช, 2550 หน้า 421)

องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่ใช้อำนาจรัฐ ซึ่งให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยตรง ตามหลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) ในระบอบประชาธิปไตย ทั้งอำนาจการเมืองและการบริหารที่กระจายจากราชการส่วนกลางให้ท้องถิ่นสามารถกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการที่ตรงกับความต้องการของชุมชน และนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ความสำคัญขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น จะมีความแตกต่างจากองค์กรส่วนราชการทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค โดยมีลักษณะสำคัญ เช่น มีอำนาจหน้าที่ที่หลากหลาย (Multi-function agency) ผู้บริหารมาจากการเลือกตั้งของประชาชน (Local election) มีความเป็นอิสระในอำนาจการบริหารจัดการ (Local autonomy) มีอำนาจในการจัดเก็บรายได้ (Local Income) นอกเหนือจากเงินอุดหนุนของส่วนกลาง

ในอดีตที่ผ่านมาองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ได้มีบทบาทในการจัดการสาธารณะที่ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับ วุฒิสสาร ต้นไชย (2552) ที่ได้อธิบายว่า การบริการสาธารณะที่อยู่ในความรับผิดชอบขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมักเป็นงานแม่บ้านหรือเป็นหน่วยงานรองในการจัดบริการสาธารณะ เช่น งานรักษาความสะอาด งานชุดลอกคูคลอง และงานอนุญาตเล็ก ๆ น้อย ๆ ส่วนการบริการสาธารณะที่สำคัญ ๆ เป็นความรับผิดชอบ

ของหน่วยงานราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และ รัฐวิสาหกิจ หากแต่วันนี้ภายใต้บริบทที่เปลี่ยนไป เจตนารมณ์ทางกฎหมายมีความชัดเจนว่า ต้องการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการจัดบริการสาธารณะมากขึ้น ดังเห็นได้จากพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่กว้างขึ้น รวมทั้งมีแผนการการถ่ายโอนภารกิจ การถ่ายโอนงบประมาณ และการแก้ไขกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึง และจากการที่ประเทศไทย จะก้าวสู่เวทีประชาคม เศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งภาครัฐและเอกชนต้องปรับตัวบทบาทในการบริหารงาน เพื่อให้สามารถปรับตัวเข้ากับ ความเปลี่ยนแปลง โดยหน้าที่ภาคราชการไทยต้องกำหนดเป้าหมายทิศทางยุทธศาสตร์ของประเทศและหน่วยงาน ต้องจัดระบบบริการใหม่ให้สอดคล้องกับหน้าที่ อันได้แก่ ปรับหรือแก้ไข หรือสร้างระบบการทำงานใหม่ ปรับปรุงหรือสร้างบุคลากรใหม่ให้สอดคล้องกับหน้าที่ ประสานงานระหว่างหน่วยงานในประเทศกับต่างประเทศ ภาคราชการโดยเฉพาะในพื้นที่ตามแนวชายแดน รวมทั้ง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทหน้าที่ในการอำนวยความสะดวก การบริการสาธารณะเชิงบูรณาการในพื้นที่ โดยต้องคัดเลือกบุคลากรที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่

ดังนั้น ผู้บริหารท้องถิ่นต้องมีความสามารถในแก้ไขปัญหาองค์กร ภายใต้ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ต้องมีความสามารถในการเป็นผู้นำ พัฒนาบุคลากรในองค์กร โดยทั้งต้องบูรณาการผสมผสานความแตกต่าง การสื่อสาร การสร้างความ

เข้าใจที่ชัดเจนในเป้าหมายขององค์กร การพัฒนา นวัตกรรมการบริหาร การเสริมสร้างเทคนิคการ พัฒนางาน และการเป็นผู้มีความสามารถในการ พัฒนาทั้งคนและงาน ไปสู่ผลสำเร็จหรือผลลัพธ์ ที่องค์กรต้องการ สิ่งเหล่านี้ผู้บริหารจึงเป็นบุคคล สำคัญที่จะพัฒนาท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพโดยต้องมีสมรรถนะทางการบริหารให้ สอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการ ภาครัฐ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยสมรรถนะของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดบุรีรัมย์ โดยการใช้เกณฑ์ คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ กำหนดวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะของผู้บริหาร ประกอบด้วย การบริหารคน นวัตกรรม การปฏิรูประบบการจัดการ การบริหารงานมุ่งผลสัมฤทธิ์
2. เพื่อศึกษาระดับเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ ประกอบด้วย การนำองค์กร การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล การจัดการกระบวนการ
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง สมรรถนะของผู้บริหารกับเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ
4. เพื่อแสวงหาแนวทางให้แก่องค์การบริหาร ส่วนตำบลในจังหวัดบุรีรัมย์ บรรลุผลด้านสมรรถนะของผู้บริหารด้วยการใช้เกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นแบบผสม (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนดไว้สำหรับการวิจัยในเชิงปริมาณ คือ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดบุรีรัมย์ ได้แก่ ผู้บริหารฝ่ายการเมือง ประกอบด้วย ประธานสภา อบต. รองประธานสภา อบต. นายก อบต. รองนายก อบต. และผู้บริหารฝ่ายข้าราชการส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย ปลัด อบต. และรองปลัด อบต. และหัวหน้าหน่วยงานในระดับปฏิบัติการ จำนวน 321 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) และกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ประธานสภา อบต. รองประธานนายก อบต. รองนายกฯ และผู้บริหารฝ่ายพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 15 คน โดยใช้วิธีสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

2.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเพื่อสอบถามระดับการปฏิบัติในด้านกายภาพในฐานะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดบุรีรัมย์ และเก็บรวบรวมมาดำเนินการวิเคราะห์หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตาม โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณปกติ (Enter Multiple

Regression Analysis) เพื่อดูความสัมพันธ์ในภาพรวม และใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อคัดเลือกเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐที่ส่งผลต่อสมรรถนะผู้บริหาร

2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยได้วิเคราะห์เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้นำมาเป็นกรอบในการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลเพื่อการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 15 คน และใช้การวิเคราะห์เนื้อหาจากการถอดไฟล์บันทึกเสียงและขีดเลาภาษา จำแนกเนื้อหาตามประเด็นที่เก็บข้อมูลมา แล้วตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล สรุปและการตีความ นำเสนอในรูปแบบบรรยาย

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับสมรรถนะของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.88 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.71 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านการบริหารคน พบว่า อยู่ในระดับมาก มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.73 ด้านนวัตกรรม การปฏิรูประบบการจัดการ พบว่า อยู่ในระดับมาก มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.72 ด้านการบริหารงานมุ่งผลสัมฤทธิ์ พบว่า อยู่ในระดับมาก มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.69

2. ระดับเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ ผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.83 มีค่าเบี่ยงเบน

มาตรฐานเท่ากับ 0.71 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านการนำองค์กร พบว่า อยู่ในระดับมาก มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.72 ด้านการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ พบว่า อยู่ในระดับมาก มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.69 ด้านการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พบว่า อยู่ในระดับมาก มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.72 ด้านการวัด การวิเคราะห์ การจัดการความรู้ พบว่า อยู่ในระดับมาก มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.81 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.71 ด้านการมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล พบว่า อยู่ในระดับมาก มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.78 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.72 ด้านการจัดกระบวนการ พบว่า อยู่ในระดับมาก มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.82 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.71

3. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐกับ สมรรถนะของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลใน จังหวัดบุรีรัมย์

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการ ภาครัฐกับสมรรถนะของผู้บริหารองค์การบริหาร ส่วนตำบลในจังหวัดบุรีรัมย์ ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน พบว่า ปัจจัยเกณฑ์คุณภาพ การบริหารจัดการภาครัฐทั้ง 6 ด้าน มีความสัมพันธ์ กับสมรรถนะของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดบุรีรัมย์ ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ 0.01 โดยที่ปัจจัยด้านการนำองค์กร มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสมรรถนะของผู้บริหาร องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดบุรีรัมย์มากที่สุด โดยมีปัจจัยด้านการมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล มีความ

สัมพันธ์เชิงบวกกับสมรรถนะของผู้บริหารองค์การ บริหารส่วนตำบลในจังหวัดบุรีรัมย์น้อยที่สุด ซึ่ง หมายความว่าเมื่อปัจจัยเกณฑ์คุณภาพการบริหาร จัดการภาครัฐทั้ง 6 ด้าน มีค่าเฉลี่ยเพิ่มมากขึ้นจะ ทำให้ค่าเฉลี่ยสมรรถนะของผู้บริหารองค์การบริหาร ส่วนตำบลในจังหวัดบุรีรัมย์เพิ่มมากขึ้นด้วย

ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์แบบถดถอย พหุคูณระหว่างปัจจัยเกณฑ์คุณภาพการบริหาร จัดการภาครัฐกับสมรรถนะของผู้บริหารองค์การ บริหารส่วนตำบลในจังหวัดบุรีรัมย์ โดยใช้เทคนิค Enter เข้ามาใช้ในการคัดเลือกตัวแปรเข้าสู่สม การ เพื่อดูความสัมพันธ์ในภาพรวมพบว่าปัจจัยที่ มีเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐมีอิทธิพล ต่อสมรรถนะของผู้บริหารองค์การบริหารส่วน ตำบลในจังหวัดบุรีรัมย์ โดยสามารถอธิบายความ แปรปรวนที่เกิดขึ้นในตัวแปรตามได้สูงถึงร้อยละ 71.8 และทำนายได้ว่ามีปัจจัยเกณฑ์คุณภาพการ บริหารจัดการภาครัฐอย่างน้อย 1 ตัว มีอิทธิพลต่อ สมรรถนะของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลใน จังหวัดบุรีรัมย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งผลจาก การทดสอบสัมประสิทธิ์ถดถอยด้วย T-test พบว่า มี ปัจจัยเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ 4 ตัว (ปัจจัยด้านการนำองค์กร, ปัจจัยด้านการวางแผน เชิงยุทธศาสตร์, ปัจจัยด้านการให้ความสำคัญกับ ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย, ปัจจัยด้านการ วัด-วิเคราะห์-การจัดการความรู้) ที่พบว่ามีนัยสำคัญ ทางสถิติ (สามารถทำนายได้)

ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์แบบถดถอย พหุคูณระหว่างปัจจัยเกณฑ์คุณภาพการบริหาร จัดการภาครัฐกับสมรรถนะของผู้บริหารองค์การ บริหารส่วนตำบลในจังหวัดบุรีรัมย์ โดยใช้เทคนิค Stepwise เข้ามาใช้ในการคัดเลือกปัจจัยเกณฑ์

คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐเข้าสู่สมการที่ละ 1 ตัวแปร และมีการทบทวนตัวแปรนั้น เพื่อคัดเลือกตัวแปรสำหรับสร้างสมการทำนาย ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า มีการนำตัวแปร (1) ปัจจัยด้านการนำองค์กร (2) ปัจจัยด้านการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ (3) ปัจจัยด้านการจัด-การวิเคราะห์-การจัดการความรู้ (4) ปัจจัยด้านการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และ (5) ปัจจัยด้านการจัดการกระบวนการ เข้าสู่สมการเพราะมีความสัมพันธ์กับสมรรถนะของผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดบุรีรัมย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนตัวแปรที่เหลือถูกตัดออกจากสมการเพราะไม่มีความสัมพันธ์ในระดับมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น สมการถดถอยที่เหมาะสมคือ สมรรถนะของผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดบุรีรัมย์ = $0.679 + 0.327$ (ปัจจัยด้านการนำองค์กร) + 0.175 (ปัจจัยด้านการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์) + 0.156 (ปัจจัยด้านการจัด-การวิเคราะห์-การจัดการความรู้) + 0.095 (ปัจจัยด้านการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย) + 0.077 (ปัจจัยด้านการจัดการกระบวนการ)

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องเรื่องสมรรถนะของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดบุรีรัมย์โดยใช้เกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ ผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. ระดับสมรรถนะของผู้บริหารทั้งในเชิงปริมาณและในเชิงคุณภาพ สามารถพบข้อมูลที่ยืนยันไปในทิศทางเดียวกันว่า สมรรถนะของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดบุรีรัมย์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่าการ

จะเป็นผู้บริหารนั้นต้องมีระยะเวลาในการบ่มเพาะความรู้ ความสามารถ ทักษะประสบการณ์ ในหน้าที่การงานมาในระดับหนึ่ง เมื่อมีบทบาทในงานบริหาร จึงต้องปฏิบัติหน้าที่ที่รับผิดชอบให้ดีที่สุด อันจะเป็นเครื่องกำหนดวัดสมรรถนะของผู้บริหาร สอดคล้องกับ Dales and Hes (1995) ที่กล่าวถึงสมรรถนะไว้ว่า เป็นการค้นหาสิ่งที่ปฏิบัติ งานที่เป็นเลิศหรือการปฏิบัติงานที่เหนือกว่า และยังหมายถึงความสามารถ (Ability) ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในสายอาชีพ เพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานเป็นไปตามมาตรฐาน ซึ่งจากผลการวิจัยสมรรถนะของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดบุรีรัมย์นั้น ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัยตามลักษณะตัวแปรย่อยแต่ละด้านดังนี้

1.1 ด้านการบริหารคน ผลการศึกษาพบว่า สมรรถนะด้านการบริหารคน อยู่ในระดับมาก เพราะผู้บริหารที่มีบทบาทรับผิดชอบหน้าที่ต่าง ๆ ในองค์กร ย่อมต้องทำงานเกี่ยวกับคนเป็นส่วนใหญ่ ดังที่ ศุภชัย ยาวะประภาษ (2548) และ Spencer, L.M. and Spencer, S.M. (1993) ได้เสนอว่า สมรรถนะของผู้บริหารในระดับต่าง ๆ ต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง การบริหารความยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง ความสามารถในด้านการผลักดัน หรือยกระดับการเปลี่ยนแปลงสู่การปฏิบัติ ผู้บริหารต้องมีบทบาทในการสร้างแรงจูงใจ เพื่อให้บุคลากรในหน่วยงานได้ใช้ความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงาน

1.2 ด้านนวัตกรรมและการปฏิรูประบบการจัดการ ผลการศึกษาพบว่า สมรรถนะด้านนวัตกรรม การปฏิรูประบบการจัดการ อยู่ในระดับมาก เพราะการบริหารงานยุคใหม่ที่ต้องมีการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพในการบริหารนั้น ผู้บริหารองค์กรต้องพัฒนาและสนับสนุนทรัพยากรด้านนวัตกรรม

ในองค์กร โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเกี่ยวข้องกับการให้บริการแก่ประชาชนในพื้นที่อย่างใกล้ชิด ซึ่งจากความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ทำให้ต้องกำหนดแนวทางการบริหารยุคใหม่เพื่อความ เป็นเลิศ ดังที่ จิระประภา อัครบวร และ กัลยาณี คุณมี (2547) และ Schroeder (2003) ซึ่งนำเสนอผลการศึกษามีความสอดคล้องกัน คือ องค์กรที่มีการบริหารงานที่เป็นเลิศ ต้องเน้น การสร้างนวัตกรรมการบริหาร ตั้งแต่การบริหาร ทรัพยากรมนุษย์ที่ต้องมีความเหมาะสมระหว่าง บุคคลและองค์กร และการกำหนดนโยบาย แผน กลยุทธ์ที่เหมาะสมกับแนวคิดการบริหารงานเพื่อ ให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขัน

1.3 ด้านการบริหารงานมุ่งผลสัมฤทธิ์ ผลการศึกษาพบว่า สมรรถนะด้านด้านการบริหาร งานมุ่งผลสัมฤทธิ์ อยู่ในระดับมาก เพราะกระบวน ทศน์และวิธีการบริหารงานภาครัฐยุคใหม่ ได้มุ่งเน้น ถึงวัตถุประสงค์หรือผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงาน ทั้งในแง่ผลผลิต (Output) ผลลัพธ์ (Outcome) และความคุ้มค่าของเงิน (Value of Money) สอดคล้องกับ ทิพาวัตติ เมฆสุวรรณค์ (2539) และ ทศพร ศิริสัมพันธ์ (2549) ที่เสนอว่า การบริหารมุ่ง ผลสัมฤทธิ์เป็นหลักการประเมินผลงานโดยอาศัย ตัวบ่งชี้เป็นตัวสะท้อนให้ออกมาเป็นรูปธรรม เพื่อ พัฒนาปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น โดยต้องมีการวางแผน การกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และกลยุทธ์การดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม โดยแต่ละองค์กรนั้นต้องกำหนดความสำเร็จของงาน ให้ชัดเจน

2. ผลการวิจัยการใช้เกณฑ์คุณภาพการ บริหารจัดการภาครัฐของผู้บริหารองค์การบริหาร ส่วนตำบลในจังหวัดบุรีรัมย์ ทั้งในเชิงปริมาณและใน

เชิงคุณภาพ สามารถพบข้อมูลที่ยืนยันไปในทิศทาง เดียวกันว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เพราะ องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด มี ระดับความสามารถในการบริหารจัดการที่ก่อให้เกิด ประโยชน์สุขแก่ประชาชน และเกิดความคุ้มค่า ในเชิงภารกิจภาครัฐภายใต้งบประมาณการดำเนินงาน ที่มีข้อจำกัด โดยประชาชนผู้รับบริการได้รับการ อำนวยความสะดวกสบาย ลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน จนสามารถทำให้ประชาชนเกิดความพึงพอใจ หน่วย งานมีการปรับปรุง พัฒนาประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ แนวใหม่ ซึ่งจากผลการวิจัยการใช้เกณฑ์คุณภาพการ บริหารจัดการภาครัฐของผู้บริหารองค์การบริหาร ส่วนตำบลในจังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการ วิจัยตามลักษณะตัวแปรแต่ละตัวดังนี้

2.1 การนำองค์การ ผลการศึกษาพบว่าการ ใช้เกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐด้าน การนำองค์การ อยู่ในระดับมาก เพราะองค์การจะ ประสบความสำเร็จได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับความร่วมมือ กันทำงานเป็นทีมอย่างเต็มกำลังความสามารถของ พนักงานเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์การ ผู้บริหาร ที่มีภาวะผู้นำมักจะมี ความเกี่ยวข้องกับการชักจูง และสร้างอิทธิพลต่อความรู้สึกและความต้องการ ในการทำงานของพนักงานเพื่อเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่ง สอดคล้องกับเกณฑ์ MBNQA (Malcom Baldrige National Quality Award, 2009) ที่ได้กำหนดวิธีการดำเนินงานของผู้มีระดับสูงขององค์การใช้ในการ กำหนดวิสัยทัศน์ ค่านิยม พันธกิจ การสื่อสาร และผลการดำเนินการขององค์การ รวมถึงการกำกับ ดูแลและความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งในปัจจุบันวิสัย ทศน์องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นได้มุ่งเน้นการ

บริการที่ทำให้ประชาชนเกิดความพึงพอใจและการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม

2.2 การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ ผลการศึกษาพบว่า การใช้เกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐด้านการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ อยู่ในระดับมาก เพราะการจัดทำยุทธศาสตร์หรือแผนกลยุทธ์ขององค์กรนั้น เป็นการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ตามพันธกิจ (Mission) ขององค์กร สร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะผู้ที่ได้ประโยชน์จากองค์กร (Stakeholders) และทุกฝ่ายต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาและสนับสนุนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหาร บุคลากรภายในองค์กร และประชาชนในพื้นที่ อันจะทำให้ทุกคนทำงานโดยมุ่งไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกรียงไกร วิริยสถิตย์กุล (2549) พรรณพร สินสวัสดิ์ (2551) และ Labroukos et al. (1995) ที่พบว่า การวางแผนยุทธศาสตร์จะเกี่ยวข้องกับบทบาทของคณะกรรมการองค์กร กลุ่มงาน นโยบาย และมีมติด้านการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย

2.3 การให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผลการศึกษาพบว่า การใช้เกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐด้านการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อยู่ในระดับมาก เพราะการดำเนินงานขององค์กรบริหารส่วนตำบลย่อมส่งผลกระทบต่อผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งทางบวกและทางลบ ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการดำเนินงานขององค์กร ผู้บริหารจำเป็นต้องสร้างระดับความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารและองค์กรสามารถรับรู้ปัญหาของประชาชนผู้รับบริการ และช่วย

พัฒนาระบบ ขั้นตอนการจัดทำข้อมูลการทำงานให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้ สอดคล้องกับ พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ที่ได้กำหนดแนวปฏิบัติราชการมุ่งให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน โดยยึดหลักประชาชนเป็นศูนย์กลาง การดำเนินงานของหน่วยงานจึงมุ่งหมายให้เกิดความพึงพอใจแก่ประชาชน

2.4 การวัด การวิเคราะห์ การจัดการความรู้ ผลการศึกษาพบว่า การใช้เกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐด้านการวัด การวิเคราะห์ การจัดการความรู้ อยู่ในระดับมาก เพราะองค์กรที่มีการบริหารที่เป็นเลิศจะต้องมีระบบการวัดและประเมินผลการดำเนินการขององค์กร เพื่อใช้ติดตามผลการดำเนินงานตามเป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ขององค์กร และผลักดันให้เกิดการปรับปรุงพัฒนาองค์กร อีกทั้งองค์กรต้องสร้างความรู้พร้อมในการใช้งานของข้อมูลสารสนเทศ โดยต้องออกแบบระบบข้อมูลและสารสนเทศให้ตรงกับความต้องการใช้ และทำให้ข้อมูลสารสนเทศมีความถูกต้องแม่นยำ เชื่อถือได้ ทันเวลา สามารถนำไปใช้งานได้ และมีระบบรักษาความปลอดภัยของข้อมูลรวมถึงการจัดการความรู้ซึ่งจะก่อให้เกิดการกำหนดนโยบาย กลยุทธ์เพื่อสร้างรายได้เปรียบในการแข่งขัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ แสงจันทร์ ศรีประเสริฐ (2549) ปิยรัตน์ กาญจนะจิตรา (2550) และ Adekunle (2003) ที่พบว่า การจัดการความรู้ส่งผลให้องค์กรมีความได้เปรียบในการแข่งขันและการวัด การวิเคราะห์การจัดการความรู้ที่ดีจะช่วยให้องค์กรมีการพัฒนาบุคลากรให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อันเป็นการสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้มากขึ้น

2.5 การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล ผลการศึกษาพบว่า การใช้เกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐด้านการมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคลอยู่ในระดับมาก เพราะบุคคลจัดเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดเมื่อทรัพยากรบุคคลมีการได้รับการพัฒนาที่ดีแล้วองค์กรย่อมมีการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลควบคู่กันไปด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wan, Kok and Ong (2002) Carlson, Upton and Seaman (2006) ที่พบว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจและความผูกพันในองค์กร เพราะจะทำให้บุคลากรในองค์กรมีขวัญ กำลังใจ และแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ดังนั้น ผู้บริหารต้องมีการส่งเสริมสนับสนุนปัจจัยด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมในการทำงาน รวมถึงการจัดการส่งเสริมสนับสนุนสวัสดิการด้านอื่น ๆ แก่บุคลากรอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

2.6 การจัดการกระบวนการ ผลการศึกษาพบว่า การใช้เกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐด้านการจัดการกระบวนการ อยู่ในระดับมาก เพราะการจัดการกระบวนการเป็นหัวใจสำคัญที่สุดของระบบบริหารคุณภาพ เพราะคุณภาพคือความอยู่รอด การมุ่งพัฒนาสู่คุณภาพเท่านั้นจะทำให้เรามีขีดความสามารถในการแข่งขันเพิ่มมากขึ้น จนสามารถต่อสู้แข่งขันในระดับสากลได้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการรางวัลคุณภาพแห่งชาติ (2553) ที่สรุปความหมายของการจัดการกระบวนการว่าหมายถึง วิธีที่องค์กรใช้เพื่อบรรลุความสำเร็จของงาน โดยเน้นที่ความสำคัญ การปกป้อง และการใช้ประโยชน์จากความสามารถพิเศษ เพื่อความสำเร็จและความยั่งยืนขององค์กร

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งข้อเสนอแนะออกเป็นสองส่วน คือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายหรือการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ และข้อเสนอแนะเชิงวิชาการและแนวทางการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายหรือการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดบุรีรัมย์ ควรมีการปรับตัวหรือการเปลี่ยนแปลงวิธีการปฏิบัติงานให้เข้ากับเหตุการณ์บุคคล หรือกลุ่มบุคคล

1.2 ผู้บริหารต้องมีการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ แผนยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงจากการยกฐานะจากองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นเทศบาล ในอนาคตอย่างเป็นรูปธรรม

1.3 ผู้บริหารควรเพิ่มบทบาทในด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ภายในองค์กรเพื่อพัฒนาให้องค์กรได้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สร้างทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน และลดความขัดแย้งภายในองค์กร อันจะเป็นแนวทางการบริหารงานเพื่อสร้างความเป็นเลิศ

2. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยด้านสมรรถนะของผู้บริหารให้กว้างขวาง และครอบคลุมในทุกประเด็น เพราะผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีบทบาทในการบริหารงานใน อบต. และบทบาทที่เกี่ยวข้องกับงานให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนในพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานให้บริการด้านโครงสร้างพื้นฐาน และงานด้าน

การพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้บริหาร อบต. ต้องมีการพัฒนาขีดความสามารถ หรือสมรรถนะที่หลากหลาย

2.2 ควรมีการวิจัยสมรรถนะผู้บริหาร โดยแยกเป็นกลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มผู้บริหารฝ่ายการเมือง (นายก อบต., รองนายก อบต.) กลุ่มสภา อบต. และกลุ่มพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อให้เกิดผลการวิจัยด้านสมรรถนะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีความชัดเจน เพื่อให้เข้าใจปรากฏการณ์ด้านการมีสมรรถนะของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลอย่างรอบด้าน และสามารถนำมาเป็นแนวทางที่จะส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารฝ่ายต่าง ๆ ให้เกิดการพัฒนาอย่างตรงจุดเน้นที่ควรพัฒนา เพราะบริบทของผู้บริหารฝ่ายต่าง ๆ มีที่มาแตกต่างกัน

2.3 ควรมีการวิจัยสมรรถนะผู้บริหารท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบอื่นๆ เช่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด เพื่อเป็นข้อมูลที่นำมาเปรียบเทียบ และสามารถเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำไปกำหนดยุทธศาสตร์ การพัฒนาผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีสมรรถนะที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงานในพื้นที่

2.4 ควรมีการขยายพื้นที่การวิจัยด้านสมรรถนะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดอื่น ภูมิภาคอื่น เพื่อเป็นข้อมูลยืนยันแนวทางการพัฒนาผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลให้มีมาตรฐานการพัฒนาที่สอดคล้องกัน และมีความยืดหยุ่นตามสถานะขององค์การบริหารส่วนตำบลแต่ละแห่ง

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงไกร วิริยสถิตกุล. (2549). **แนวทางการวางยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จิรประภา อัครบวร และกัลยาณี คุณมี. (2547). **โครงการสร้างระบบพัฒนาบุคลากรด้วยขีดความสามารถ**. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- จุมพล หนิมพานิช. (2550). **การบริหารจัดการภาครัฐใหม่ : หลักการ แนวคิด และกรณีตัวอย่างของไทย**. (ครั้งที่ 2). นนทบุรี : ฝ่ายตำรา สำนักวิชาการมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ทศพร ศิริสัมพันธ์. (2549). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหารราชการแนวใหม่**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : วิชั่น พริน แอนด์ มีเดีย จำกัด.
- ทิพาวดี เมฆสุวรรณค์. (2539). **การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์**. กรุงเทพฯ : บริษัทกราฟิคฟอรัมแมท (ไทยแลนด์) จำกัด.
- ปิยรัตน์ กาญจนะจิตรา. (2550). **การจัดการความรู้ในระบบราชการไทย : กรณีศึกษากรมส่งเสริมการเกษตร กรมอนามัย และกรมสุขภาพจิต**. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พรรณพร สีนสวัสดิ์. (2551). **การวางแผนกลยุทธ์เพื่อประชาสัมพันธ์องค์การ : ศึกษาเฉพาะกรณีสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร**. ภาคนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารจัดการสาธารณะ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วุฒิสาร ต้นไชย. (2552). **ยุทธศาสตร์การปกครองส่วนท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ : บริษัท เอ็กสเปอร์เน็ท จำกัด.
- ศุภชัย ยาวะประภาช. (2548). **การบริหารงานบุคคลภาครัฐไทย: กระแสใหม่และสิ่งท้าทาย**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : บริษัท จู๊ดทอง จำกัด.
- แสงจันทร์ ศรีประเสริฐ. (2549). **กลยุทธ์การนำการจัดการความรู้มาใช้พัฒนาความได้เปรียบในการแข่งขันของธนาคารพาณิชย์ไทย: ศึกษาธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน)**. ดุษฎีนิพนธ์การจัดการธุรกิจ สาขาการจัดการธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2553). **คู่มือเทคนิคและวิธีการบริหารจัดการสมัยใหม่ตามแนวทางการบริหาร กิจการบ้านเมืองที่ดี: การประกาศขั้นตอนแผนภูมิการปฏิบัติงานและกำหนดระยะเวลาแล้วเสร็จการกระจายอำนาจการตัดสินใจ การลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (กพร.).
- สำนักงานคณะกรรมการรางวัลคุณภาพแห่งชาติ. (2553). **เกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (ประจำปี 2553-2554)**. TQA Criteria for Performance Excellence 2553-2554. กรุงเทพฯ : สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.

- Adekunle, O. O. (2003). **Knowledge Management and Global Diversity : A Framework to Support Organizations in Developing Countries**. Finland : Department Information Technology University of Turkey.
- Carlson, D., Upton, N. & Seaman, S. (2006). “**The impact of human resource practices and compensation design on performance. An analysis of family-owned SMEs**. *Journal of Small Business Management*”, vol. 44.
- Dales, M and Hes, K. (1995). **Creating Training miracles**. Sydney : Prentice Hall.
- Labroukos NS, Lioukas S and Chambers D. (1995). **Planning and performance in State -Owned Enterprise: A multidimensional assessment**. *European Journal of Operational Research* 87: 624-40.
- Malcom Baldrige National Quality Award. (2009). 2009-2010 Education criteria for performance Excellence. Baldrige national quality program.
- Schroeder, G. Roger and Sohel Ahmal. (2003). **The Impact of Human Resource Management Practices on Operational Performance : Recognizing Country and Industry Differences**. *Journal of Operations Management*.
- Spencer, L.M. and Spencer, S.M. (1993). **Competence at work: Models for Superiors Performance**. New York : John Wiley & Sons.
- Wan, D., Kok, V. & Ong, C-H. (2002). **Strategic human resource management and organizational performance in Singapore**. *Compensation and Benefits Review*, 34, 4.

แนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาการทำบายศรีเชิงพาณิชย์ ในสถานศึกษา กรุงเทพมหานครและปริมณฑล

Guideline for commercial promotion of creation of Bai Sri by indigenous
knowledge of Educational Institutions in Bangkok and Vicinity

ดนยาพันธ์ สรรพกิจ¹ / วิศนี ศิลตระกูล² / อัญชลี จันทาโก³

Donyapan Suppakit / Wisanee Siltrakul / Ancharee Jantapo

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาการทำบายศรีเชิงพาณิชย์ใน สถานศึกษา กรุงเทพมหานครและปริมณฑลใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ระยะเวลาในการศึกษาเริ่มตั้งแต่ มิถุนายน 2555 – เมษายน 2557 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจำนวน 50 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ นำเสนอผลการวิจัยโดยการพรรณนาวิเคราะห์ผลการวิจัยพบว่า ที่มาของบายศรีที่เป็นลายลักษณ์อักษรนั้นมาจากศาสนาพราหมณ์ เขมรนั้นมีเพียงแผ่นจารึกเท่านั้นที่บอกถึงเรื่องราวของบายศรี แต่ไม่มีเอกสารหรือหลักฐานใดที่บ่งชี้ว่ามีที่มาหรือต้นกำเนิดมาจากเขมร คนไทยได้นำเอาบายศรีมาใช้ในชีวิตประจำวันตั้งแต่เกิดจนตาย สำหรับบายศรีของไทยนั้นไม่มีปรากฏหลักฐานว่าเกิดขึ้นเมื่อใด สันนิษฐานกันว่าน่าจะเกิดขึ้นในสมัยสุโขทัย โดยทำบายศรีจุฬาลักษณ์จากเค้าโครงในเรื่องของ “งานเมื่อยงและหมาก” งานทำบายศรีก็น่าจะเริ่มขึ้นมาในสมัยนั้นเพราะมีหลักฐานว่าเริ่มมีนำเอาใบตองมาประดิษฐ์กระถางลอย การคิดประดิษฐ์บายศรีขึ้นมาเพื่อใช้ในการบูชาอันสันนิษฐานว่าเป็นการทำเลียนแบบยอดเขาพระสุเมรุอันเป็นที่ประทับของพระอิศวร การนำเอาดอกไม้ที่เป็นมงคลนามมาประดับตกแต่งก็เพื่อความเป็นสิริมงคลและใช้เป็นสื่อที่มีความหมายถึงองค์เทพยดาที่ทำพิธีบูชา พราหมณ์จะเป็นผู้แทนในการประกอบพิธีกรรมต่างๆตามความเชื่อของทางศาสนา

ในแง่ของการเรียนการสอนในสถานศึกษา วิชาการงานพื้นฐานอาชีพเป็นส่วนหนึ่งของรายวิชาในภาควิชาคหกรรมศาสตร์ ที่เปิดสอนเย็บปัก ถักร้อย ทำอาหาร

¹ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² อาจารย์คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

³ อาจารย์คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

และงานดอกไม้ใบตอง การเรียนทำบายศรีนั้นแยกย่อยมาจากงานดอกไม้ใบตอง โดยเรียนหนึ่งครั้ง 4 ชั่วโมงใน 1 ภาคการศึกษาเท่านั้น ในระดับประถมและมัธยมจะมีเวลาเรียนเพียง 45 นาที ซึ่งต้องเรียนทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ จึงทำให้เกิดปัญหาของครูผู้สอนว่าจะสอนอะไรให้แก่เด็กได้บ้างในเมื่อเวลาเรียนนั้นมีจำกัด ทำอย่างไรเด็กจึงจะได้รู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติไปพร้อมๆ กัน

คำสำคัญ : บายศรีปากชาม บายศรีเทพ
บายศรีพรหม

ABSTRACT

This research aimed to study the guideline for commercial promotion of creation of Bai Sri with indigenous knowledge in the educational institutions in Bangkok and vicinity. The research was conducted during June 2012 to April 2014. The sample was 50 persons, the data derived from which were analyzed by qualitative method, and the results were presented by descriptive analysis. The results showed that the origin of the Bai Sri in written form came from Hinduism. In Khmer there was only inscription that depicted the story of Bai Sri, but no documentation or evidence that indicated the source or origin from Cambodia. It is believed that the Bai Sri had been used by Thai in everyday life from birth to death. In Thailand, there was no evidence to finalize the time when it originated. It was assumed that it originated

in the Sukhothai period by creation of the royal lady by name Sri Chulalak from the hint, “*work in Leaf-Wrapped Bite-size Appetizer and Betel Nuts*”. Bai Sri Work was likely to begin in those days, because there was evidence to show that people invented floating basket from banana leaves. It was assumed that Bai Sri Inventing for use in worship was modeled after Sumeru Mount which was the residence of Lord Shiva. Decorating Bai Sri with flowers of auspicious names indicated the auspiciousness and used as symbolic sign for deity who presided over the ritual. Brahmin was authorized to perform ceremonies by religious beliefs.

In terms of teaching and learning in educational institutions, the basic career was a part of the course in the Department of Home Economics, which was opened for training in embroidery, cooking, flower work and banana leaf work. Bai Sri making was a part of flower and banana leaf work, which was taught once for about four hours in one semester only. In primary and secondary schools, students were given 45 minutes to learn both theory and practice. This causes problems to teachers as to what extent they had to teach students within the limited period, and how to make students understand both theory and practice.

Key Words : Bai Sri Pak Cham, Bai Sri Deva, Bai Sri Brahma.

บทนำ

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นสิ่งที่บ่งบอกให้เห็นถึงรากเหง้าในการดำรงชีวิตของบรรพบุรุษตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและมีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องอาจมีความแตกต่างกันบ้างตามสภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งในยุคสมัยปัจจุบันนี้ไม่มีประเทศใดที่มีวัฒนธรรมบริสุทธิ์เป็นของตนเองอย่างแท้จริง การได้อิทธิพลจากต่างชาติต่างภาษาจะเป็นตัวแปรที่ทำให้วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมถูกเปลี่ยนแปลงไป แต่ก็ยังคงมีพื้นฐานที่มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ความรู้ที่ได้รับจากประสบการณ์ตรงในวิถีชีวิต ความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรมที่คนรุ่นเก่าได้ถ่ายทอดสู่คนรุ่นใหม่และถือปฏิบัติกันมาจนกลายเป็นประเพณี อาจมีการพัฒนาปรับปรุงให้ทันตามยุคสมัยและตามสภาพแวดล้อมของสังคมบ้างแต่ก็ยังคงรักษารากเหง้าของเดิมไว้ให้เป็นอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของชาติ

คนไทยในสมัยโบราณดำรงชีวิตอยู่โดยอิงกับธรรมชาติเป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความเชื่อสิ่งลึกลับที่ไม่สามารถอธิบายในทางวิทยาศาสตร์ได้ หรือวัฏจักรของชีวิตที่ไม่สามารถทำความเข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง สิ่งเหล่านี้เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความกลัวและความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอำนาจอยู่เหนือปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ที่สามารถบันดาลให้เกิดคุณและโทษแก่มนุษย์ได้ มนุษย์จึงพยายามคิดค้นหาและหาวิธีการต่างๆ เพื่อต่อรองกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และอำนาจลึกลับเหล่านั้น ด้วยการกล่าวคำอ้อนวอนขอในสิ่งที่ตนเองต้องการในเรื่องต่างๆ ที่จะทำให้เกิดผลโดยตรงต่อตนเองและครอบครัว โดยการประกอบพิธีกรรมในรูปแบบต่างๆ พร้อมทั้งตั้งเครื่องบวงสรวงสังเวยเพื่ออันเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายมารับเครื่องบรรณาการที่จัดเตรียมไว้และอวยชัยให้

พรให้สำเร็จสมดังปรารถนาตามที่ต้องการ สิ่งหนึ่งในเครื่องบรรณาการที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ที่สำคัญที่ขาดไม่ได้ สิ่งนั้นคือ “บายศรี” ที่มาจากใบตองและประดับด้วยดอกไม้สดที่มีชื่อเป็นมงคลนาม บายศรีเป็นของสูงที่ทรงคุณค่าและอยู่คู่กับวิถีชีวิตของไทยมาตั้งแต่สมัยโบราณ และยังเป็นสัญลักษณ์แห่งความศักดิ์สิทธิ์ที่สำคัญยิ่งในศาสนาพราหมณ์ (สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2543). เอกลักษณ์ไทย เล่ม 1 หน้า 70 – 77). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.) ในด้านของพิธีกรรมและความเชื่อทางศาสนานั้น คนไทยเราได้รับอิทธิพลมาจากศาสนาพราหมณ์ และฮินดู ซึ่งถูกผสมกลมกลืนอยู่ในวิถีชีวิตของคนไทยจนบางครั้งแทบจะแยกไม่ออกว่าสิ่งใดเป็นของไทยอย่างแท้จริง อย่างเช่นในการนับถือเทพเจ้าที่มีมากมายหลายองค์ของศาสนาพราหมณ์และฮินดู การประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อ หรือประเพณีสำคัญๆ ต่างๆ ทั้งในพระราชพิธี (พิธีหลวง) หรือพิธีของราษฎรมากมาย ในการบูชาเทพเจ้านั้นพราหมณ์จะเป็นผู้ประกอบพิธีกรรม สิ่งของที่นำมาใช้ในการประกอบพิธีนั้นก็จะมี ความหมายล้วนแต่เป็นของที่เป็นสิริมงคลเพื่อใช้เป็นสื่อไปถึงองค์เทพเจ้าที่เราเคารพบูชา พราหมณ์ใช้บายศรีในการประกอบพิธีกรรม 3 ประเภทคือ บายศรีปากชาม บายศรีตอ บายศรีตัน งานสำคัญต่างๆ จึงต้องมีบายศรีเพื่อเพิ่มความเป็นสิริมงคล การจะตกแต่งทำบายศรีนั้นไม่ใช่เรื่องง่ายและไม่ใช่ว่าทำกันได้ทุกคน ในภาคอีสานสมัยโบราณ ถือว่าการทำบายศรีต้องมีครู ซึ่งจะเรียกกันว่าครูภูมิปัญญา (ผญาอีสาน) ท่านจะเป็นผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้ในการทำ ดังมีคำกล่าวที่เป็นภาษาอีสานว่า “จีปลวให้มีครู จีปู่ให้มีवाद” แปลความหมายได้ว่า จะเรียน

วิชาใดก็ต้องมีครูเป็นผู้สั่งสอน การเรียนบายศรีก็เช่นกันจะต้องมีการครอบครูและไหว้ครูเพื่อขออนุญาตเรียนก่อนเป็นเบื้องต้น และครูจะเป็นผู้คอยแนะนำสั่งสอนในการเรียนทุกขั้นตอน ในระหว่างการเรียนและการทำบายศรี ผู้ทำต้องมีการสำรวมจิตใจไม่ให้คิดในสิ่งที่เป็นอกุศล ไม่กล่าวถ้อยคำที่ไม่ไพเราะ ปัจจุบันนี้มีการพัฒนารูปแบบการทำบายศรีประเภทต่างๆ และใช้วัสดุที่มีความคงทนกว่าวัสดุที่ได้มาจากธรรมชาติ เพื่อให้เป็นไปตามกระแสความนิยมและการแข่งขันในตลาดการค้าที่มีการแข่งขันกันสูง ส่วนบายศรีหลวงหรือบายศรีในราชสำนักยังคงใช้วัสดุที่ได้มาจากธรรมชาติและคงรูปแบบดั้งเดิมไว้ ซึ่งจะมีความวิจิตรบรรจงและประณีตมากกว่าบายศรีของพราหมณ์และของราษฎร วัสดุที่นำมาประกอบเป็นบายศรีแต่ละชนิดจะมีความหมายที่แตกต่างกันไปและต้องสื่อความหมายแทนองค์เทพเจ้า สำหรับบายศรีที่ใช้ประกอบพิธีกรรมทั้งพิธีหลวงและพิธีของพราหมณ์นั้น จะใช้บายศรีปากชาม บายศรีเทพ บายศรีพรหม บายศรีตัน บายศรีต่อ 3 ชั้น 5 ชั้น 7 ชั้น หรือ 9 ชั้น ส่วนบายศรีของราษฎรนั้น เช่น บายศรีปากชาม บายศรีเทพ บายศรีพรหม บายศรีตัน บายศรีต่อ 3 ชั้น 5 ชั้น 7 ชั้น หรือ 9 ชั้น บายศรีพญานาค บายศรีธรรมจักร บายศรีพรหมโลก บายศรีเปิดโลก ฯลฯ

คุณค่าของงานบายศรีนั้นมีมากมายหลายด้าน อาทิเช่น คุณค่าทางด้านศิลปวัฒนธรรมและประเพณีไทยที่อยู่คู่กับคนไทย ที่พบเห็นในวิถีชีวิต เช่น ภาชนะใส่อาหารที่เป็นกระตุง พานขันหมาก พานขันหมั้น พานดอกไม้รูปเทียน คุณค่าทางด้านเศรษฐกิจคือการนำเอางานที่ประดิษฐ์จากใบตองและดอกไม้ไปสร้างเป็นรายได้ไม่ว่าจะเป็นการนำไปประกอบอาชีพถาวร หรือนำเอาไปเป็นอาชีพเสริม

คุณค่าทางจิตใจก็คือการทำให้เกิดความเพิลิตเพิลิน มีสมาธิ และจิตใจที่เยือกเย็นสุขุม และเกิดความภาคภูมิใจในผลงานที่สำเร็จและยังเป็นการช่วยดำรงเอกลักษณ์ของความเป็นไทยไว้ได้เป็นอย่างดี (สุพัสดา ศรีอุตร และ สมัย ศรีอุตร. (2551). ประวัติบายศรีบายศรีดอกไม้อสด. (หน้า 5-6). (กรุงเทพฯ : บริษัทวาดศิลป์ จำกัด.) การนำบายศรีไปใช้งานพิธีกรรมต่างๆ ตามความเชื่อมีข้อกำหนดไว้ว่า บายศรีปากชาม นำไปใช้ในพิธีทำขวัญภายในครัวเรือนอย่างง่ายๆ ที่มีช่างานพิธีใหญ่ พิธีบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การตั้งศาล การทำบุญในวาระต่างๆ ฯลฯ บายศรีตันหรือบายศรีใหญ่ใช้ในการบูชาเทพยดาตามลัทธิของพราหมณ์ หรือใช้ในงานพิธีใหญ่ การไหว้ครู บางงานอาจใช้บายศรีปากชามและบายศรีตันควบคู่กัน ในภาคกลางใช้บายศรีชนิดนี้ในการบวงสรวง พิธีไหว้ครู หรือพิธีสมโภช ส่วนในภาคอีสานและล้านนาใช้บายศรีนี้ในการทำขวัญต่างๆ เช่น การทำขวัญคน การทำขวัญสัตว์ และการทำขวัญสิ่งของต่างๆ

ปัจจุบันสังคมไทยต้องเผชิญกับวิกฤตความเสื่อมถอยของวัฒนธรรมและสภาพเศรษฐกิจ วิถีชีวิตและความเป็นอยู่แบบไทยๆ ถูกทอดทิ้งและเลือนหายไป ความเชื่อในเรื่องพิธีกรรมและประเพณีแบบดั้งเดิมได้ลดน้อยถอยลงไป การทำพิธีบายศรีสู่ขวัญและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับความเชื่อของชีวิตมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย กลับถูกมองว่าล้าหลังและงมงายเป็นเรื่องฟุ่มเฟือยไม่จำเป็น ผู้คนที่อยู่ในสังคมยุคใหม่เกิดการแสวงหาความสุข ด้วยการสร้าง อัตลักษณ์ที่เป็นของตัวเองจากสังคมออนไลน์และโลกโซเชียล ความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของไทยกลับถูกทอดทิ้งละเลยไม่ค่อยมีใครให้ความสนใจจนเกิดการสูญหาย เยาวชนรุ่นใหม่ไม่ได้ให้ความสำคัญหรือสนใจที่จะศึกษาหาความรู้ ผู้สนใจ

ที่จะศึกษาค้นคว้าก็น้อยมาก ปัญหาที่เป็นอุปสรรคใหญ่ในการถ่ายทอดความรู้ ประการแรก คนสมัยโบราณจะไม่ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาให้กับผู้อื่น ไตนอกจากลูกหลานญาติพี่น้องและคนสนิทในวงแคบๆ ของครอบครัวเท่านั้น รูปแบบของการถ่ายทอดจะเป็นแบบการลงมือปฏิบัติและสอนกันแบบปากต่อปาก ไม่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือจดบันทึก เป็นลายลักษณ์อักษรจึงไม่สามารถศึกษาและสืบค้นข้อมูลในรายละเอียดเชิงลึกได้ ประการที่สอง คือ ขาดผู้สืบทอดอย่างต่อเนื่องซึ่งบางอย่างมีขั้นตอนในการประดิษฐ์ที่ยุ่ยาก ซับซ้อน ใช้เวลานานในการประดิษฐ์ อายุการใช้งานของวัสดุที่นำมาใช้ก็มีระยะเวลาจำกัด ราคาของวัสดุอุปกรณ์ที่นำมาใช้มีราคาค่อนข้างแพง ในระบบการศึกษาของไทยไม่มีนโยบายในการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการเรียนการสอนในสถานศึกษาเท่าที่ควร

ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงคุณค่าแห่งศิลปะที่บรรพบุรุษที่มอบไว้ให้เป็นมรดกตกทอดทางศิลปวัฒนธรรมของชาติ จึงได้ทำการศึกษาค้นคว้า วิจัย และจุดประสงค์หลักก็เพื่อมุ่งเน้นหาแนวทางในการส่งเสริมการภูมิปัญญาการทำบายศรีให้เป็นที่แพร่รู้จักและแพร่หลาย ในสถานศึกษาให้มากยิ่งขึ้น

ความมุ่งหมาย

ศึกษาความเป็นมาของภูมิปัญญาการทำบายศรี ความเชื่อ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้อง สภาพปัจจุบัน และปัญหาการประดิษฐ์และการนำบายศรีไปใช้งานศึกษาแนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาการทำบายศรีเชิงพาณิชย์ในสถานศึกษากรุงเทพมหานครและปริมณฑล

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทำการเก็บข้อมูลภาคสนาม จากการสังเกต (Observation) การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Indepth Interview) สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) แล้วนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ ศึกษาความเป็นมาของภูมิปัญญาการทำบายศรี ความเชื่อ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้อง สภาพปัจจุบันและปัญหาการประดิษฐ์และการนำบายศรีไปใช้งานศึกษาแนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาการทำบายศรีเชิงพาณิชย์ในสถานศึกษากรุงเทพมหานครและปริมณฑล ระยะเวลาในการศึกษาเริ่มตั้งแต่ มิถุนายน 2555 – เมษายน 2557 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย กลุ่มผู้รู้กลุ่มผู้ปฏิบัติ และกลุ่มบุคคลทั่วไป รวมจำนวน 50 คน

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง แนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาการทำบายศรีเชิงพาณิชย์ในสถานศึกษากรุงเทพมหานครและปริมณฑลพบว่า

1. ความเป็นมาภูมิปัญญาการทำบายศรีพบว่า

ไม่เป็นที่ปรากฏเด่นชัดว่าบายศรีเกิดขึ้นเมื่อใด สันนิษฐานกันว่าน่าจะเกิดขึ้นในสมัยสุโขทัย โดยทำด้วยจุฬาลักษณ์ จากเค้าโครงในเรื่องของงานเมียงและหมาก ที่มาของบายศรีที่เป็นลายลักษณ์อักษรนั้นมาจากศาสนาพราหมณ์ ส่วนเขมรนั้นมีเพียงจารึกที่บอกถึงเรื่องบายศรีที่นำมาใช้ในพิธีต่างๆ แต่ไม่มีเอกสารหรือหลักฐานใดที่บ่งบอก

ว่ามีต้นกำเนิดมาจากเขมรเลย เชื่อกันว่าบายศรี นั้นเป็นของคนไทยเพราะคนไทยนำมาใช้คู่กับวิถีชีวิต ตั้งแต่เกิดจนตาย ด้วยเหตุที่ไทยได้รับอิทธิพล ทางศาสนาจากพราหมณ์และฮินดู พิธีกรรมและความเชื่อจึงมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตเป็นอย่างมาก การประกอบพิธีเพื่อบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์จึงเป็นเรื่องสำคัญหากทำผิดพลาดหรือผิดขั้นตอนก็อาจเกิดโทษได้ พราหมณ์จึงมีหน้าที่ในการประกอบพิธีบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์และเป็นผู้กำหนดว่าจะต้องใช้สิ่งใดบ้าง ในการประกอบพิธีกรรมแต่ละอย่าง บายศรีเป็นสิ่งสำคัญที่ขาดไม่ได้ บายศรีที่นำมาใช้คือ บายศรีปากชาม บายศรีตอ บายศรีต้น 3 - 7 ชั้น งานที่เกี่ยวกับพระราชพิธีพระมหากษัตริย์และเจ้านายชั้นเชื้อพระวงศ์ จะใช้ 9 ชั้นการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำบายศรีนั้นจะเป็นการถ่ายทอดกันในครอบครัวเท่านั้น พราหมณ์ทุกคนต้องทำบายศรีที่ใช้ประกอบ [พิธีเอง โดยมีภรรยาและบุตรเป็นผู้ช่วย

ด้านความเชื่อ

บายศรีเป็นของสูงที่มีครุ คนในสมัยก่อนค่อนข้างที่จะหวงวิชาและจะไม่ทำให้ใครเห็น การถ่ายทอดวิชาจึงเป็นเรื่องลับเฉพาะในครอบครัวเท่านั้น ผู้เรียนต้องทำพิธีไหว้ครูและครอบครุตามประเพณีและตามคติความเชื่อของคนโบราณ วัสดุที่ใช้และขั้นตอนการทำบายศรีนั้นจึงเป็นเรื่องสำคัญ เช่น ดอกไม้ที่นำมาใช้ประกอบตกแต่งตัวบายศรี ต้องเป็นดอกไม้ที่เป็นมงคลนามและมีความหมาย ดังนี้ ดอกดาวเรือง หมายถึง พบแต่ความรุ่งเรือง ดอกรัก ความหมายถึง ความรัก ความพิศวาสดอกบานไม่รู้โรย หมายถึง รักไม่รู้โรย ดอกกุหลาบ หมายถึง ความรักที่สดชื่น ดอกพุด หมายถึง พบแต่สิ่งที่ดีๆ สิ่งบริสุทธิ์ ดอกบัวหลวง หมายถึง ความสุข, ความสำเร็จ ใบมะตูม หมายถึง มีชื่อเสียง ญ้าแพรก

หมายถึง มีความฉลาด

ด้านพิธีกรรมที่เกี่ยวข้อง

การนำบายศรีมาใช้ในพิธีกรรมประกอบไปด้วย บายศรีปากชาม 1 คู่ บายศรีพรม 1 คู่ บายศรีเทพ 1 คู่ บายศรีหลัก 1 คู่ บายศรีตอ 1 คู่ บายศรีทั้งหมดนี้ถือเป็น 1 งาน บายศรีปากชาม จะใช้ในการบูชาเทวดา พระภูมิเจ้าที่ พระชัยมงคล บายศรีตอ 5 7 9 ชั้น จะใช้ในงานบวช งานเรียกขวัญ - สู่ขวัญ และงานพระราชพิธี ส่วนบายศรีต้น และ บายศรีพรม จะใช้ในการตั้งศาลพระพรหม บายศรีเทพ ใช้ในการไหว้เทพทางพราหมณ์ทุกองค์ บายศรีครุ ใช้ในการไหว้ครุ บายศรี 9 ชั้น ใช้ในการบวงสรวงพระมหากษัตริย์

2. สภาพปัจจุบันและปัญหาการประดิษฐ์

พบว่า

สังคมไทยต้องเผชิญกับวิกฤตความเสื่อมถอยของวัฒนธรรมและสภาพเศรษฐกิจ วิถีชีวิตและความเป็นอยู่แบบไทยๆ ถูกทอดทิ้งและเลือนหายไป ความเชื่อในเรื่องพิธีกรรมและประเพณีแบบดั้งเดิมได้ลดน้อยถอยลงไป พิธีกรรมที่เกี่ยวกับความเชื่อของชีวิตมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย กลับถูกมองว่าล้าหลังและงมงายเป็นเรื่องฟุ่มเฟือยไม่จำเป็นเยาวชนรุ่นใหม่ไม่ได้ให้ความสำคัญหรือสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ผู้สนใจที่ศึกษาค้นคว้าก็น้อยมาก ปัญหาที่เป็นอุปสรรคใหญ่คือการถ่ายทอดความรู้ให้กับคนรุ่นใหม่ ประการแรก คนสมัยโบราณไม่ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาให้กับผู้อื่นได้นอกจากลูกหลานญาติพี่น้องและคนสนิทในวงแคบๆ ของครอบครัวเท่านั้น รูปแบบของการถ่ายเป็นแบบการลงมือปฏิบัติและสอนกันแบบปากต่อปากไม่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรจึงไม่สามารถศึกษาและสืบค้นข้อมูลในรายละเอียดเชิง

ลึกได้ ประการที่สอง คือขาดผู้สืบทอดอย่างต่อเนื่อง ซึ่งบางอย่างจะมีขั้นตอนในการประดิษฐ์ที่ยุ่งยาก ซับซ้อน ใช้เวลานานในการประดิษฐ์นาน อายุการใช้งานของวัสดุที่นำมาใช้ก็มีระยะเวลาจำกัด ราคาของวัสดุอุปกรณ์ที่นำมาใช้มีราคาค่อนข้างแพง ในระบบการศึกษาของไทยไม่มีนโยบายในการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการเรียนการสอนในสถานศึกษาเท่าที่ควร

3. แนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาการทำบายศรีเชิงพาณิชย์ในสถานศึกษา พบว่า

ในแง่ของการเรียนการสอนในสถานศึกษาทุกระดับ ตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษาพบปัญหาเดียวกันคือรายวิชาพื้นฐานอาชีพงานใบตองที่เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชามัธยมศึกษาใช้เวลาเรียนเพียง 45 นาที ใน 1 ภาคการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเรียน 1 ครั้ง 4 ชั่วโมง ใน 1 หลักสูตร ปัญหาจึงเกิดขึ้นในเรื่องของการจัดการเรียนการสอนว่า ครูสอนอะไรให้แก่เด็กได้บ้าง เพราะเป็นรายวิชาภาคปฏิบัติในความเป็นจริงไม่สามารถสอนอะไรได้เลย ทำอย่างไรให้เด็กได้รับความรู้ให้ได้มากที่สุด การเรียนในภาคปฏิบัติจึงเป็นเรื่องสำคัญ เด็กที่มีความสนใจและชอบในวิชานี้ก็หาโอกาสศึกษาเพิ่มเติมฝึกปฏิบัติจากครูผู้สอนหรือตามแหล่งศูนย์ฝึกวิชาชีพต่างๆ หรือศึกษาจากผู้เชี่ยวชาญโดยตรงนอกห้องเรียน

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาค้นคว้าวิจัย เรื่อง แนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาการทำบายศรีเชิงพาณิชย์ในสถานศึกษา กรุงเทพมหานครและปริมณฑล สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1. ความเป็นมาภูมิปัญญาการทำบายศรี

พบว่า

จากการศึกษาความเป็นมาภูมิปัญญาการทำบายศรี ไม่ปรากฏหลักฐานว่ามีต้นกำเนิดมาจากที่ใด การถ่ายทอดภูมิปัญญาจะเป็นการทอดกันจากรุ่นสู่รุ่น จากคนในครอบครัวเอง ส่วนในสถานศึกษานั้นได้จัดให้มีการเรียนการสอนในระยะเวลาสั้น เมื่อผู้เรียนได้ศึกษาและฝึกทักษะแล้วผู้เรียนบางส่วนที่มีความสนใจและรักในงานด้านนี้ ก็จะไปศึกษาค้นคว้าความรู้ความชำนาญเพิ่มเติมจากแหล่งศูนย์ฝึกอาชีพต่างๆ ที่เปิดสอน หรือศึกษาจากผู้เชี่ยวชาญโดยตรงเท่านั้น จึงจะนำมาประกอบอาชีพได้

ด้านความเชื่อ

เชื่อกันว่าบายศรีนั้นเป็นของสูงและเป็นของมีครูแรง ผู้ใดจะทำการศึกษเล่าเรียนจะต้องทำพิธีไหว้ครูและครอบครูเสียก่อน เพื่อเป็นการฝากตัวเป็นศิษย์ก่อนการลงมือประดิษฐ์บายศรีทุกครั้งผู้ทำจะต้องนำดอกไม้ ธูป เทียนมาจุดกลางแจ้งเพื่อขออนุญาตครูทำและขอให้ครูช่วยให้การทำบายศรีสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีมีความงดงาม อย่ามีอุปสรรคในเวลาที่จะประดิษฐ์บายศรีนั้นผู้ทำจะต้องไม่กล่าววาจาที่ไม่สุภาพนี่คือกลอุบายของคนสมัยโบราณที่ต้องการจะให้คนนั้นปฏิบัติดี คิดดี ทำดี พุทธิ มีความกตัญญูตักเตือนต่อครูอาจารย์

ด้านพิธีกรรมที่เกี่ยวข้อง

ปัจจุบันนี้ยังคงมีการนำบายศรีไปใช้ในงานสำคัญต่างๆ ทั้งในงานพระราชพิธี (พิธีหลวง) พิธีราษฎร์และยังรวมไปถึงการนำไปใช้ในงานที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เพื่อเพิ่มความเป็นสิริมงคลยิ่งขึ้น

2. สภาพปัจจุบันและปัญหาการประดิษฐ์

พบว่า

การประดิษฐ์บายศรีแต่ละประเภทเพื่อนำ

ไปใช้ในงานพิธีต่างๆ นั้นได้มีการประยุกต์รูปแบบ และวัสดุที่นำมาใช้ เพื่อให้เกิดความทันสมัย มีอายุการใช้งานที่นานขึ้น และเป็นการสรรหาวัสดุที่นำมาใช้ทดแทนวัสดุที่ได้จากธรรมชาติที่มีราคาแพงและขาดแคลนในบางฤดูกาล เพื่อเป็นการสนองความต้องการของตลาดการค้าที่มีการแข่งขันกันสูง

3. แนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาการทำบายศรีเชิงพาณิชย์ในสถานศึกษา พบว่า

กระทรวงศึกษาควรพัฒนาการเรียนการสอน และเพิ่มรายวิชาพื้นฐานอาชีพให้มากขึ้น และส่งเสริมด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากผู้รู้จากภายนอกมาถ่ายทอด โดยตั้งเป็นชมรมและจัดหางานมาให้เด็กและต่อไปก็อาจจะนำไปเป็นอาชีพเสริมได้ เมื่อเขาเรียนทำบายศรีแล้วเขาจะได้อะไรกลับมาบ้าง

ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการเรียนการสอนในสถานศึกษา สามารถนำผลการศึกษา ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีระยะเวลาที่เหมาะสม รวมทั้งเพื่อส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัยบูรณาการด้านการทำบายศรีต่อไป

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดเก็บรวบรวมองค์ความรู้ในการศึกษาประวัติความเป็นมาความหมายของการทำบายศรี ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่ชัดเจน

3. ควรมีกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาและความหลากหลายในรูปแบบและพัฒนาวัสดุที่นำมาใช้ทดแทนวัสดุจากธรรมชาติมาในบางฤดูกาล เป็นต้น

4. ควรมีการศึกษารูปแบบและปรับปรุงเพื่อพัฒนาในการบริการลูกค้า เพื่อจะได้สามารถเป็นทางเลือกให้กับลูกค้าในแข่งขันทางการตลาด และเป็นการแก้ปัญหาวัตถุดิบขาดตลาดหรือมีราคาสูง

5. สถานศึกษาจะต้องเป็นสถาบันหลักในสังคมที่มีศักยภาพในการส่งเสริมภูมิปัญญาไทย ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญในการที่จะปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อภูมิปัญญาไทยและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการส่งเสริม สนับสนุน ชี้แนะแนวทาง สร้างประสบการณ์และความชำนาญ เพื่อให้สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาต่อยอด และผลักดันให้เกิดศักยภาพสามารถแข่งขันในตลาดการค้าได้

เอกสารอ้างอิง

- สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2543). **เอกลักษณ์ไทย เล่ม 1**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- สุพัสตา ศรีอุดร และ สมัย ศรีอุดร. (2551). **ประวัติบายศรี บายศรีดอกไม้สด**. (2551). กรุงเทพฯ : บริษัท วาดศิลป์ จำกัด.

การสำรวจความตระหนักของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน

A Survey of Buriram Rajabhat University Students'
Awareness Towards Joining the ASEAN Community

รินทรหทัย กิตต์ธนาอรุจน์¹
Rinhathai Kitthanarut

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความตระหนักของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียนและเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตระหนักของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน รวมทั้งนำผลการสำรวจไปใช้พัฒนาปรับปรุงระบบการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์สำหรับกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษา ชั้นปีที่ 1 – 4 ซึ่งกำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ปีการศึกษา 2554 จำนวนตัวอย่าง 313 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่น 0.8602 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบไคสแควร์ และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันโปรดักส์โมเมนต์ ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับการเปิดเสรีทางการศึกษาอาเซียนในปี 2558 นักศึกษาส่วนใหญ่พอรู้บ้าง คิดเป็นร้อยละ 69.6 สำหรับในเรื่องมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ในปัจจุบันมีความพร้อมที่จะเข้าสู่การเปิดเสรีทางการศึกษาอาเซียนในปี 2558 มากน้อยเพียงใด นักศึกษาส่วนใหญ่คิดว่าค่อนข้างพร้อม คิดเป็นร้อยละ 62.0 และหากต้องการเพิ่มรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับภาษาที่ใช้ในการสื่อสารต้องการให้เพิ่มเกี่ยวกับภาษาใดมากที่สุด นักศึกษาส่วนใหญ่คิดว่าควรเพิ่มรายวิชาภาษาอังกฤษ คิดเป็นร้อยละ 63.9 รองลงมาคือภาษาจีน คิดเป็นร้อยละ 25.9 โดยการเตรียมการรับการเปิดเสรีทางการศึกษาอาเซียนในปี 2558 อย่างมีอาชีพ เรื่องที่นักศึกษาต้องการให้รีบเตรียมการมากที่สุดได้แก่ การฝึกอบรมพัฒนา ทักษะทางด้านต่างๆ ของบุคลากรและผู้เรียนเพื่อเตรียมความพร้อมโดยเฉพาะเรื่องภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร คิดเป็นร้อยละ

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาสถิติประยุกต์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

73.8 รองลงมาได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ต้องให้ความสำคัญด้วยการสนับสนุนและส่งเสริมอย่างจริงจัง/ถือเป็นวาระเร่งด่วน โดยกระตุ้นคณะต่างๆในการเตรียมความพร้อมคิดเป็นร้อยละ 67.1 โดย เพศ อายุ คณะที่ศึกษา อาชีพบิดา อาชีพมารดา และแหล่งข้อมูลข่าวสารที่ได้รับส่วนใหญ่ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความตระหนักโดยรวมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

คำสำคัญ : ความตระหนัก, ปัจจัยที่มีอิทธิพล, ประชาคมอาเซียน, มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Abstract

This research aimed to survey an awareness of Buriram Rajabhat University's students in joining the ASEAN community, to examine the factors affecting the awareness of the students in joining the ASEAN community as well as to apply results from the survey to develop and improve the educational system of Buriram Rajabhat University (BRU). Sample was the 1st – 4th year students of BRU in the academic year 2011 with 313 persons of sample size. The tool used was a set of questionnaire with reliability at level of 0.8602. Statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, Chi-square test, and Pearson's product-moment correlation coefficient. The results from the study were

summarized as follows : In terms of knowing about ASEAN cross-border education in the year 2015, most of the students had some knowledge, which accounted for 69.6%. Regarding levels of BRU's readiness at the present in joining the ASEAN cross-border education in the year 2015, most of the students viewed that BRU was quite ready, which accounted for 62.0% and regarding the most required courses related to languages for communication be added to curriculum, most of the students believed that English courses should be added, which accounted for 63.9%, followed by Chinese, which accounted for 25.9%. In terms of preparing for handling with ASEAN cross-border education in the year 2015 professionally, the students would like BRU to urgently organize the following issues : trainings for developing skills of the personnel and students for getting ready, especially languages for communication, which accounted for 73.8%, followed by the issues that BRU must place its emphasis on supporting and promoting every faculty seriously, and this must be considered as an urgent agenda by motivating every faculty to get ready, which accounted for 67.1%. Whereas sex, age, faculty in which students enrolled, father's and mother's occupation and main sources of received information were parameters affecting overall awareness

of BRU Students in joining the ASEAN community at statistical significant level of 0.05.

Key Words : Awareness, Factor affecting, ASEAN Community, Buriram Rajabhat University

หลักการและเหตุผล

ความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในด้านต่างๆ ของโลกยุคปัจจุบันทำให้ทุกประเทศต้องเผชิญกับภาวะความท้าทายต่อการเร่งรัดพัฒนาประเทศให้สอดคล้องกับทิศทางความก้าวหน้าของโลกและประเทศเพื่อนบ้านที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกันประเทศต่างๆ ตระหนักดีว่าการศึกษาคือรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศจึงทำการปฏิรูปการศึกษาและพยายามสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศให้มากขึ้น ประเทศไทยเป็นหนึ่งในสมาชิกของประชาคมอาเซียนหรือสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งประกอบด้วยประเทศไทย บรูไนดารุสซาลาม สหพันธรัฐมาเลเซีย สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ สาธารณรัฐสิงคโปร์ สาธารณรัฐอินโดนีเซีย กัมพูชา สหภาพพม่า สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม รวมจำนวน 10 ประเทศทุกประเทศมีความก้าวหน้าในการปฏิรูปการศึกษาเพิ่มขึ้นเป็นลำดับเพื่อเร่งพัฒนาประเทศให้ทันต่อความเจริญก้าวหน้าของโลกโดยในส่วนของความร่วมมือด้านการศึกษาของประชาคมอาเซียนนั้น ได้มีการลงนามในปฏิญญาชะอำ – หัวหิน โดยนายกรัฐมนตรีของไทยและผู้นำของประเทศต่างๆ ในอาเซียน ประกอบด้วยความร่วมมือใน 3 เสาหลัก คือ ประชาคมด้าน

การเมืองและความมั่นคง โดยใช้การศึกษาเป็นตัวนำ ประชาคมด้านเศรษฐกิจ ทุกประเทศจะต้องพัฒนาความสามารถในการแข่งขันในเวทีโลก และประชาคมด้านสังคมและวัฒนธรรม ให้ถือว่าความงดงามมาจากความแตกต่างและหลากหลาย วัฒนธรรม ในแต่ละพื้นที่ไม่จำเป็นต้องเหมือนกัน แต่ในความหลากหลายทางวัฒนธรรมนั้นจะช่วยสร้างความร่วมมือในลักษณะสังคมเอื้ออาทร โดยมีเป้าหมายร่วมกัน คือ ทั้ง 3 เสาหลักส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกัน เพื่อให้สามารถก้าวไปสู่ความสำเร็จของการเป็นประชาคมอาเซียนได้ภายในปี 2558 หรืออีก 5 ปีข้างหน้า ซึ่งจากปฏิญญาดังกล่าว ส่งผลให้ทุกภาคส่วนต้องเร่งแสวงหาความร่วมมือเพื่อเดินหน้าขับเคลื่อนเตรียมพร้อมเด็กไทยก้าวสู่ประชาคมอาเซียนตามเป้าหมาย โดยเฉพาะให้กลไกการศึกษาเป็นตัวนำสำคัญในการขับเคลื่อนให้สามารถก้าวไปได้อย่างมีทิศทางและผสมผสานประโยชน์ร่วมกัน (พญินา วงศ์เสขา, เดลินิวส์ ฉบับวันที่ 2 มี.ค. 2553)

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เป็นอีกหนึ่งสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา จึงควรมีการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ซึ่งการเตรียมความพร้อมที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมความพร้อมของนักศึกษาให้มีคุณลักษณะที่จะพัฒนาสู่การเป็นประชาคมอาเซียนให้ชัดเจนทั้งด้านความรู้ทักษะ/กระบวนการและเจตคติ เพื่อให้มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์สามารถพัฒนานักศึกษาสู่ประชาคมอาเซียนให้ประสบผลสำเร็จและทันต่อความต้องการของตลาดแรงงาน โดยต้องเริ่มที่ตัวนักศึกษา ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาดูแลเสียก่อนว่านักศึกษามีความพร้อมและมีความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนมากน้อยเพียงใด และนอกจากภาษาอังกฤษแล้วภาษา

ที่สามที่นักศึกษาต้องการทราบเพิ่มเติมคือภาษาใด เพื่อให้มหาวิทยาลัยสามารถจัดเตรียมผู้สอน และจัดเตรียมหลักสูตรตอบสนองต่อนักศึกษาได้อย่างถูกต้องและตรงจุดประสงค์ ผู้วิจัยจึงได้เกิดแนวคิดว่าควรมีการสำรวจความตระหนักของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ในการเข้าสู่ประชาคมนี้ขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจความตระหนักของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตระหนักของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน
3. เพื่อนำผลการสำรวจไปใช้พัฒนาปรับปรุงระบบการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 1 – 4 ปีการศึกษา 2554 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ จำนวน 6 คณะ จำนวน 10,717 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง จากประชากรจำนวน 10,717 คน จะกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรในการคำนวณในกรณีที่ทราบจำนวนประชากร ดังนี้

$$n = \frac{P(1-P)}{\frac{e^2}{Z^2} + \frac{P(1-P)}{N}} \quad (\text{Krejcie and Morgan, 1970 : 608-610})$$

โดยที่กำหนดสัดส่วนของประชากรเท่ากับ 0.30 ต้องการความมั่นใจ 95% โดยยอมให้มีความคลาดเคลื่อนได้ 5%

และจากข้อมูลทราบว่า $N = 10,717$, $P = 0.30$

ต้องการความมั่นใจ 95% ดังนั้น $Z = 1.96$ ความคลาดเคลื่อนที่พอจะยอมรับได้ 5% ดังนั้น $e = 0.05$ แทนค่าในสูตรจะได้

$$n = \frac{0.30(1 - 0.30)}{\frac{0.05^2}{1.96^2} + \frac{0.30(1 - 0.30)}{10,717}}$$

$$= \frac{0.21}{0.0006706}$$

$$= 313 \text{ คน}$$

เมื่อได้ขนาดตัวอย่างแล้วจะใช้แผนการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งเป็นชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ในการสุ่มตัวอย่างโดยแบ่งประชากร 10,717 คน ออกเป็น 6 ชั้นภูมิ และทำการสุ่มอย่างง่ายให้ได้กลุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่คำนวณไว้จากแต่ละชั้นภูมิให้ครบทุกชั้นภูมิโดยเทียบตามสัดส่วนดังนี้

ชั้นภูมิที่ 1	ได้แก่	คณะวิทยาศาสตร์	จำนวน	45 คน
ชั้นภูมิที่ 2	ได้แก่	คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์	จำนวน	53 คน
ชั้นภูมิที่ 3	ได้แก่	คณะเทคโนโลยีการเกษตร	จำนวน	8 คน
ชั้นภูมิที่ 4	ได้แก่	เทคโนโลยีอุตสาหกรรม	จำนวน	19 คน
ชั้นภูมิที่ 5	ได้แก่	คณะวิทยาการจัดการ	จำนวน	40 คน
ชั้นภูมิที่ 6	ได้แก่	คณะครุศาสตร์	จำนวน	148 คน

ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 313 คนตามที่ต้องการ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยจะให้ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้กรอกแบบสอบถามเอง ประกอบด้วยข้อมูล 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลปัจจัยด้านบุคคลของนักศึกษาเป็นคำถามประเภทเลือกตอบ (Checklist) มีจำนวน 7 ข้อ ซึ่งได้แก่ เพศ อายุ ชั้นปีที่ศึกษา คณะ อาชีพบิดา อาชีพมารดาภูมิลำเนา แหล่งของข้อมูลข่าวสาร จำนวนชั่วโมงในการรับชมข่าวต่อสัปดาห์ ความถี่ในการอ่านข่าวต่อสัปดาห์

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับอาเซียน

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามความตระหนักในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน

2. ขั้นตอนและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจะใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในช่วงเดือนพฤษภาคม – สิงหาคม 2555 เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลได้ครบตามจำนวน 313 ชุด ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืนซึ่งมีความสมบูรณ์ครบทุกชุด

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อสร้างแบบสอบถามเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้นำไปทดลองใช้กับนักศึกษา จำนวน 30 ชุด วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach เท่ากับ 0.8602 จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

ทางสถิติเพื่อคำนวณหาค่าสถิติตั้งนี้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลสำหรับสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความตระหนักของนักศึกษาในการเข้าสู่พลเมืองอาเซียนโดยใช้สถิติทดสอบไคสแควร์ และสถิติทดสอบสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

สรุปผลการวิจัย

1. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเป็นเพศหญิง จำนวน 171 คน คิดเป็นร้อยละ 54.6 มีอายุ 17 - 20 ปี จำนวน 178 คน คิดเป็นร้อยละ 51.1 รองลงมาคืออายุ 21 - 23 ปี จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 41.5 โดยเป็นนักศึกษาคณะครุศาสตร์ จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 47.3 รองลงมาคือนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 16.9 บิดามีอาชีพเกษตรกร จำนวน 194 คน คิดเป็นร้อยละ 62.0 รองลงมาคืออาชีพรับจ้าง จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 14.4 มารดามีอาชีพเกษตรกร จำนวน 199 คน คิดเป็นร้อยละ 63.6 รองลงมาคืออาชีพรับจ้าง จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 13.4 และส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 265 คน คิดเป็นร้อยละ 84.7 โดยแหล่งของข้อมูลข่าวสารที่ได้รับส่วนใหญ่มาจากโทรทัศน์ จำนวน 224 คน คิดเป็นร้อยละ 71.6 รองลงมาคืออินเทอร์เน็ต จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 20.1

2. ผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวนชั่วโมงในการรับชมข่าวต่อสัปดาห์ คิดเป็นค่าเฉลี่ย 56 ชั่วโมง และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็น 9.523 ชั่วโมง ส่วนความถี่ในการอ่านข่าวต่อสัปดาห์คิดเป็นค่าเฉลี่ย 8.56 ครั้ง และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็น

9.523 ครั้ง

3. การรับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับการเปิดเสรีทางการศึกษาอาเซียนในปี 2558 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่พอรู้บ้าง จำนวน 218 คน คิดเป็นร้อยละ 69.6 สำหรับในเรื่องมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ในปัจจุบันมีความพร้อมที่จะเข้าสู่การเปิดเสรีทางการศึกษาอาเซียนในปี 2558 มากน้อยเพียงใด ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คิดว่าค่อนข้างพร้อม จำนวน 194 คน คิดเป็นร้อยละ 62.0 และหากต้องการเพิ่มรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับภาษาที่ใช้ในการสื่อสารท่านต้องการให้เพิ่มเกี่ยวกับภาษาใดมากที่สุดส่วนใหญ่เห็นว่าควรเพิ่มรายวิชาภาษาอังกฤษ จำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 63.9 รองลงมาคือภาษาจีน จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 25.9 และภาษาเวียดนาม จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 3.2 ตามลำดับ

สำหรับการเตรียมการรับเปิดเสรีทางการศึกษาอาเซียนในปี 2558 อย่างมีอาชีพเรื่องของผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้รีบเตรียมการมากที่สุดได้แก่ การฝึกอบรมพัฒนาทักษะทางด้านต่างๆของบุคลากรและผู้เรียนเพื่อเตรียมความพร้อมโดยเฉพาะเรื่องภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร จำนวน 231 คน คิดเป็นร้อยละ 73.8 รองลงมาได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ต้องให้ความสำคัญด้วยการสนับสนุนและส่งเสริมอย่างจริงจังถึงเป็นวาระเร่งด่วน โดยกระตุ้นคณะต่างๆ ในการเตรียมความพร้อมจำนวน 210 คน คิดเป็นร้อยละ 67.1 และการร่วมมือกับทุกภาคส่วน นักวิชาการ หรือผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการขับเคลื่อนการเปิดเสรีทางการศึกษาในระดับอาเซียนให้ประสบผลสำเร็จ จำนวน 175 คน คิดเป็นร้อยละ 55.9 ตามลำดับ

4. ความตระหนักของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ

บุรีรัมย์ในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียนพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากในทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นสูงที่สุด ได้แก่ การใช้ภาษาอังกฤษและภาษาของประเทศเพื่อนบ้านเป็นประโยชน์ รองลงมาได้แก่ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และเกิดความรู้ที่กว้างไกล และ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้านประชาคมอาเซียนเป็นสิ่งที่ดีงาม รวมทั้ง มีความภูมิใจในความเป็นสมาชิกประชาคมอาเซียน โดยมีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) เท่ากับ 4.30, 4.26 และ 4.09 ตามลำดับ

5. การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตระหนักของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน พบว่า ปัจจัยในเรื่องเพศ อายุ คณะที่ศึกษา อาชีพบิดา อาชีพมารดา และแหล่งข้อมูลข่าวสารที่ได้รับส่วนใหญ่ มีความสัมพันธ์หรือส่งผลต่อความตระหนักโดยรวมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 (ค่า P – Value = 0.000*, 0.000*, 0.017*, 0.000*, 0.000*, 0.000* ตามลำดับ) สำหรับปัจจัยในเรื่องภูมิฐานะไม่มีความสัมพันธ์หรือส่งผลต่อความตระหนักโดยรวมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน (ค่า P – Value = 0.264)

6. การวิเคราะห์ปัจจัยด้านบุคคลในเรื่องของจำนวนชั่วโมงในการรับชมข่าวต่อสัปดาห์ และความถี่ในการอ่านข่าวต่อสัปดาห์ ที่ส่งผลต่อความตระหนักของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน โดยใช้สถิติทดสอบเพียร์สันโปรดักส์โมเมนต์ได้ผลดังตาราง

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านบุคคลในเรื่องของจำนวนชั่วโมงในการรับชมข่าวต่อสัปดาห์ และความถี่ในการอ่านข่าวต่อสัปดาห์ ที่ส่งผลต่อความตระหนักของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน

ตัวแปร	ความตระหนักของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน (Y)	จำนวนชั่วโมงในการรับชมข่าวต่อสัปดาห์ (X ₁)	ความถี่ในการอ่านข่าวต่อสัปดาห์ (X ₂)
Y	1.00		
X ₁	0.059	1.00	
X ₂	0.008	0.215**	1.00

จากตาราง พบว่า จำนวนชั่วโมงในการรับชมข่าวต่อสัปดาห์ และความถี่ในการอ่านข่าวต่อสัปดาห์ มีความสัมพันธ์กัน ($r = 0.215$) โดยมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

อภิปรายผล

ผลการศึกษาวิจัยการสำรวจความตระหนักของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน อภิปรายผลได้ดังนี้

1. นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ยังขาดความกระตือรือร้นและตระหนักถึงความสำคัญของการเปิดเสรีทางการศึกษา โดยจะเห็นได้ว่านักศึกษาส่วนใหญ่พอรู้บ้างเท่านั้นซึ่งคิดเป็นร้อยละ 69.6 ของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ของ จิรวัดน์ วิริงกร เรื่อง เมื่อไทยก้าวสู่ประชาคมอาเซียนกับทิศทางการพัฒนานิสิต ได้บทสรุปว่า ความสนใจประเทศเพื่อนบ้านย่านอาเซียนของนิสิตนักศึกษาไทยยังมีน้อย โดยxon่าสนใจคือ บรรดาประเทศสมาชิก 10 ประเทศในอาเซียนไทยอยู่อันดับที่ 8 ในการสร้างความตระหนักความรู้เกี่ยวกับ ASEAN และเมื่อพิจารณาความพร้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์นักศึกษายังคงคิดว่าค่อนข้างพร้อมและควรเพิ่มรายวิชาภาษาอังกฤษเข้าไปในรายวิชาเรียนให้มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เปรื่อง กิจรัตน์ภร ที่ทำการศึกษาคำเตรียมความพร้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏในการเข้าร่วมประชาคมอาเซียน ปี 2558 ได้บทสรุปว่า ประชาคมมหาวิทยาลัยราชภัฏเห็นความสำคัญและมีการเตรียมการด้านภาษาและวัฒนธรรมรวมทั้งองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับประเทศสมาชิกอาเซียนให้อาจารย์และนักศึกษาคณะพัฒนาบุคลากรโดยฝึกอบรมภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษากลางในการสื่อสาร

2. จากการศึกษาการเตรียมการรับการเปิดเสรีทางการศึกษาอาเซียนในปี 2558 อย่างมีออาชีพ เรื่องที่นักศึกษาต้องการให้รับเตรียมการมากที่สุดคือเรื่อง การฝึกอบรมพัฒนา ทักษะทางด้านต่างๆของบุคลากรและผู้เรียนเพื่อเตรียมความ

พร้อมโดยเฉพาะเรื่องภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร รวมทั้งมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ต้องให้ความสำคัญด้วยการสนับสนุนและส่งเสริมอย่างจริงจัง/ถือเป็นวาระเร่งด่วน โดยกระตุ้นคณะต่างๆ ในการเตรียมความพร้อมและการร่วมมือกับทุกภาคส่วน นักวิชาการ หรือผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการขับเคลื่อนการเปิดเสรีทางการศึกษาในระดับอาเซียนให้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เปรื่อง กิจรัตน์ภร ที่ทำการศึกษาคำเตรียมความพร้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏในการเข้าร่วมประชาคมอาเซียน ปี 2558 ได้บทสรุปว่า ควรมีการจัดทำโครงการพัฒนาอาจารย์ของมหาวิทยาลัยเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปีพ.ศ.2558 โดยพัฒนาอาจารย์ที่จบการศึกษาระดับปริญญาเอกในประเทศไทยร่วมกับมหาวิทยาลัยต่างประเทศด้วยการอบรมระยะสั้นเพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาวิจัยการจัดการเรียนการสอนและประสบการณ์ด้านต่างประเทศอบรมในประเทศไทยประมาณ 1-2 สัปดาห์และไปหาประสบการณ์ต่างประเทศในมหาวิทยาลัยที่ร่วมมือ 1 สัปดาห์

3. จากการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความตระหนักของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียนจะเห็นว่า เพศ อายุ คณะที่ศึกษา อาชีพบิดา อาชีพมารดา และแหล่งข้อมูลข่าวสารที่ได้รับส่วนใหญ่ มีความสัมพันธ์หรือส่งผลต่อความตระหนักโดยรวมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน ส่วนปัจจัยในเรื่องภูมิลำเนาของนักศึกษา จำนวนชั่วโมงในการรับชมข่าวต่อสัปดาห์และความถี่ในการอ่านข่าวต่อสัปดาห์ไม่มีความสัมพันธ์หรือส่งผลต่อความตระหนักโดยรวมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ในการก้าวสู่

ประชาคมอาเซียนอาจเป็นเพราะว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์เป็นนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดบุรีรัมย์ส่วนที่ไม่ได้อยู่ในจังหวัดบุรีรัมย์ก็จะเป็นนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่บริเวณใกล้เคียงกับจังหวัดบุรีรัมย์ทำให้สภาพความเป็นอยู่และสภาพแวดล้อมต่างๆ ใกล้เคียงกัน ส่วนจำนวนชั่วโมงในการรับชมข่าวต่อสัปดาห์และความถี่ในการอ่านข่าวต่อสัปดาห์ก็จะใกล้เคียงกัน และเรื่องที่รับชมข่าวก็มักเป็นเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเปิดเสรีทางการศึกษาสู่ประชาคมอาเซียนทำให้ปัจจัยเหล่านี้ไม่มีความสัมพันธ์หรือส่งผลต่อความตระหนักโดยรวมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน

ข้อเสนอแนะ

1. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ควรประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานสู่การรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนและความเคลื่อนไหวในการเจรจาเปิดเสรีการค้าบริการด้านการศึกษาในอาเซียนและระหว่างอาเซียนกับประเทศคู่เจรจาแก่นักศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างความตระหนักในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนแก่นักศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง

2. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ควรส่งเสริมให้อาจารย์ในมหาวิทยาลัยไปสอน/วิจัย/ให้บริการวิชาการ/ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมแก่สถาบันอุดมศึกษาในอาเซียน

3. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ควรพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกและสภาพแวดล้อมที่มีความเป็นนานาชาติทั้งในกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมนอกหลักสูตร กิจกรรมทางการตลาดและการประชาสัมพันธ์

4. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ควรมีการแลกเปลี่ยนนักศึกษาโดยสนับสนุนการถ่ายโอนหน่วยกิตระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์กับสถาบันอุดมศึกษาของประเทศสมาชิกอาเซียนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

5. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ควรมีการจัดอบรมภาษาอังกฤษให้กับนักศึกษาและบุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์เป็นภาคบังคับอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบและทั่วถึงเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ

6. การศึกษาวิจัยการสำรวจความตระหนักของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน ครั้งนี้เป็นการสำรวจเฉพาะนักศึกษา โดยยังไม่ได้มีการสำรวจเกี่ยวกับความตระหนักในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียนของบุคลากรที่เกี่ยวข้องของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ดังนั้น เพื่อให้เกิดแนวทางในการพัฒนาในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการสำรวจความตระหนักในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียนของบุคลากรที่เกี่ยวข้องร่วมด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กฎบัตรอาเซียน. (2554). ค้นเมื่อ 11 พฤศจิกายน 2555 จาก http://aseansummit.mfa.go.th/15/thai/PDF/ASEAN_Charter_TH+EN.pdf
- การศึกษาการเตรียมความพร้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏในการเข้าร่วมประชาคมอาเซียนปี พ.ศ.2558. (2554). ค้นเมื่อ 22 พฤศจิกายน 2554 จาก www.mua.go.th/usera/bhes/front_home/Ohec...54/.../9_05.pdf
- จิรวัดน์ วิริงกร. (2554). เตรียมนักศึกษาอย่างไรก่อนไทยเข้าสู่ประชาคมอาเซียน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชินวรณ์ บุญยเกียรติ. (2553). การเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียน. ค้นเมื่อ 22 พฤศจิกายน 2554 จาก <http://drdancando.com/published-article/163-to-prepare-for-the-asean-community.html>
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2544). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ : เทพเนรมิตการพิมพ์.
- ชูศักดิ์ วิทยาภัก. (2537). รายงานการวิจัยความรู้และความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมของเมืองเชียงใหม่ การสำรวจในระยะต้นแผน 6. เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ทิศทางการศึกษาไทยสู่ประชาคมอาเซียน.(2554). ค้นเมื่อ 22 พฤศจิกายน 2554 จาก <http://www.chinnaworn.com/index.php>
- บุญชม ศรีสะอาด. (2540). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- เป็เรือง กิจรัตน์ภร. (2554). การศึกษาการเตรียมความพร้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏในการเข้าร่วมประชาคมอาเซียนปี พ.ศ.2558. ประชุมอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏ.
- เพ็ญประภา เจริญสุข. (2554). ภาษาอังกฤษกับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยสู่ความเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน 2015. สถาบันเทคโนโลยีไทย - ญี่ปุ่น.
- พำภูมิมา วงศ์เลขา. (2553, มีนาคม 2). ทิศทางการศึกษาไทยสู่ประชาคมอาเซียน. เดลินิวส์. หน้า 10.
- อรรธรณ สีสวานิช. (2550). ความพร้อมของนักศึกษาคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์กับการเข้าสู่ตลาดแรงงานประชาคมอาเซียน. สารนิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์บัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อนุสรณ์ ธรรมใจ. (2554). การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. ค้นเมื่อ 9 พฤศจิกายน 2554 จาก <http://www.thai-ace.com/what-national-n-aec#ixzz20BaEkNg4>
- เอกราชอะมะวัลย์. (2554). การพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนช่างฝีมือทหารในการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรสู่ความเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรเพื่อความมั่นคง คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Krejcie, Robert V. and Morgan, Daryle W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement. v. 30, 607-610.

แนวทางการพัฒนาโจทย์วิจัยที่มาจากความต้องการของชุมชน บ้านเสม็ด ตำบลหนองเต็ง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์

Guidelines for developing research problem derived from
Community's needs of Samet Village, Nong Teng
Sub-district, Krasang District, Buriram Province

อุทิศ ทาหอม¹ / พิชิต วันดี² / สำราญ สุระตา³
Utis Tahom / Pichit Wandee / Samran Dhurata

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาโจทย์วิจัยที่มาจากความต้องการของชุมชนบ้านเสม็ด ตำบลหนองเต็ง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาความต้องการในการแก้ไขปัญหาของชุมชนบ้านเสม็ดผ่านกระบวนการพัฒนาโจทย์วิจัยระหว่างนักวิชาการกับคนในชุมชน 2. เพื่อค้นหาเทคนิควิธีการให้ได้มาซึ่งโจทย์วิจัยระหว่างนักวิชาการและคนในชุมชนบ้านเสม็ด ตำบลหนองเต็ง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ และ 3. เพื่อพัฒนาโจทย์วิจัยให้เป็นข้อเสนอโครงการวิจัยร่วมกับชุมชนบ้านเสม็ด อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์

ผลการศึกษา พบว่า การจัดเวทีพัฒนาโจทย์วิจัยครั้งที่ 1 “ชวนคิด ชวนคุย” ค้นหาประเด็นวิจัย ที่วิจัยใช้เครื่องมือการสนทนาพูดคุย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยตั้งคำถามว่า สิ่งดีๆ ที่มีอยู่ในชุมชน โดยเขียนการแผนที่ความคิด (Mind Map) เป็นการวาดแผนผังเชื่อมโยงความคิด และมีการแยกย่อยของแต่ละสถานการณ์ปัญหา เพื่อให้คนในชุมชนมองเห็นการเชื่อมโยงของแต่ละประเด็น พบว่า ภายในชุมชนบ้านเสม็ดมีกลุ่มอาชีพต่างๆ หลากหลาย หลังฤดูกาลทำนา ได้แก่ กลุ่มทำกระถางต้นไม้ กลุ่มทำปุ๋ย กลุ่มทำเกษตร กลุ่มเลี้ยงปลา กลุ่มเลี้ยงกบ และเพาะปลูกพืชผักสวนครัว เมื่อประชาชนปลูกผักมากขึ้น ส่งผลให้ผลผลิตล้นตลาด และประสบปัญหาวัชพืชทำลายผลผลิตทางการเกษตร ในที่สุดประชาชนจำนวนมากตัดสินใจเลิกทำ เนื่องจากขาดความรู้ในการจัดการเรื่องผลผลิตและการกำจัดวัชพืช

¹ อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

² อาจารย์คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

³ อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

การพัฒนาโจทย์วิจัยครั้งที่ 2 “คุยซ้ำ ย้ำคิด พิชิตโจทย์วิจัย” ที่วิจัยใช้วิธีการตั้งประเด็นคำถาม ค้นหาทุนเดิมและศักยภาพของชุมชน เป็นการ ทบทวน หรือ ตรวจสอบข้อมูลเดิมที่ได้พูดคุยกันในการพัฒนาโจทย์ครั้งแรก พบว่า ชุมชนบ้านเสม็ดมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมาก ประชาชนบ้านเสม็ดก็เข้าไปใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าริมแม่น้ำชี ได้แก่ หาฟืน เก็บเห็ด ชุดมัน หาสัตว์ป่า แต่ในปัจจุบันสภาพแวดล้อมป่าเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมอย่างเห็นได้ชัด มีปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าริมแม่น้ำชีมากขึ้น

เวทีการพัฒนาโจทย์วิจัยครั้งที่ 3 “ทบทวน โจทย์ ค้นหาประโยชน์ร่วมของชุมชน” เป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากเวทีครั้งที่ 1 และเวทีครั้งที่ 2 เพื่อค้นหาแนวทางการสร้างความร่วมมือ และได้ชื่อโจทย์วิจัยที่มาจากความต้องการของชุมชน การพัฒนาโจทย์วิจัยครั้งที่ 3 ใช้เครื่องมือที่จะช่วยให้งานข้อมูลเกี่ยวกับการบุกรุกทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ชัดเจน คือ การทำแผนที่ดินแดนดิน และแผนที่ทรัพยากรรอบหมู่บ้าน เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางกายภาพ (Physical Space) ให้เห็นสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงในภาพรวม จนได้โจทย์วิจัยร่วมกันว่า “กระบวนการเสริมสร้างชุมชนจัดการตนเอง บนฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน” เพราะที่ผ่านมาชุมชนยังไม่สามารถจัดการคน องค์กร ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และอาชีพของชุมชนได้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องค้นหาทั่วโลกในการขับเคลื่อนการทำงาน เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน

คำสำคัญ : การพัฒนาโจทย์วิจัย / ความต้องการของชุมชน

ABSTRACT

This research aimed to 1) study the needs for solutions of Samet Village Community through the developing research problem process between scholars and people of the community; 2) seek the techniques to obtain a research problem between scholars and villagers of Samet Village, Nong Teng Sub-district, Krasang District, Buriram Province; 3) develop research problem as participatory research proposal in cooperation with the Community. The research results were as follows:

In the first forum of developing research problems ‘To Think To Talk’ to find out the research points, the research team used conversation and knowledge sharing as means by asking what goodness the community has through mind map writing which was the drawing of opinion-related diagram. Each problem was subdivided to make the community understand the relation of each issue. It was found that there were various professional groups that come from different jobs in Samet Village after the rice season: making flowerpot group, producing fertilizer group, feeding fish group, feeding frog group, and planting home-grown vegetable. When more people planted vegetable, the products were oversupply. Also, there was the problem of weed destroying the agricultural products. Consequently, many people finally

quitted their extra jobs because they lacked the knowledge in product management and weeding.

In the second forum of developing research problems ‘Talk Again, Think Again, Obtaining Research Problems’, the research team used the means of setting questions by asking about original capital and potential of the community for the revision or checking the previous information obtained from the first forum. The findings showed that Samet Village was rich in natural resources and environment. The villagers used the forest area beside the Chi River for firewood, mushroom, sweet potatoes and wild animals. However, the condition of the today forest was dramatically changing from the more encroachment.

The third forum of developing research problems ‘Revising Research problems, Seeking for a Community Mutual Benefits’, was checking the information obtained from the first and the second forum to find guidelines for cooperation and get the title of research problem from the needs of the community. The instruments used for gathering information on the clearly encroachment of natural resources and environment were making a map of the earth and a map of resources around the village for physical space analysis to see the overall situation changed. Finally, the

co-research problem ‘The Process of Promoting Self-managed Community on Community Natural Resources and Environment’ appeared because the community could not manage about man, organizations, natural resources and environment, and community’s careers in the past time. Therefore, it was necessary to seek mechanism in propelling working which emphasized on the community participation.

Key Words : Developing Research Problems, The needs of Community

บทนำ

การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (2504–2509) เป็นต้นมาเป็นการพัฒนาตามแนวคิดเศรษฐกิจกระแสหลัก ที่มุ่งเน้นความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจเป็นหลัก การผลิตทั้งทางด้านการเกษตร อุตสาหกรรม และบริการก็เน้นการมีกำไรสูงสุด ส่งผลต่อการบุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และการจ้างแรงงานราคาถูก ผลกระทบที่ตามมาจากการพัฒนาในลักษณะดังกล่าวคือ วัฒนธรรมความเป็นอยู่ของสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไป กลายเป็นสังคมบริโภคนิยม พึ่งพาเงินและพึ่งพาคนอื่น ในด้านเศรษฐกิจ ภาวะรายจ่ายสูง รายรับต่ำ หนี้สินมาก และเงินออมไม่มี ในด้านสิ่งแวดล้อม ป่าไม้ลดลง ความแปรปรวนของสภาพดินฟ้าอากาศ และเกิดมลภาวะ เป็นต้น (วันพิชิต ศรีสุข, 2549 : 1) ผลกระทบเกิดขึ้นจากสภาพปัญหาการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

เพราะกระบวนการพัฒนาของประเทศไทยเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยการขยายการเติบโตทางเศรษฐกิจ เน้นพัฒนาชุมชนเมืองมากกว่าชนบท การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศยึดหลักการสร้างความทันสมัย ตามแนวคิดพึ่งพาประเทศตะวันตกทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ที่เน้นในส่วนของโครงสร้างพื้นฐาน มุ่งเพื่อพัฒนาความสะดวกรวดสบาย “น้ำไหล ไฟสว่าง ทางดี” อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าจะมีการทำให้เศรษฐกิจเกิดการขยายตัวอย่างรวดเร็ว แต่ก็สร้างผลลัพธ์เชิงลบหลายด้าน เช่น ปัญหาเสฟติด อาชญากรรม ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหาคนขอทาน เด็กเร่ร่อน สตรีคนชรา คนพิการ คนด้อยโอกาส รวมทั้งปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ถูกนำมาใช้อย่างขาดจิตสำนึก ฝุ่นเพือย เกิดความสิ้นเปลือง สูญเสีย อดน้อยถอยลง และเสื่อมโทรมลงทุกขณะ (อุทิศ ทาหอม, 2556 : 7)

จากสภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้น มีความพยายามของหลายฝ่ายได้ค้นหาทางออกและทางแก้ไขปัญหาให้กับสังคมไทย ซึ่งหนึ่งในเครื่องมือที่จะช่วยหาทางออกของปัญหา ก็คือ กระบวนการวิจัย ซึ่งเป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีคุณภาพ มีความน่าเชื่อถือ และมีขั้นตอนกระบวนการที่ชัดเจน จึงได้ถูกนำเสนอเพื่อเป็นเครื่องมือของหน่วยงานรัฐและองค์กรการปกครอง ในการตั้งคำถามวิจัย การออกแบบ เก็บรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูลและกำหนดทางเลือกเพื่อการพัฒนาและนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของประเทศ จึงนำงานวิจัยไปพัฒนาในหลากหลายรูปแบบ หลากหลายแนวทาง และที่สำคัญงานวิจัยมีอิทธิพลเป็นอย่างมากต่อวิถีคิดในการวางแผนพัฒนาคือ แนวเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก อันเป็นแบบอย่างการพัฒนาจากตะวันตก รวม

ทั้งแนวเศรษฐศาสตร์การเมือง ที่มีเป้าหมายอยู่ที่การสร้างความยุติธรรมในสังคม แต่ผลของการทำวิจัยที่ผ่านมาประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศไม่รู้เลยว่า งานวิจัยที่นักวิชาการได้ดำเนินการ ถูกนำไปพัฒนาประเทศจริงหรือไม่ และพัฒนาในรูปแบบไหน สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า กระบวนการทำวิจัยที่ผ่านมาไม่ตอบโจทย์ชุมชนท้องถิ่นและยังขาดการมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลวิจัย เพราะประชาชนคิดว่า ถ้ามารอบไปทำให้เสร็จ กระบวนการทำงานวิจัยของนักวิชาการ อาจารย์มหาวิทยาลัยกำหนดโจทย์วิจัยมาจากส่วนบนลงล่าง และนำโจทย์วิจัยมาดำเนินการภายในชุมชน ไม่ได้เกิดจากความต้องการของเจ้าของปัญหา หรือคนในท้องถิ่นเป็นผู้มีส่วนร่วมในการกำหนดโจทย์วิจัยแก้ไขปัญหาของชุมชน และที่สำคัญไปกว่านั้น งานวิจัยส่วนใหญ่ไม่ถูกนำไปใช้ประโยชน์ หรือที่เรียกกันว่า ขึ้นหิ้ง เป็นคำกล่าวของบุคคลจำนวนมากที่ให้ความหมายในเชิงน้อยใจต่องานวิชาการที่อาจารย์ในมหาวิทยาลัยทำตามรูปแบบที่ตนได้ร่ำเรียนมาจากห้องเรียนในสาขาวิชาต่างๆ ปัญหางานวิจัยขึ้นหิ้งที่ว่านี้เป็นปัญหาที่ซับซ้อนและจะต้องใช้เวลานานพอสมควรในการสร้างนักวิจัยที่มองเห็นงานวิจัยให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย ที่ใช้พื้นที่เป็นตัวตั้งในการนำวิจัยมาพัฒนา จึงทำให้นักวิชาการตั้งคำถามว่า “ทำอย่างไรงานวิจัยจึงจะไม่ขึ้นหิ้ง?” คำถามนี้สามารถแปรกลับมาเป็นคำถามใหม่ได้ว่า “ทำอย่างไรงานวิจัยจึงจะมีประโยชน์และคนในสังคมรับทราบ ?” เพราะการวิจัยที่ผ่านมาคนทำวิจัยเป็นนักวิชาการ นักวิจัยเป็นคนทำ ซึ่งเป็นงานวิจัยแบบปัจเจก เน้นการสร้างองค์ความรู้แต่ไม่ได้มุ่งสู่การพัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมอย่างแท้จริง (อุทิศ ทาหอม, 2556 : 87) ฉะนั้นการพัฒนาโจทย์วิจัยร่วมระหว่างนักวิชาการ

กับประชาชนในท้องถิ่น จึงเป็นมิติใหม่ของงานวิจัย เพราะปัญหาอยู่ในชุมชน คำตอบที่ดีและเหมาะสมต้องอยู่ที่ชุมชน คนในชุมชนท้องถิ่นจึงต้องตั้งคำถาม และหาคำตอบด้วยตนเองให้มากขึ้น ตั้งข้อสงสัย สนทนาพูดคุย หรือจัดเวทีร่วมกันระหว่างนักวิชาการและประชาชน ค้นหาจุดร่วมที่จะได้มาซึ่งปัญหาของชุมชนที่แท้จริง พิจารณาไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล ฉะนั้นการวิเคราะห์ประเด็นปัญหาและพัฒนาเป็นโจทย์วิจัยจึงถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะถ้าหากวิเคราะห์ปัญหาไม่เข้าใจรากเหง้าอย่างแท้จริง แนวทางการแก้ไขปัญหาก็จะไม่ตรงตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ร่วมกันของนักวิชาการและชุมชน

จากเหตุผลที่ได้กล่าวมาข้างต้นผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาโจทย์วิจัยที่มาจากความต้องการของชุมชนบ้านเสม็ด ตำบลหนองเต็ง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อนำไปสู่การกำหนดโจทย์วิจัยที่เกิดจากความต้องการระหว่างชุมชนกับนักวิชาการ พร้อมทั้งแสวงหาความร่วมมือในการดำเนินโครงการวิจัยที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ในการนำมาสู่การพัฒนาต่อยอดให้เกิดผลในเชิงประจักษ์ ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้ รู้จักชุมชน รู้จักตนเอง รู้จักรากเหง้าของปัญหา รู้จักคิด วิเคราะห์ และรู้จักค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหาโดยคนในชุมชนเอง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการในการแก้ไขปัญหาของชุมชนบ้านเสม็ดผ่านกระบวนการพัฒนาโจทย์วิจัยระหว่างนักวิชาการกับคนในชุมชน
2. เพื่อค้นหาเทคนิควิธีการให้ได้มาซึ่งโจทย์วิจัยระหว่างนักวิชาการและคนในชุมชนบ้าน

เสม็ด ตำบลหนองเต็ง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์

3. เพื่อพัฒนาโจทย์วิจัยให้เป็นข้อเสนอโครงการวิจัยร่วมกับชุมชนบ้านเสม็ด อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community - Based Research: CBR) ที่ศึกษาแนวทางการพัฒนาโจทย์ที่มาจากความต้องการของชุมชนบ้านเสม็ด ตำบลหนองเต็ง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อนำมาสู่การกำหนดเป็นโจทย์วิจัยที่มาจากความต้องการของชุมชน การวิเคราะห์ปัญหา ค้นหาศักยภาพความสามารถในการจัดการตนเองของชุมชน พร้อมทั้งค้นหาอาสาสมัครนักวิจัยชุมชนที่จะเข้าร่วมในการแก้ไขปัญหาชุมชน กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ คือ กลุ่มประชาชนที่อยู่อาศัยในชุมชนบ้านเสม็ด ตำบลหนองเต็ง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 210 คน โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของหมู่บ้าน ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชน ผู้อาวุโส เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐและเอกชน และประชาชนทั่วไป เพื่อค้นหาแนวทางการแก้ไขปัญหาสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานวิจัยได้ชัดเจน และนอกจากนี้ยังใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบการเลือกแบบอาสาสมัคร (Volunteer Sampling) เก็บข้อมูลผู้ที่เข้ามาเป็นอาสาสมัครนักวิจัยชุมชน พร้อมทั้งเข้าร่วมเวทีพัฒนาโจทย์วิจัยของชุมชน วิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ การจัดเวทีวิเคราะห์ปัญหาร่วมกับชุมชน การสัมภาษณ์เจาะลึก การสนทนากลุ่ม การเดินสำรวจบริบทชุมชน การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และนำ

ข้อมูลมาทำการวิเคราะห์เบื้องต้นดำเนินการควบคู่ไปกับการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการต่างๆ ดังกล่าวแล้วในการวิเคราะห์ข้อมูลได้ใช้วิธีการจำแนกประเภทข้อมูลการเปรียบเทียบข้อมูลการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัยการอธิบายสาเหตุ การเชื่อมโยงข้อมูลและสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้รายละเอียดตรงตามวัตถุประสงค์

ผลการศึกษา

1. ลงพื้นที่พัฒนาโจทย์วิจัยครั้งที่ 1 “ชวนคิด ชวนคุย” ค้นหาประเด็นวิจัย

จากการสนทนาพูดคุยในเวทีการพัฒนาโจทย์วิจัยครั้งที่ 1 พบว่า ชุมชนบ้านเสม็ด เป็นชุมชนที่หน่วยงานภาครัฐ เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) เทศบาลตำบลหนองเต็ง เข้ามาพัฒนาในด้านต่างๆ อย่างต่อเนื่อง โดยผ่านกระบวนการศึกษาดูงานในพื้นที่ต่างๆ ที่เป็นต้นแบบ การฝึกอบรมด้านการประกอบอาชีพ และนำพันธุ์ปลา พันธุ์กบมาให้กับประชาชนในชุมชนเลี้ยงเพื่อเป็นการส่งเสริมการประกอบอาชีพภายในชุมชน จนทำให้มีประชาชนบางคนนำความรู้ที่ได้จากการไปศึกษาดูงานพื้นที่อื่น และการฝึกอบรม มาสู่การประกอบอาชีพให้ครัวเรือน และนำมาพัฒนาต่อยอดด้านอาชีพ ได้แก่ การทำกระถางต้นไม้ การทำปุ๋ย การสร้างธนาคารข้าว การทำการเกษตร การเลี้ยงปลา และเลี้ยงกบ เป็นต้น ซึ่งเป็นการประกอบอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือ ประชาชนส่วนใหญ่ซึ่งประกอบอาชีพตั้งที่กล่าวมาข้างต้นขาดความรู้ในการนำไปต่อยอดเกี่ยวกับอาชีพ จากการพูดคุยกับประชาชนที่ประกอบอาชีพต่างๆ พบว่า หลังจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) มาอบรมการประกอบ

อาชีพ พาไปศึกษาดูงานนอกสถานที่ และนำพันธุ์ปลา พันธุ์กบมาให้เลี้ยง แต่หน่วยงานดังกล่าวยังไม่ได้อสอนให้ประชาชนรู้จักการเพาะพันธุ์ปลา พันธุ์กบ และนอกจากนี้ในการเลี้ยงในแต่ละครั้งประสบปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายด้านอาหารปลา กบ ซึ่งมีต้นทุนที่สูง และเมื่อนำมาขายในท้องตลาดไม่คุ้มค่างับต้นทุนที่เสียไป จึงทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ล้มเลิกเลี้ยงปลา เลี้ยงกบ และไม่สามารถต่อยอดให้เกิดอาชีพหลักที่หลากหลายของคนชุมชนได้

เทคนิคและเครื่องมือในการพัฒนาโจทย์วิจัยครั้งที่ 1 “ชวนคิด ชวนคุย” ค้นหาประเด็นวิจัย

เทคนิคในการพัฒนาโจทย์วิจัย ได้แก่ การสนทนาพูดคุย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยตั้งคำถามว่า สิ่งดีๆ ที่มีอยู่ในชุมชน ชุมชนต้องการแก้ไขปัญหอะไร และชุมชนมีศักยภาพในด้านใดบ้าง ซึ่งเป็นประเด็นคำถามที่เน้นให้ชุมชนค้นหาคำตอบ และสะท้อนปัญหาที่ชุมชนต้องการแก้ไข

เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาโจทย์วิจัย ได้แก่ แผนที่ความคิด (Mind Map) เป็นการวาดแผนผังเชื่อมโยงความคิด และมีการแยกย่อยแต่ละสถานการณ์ปัญหา เพื่อทำให้คนในชุมชนมองเห็นการเชื่อมโยงของแต่ละประเด็น โดยการใช้การพูดคุยแบบไม่เป็นทางการเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี รับฟังปัญหาและสถานการณ์จากการทำงาน และเงื่อนไขต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการทำงาน ใช้กระบวนการพูดคุยเสริมสร้างการเรียนรู้ การทำงานแบบมีส่วนร่วมและการบูรณาการการทำงานร่วมกันของชุมชน

2. ลงพื้นที่พัฒนาโจทย์วิจัยครั้งที่ 2 “คุยซ้ำ ย้ำคิด ทิชิตใจทย์วิจัย”

จากการสนทนาพูดคุยในเวที พบว่า ชุมชนบ้านเสม็ด เป็นที่ราบลุ่มริมแม่น้ำชี ทำให้น้ำท่วม

แทบทุกปีในฤดูฝน ลักษณะรูปทรงหมู่บ้านจะยาวจากทิศตะวันตก ไปทิศตะวันออก มีป่าริมฝั่งแม่น้ำซีประมาณ 2,000 ไร่ และพื้นที่ป่าดังกล่าวมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมาก ประชาชนบ้านเสม็ดเข้าไปใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าริมแม่น้ำซี ได้แก่ หาฟืน เก็บเห็ด ชูดมันหาสัตว์ป่า เพื่อนำมาประกอบอาหารในระดับครัวเรือน นอกจากนี้ยังมีประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียงเข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าริมแม่น้ำซี แต่ในปัจจุบันสภาพแวดล้อมป่าเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมอย่างเห็นได้ชัด มีปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าริมแม่น้ำซีมากขึ้น โดยประชาชนในพื้นที่ได้เข้าไปจับจองพื้นที่เพื่อทำการเกษตร พร้อมทั้งมีการตัดไม้ทำลายป่า เช่น ตัดไม้เผาถ่าน ตัดไม้ขายให้กับชุมชนใกล้เคียงและปัญหาดังกล่าวมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น หากปล่อยให้เป็นอย่างนี้ต่อไป ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ป่าจะไม่เหลือให้ใช้ประโยชน์ในอนาคตอย่างแน่นอน และที่สำคัญมีนายทุนเข้ามาซื้อพื้นที่ต่อจากชาวบ้านที่จับจองไว้ในราคาถูก ที่ผ่านมามีเคยมียุทธศาสตร์ที่กรมป่าไม้เข้ามาตรวจสอบ แต่ไม่เกิดแนวทางในการแก้ไขปัญหาอย่างชัดเจน รวมทั้งยังมีกรมพัฒนาที่ดินประกาศเป็นพื้นที่การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) อีกด้วย เพราะหน่วยงานดังกล่าวเห็นว่าเป็นพื้นที่โล่ง ไม่มีป่าไม้ เหมาะแก่การเป็นพื้นที่การเกษตรให้กับประชาชนประกอบอาชีพทำไร่ ทำนา และนอกจากนี้ชุมชนยังได้เผชิญกับปัญหาการทิ้งขยะในพื้นที่ป่ามากยิ่งขึ้นเนื่องจากพื้นที่ป่าดังกล่าวไม่มีคนในชุมชนเข้าไปดูแลรักษา มีแต่การใช้ประโยชน์ในลักษณะแบบทำลายจากการพูดคุยกับผู้นำและชาวบ้านพบว่า ที่ผ่านมามีชุมชนบ้านเสม็ดยังไม่มีการตั้งชุมชน ไม่มีบทลงโทษในการดูแลป่าริมแม่น้ำซีอย่างชัดเจน ประกอบ

กับมีประชาชนในพื้นที่เข้าไปบุกเบิกทำเป็นพื้นที่การเกษตรและมีนายทุนเข้าไปครอบครองในพื้นที่ดังกล่าว จึงทำให้เกิดการปล่อยปะละเลยในการดูแลรักษาพื้นที่ป่าชุมชนริมแม่น้ำซี หากยังปล่อยให้เป็นอย่างนี้ปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าชุมชนจะมีเพิ่มมากขึ้นและในที่สุดจะไม่มีพื้นที่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เข้าไปใช้ประโยชน์อีกต่อไป

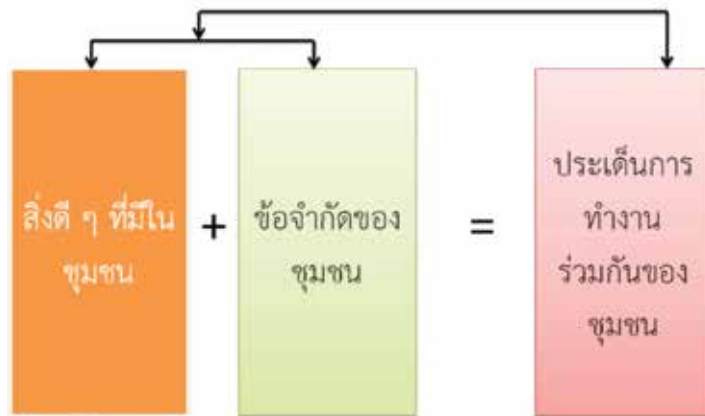
เทคนิคและเครื่องมือในการพัฒนาโจทย์วิจัยครั้งที่ 2 “คุยซ้ำ ย้ำคิด พิชิตโจทย์วิจัย”

เทคนิคในการพัฒนาโจทย์วิจัย ใช้การตั้งประเด็นคำถาม ดังต่อไปนี้

1. สิ่งดีๆ ที่มีในชุมชนมีอะไรบ้าง
2. ชุมชนมีจำกัดอะไรบ้าง ที่ต้องการให้

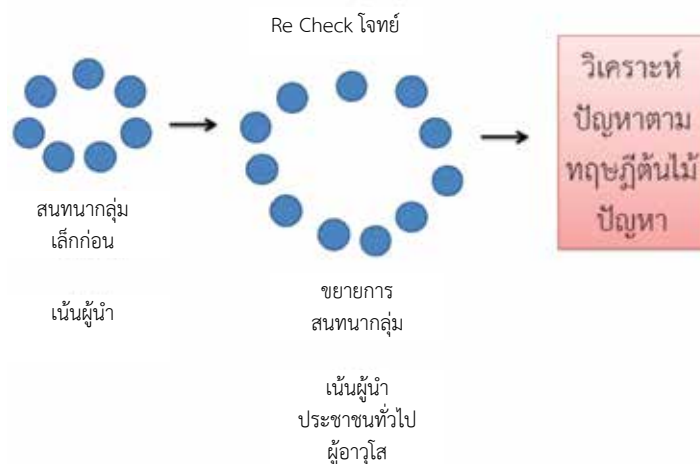
หน่วยงานองค์กรภายนอกช่วยเหลือเรื่องใด

เพราะการใช้คำถาม 2 คำถามนี้จะเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ต้องการให้ผู้เข้าร่วมเวทีตอบคำถาม เพราะ สิ่งดี ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนได้ครอบคลุมไปถึงวัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงเป็นคำถามที่ค้นหาทุนเดิมที่มีในชุมชน นอกจากนี้ยังมีคำถามว่า ชุมชนมีข้อจำกัดอะไรบ้าง ที่ไม่สามารถดำเนินการด้วยตนเองจำเป็นต้องอาศัยความรู้จากคนภายนอกเข้ามาช่วยในการสนับสนุน หรือให้คำปรึกษา ซึ่งประเด็นคำถามในการค้นหาโจทย์วิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ตั้งประเด็นในการค้นหาสิ่งดี ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน ข้อจำกัดของชุมชนมีอยู่ เพื่อค้นหาประเด็นความต้องการร่วมของชุมชน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 เทคนิควิธีการสร้างความสัมพันธ์การค้นหาโจทย์วิจัย

นอกจากนี้การพัฒนาโจทย์วิจัยครั้งที่ 2 เป็นการทบทวน หรือ ตรวจสอบข้อมูลเดิมที่ได้พูดคุยกันในการพัฒนาโจทย์ครั้งแรก ซึ่งเป็นกลุ่มคนเล็กๆ อาจยังไม่ได้ประเด็นปัญหาที่รอบด้าน หรือยังขาดผู้ที่มีส่วนได้เสียในประเด็นปัญหา นักวิจัยจำเป็นต้องนำข้อมูลในการพัฒนาโจทย์วิจัยครั้งที่ 1 มาสู่การพัฒนาโจทย์วิจัยครั้งที่ 2 ซึ่งเป็นกลุ่มผู้เข้าร่วมที่มีขนาดใหญ่กว่าเดิม เพื่อเป็นการตรวจสอบข้อมูล ประเด็นปัญหาที่มาจากความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามทฤษฎีต้นไม้ปัญหา (Problem Tree) ที่ค้นหา ปัญหา สาเหตุปัญหา และผลกระทบของปัญหา ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 เทคนิควิธีขยายกลุ่มในการค้นหาโจทย์วิจัยร่วมกับชุมชน

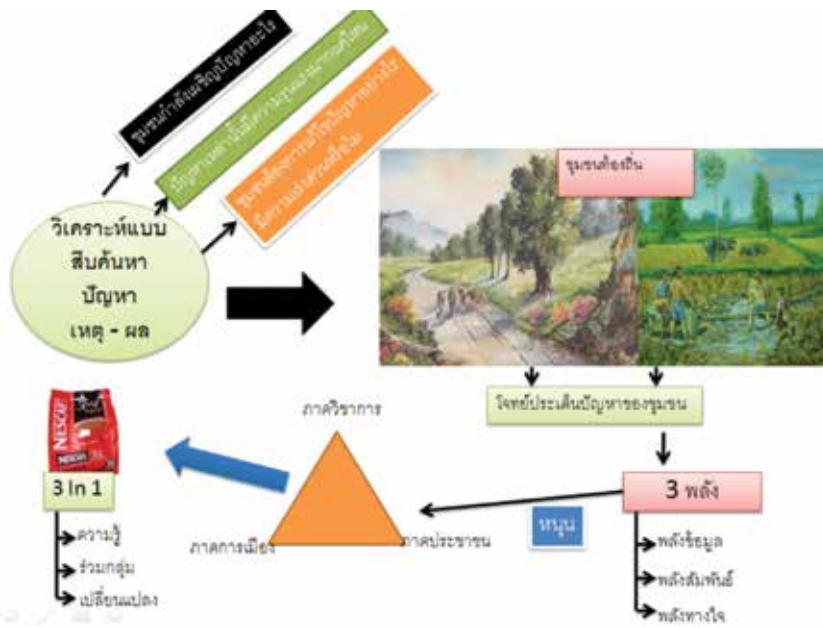
3. ลงพื้นที่พัฒนาโจทย์วิจัยครั้งที่ 3 “ทบทวนโจทย์ ค้นหาประโยชน์ร่วมของชุมชน”
 การพัฒนาโจทย์วิจัยครั้งที่ 3 เพื่อนำข้อมูลไปสู่การการเขียนข้อเสนอโครงการ (Proposal) ให้

กับแหล่งทุน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น เนื่องจากแหล่งทุนมีข้อกำหนดว่า โจทย์วิจัยต้องมาจากชุมชน ชุมชนต้องเป็นผู้ร่วมวิจัย และมีปฏิบัติการแก้ไขปัญหาด้วย ฉะนั้น การพัฒนาโจทย์วิจัยครั้งที่ 3 จึงจำเป็นต้องทบทวนข้อมูลทั้ง 2 เวทีที่ผ่านมา เพื่อค้นหาข้อสรุปร่วมกัน พร้อมทั้งขมวดประเด็นให้กลายเป็นโจทย์วิจัยร่วมกันระหว่างนักวิชาการกับชุมชน จากการสนทนาพูดคุย ทบทวนข้อมูลทั้ง 2 เวที จึงได้โจทย์วิจัยร่วมกันว่า “กระบวนการเสริมสร้างชุมชนจัดการตนเองบนฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน” เพราะที่ผ่านมาชุมชนยังไม่สามารถจัดการคน องค์กร ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และอาชีพของชุมชนได้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องค้นหากลไกการขับเคลื่อนการทำงาน เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ค้นหาศักยภาพของชุมชน และแผนการจัดการชุมชน อย่างเป็นระบบ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนริมลำน้ำชี เพื่อนำไปสู่การเชื่อมโยงเครือข่าย กับทำงานกับองค์กรภายนอกชุมชน เช่น เทศบาล ตำบลหนองเต็ง ศูนย์ประสานงานป่าไม้จังหวัดบุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ โรงเรียนบ้านเสม็ดสามัคคีราษฎร์วิทยาการ จากการพัฒนาโจทย์วิจัยในครั้งนี้ ได้มีประชาชนที่สนใจเข้าร่วมในการแก้ไขปัญหามุมชนท้องถิ่น เกิดอาสาสมัครนักวิจัยชุมชน จำนวน 10 คน เพื่อมาเป็นบุคคลหลักที่จะช่วยในการขับเคลื่อนการทำงานในระดับชุมชนต่อไป

เทคนิคและเครื่องมือในการพัฒนาโจทย์วิจัยครั้งที่ 3 “ทบทวนโจทย์ ค้นหาประโยชน์ร่วมของชุมชน”

เทคนิคการพัฒนาโจทย์วิจัย โดยใช้วิธีการวิเคราะห์แบบสืบค้นหาปัญหาเหตุ – ผลโดย

ให้คนในชุมชนท้องถิ่นร่วมสะท้อนปัญหาที่มาจากความต้องการของตนเอง พร้อมทั้งใช้เวทีระดมปัญหา เป็นการตรวจสอบข้อมูล เพื่อเป็นการถ่วงถ่วงข้อมูลให้เกิดความละเอียดและครบถ้วนยิ่งขึ้น โดยให้เกิดพลัง 3 ด้าน คือ พลังข้อมูลที่เกิดจากการสนทนาพูดคุยกันผ่านเวทีประชาคม เกิดความสัมพันธ์ความคุ้นเคยสนิทสนมระหว่างนักวิชาการกับชุมชน ที่สามารถให้ข้อมูลที่เป็นจริงของชุมชนได้อย่างเชื่อใจ และเกิดความสามัคคีของคนในชุมชนแก้ไขปัญหาร่วมกัน เกิดความรู้สึกรู้สึกเป็นเจ้าของในประเด็นปัญหา และพร้อมที่จะเข้ามาแก้ไขปัญหาร่วมกัน โดยให้เกิดความร่วมมือกันทั้ง 3 ภาคส่วน ได้แก่ 1. ภาควิชาการที่เข้ามาให้การสนับสนุนให้คำปรึกษาแนะนำการแก้ไข ปัญหาของชุมชน 2. หน่วยงานภาครัฐ เช่น เทศบาล ตำบลหนองเต็ง ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ และผลักดันให้เกิดเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายในระดับท้องถิ่นในการจัดการตนเองของชุมชนอย่างต่อเนื่อง 3. ภาคประชาชน มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา และค้นหาคำตอบในการจัดการชุมชนด้วยตนเอง ถือได้ว่าการ ทำงานจะเกิดความสำเร็จต้องอาศัยการทำงานทั้ง 3 ภาคส่วนบูรณาการให้เกิดความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน เพราะเป้าหมายสูงสุดในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น คือ คนในชุมชนต้องเกิดความรู้ในการจัดการตนเอง และสามารถขับเคลื่อนชุมชนของตนเองไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ร่วมกัน และเกิดการ ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ไม่สามารถจัดการได้โดยใครคนใดคนหนึ่ง แต่ต้องเกิดกลุ่มคนในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน และสุดท้ายชุมชนต้องเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น โดยเกิดแผนการจัดการชุมชน สิ่งที่ได้กล่าวมาทั้ง 3 ส่วนเรียกได้ว่า Three In One ที่เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงของชุมชนบ้านเสม็ดในอนาคต

ภาพที่ 3 วิธีการวิเคราะห์เชื่อมโยงประเด็นปัญหาไปสู่การปฏิบัติการในโจทย์วิจัย

4. เวิร์กช็อปข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ และลงพื้นที่เพิ่มเติมข้อมูลชุมชน

หลังจากได้มีการพัฒนาโจทย์วิจัยร่วมกับชุมชนทั้ง 3 และข้อเสนอโครงการร่วมกับชุมชน จึงนำข้อมูลให้ผู้ทรงคุณวุฒิจากทีมพี่เลี้ยง สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ได้แก่ ผศ.ดร. อมร สุวรรณนิมิตร คุณมัสยา คำแหง คุณปฎิภา หงษ์อุดร ได้ข้อเสนอแนะว่าควรที่จะเพิ่ม คำว่า ศักยภาพชุมชน ลงไปในชื่อโครงการวิจัยด้วย โดยมีความเชื่อว่า “กระบวนการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนจัดการตนเองบนฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนบ้านเสม็ด ตำบลหนองเต็ง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์” เพื่อจะทำให้เกิดข้อมูลที่ชัดเจน และเกิดความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิยังได้เสนอแนะให้ทีมวิจัยเพิ่มเติมข้อมูลด้านต่างๆ ได้แก่ ข้อมูลด้านทรัพยากร, ระบบนิเวศในพื้นที่ป่าชุมชน, อาหารในป่า พื้นที่ป่าชุมชนเหลือเท่าไร และหมู่บ้านที่เกี่ยวข้องมีการดูแลรับผิดชอบอย่างไรบ้าง ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับป่า, การนำวัฒนธรรมประเพณีมาจัดการที่เชื่อมโยงกับป่า อดีต - ปัจจุบัน มีการบุกรุกป่าชุมชนเกิดขึ้นช่วงไหน (พื้นที่เป็นป่าดั้งเดิม, ป่าปลูกขึ้นมาใหม่) คุณค่าของป่า, จิตสำนึกของคนในชุมชนเป็นอย่างไร และที่ผ่านมาเคยมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนอย่างไรบ้าง พร้อมทั้งค้นหาศักยภาพในการจัดการตนเองที่ผ่านมาเป็นอย่างไร (คน องค์กร ทรัพยากร อาชีพ) เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ในข้อเสนอโครงการวิจัยและเกิดความน่าเชื่อถือของข้อมูลยิ่งขึ้น

จากนั้นทีมวิจัยได้ลงพื้นที่ชุมชนบ้านเสม็ด โดยเปิดเวทีระดมสมองจากข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า บ้านเสม็ดได้มาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ดังกล่าวได้อาศัยป่าริมแม่น้ำชีเป็นที่ทำมาหาเลี้ยงชีพ เข้าไปใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ เช่น หาของป่า หาฟืน เก็บเห็ด เป็นต้น และมีเห็ดต่างๆ ในป่าชุมชนริมแม่น้ำชี

มากกว่า 30 ชนิด ผักในป่ามีมากกว่า 10 ชนิด ในอดีตป่าแห่งนี้มีความอุดมสมบูรณ์เป็นอย่างมาก มีทั้งเผือก กลอย มัน หากขาดป่าชุมชนริมแม่น้ำชี คนในชุมชนก็คงอยู่ไม่ได้ เพราะต้องอาศัยป่าในการเลี้ยงชีพ ในช่วงเดือนพฤษภาคม หากมีฝนตกคนในชุมชนจะพากันเข้าไปเก็บของป่าได้ตลอด เพราะอาหารในพื้นที่ป่าชุมชนริมลำน้ำชีมีความอุดมสมบูรณ์ เจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว และในปัจจุบันประชาชนที่เข้ามาใช้ประโยชน์ไม่ใช่เพียงชุมชนบ้านเสม็ดเพียงหมู่บ้านเดียว แต่ยังมีประชาชนจากพื้นที่อื่นเข้ามาใช้ประโยชน์ด้วย ในอดีตป่าชุมชนริมลำน้ำชี มีสัตว์ป่าขนาดใหญ่อาศัยอยู่ได้แก่ เสือ กระต่าย ไก่ป่า ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์มาก หลังจากมีการบุกรุกพื้นที่ป่าชุมชนเพิ่มมากขึ้น แหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์เริ่มหมดไป ทำให้สัตว์ป่าที่เคยมีก็เริ่มสูญหายไปจนหมดสิ้น ในช่วงปี พ.ศ 2528 ผู้นำชุมชนประกาศให้มีการจับจองพื้นที่ในบริเวณป่าได้ ชาวบ้านก็มีการบุกรุกป่าเพื่อจับจองพื้นที่ทำการเกษตร ในอดีตป่าชุมชนริมลำน้ำชีมีทั้งหมด 2,000 ไร่ ปัจจุบันเหลือเพียง 350 ไร่ เนื่องจากคนในชุมชนบุกรุกอย่างต่อเนื่อง เมื่อเข้าไปจับจองพื้นที่ บางคนขายพื้นที่ให้กับนายทุนอีกทอดหนึ่ง

เทคนิคและเครื่องมือในการลงพื้นที่เพิ่มเติมข้อมูลชุมชน

การใช้เครื่องมือในการวิเคราะห์การบุกรุกทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนบ้านเสม็ด โดยการใช้แผนที่เดินดิน เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางกายภาพ (Physical Space) ด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนและสิ่งต่างๆ ที่พบเห็นลงบนบันทึก เพื่อเป็นการทำความเข้าใจเบื้องต้นร่วมกันของคนในชุมชน ซึ่งประโยชน์ของแผนที่เดินดินทำให้มองเห็นภาพรวมของชุมชนได้ครบถ้วน ได้

ข้อมูลมากและละเอียดในระยะเวลาสั้น ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือมากกว่าเพราะได้จากการสังเกตด้วยตนเอง และนำไปสู่ความเข้าใจในมิติอื่นๆ ตามมา เช่น พื้นที่ตั้งของหมู่บ้าน และพื้นที่ทรัพยากรของชุมชน เป็นต้น

จากนั้นทีมวิจัยนำข้อมูลจากการจัดเวทีร่วมกับชุมชนนำมาเขียนข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อรับทุนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ข้อเสนอโครงการวิจัยร่วมกับชุมชนบ้านเสม็ด (Proposal)

ชื่อโครงการวิจัย กระบวนการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนจัดการตนเองบนฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนบ้านเสม็ด ตำบลหนองเต็ง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์

คำถามวิจัยหลัก

กระบวนการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนจัดการตนเองบนฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนบ้านเสม็ด ที่เหมาะสมควรเป็นอย่างไร

คำถามวิจัยรอง

1. บริบทชุมชน การตั้งถิ่นฐานและพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงของชุมชน ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันเป็นอย่างไร

2. การเปลี่ยนแปลงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนที่ผ่านมาเป็นอย่างไร

3. ปัญหาและสาเหตุในการจัดการตนเองที่ผ่านมาเป็นอย่างไร

4. คุณค่าและวิถีชีวิตของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านเสม็ด ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันเป็นอย่างไร จะมี

กระบวนการจัดการให้เกิดความเหมาะสมได้อย่างไร

5. การเสริมสร้างศักยภาพในการจัดการตนเองที่มีความเหมาะสมบนฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนบ้านเสม็ดที่เหมาะสมควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัญหาการจัดการตนเองบนฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนบ้านเสม็ด ตำบลหนองเต็ง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์

2. เพื่อวิเคราะห์สาเหตุแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพในการจัดการตนเองบนฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนบ้านเสม็ด ตำบลหนองเต็ง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์

3. เพื่อพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพในการจัดการตนเองบนฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนบ้านเสม็ด ตำบลหนองเต็ง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์

อภิปรายผลการศึกษา

ผลจากการศึกษาแนวทางการพัฒนาโจทย์ที่มาจากความต้องการของชุมชนบ้านเสม็ด ตำบลหนองเต็ง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาโจทย์วิจัยที่มาจากความต้องการของชุมชนจะทำให้คนในชุมชนตระหนักในปัญหาที่เกิดขึ้นและมีผลกระทบต่อชุมชน ที่สำคัญรู้ถึงความจำเป็นเจ้าของที่ต้องการค้นหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาของตนเอง และที่สำคัญการค้นหาความต้องการของชุมชน นักวิจัย จำเป็นต้องทำความเข้าใจเบื้องต้น 2 ประการ ได้แก่ 1. ความรู้ความเข้าใจในสถานการณ์ปัญหาของชุมชนที่เกิดขึ้น ว่า

ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจขนาดไหน และที่ผ่านมามีการแก้ไขปัญหาในระดับไหนบ้าง เพื่อวางแผนการตรงตามเป้าหมาย 2. ความรู้ความเข้าใจในทุนชุมชน ทุนทางกายภาพที่แสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระดับชุมชน หรือทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการเชื่อมโยงและความสัมพันธ์ของผู้คนในพื้นที่ หลังจากทีนักวิจัยได้ทำความเข้าใจในระดับเบื้องต้นแล้ว สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การพัฒนาโจทย์วิจัยที่มาจากความต้องการของชุมชน นักวิจัยจำเป็นต้องคำนึงหลักความจำเป็นพื้นฐานของมนุษย์ แนวคิดทฤษฎีของ Maslow ได้กล่าวว่ามีมนุษย์มีความต้องการและความต้องการนี้จะมีอยู่ตลอดเวลาและไม่สิ้นสุด ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้ว จะไม่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรมอีกต่อไป และความต้องการของมนุษย์จะมีลักษณะเป็นไปตามลำดับขั้น จากระดับพื้นฐานไประดับที่สูงขึ้น ซึ่งลำดับขั้นตอนของความต้องการของมนุษย์จากผลการศึกษาของมาสโลว์นี้มี 5 ขั้นคือ 1. ความต้องการทางด้านร่างกาย 2. ความต้องการทางด้านความปลอดภัย 3. ความต้องการทางด้านสังคม 4. ความต้องการทางด้านได้รับการยกย่องนับถือ 5. ความต้องการความหวังในชีวิต เป็นความต้องการระดับสูงสุด จากผลการดำเนินโครงการวิจัย พบว่า การใช้เครื่องมือในการพัฒนาโจทย์วิจัยที่มาจากความต้องการของชุมชน นักวิจัยจำเป็นต้องมีเทคนิคเครื่องมือที่เหมาะสม เช่น การจัดเวทีพัฒนาโจทย์วิจัยจากครั้งที่ 1 ใช้การสนทนาพูดคุย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยตั้งคำถามว่า สิ่งดี ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน ชุมชนต้องการแก้ไขปัญหาอะไร และชุมชนมีศักยภาพในด้านใดบ้าง ซึ่งเป็นประเด็นคำถามที่เน้นให้ชุมชนค้นหาคำตอบ และ

สะท้อนปัญหาที่ชุมชนต้องการแก้ไข การใช้แผนที่ความคิด (Mind Map) เป็นการวาดแผนผังเชื่อมโยงความคิด และมีการแยกย่อยแต่ละสถานการณ์ปัญหา เพื่อทำให้คนในชุมชนมองเห็นการเชื่อมโยงของแต่ละประเด็น ใช้การพูดคุยแบบไม่เป็นทางการเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี รับฟังสถานการณ์ปัญหาจากการทำงานและเงื่อนไขต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการที่ผ่านมาของชุมชน จากการเวทีพัฒนาโจทย์วิจัย ครั้งที่ 1 ครั้งที่ 2 เป็นค้นหาแนวทางการสร้างความร่วมมือ และโจทย์วิจัยที่มาจากความต้องการของชุมชน และการพัฒนาโจทย์วิจัยครั้งที่ 3 เป็นการหาข้อสรุปที่จะดำเนินโครงการร่วมกัน พร้อมทั้งค้นหาแนวทางการขับเคลื่อนการทำงานให้บรรลุผลสำเร็จ ผ่านกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพราะกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจะให้ความสำคัญกับการได้มาซึ่งโจทย์วิจัยร่วมกับชุมชน ฐานคิดของงานวิจัยประเภทนี้มีวิธีคิด เป็นหลักการกำกับไว้อย่างน้อย 4 ประการด้วยกันคือ 1. โจทย์วิจัยต้องมาจากปัญหาความต้องการของชุมชน 2. โจทย์วิจัยนั้นต้องมีความเป็นไปได้ที่จะประสบผลสำเร็จ 3. โจทย์วิจัยต้องยกระดับทักษะการแก้ปัญหาของชาวบ้านผ่านการศึกษาค้นคว้าข้อมูล (ไม่ใช่การปฏิบัติการโดยไม่ค้นหาข้อมูลก่อน) 4. ทุกคนที่เข้าร่วมมีความเข้าใจต่อโจทย์วิจัยอย่างชัดเจน เมื่อมีหลักการกำกับงานวิจัยท้องถิ่นเป็นรูปแบบนี้ เป็นไปไม่ได้เลยที่โจทย์วิจัยจะได้มาจากการศึกษาค้นคว้าทบทวนเอกสารเพียงอย่างเดียว ดังนั้นนักวิจัยที่เป็นนักวิชาการต้องเปิดตัวเอง เดินออกจากห้องแล้วเปิดตาเปิดใจเข้าไปหาชุมชนเท่านั้นจึงได้โจทย์วิจัยที่กำกับด้วยหลักการสำคัญ 4 ข้อข้างต้น เมื่อเข้าไปสู่ชุมชนแล้ว ทำอย่างไรจึงจะได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์กลับมา สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุดชีวี ชมงานดี และ

คณะ (2553) ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางที่เหมาะสมในการลดหมอกควันตำบลขุนยวมโดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่าการศึกษาและวิจัยเป็นการศึกษาโดยชาวบ้านเป็นหลักในการสืบหาและวิเคราะห์ข้อมูลของชุมชน ดังนั้นจึงเป็นงานวิจัยที่มีได้เน้นชุดความรู้มากกว่ากระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนเพื่อวางแนวทางในการดำเนินการแก้ไขปัญหามอกควันและไฟป่าต่อไปภายในอนาคต กระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญคือ ค้นหาชุดความรู้ที่มีอยู่ทั้งภายในชุมชนและนอกชุมชนและนำความรู้มาทดลองปฏิบัติการแก้ไขปัญหตามวิถีชุมชน เพราะเนื่องจากว่า การทดลองปฏิบัติการในงานวิจัยจำเป็นต้องคำนึงถึงความเหมาะสมตามศักยภาพของพื้นที่ในการดำเนินการด้วยตนเอง เพราะในบางเรื่องชุมชนไม่สามารถจัดการด้วยตนเองได้ด้วยตนเอง จำเป็นต้องอาศัยความรู้ของนักวิชาการในแต่ละด้านเข้ามาให้ความช่วยเหลือชุมชน

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. การทำงานวิจัยที่จะตอบโจทย์ชุมชนท้องถิ่นนั้น นักวิชาการจำเป็นต้องคำนึงถึงความต้องการที่มาจากชุมชน
2. การพัฒนางานวิจัยนักวิชาการจำเป็นต้องค้นหาศักยภาพของคนในชุมชน เพื่อเป็นแนวทางการในการขับเคลื่อนงานวิจัยให้เกิดการนำความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนมาสู่การแก้ไขปัญหาด้วยคนในชุมชนเอง

ข้อเสนอแนะเชิงพัฒนา

1. นักวิชาการควรให้ความสำคัญกับการค้นหาความต้องการของชุมชน เพื่อที่จะได้นำงานวิจัยมาสู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

2. การบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยควรให้ความสำคัญกับการค้นหาปัญหาในระดับท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การพัฒนา และต่อยอดให้เกิดความยั่งยืนในระดับพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

กชกร ชินะวงศ์. (2548). งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น สื่อความหมายผ่านฐานคิดและประสบการณ์.

กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค.

กนกพร สุขสาย และคณะ. (2554). การพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่นบนฐาน

การมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี ระยะที่ 1 พ.ศ. 2554. กรุงเทพฯ :

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

สุดชีวี ชมงานดี และคณะ. (2553). การศึกษาแนวทางที่เหมาะสมในการลดหมอกควันตำบลขุนยวม

โดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.),

อุทิศ ทาหอม. (2556). เอกสารประกอบการสอนรายวิชาการพัฒนาแบบยั่งยืน. คณะมนุษยศาสตร์และ

สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

การพัฒนากลยุทธ์การสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ในโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

The development of motivation strategy for performance of the
private school teachers in the Northeast

ธนา ดุจเพ็ญ¹ / โกวิท วชิรินทรางกูร² / กระพัน ศรีงาน³

Thana Dujpen / Kovit Vajarintarangoon / Krapan Sringan

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนเอกชนและ 2) พัฒนากลยุทธ์การสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ครูโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน 20 จังหวัด ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 400 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองแผนกลยุทธ์ ได้แก่ ผู้บริหารและครูในโรงเรียนเอกชนจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 64 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสอบถามชนิดปลายเปิด การดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 4 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ระยะที่ 2 การสร้างแผนกลยุทธ์ ระยะที่ 3 การทดลองแผนกลยุทธ์ในโรงเรียนเอกชน ระยะที่ 4 การเสนอแผนกลยุทธ์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. องค์ประกอบการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนเอกชนประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านสถานที่ 2) ด้านผลตอบแทน 3) ด้านความต้องการความสำเร็จ 4) ด้านความสัมพันธ์องค์กรและชุมชน 5) ด้านผู้บริหาร 6) ด้านความต้องการในตัวบุคคล 7) ด้านการบริหารงาน 8) ด้านภาระงาน

¹ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

² อาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

³ อาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

2. กลยุทธ์การสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนเอกชน ประกอบด้วย 6 กลยุทธ์ ดังนี้ 1) จัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน 2) พัฒนาระบบบริหารค่าตอบแทน 3) จัดทำมาตรฐานในการปฏิบัติงาน 4) พัฒนาศักยภาพ สมรรถนะและคุณธรรม จริยธรรมของบุคลากรครู 5) ส่งเสริมความสัมพันธ์ของบุคลากรในองค์กร 6) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

คำสำคัญ : กลยุทธ์การสร้างแรงจูงใจ, การปฏิบัติงานในโรงเรียนเอกชน, ครูโรงเรียนเอกชน, แรงจูงใจ

ABSTRACT

This research aimed 1) to study the motivation components of the performance of the private school teachers, and 2) to develop the motivation strategies for the performance of private school teachers under the Office of the Private Education Commission. The 400 public school teachers from 20 provinces in the Northeast under the Office of the Private Education Commission were used for the strategies investigation. In additions, 64 administrators and teachers in private schools in Buriram province were used for strategies implementation. The research instruments were 5-point rating scale and open-ended questionnaires. The research was carried out in four stages i.e. stage 1) study documents and related research papers, stage 2) creating a strategic

plan, stage 3) experimenting strategy in private school, stage 4) proposing the strategy. The data were analyzed by descriptive statistics such as percentage, mean, and standard deviation. The research findings were shown as follows :

1. The motivation components of the operation of the private school teachers consisted of 8 components: 1) place, 2) compensation, 3) need for success, 4) relationship between organizations and communities, 5) administrator, 6) needs of individual, 7) administration, and 8) working load.

2. The results derived from the opinions of experts showed that the motivation strategies for performance of the private school teachers included 6 strategies : 1) the suitable environment for performance, 2) the development of compensation administration system, 3) the standard of performance, 4) the development of capability competency and morality of teachers, 5) the promotion of the relationships of people in the organizations, and 6) the promotion in participation in the development of education quality.

Key Words : Motivation strategy for operation, the operation the private school, Private school teachers, Motivation.

บทนำ

ในปัจจุบันโรงเรียนเอกชน ถึงแม้จะเป็นที่ยอมรับของสังคมในหลายๆ ด้าน แต่ก็ยังประสบปัญหาไม่ว่าจะเป็น ด้านนโยบายการรับนักเรียน การศึกษาขั้นพื้นฐานของภาครัฐเนื่องจากรัฐไม่มีการกำหนดสัดส่วนการรับนักเรียนระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนไว้อย่างชัดเจน ด้านกฎระเบียบต่าง ๆ มีจำนวนมากจึงเป็นข้อจำกัดที่ทำให้โรงเรียนไม่สามารถพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพและไม่สามารถปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์ รวมทั้ง การเปลี่ยนแปลงผู้บริหารระดับสูง ทำให้ขาดการผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง แก้ไข กฎระเบียบต่าง ๆ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมปัจจุบัน เช่น ข้อจำกัดของการจัดตั้งโรงเรียนสองภาษา และกฎระเบียบเกี่ยวกับครูผู้สอนชาวต่างชาติ เป็นต้น ซึ่งมีข้อกำหนดจากกฎระเบียบของทางราชการหลายประการที่ยังมีได้มี อีกทั้งสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนซึ่งสังกัดสำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ยังขาดบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน จึงทำให้เกิดปัญหาเชิงนโยบายและความสับสนต่อการปฏิบัติของโรงเรียนเอกชนด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐได้รับการสนับสนุนไม่เพียงพอเนื่องจากรัฐมีงบประมาณจำกัดจึงไม่สามารถพัฒนาครูและบุคลากรในโรงเรียนได้อย่างทั่วถึงและทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการและเทคโนโลยี (ธีระ รุญเจริญ, 2550 : 34)

โรงเรียนจึงจำเป็นต้องช่วยตัวเองมากขึ้น ด้านบุคลากรครูโรงเรียนเอกชนส่วนหนึ่งได้รับเงินเดือนไม่เต็มตามวุฒิ และไม่มีบัญชีเงินเดือนที่แสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าในอาชีพ จึงเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้ครูเข้า - ออกบ่อย และมีการลาออกในช่วงระหว่างปีการศึกษา ประกอบกับนโยบายภาครัฐที่มีการสอบบรรจุเพื่อคัดเลือกบุคลากรครูเข้าสู่ระบบ

ราชการ ส่งผลให้ครูโรงเรียนเอกชนสมัครเข้าสอบแข่งขันเพื่อบรรจุเข้ารับราชการทำให้เกิดปัญหาการขาดครู โรงเรียนเอกชนจึงต้องรับสมัครบุคลากรครูเพื่อทดแทนไม่ให้ส่งผลกระทบต่อผู้เรียน อีกทั้งครูยังเห็นว่า การรับราชการมีความมั่นคงมากกว่าการเป็นครูโรงเรียนเอกชน อันแสดงให้เห็นถึงความไม่เสมอภาคในการจัดการศึกษาระหว่างภาครัฐและเอกชนอย่างชัดเจน และการขึ้นอัตราเงินเดือนของข้าราชการแต่ละครั้งสร้างช่องว่างระหว่างเงินเดือนของครูโรงเรียนเอกชน ทำให้ครูขาดแรงจูงใจในการทำงานเป็นอย่างมาก และหากมองในด้านการแข่งขัน การที่ประเทศไทยจะก้าวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (Asean Economic Community) หน่วยงานอื่นและองค์กรเอกชนต่างประเทศสามารถเข้ามาจัดการศึกษาหรือเปิดธุรกิจการศึกษาและวิชาชีพต่างๆ ได้อย่างเสรีทำให้เกิดการแข่งขันทางการจัดการศึกษาระหว่างเอกชนด้วยกัน ดังนั้นโรงเรียนเอกชนต้องมีการพัฒนาประสิทธิภาพของโรงเรียนให้สามารถแข่งขันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ (อภิสิทธิ์ กฤษเจริญ, 2551 : 56)

ประสิทธิภาพของโรงเรียนขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการบริหารจัดการอาคารสถานที่ แบบการเรียนการสอน สื่อการสอน วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ แต่ที่สำคัญที่สุดก็คือบุคลากร ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารหรือครูผู้สอนล้วนมีอิทธิพลที่สำคัญต่อคุณภาพของนักเรียนทั้งสิ้น เนื่องจากบุคลากรเหล่านี้เป็นกุญแจสำคัญในการดำเนินงานทุกอย่างภายในโรงเรียน เพื่อให้โรงเรียนทำหน้าที่ได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ ดังนั้นสิ่งสำคัญที่สุดที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก คือ การพัฒนาบุคลากร พยายามกระตุ้น สร้างแรงจูงใจ ความผูกพัน ความ

ตระหนักในหน้าที่ และความสำคัญของอาชีพแก่บุคลากรผลักดันให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถและมีการพัฒนาการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาของชาติ เนื่องจากครูเป็นบุคลากรที่สำคัญจึงต้องได้รับความเอาใจใส่เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ การสอนมีคุณภาพสูงสุด และการที่ครูจะปฏิบัติงานได้ผลดีมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับขวัญและกำลังใจของครูที่ส่งผลต่อทัศนคติที่ดีในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนการสอนในโรงเรียน อาจกล่าวได้ว่า การสร้างแรงจูงใจให้ครูมีความทุ่มเทในการปฏิบัติงานเป็นวิธีสร้างความสำเร็จของการเรียนการสอนนั่นเอง (ปิ่นรส มาลาภกุล ณ อยุธยา, 2551 : 1)

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ศึกษากลยุทธ์การสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนเอกชน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารทรัพยากรบุคคลของโรงเรียนเอกชนให้สามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ได้บรรลุเป้าประสงค์การปฏิบัติงานใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณภาพในการปฏิบัติงานของครู ด้านคุณธรรม จริยธรรม และด้านการปฏิบัติงาน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน
2. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูของสถานศึกษาเอกชนชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ

ส่งเสริมการศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 400 คน โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) กำหนดจำนวนของกลุ่มตัวอย่างของแต่ละโรงเรียนตามสัดส่วนของประชากรโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยการจับสลากเลือกโรงเรียนและกำหนดจำนวนของกลุ่มตัวอย่างของแต่ละโรงเรียนโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้จำนวนครูจังหวัดละ 20 คน จำนวน 5 โรงเรียน โรงเรียนละ 4 คนและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ทดลองกลยุทธ์ คือ คณะกรรมการบริหารโรงเรียนและครูโรงเรียนอนุบาลธรีรา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ประกอบไปด้วย ผู้รับใบอนุญาต ผู้จัดการ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ รวมจำนวน 8 คน ครูโรงเรียนอนุบาลธรีรา จำนวน 56 คน รวมทั้งสิ้น 64 คน ได้มาโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง

2. เนื้อหาในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

- 2.1 องค์ประกอบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ประกอบด้วย 1) ด้านสถานที่ 2) ด้านผลตอบแทน 3) ด้านความต้องการความสำเร็จ 4) ด้านความสัมพันธ์องค์กรและชุมชน 5) ด้านผู้บริหาร 6) ด้านความต้องการในตัวบุคคล 7) ด้านการบริหารงาน และ 8) ด้านภาระงาน

2.2 การจัดทำแผนกลยุทธ์การสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนเอกชน

3. ตัวแปร มีดังนี้

- 3.1 ตัวแปรอิสระได้แก่องค์ประกอบการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนเอกชน

3.2 ตัวแปรตามได้แก่การปฏิบัติงาน

ของครู 3 ด้าน คือ ด้านคุณภาพในการปฏิบัติงานของครู ด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพและด้านการปฏิบัติงานของครู

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีแรงจูงใจจาก เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้องค์ประกอบที่ส่งผลต่อการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานและนำองค์ประกอบมากำหนดเป็นประเด็นในแบบสอบถามองค์ประกอบการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานและแบบประเมินการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนเอกชนเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1.1 ความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถามองค์ประกอบการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนเอกชน โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับพฤติกรรมชีวิตด้านการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน (IOC) และแบบประเมินสภาพการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนเอกชน โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับพฤติกรรมชีวิตด้านสภาพการปฏิบัติงาน

1.2 อำนาจจำแนกรายข้อ (X) ของแบบสอบถามองค์ประกอบการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนเอกชน และแบบประเมินสภาพการปฏิบัติงานของครู ในโรงเรียนเอกชนโดยใช้สูตรสหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson)

1.3 ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามองค์

ประกอบการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนเอกชน และแบบประเมินสภาพการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนเอกชน โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค

สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานจากการสำรวจโดยใช้ค่าสถิติพื้นฐานโดยการคำนวณหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (X) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
2. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Coefficient)
3. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาจากการจัดบันทึก การสัมภาษณ์และนำข้อมูลมาสรุป

สรุปผลการวิจัย

1. องค์ประกอบการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนเอกชนประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ โดยรวมองค์ประกอบทั้ง 8 องค์ประกอบอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับความเหมาะสมมากที่สุด 3 ด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ องค์ประกอบด้านความสัมพันธ์องค์กรและชุมชน รองลงมา คือด้านการบริหารงาน และด้านผลตอบแทน ตามลำดับ และอยู่ในระดับความเหมาะสมมาก 5 ด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านความต้องการความสำเร็จ รองลงมา คือ ด้านสถานที่ทำงาน ด้านผู้บริหาร ด้านภาระงาน และด้านความต้องการในตัวบุคคลตามลำดับ

2. จากการสรุปข้อคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญพบว่า กลยุทธ์การสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนเอกชนประกอบด้วย 6 กลยุทธ์

ดังนี้ กลยุทธ์ที่ 1 จัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงานกลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาระบบบริหารค่าตอบแทนกลยุทธ์ที่ 3 จัดทำมาตรฐานในการปฏิบัติงานกลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาศักยภาพ สมรรถนะ และคุณธรรม จริยธรรมของบุคลากรครู กลยุทธ์ที่ 5 ส่งเสริมความสัมพันธ์ของบุคลากรในองค์กรกลยุทธ์ที่ 6 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยผู้เชี่ยวชาญให้ข้อคิดเห็นสอดคล้องกัน

ใน 2 กลยุทธ์ คือ กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาระบบบริหารค่าตอบแทนและกลยุทธ์ที่ 5 ส่งเสริมความสัมพันธ์ของบุคลากรในองค์กรและผู้เชี่ยวชาญให้ข้อคิดเห็นตรงกัน 4 กลยุทธ์ คือ กลยุทธ์ที่ 1 จัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงานกลยุทธ์ที่ 3 จัดทำมาตรฐานในการปฏิบัติงานกลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาศักยภาพ สมรรถนะ และ คุณธรรม จริยธรรมของบุคลากรครูกลยุทธ์ที่ 6 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

1. องค์กรประกอบการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนเอกชนประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ โดยรวมองค์ประกอบทั้ง 8 องค์ประกอบอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับความเหมาะสมมากที่สุด 3 ด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ องค์ประกอบด้านความสัมพันธ์องค์กรและชุมชน รองลงมา คือ ด้านการบริหารงาน และด้านผลตอบแทน ตามลำดับ และอยู่ในระดับความเหมาะสมมาก 5 ด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความต้องการความสำเร็จ รองลงมา คือ ด้านสถานที่ทำงาน ด้านผู้บริหาร ด้านภาระงาน และด้านความต้องการในตัวบุคคล ตามลำดับซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ เบ็กซ์ลีย์

(Bexley, 2005 : 1898 - A.) ได้เสนอว่า นโยบายการบริหารงานในองค์กร การบริหารจัดการ การควบคุมดูแล ต่างเป็นองค์ประกอบที่ส่งผลสำคัญต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูองค์ประกอบรองลงมา คือด้านผลตอบแทน ซึ่งส่งผลสำคัญต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูและผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับแอคคินตอย (Akintoy, 2003 : 1) ยืนยันว่าเงินยังคงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด โดยเทย์เลอร์ (Taylor, 1911 : 1) สนับสนุนแนวคิดที่ว่าเงินเป็นองค์ประกอบจูงใจบุคลากรในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของเรเจอร์และสแตง (Reiger and Stang, 2006 : 2343-A) ที่ศึกษาเรื่ององค์ประกอบที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู พบว่าความพึงพอใจของครูเกิดจากความต้องการของบุคคลที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านสภาพแวดล้อมในที่ทำงาน ความต้องการความยุติธรรม ความต้องการการยอมรับและสนับสนุนจากผู้บริหารและงานวิจัยของเกียคอมเมตติ (Giacometti, 2005 : 433-A.) ศึกษาตัวแปรที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในงานและการรักษาสภาพการจ้างงานของครู พบว่า องค์ประกอบที่จะทำให้ครูลาออกหรือเลือกที่จะทำงานต่อ คือ องค์ประกอบด้านอารมณ์ความรู้สึกของครูว่าตนเองมีความสุข มีคุณค่า ระบบการจ้างงาน ค่าจ้างและสวัสดิการที่ยุติธรรมและการปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมองค์การ ส่วนในด้านสถานที่ทำงาน งานวิจัยของฮอลลิฟิลด์ (Hollifield, 2005 : 19233-A) พบว่าลักษณะของโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพได้แก่ สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและมีระเบียบ ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและครอบครัวโดยแรมเลล (Ramlall, 2002 : 1) ได้เสนอว่าในขณะที่เงินเดือนค่าตอบแทนของครูมีความสำคัญ แต่ไม่ได้สำคัญที่สุด สิ่งที่สำคัญที่สุด

สำหรับครูคือสภาพที่ทำงานและลักษณะงาน ที่จะทำให้ครูตัดสินใจที่จะทำงานต่อไปกับโรงเรียนนั้นๆ โดยออซการ์ (Ozcan, 2006 : 1) ศึกษาปัจจัยที่ช่วยพัฒนาการปฏิบัติงานของครู พบว่า การเพิ่มโอกาสในการรับรางวัลหรือสิ่งจูงใจต่างๆ ส่งผลให้ครูมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานมากขึ้น นอกจากนี้การมอบรางวัลเปรียบเสมือนการได้รับการยกย่องจากองค์กรและชุมชนจะส่งผลให้ครูปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณภาพสอดคล้องจากข้อค้นพบของ แมนคูโซ่ (Mancuso, 2006 : 1) เสนอว่าแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูขึ้นอยู่กับความรู้สึกศรัทธาในวิชาชีพว่า เป็นประโยชน์ต่อนักเรียนและชุมชน เกิดประโยชน์ต่อสังคมสังคมได้รับการยอมรับนับถือจากชุมชน

2. กลยุทธ์การสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนเอกชนประกอบด้วย กลยุทธ์ที่ 1 จัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาระบบบริหารค่าตอบแทนกลยุทธ์ที่ 3 จัดทำมาตรฐานในการปฏิบัติงานกลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาศักยภาพ สมรรถนะ และ คุณธรรม จริยธรรมของบุคลากรครู กลยุทธ์ที่ 5 ส่งเสริมความสัมพันธ์ของบุคลากรในองค์กรกลยุทธ์ที่ 6 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ผลการทดลองใช้แผนกลยุทธ์ ทดลองใช้กับบุคลากรครูในโรงเรียนเอกชนที่ใช้ทดลองประกอบด้วยครูจำนวน 56 คน และจากการสัมภาษณ์คณะกรรมการบริหารโรงเรียนจำนวน 8 คน พบว่า ระดับการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนเอกชน เมื่อเปรียบเทียบ ก่อนการนำกลยุทธ์ไปทดลองใช้ในโรงเรียน และหลังจากการนำกลยุทธ์ไปทดลองใช้ในโรงเรียน ระดับการปฏิบัติงานของครูสูงขึ้นในทุกด้าน โดยรวมแล้วระดับการปฏิบัติงานของครูอยู่ในระดับมาก

ที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยวิธีประเมินผลระดับการปฏิบัติงานของครู พบว่า

ด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพมีค่าสูงที่สุด จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการบริหารโรงเรียน พบว่าพฤติกรรมของครูในภาพรวมมีความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารได้เป็นอย่างดี มีความสามัคคีในการทำงานและช่วยเหลือซึ่งกันและกันมากขึ้น จากการสังเกตการณ์จัดกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนได้จัดขึ้น เช่นกิจกรรมวันสำคัญของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นต้น สังเกตเห็นว่าบุคลากรครูในโรงเรียนสามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ๆ ได้รับมอบหมายและช่วยเหลือกันเป็นอย่างดี มีการแสดงออกถึงความสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน มีจิตสาธารณะ เข้าร่วมกิจกรรมที่ทางโรงเรียนได้จัดขึ้นอย่างพร้อมเพรียงกัน จากการที่ผู้บริหารได้ร่วมพูดคุยกับผู้ปกครองพบว่าครูปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อนักเรียนและสังคมได้ โดยทางโรงเรียนได้ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม โดยจัดให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรม ให้บุคลากรได้มีความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนครู มีการส่งเสริมครูที่ประพฤติตนดี ประเมินจากการลงคะแนนจากเพื่อนครู ให้ได้รับรางวัล ผู้บริหารจัดให้มีการพัฒนาความรู้โดยการจัดให้มีการศึกษาดูงาน ส่งบุคลากรเข้าร่วมอบรมกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะและพัฒนาความรู้ความสามารถเพื่อให้ครูได้มีความรู้สึกว่าตนมีความสามารถ มีทักษะเพียงพอกับการทำงานและสามารถทำงานได้บรรลุวัตถุประสงค์ เป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับการประเมินผลการปฏิบัติงานในด้านคุณภาพในการปฏิบัติงานของครูที่อยู่ในระดับปฏิบัติมากที่สุด

ด้านการปฏิบัติงานของครู จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการบริหารโรงเรียน พบว่า ครูมีความพร้อมและมีความสามารถในการจัดการสอนได้เป็นอย่างดี มีความใส่ใจในนักเรียนมากขึ้น สังเกตจากการบันทึกหลังการสอน แสดงให้เห็นว่าครูให้ความสำคัญกับนักเรียน มีการสังเกตผู้เรียนเป็นรายบุคคลและนำผลจากการบันทึกไปศึกษาเป็นงานวิจัยในชั้นเรียนจากการจัดประชุมระดมความคิดเห็นพัฒนาโครงการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนระดับชั้นประถมตอนต้น ในภาพรวมครูทุกคนมีส่วนร่วมเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียน พัฒนาวิธีการแก้ไขปัญหาผู้เรียนเป็นรายบุคคล แสดงให้เห็นถึงความพึงพอใจในการที่จะมีส่วนร่วมกับทางโรงเรียน แสดงถึงความภาคภูมิใจที่ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูได้แสดงความคิดเห็น รู้สึกถึงการเป็นส่วนหนึ่งกับองค์กร และครูยังส่งเสริมวินัยและคุณลักษณะที่ดีแก่ผู้เรียนอยู่เสมอ สังเกตได้จากการจัดกิจกรรมหน้าเสาธง โครงการนิเทศติดตามในชั้นเรียน และครูมีการแนะนำและแลกเปลี่ยนข้อมูลพฤติกรรมนักเรียนระหว่างครูกับผู้ปกครอง เป็นผลมาจากผู้บริหารโรงเรียนได้จัดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมพัฒนาแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารให้ครูได้มีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานการศึกษา รับฟังข้อคิดเห็นและผู้บริหารมีการติดตามผลการปฏิบัติงานอยู่เสมอ ทำให้ครูรู้สึกถึงความใกล้ชิดและมีส่วนร่วมกับผู้บริหารในการพัฒนาโรงเรียน มีการกำหนดมาตรฐานการประเมินผลการติดตามงานที่ชัดเจน ทำให้ครูเกิดความตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษากับโรงเรียน ผู้บริหารพัฒนาระบบค่าตอบแทนที่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคมในปัจจุบัน มีระบบการประเมินการทำงานอย่างเป็นธรรม ทำให้ครูรู้สึกถึง

ความก้าวหน้าในอาชีพ ผู้บริหารจัดทำโครงสร้างการบริหารที่ชัดเจนมีการมอบหมายงานและหน้าที่ ขอบข่ายภาระงานที่เหมาะสมตามความสามารถของครู ซึ่งสอดคล้องกับระดับผลการปฏิบัติงานของครูที่อยู่ในระดับการปฏิบัติมากที่สุด

ด้านคุณภาพในการปฏิบัติงาน จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการบริหารโรงเรียน พบว่าครูมีการแสดงออกและมีความสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน ให้ความใส่ใจและติดตามนักเรียนอยู่เสมอ ซึ่งเป็นผลจากการที่ผู้บริหารได้จัดให้มีการประชุมรับทราบถึงจุดเน้นของสถานศึกษาและเน้นย้ำให้บุคลากรเข้าใจในพันธกิจและจุดมุ่งหมาย บริบทของโรงเรียน ถึงความสำคัญต่อการเอาใจใส่ต่อนักเรียน ความสัมพันธ์อันดีกับผู้ปกครองและชุมชนเพื่อให้บุคคลเหล่านี้มีส่วนร่วมในการร่วมพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน และยังพบว่าครูมีความสนใจในการพัฒนาความรู้ของตนเองจากการที่ครูขอเข้าร่วมการอบรมจากหน่วยงานภายนอกและสนใจที่ศึกษาต่อ เนื่องจากโรงเรียนได้ส่งเสริมและปรับโครงสร้างเงินเดือนตามคุณวุฒิทางการศึกษา ครูสามารถทำงานได้อย่างเป็นระบบมีการวางแผนการทำงาน ติดตามงานที่ได้รับมอบหมายได้เป็นอย่างดี เช่น สามารถจัดทำงานธุรการในชั้นเรียนได้ครบถ้วน มีการส่งแผนการจัดการเรียนรู้ครบ ตรงเวลา จากการตรวจสอบแผนการสอน พบว่ามีการพัฒนาสื่อการสอนและนำเทคโนโลยีมาใช้มากขึ้นเนื่องจากโรงเรียนได้พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ให้ครอบคลุมบริเวณอาคารเรียน และมีการพัฒนาห้องปฏิบัติการให้เข้าถึงระบบสารสนเทศให้มากขึ้น และจัดเตรียมวัสดุครุภัณฑ์ที่เพียงพอ โดยใช้วิธีการสำรวจจัดทำแผนการใช้วัสดุครุภัณฑ์ล่วงหน้าก่อนเปิดภาคเรียน ในบริเวณห้องพักรับรองมีระบบอินเทอร์เน็ตเพื่อให้ครู

ได้ใช้ในการสืบค้นหาข้อมูล และพัฒนาสื่อการสอนอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับระดับผลการปฏิบัติงานในด้านคุณภาพในการปฏิบัติงานของครูที่อยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. โรงเรียนควรมีการพัฒนาและปรับปรุงสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ให้มีความสะอาดเรียบร้อยสวยงามและปลอดภัย ปรับปรุงอาคารสถานที่ ตัวอาคารและบริเวณโดยรอบให้เหมาะสมกับสภาพการปฏิบัติงาน มีการจัดอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้สำนักงานให้มีความพร้อมในการปฏิบัติงาน รวมถึงเทคโนโลยีนวัตกรรมต่างๆ แก่บุคลากรอย่างพอเพียง เพื่อให้การปฏิบัติงานของบุคลากรง่ายขึ้น มีความพร้อมและสะดวกขึ้น ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ หากได้รับการดูแลจากโรงเรียนและผู้บริหาร จะทำให้บุคลากรรู้สึกพอใจกับการทำงาน มีความพอใจกับการเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยงาน

2. ในการรักษาครูในโรงเรียนเอกชน เพื่อให้ครูย้ายออกไป หรือออกไปสอบบรรจุอยู่บ่อยครั้งเนื่องจากความไม่มั่นใจในในความมั่นคงของโรงเรียน หรือภาระงานไม่เหมาะสมกับค่าตอบแทน ซึ่งจะเป็นสาเหตุของการลาออกของครูโรงเรียนเอกชน ผู้บริหารควรส่งเสริม การสร้างความพึงพอใจในอาชีพ โดยการปรับความก้าวหน้าในอาชีพ ทบทุนและพัฒนาระบบค่าตอบแทนเพื่อเทียบเคียงกับสถานศึกษาอื่นในระดับเดียวกันจัดทำโครงสร้างเงินเดือนให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐและสภาพเศรษฐกิจ สังคมในปัจจุบัน จัดทำหลักเกณฑ์ภาระงานขึ้นต่ำให้สอดคล้องกับเป้าหมายของงานประเมินผลการปฏิบัติงานจากผลสำเร็จของงานอย่างโปร่งใสเป็นธรรม

3. ผู้บริหารพยายามกำหนดภาระงานและความรับผิดชอบของครูแต่ละคนให้มีขอบข่ายที่ชัดเจน มีเป้าหมายการปฏิบัติงานที่ชัดเจนที่ทำให้ประสบความสำเร็จได้ จัดประเภทงานให้ตรงกับความสามารถของแต่ละบุคคล และสอดคล้องกับค่าตอบแทนเบื้องต้น จัดทำคู่มือในการปฏิบัติงาน มีการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ ประเมินผลงานจากประสิทธิภาพและประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูให้สอดคล้องกับปรัชญา วิสัยทัศน์และบริบทของสถานศึกษา

4. โรงเรียนควรมีการพัฒนาบุคลากร จัดอบรมเทคนิควิธีการสอนใหม่ๆ อบรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม แก่ครูและบุคลากรในโรงเรียน เพื่อส่งเสริมความรู้ความสามารถให้เพิ่มมากขึ้นในทุกด้าน เช่น การส่งเสริมการจัดสัมมนา การศึกษาดูงาน อบรมธรรมะ เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อเพื่อนครูด้วยกันโครงการจัดส่งบุคลากรเข้าร่วมอบรม ด้านคุณธรรม และจริยธรรมในการให้บริการ และคุณภาพชีวิตจัดกิจกรรมส่งเสริม/กระตุ้นจิตสำนึกการปฏิบัติตามจรรยาบรรณการประเมินผลการดำเนินงานตามจรรยาบรรณของบุคลากรโครงการครูดีเด่นประจำปีมอบเกียรติบัตรเงินรางวัล

5. โรงเรียนควรจะมีการเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ได้แสดงความคิดเห็นและได้สร้างสรรค์ เช่น อาจจะให้ครูมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปีเป็นผู้รับผิดชอบโครงการ เพื่อให้ครูรู้สึกมีว่าตนเองมีความสำคัญ มีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษาครูและบุคลากรรู้จุดมุ่งหมายของโรงเรียน ส่งเสริมการทำงานเป็นทีมสร้างความสัมพันธ์ในโรงเรียน และมีระบบการประเมินคุณภาพของโรงเรียน เพื่อเป็นเครื่องมือ ในการสะท้อนผลการพัฒนาคุณภาพการ

ศึกษาของโรงเรียนและของตนเอง เพื่อเป็นแรงจูงใจในการร่วมแรงร่วมใจพัฒนาโรงเรียนต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อให้การศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการสร้างแรงจูงใจแก่บุคลากรได้มีความครอบคลุมแก่บุคลากรทั้งหมดในสถานศึกษา ผู้วิจัยเห็นควรให้มีการดำเนินการต่างๆ ดังนี้

1. ศึกษาบุคลากรนอกเหนือจากระดับปฏิบัติการ เช่น ศึกษาบุคลากรระดับผู้บริหาร บุคลากรทางการศึกษา เพื่อจะได้ข้อมูลที่ลึกซึ้งขึ้น เนื่องจากผู้บริหารหรือบุคลากรทางการศึกษาอื่นๆ อาจมีมุมมองทัศนคติ และความต้องการที่แตกต่างกัน

2. ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างบุคลากร ที่มีบทบาทหน้าที่แตกต่างกัน เช่น ระดับการปฏิบัติงาน และระดับบริหารงาน

3. ควรนำตัวแปรข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง เช่น เพศ อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน ร่วมพิจารณาด้วยว่า มีผลหรือไม่อย่างไรต่อการนำแผนกลยุทธ์ที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- ธีระ รุญเจริญ. (2550). **ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา.** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : แอล.ที.เพรส.
- ปิ่นรส มาลากุล ณ อยุธยา. **การจัดการเชิงกลยุทธ์.** ค้นเมื่อ 9 กันยายน 2555 จาก <http://www.gotoknow.org/posts/340098>.
- อภิสิทธิ์ กฤษเจริญ. (2551). **การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนคาทอลิกสังกัดสังฆมณฑลในศตวรรษหน้า.** คุชชินิพนธ์การบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Akintoye, A. (2003). **Public-Private Partnerships : Managing Risks and Opportunities.** Oxford : Blackwell Science.
- Bexley, S.M. (2005). "Perception of Teacher Motivation by Teacher and Administrators in a Rural Southeastern State." **Dissertation Abstracts International.** 13 : 1898-A.
- Giacometti, K. S. (2005). "Factors Affecting Job Satisfaction and Retention of Beginning Teachers." **Dissertation Abstracts International.** 27 : 433-A.
- Hollifield, S.T. (2005). "An Examination of Teacher Job Satisfaction, Work-related Stress and Organizational Culture in Three School Districts." **Dissertation Abstracts International.** 45 : 19233-A.
- Mancuso, A.J. (2006). **The Motivational Aspects for Teaching in Catholic Elementary Schools in the Diocese of San Jose in California: Who Teaches in these Schools and Why?** Retrieved on 11 July 2009, from http://books.google.co.th/books/about/The_Motivational_Aspects_for_Teaching_in.html?id=qOuOIQAACAAJ&redir_esc=y.
- Ozcan, M. (2006). **Improve Teacher Performance: Toward a Sociological Theory of Teacher Motivation.** Retrieved on 17 July 2009, from http://www.proquest.com/en-US/site/pqdd_unavailable.shtml.
- Reigher, R. C. & Stang, J. D. (2006). "Management and Motivation: An Analysis of the Productivity in Education and the Work Place." **Dissertation Abstracts International.** 1002 : 2343-A.
- Ramlall, S. J. (2002). **An Analysis of Employee Retention Practices within a Large Complex Organization.** Retrieved on 17 July 2009, from <http://wwwlib.umi.com/dissertations/>.
- Taylor, F. W. (1911). **The Principles of Scientific Management.** New York : Harper.

กระบวนการพัฒนาผู้ประกอบการในโครงการหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจ มหาวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

The process of Entrepreneur Development in the University Business Incubator Project in the Lower Northeast

ขวัญนภา วงศ์ไพศาลสิริกกุล¹
Khwannapha Wongphaisansirikun

บทคัดย่อ

รายงานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์สังเคราะห์กระบวนการพัฒนาผู้ประกอบการในหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจ ของมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เพื่อเปรียบเทียบแนวปฏิบัติที่ดีของศูนย์บริการกฤษฎ์และประเมินผลของกรมวิสาหกิจกรมการโยรกับแนวปฏิบัติของหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจของไทย เพื่อประเมินศักยภาพเชิงพาณิชย์ และ ความพึงพอใจของผู้ประกอบการที่ผ่านการบ่มเพาะจากหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจในมหาวิทยาลัย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้จัดการหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจ และผู้ประกอบการที่เข้ารับการบ่มเพาะในหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจของมหาวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 8 แห่ง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้จัดการหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจจำนวน 8 คน ผู้ประกอบการ จำนวน 40 คน เครื่องมือวิจัยที่ใช้เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัยและเปรียบเทียบ ผลการวิจัยพบว่า (1) ผู้ประกอบการมีคุณลักษณะที่ทำให้ประสบความสำเร็จ 21 คุณลักษณะ อยู่ในระดับมาก ผู้ประกอบการมีระดับความพึงพอใจเกี่ยวกับการให้บริการพื้นที่ ที่ปรึกษาและการจัดการทรัพย์สินทางปัญญา 12 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผู้ประกอบการมีระดับความพึงพอใจเกี่ยวกับการให้คำปรึกษา การฝึกอบรม และการถ่ายทอดความรู้ 14 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบการดำเนินงานของหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจของมหาวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 8 แห่ง

¹ อาจารย์สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

กับแนวปฏิบัติที่ดีของหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจของ ศูนย์บริการกลยุทธ์และประเมินผลของกรมวิสาหกิจ ธรรมดาการยุโรป โดยการใช้แนวเทียบ พบว่า หน่วย บ่มเพาะวิสาหกิจของมหาวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้ง 8 แห่ง มีผลการดำเนินการที่น่าพึง พอใจ โดยมีแนวปฏิบัติที่เท่าเทียมกับแนวปฏิบัติที่ ดีของศูนย์บริการกลยุทธ์และประเมินผลของกรม วิสาหกิจธรรมดาการยุโรป 3) วิเคราะห์ศักยภาพ เชิงพาณิชย์ของผู้ประกอบการของหน่วยบ่มเพาะ วิสาหกิจ ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เพิ่งสำเร็จการ ศึกษา เป็นทายาทธุรกิจ ส่วนมากมีโครงการหรือ แนวคิดเกี่ยวกับธุรกิจที่จะลงทุน แต่ไม่มีแผนธุรกิจ มีรูปแบบเป็นกิจการส่วนตัว เป็นบริษัทที่เริ่มตั้ง ใหม่ ที่มีพนักงานอยู่ประมาณ 1 -3 คน ใช้เวลาใน ช่วง 1 - 3 ปี สนใจในธุรกิจประเภทการผลิต ส่วน ใหญ่นำเงินทุนส่วนตัวมาลงทุน สนใจใช้งานวิจัยหรือนวัตกรรมที่พัฒนาแล้วเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ต้องการ ความช่วยเหลือด้านการเริ่มต้นธุรกิจและเข้าถึง แหล่งเงินทุน ต้องการเขียนแผนธุรกิจเป็น มีความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินกิจการเพิ่มขึ้น ต้นทุนลดลง มีการจัดการบริการองค์กรได้ดีขึ้น ขววงเงินกู้ใหม่ ได้ มีความคาดหวังหลังเข้าโครงการก็เป็นไปตามที่ คาดหวังไว้ กิจการดีขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับก่อนเข้า รับการบ่มเพาะ

คำสำคัญ : กระบวนการบ่มเพาะ, ผู้ประกอบการ, ศักยภาพเชิงพาณิชย์ของผู้ประกอบการที่ผ่าน การบ่มเพาะ, แนวปฏิบัติที่ดีของหน่วยบ่มเพาะ วิสาหกิจในมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนล่าง

Abstract

The research aimed to study the process of Entrepreneur Development of UBI, to benchmark the best practices of the Center for Strategic & Evaluation of the European Union (CSEEU) with the practices of the UBI in the Lower Northeast, to evaluate the commercial capacity and satisfaction of the entrepreneurs toward services of the University Business Incubators in the Lower Northeast. The population was the managers and entrepreneurs of 8 University Business Incubators in the Lower Northeast. The sample consisted of 8 managers and 40 entrepreneurs. The research tools were questionnaires and interviews. Quantitative data were analyzed by descriptive statistics such as frequency, percentage, mean and standard deviation. The qualitative data were analyzed by content analysis, comparison and conclusion by induction. It was found from the study that entrepreneurs had the qualities of successful entrepreneurs in all 21 items at a high level. By overall, entrepreneurs had a high level of satisfaction with the services of area, consultant and management of intellectual property in all 12 items. By overall, the entrepreneurs had a high level of satisfaction with counseling, training and passing on knowledge in all 14 items. By benchmarking the practice of 8 University Business Incubators in the Lower Northeast with the best practice

of the Business Incubators of the CSEEU, the result showed that 8 University Business Incubators in the Northeast had the practices at the same level as the best practices of the Business Incubators of CSEEU at a satisfactory level. By analysis of the commercial capacity of the Entrepreneurs of UBI, it was found that most of entrepreneurs were the recent graduates, business heirs; had projects/business to invest, but no business plan ; most of the forms of the business were the private companies, and the startup companies with an approximate staff of 1 person to 3 persons; most of these companies spent 1 year to 3 years in the manufacturing, most of them used the private capital investment, and were interested in research and innovation to create the value added, most of them needed the assistance in starting a business, and access to capital, wanted to know how to write a business plan, and a better understanding of the business management, low costs of investment, better organizational management, and a financial loan amount. Their expectations after undergoing incubation project were at high level as they expected. Theirs business operated well when compared with the time prior to incubation process.

Key Words : Entrepreneur, Commercial Capacity of Entrepreneurs, Best practice of University Business Incubator, Lower Northeast

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้เริ่มโครงการหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจในมหาวิทยาลัย ในช่วงปลายปี พ.ศ. 2547 โดยมีเป้าหมายให้ University Business Incubator (UBI) ในสถาบันอุดมศึกษาที่จัดตั้งขึ้นด้วยการสนับสนุนของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ทำหน้าที่บ่มเพาะให้เกิด “บริษัทจัดตั้งใหม่” (Start-Up Companies) และ “ผู้ประกอบการใหม่” (New Entrepreneurs) ที่จะได้รับการดูแลให้มีพัฒนาการเติบโต โดยใช้ข้อได้เปรียบจากสภาพแวดล้อมทางวิชาการของสถาบันอุดมศึกษาเสริมสร้างความเข้มแข็ง สามารถพัฒนาเป็น “บริษัทธุรกิจเต็มรูปแบบในอนาคต” (Spin-off companies) เพื่อเป็นช่องทางในการนำผลงานวิจัย สิ่งประดิษฐ์ นวัตกรรมที่สร้างในสถาบันอุดมศึกษาพัฒนาสู่กระบวนการใช้งานเชิงพาณิชย์ สร้างวงจรรายได้ ผลประโยชน์กลับสู่สถาบันอุดมศึกษา และประเทศในระยะยาว

หน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจในสถาบันอุดมศึกษา หรือเรียกชื่อย่อเป็นภาษาอังกฤษว่า UBI เป็นแหล่งรวมองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีกับความรู้ด้านธุรกิจที่หลากหลายกิจกรรมเข้าด้วยกัน โดยการใช้พื้นที่และเวลาร่วมกันในเวลาทำงาน เพื่อเป็นการลดต้นทุนในการจัดตั้งบริษัทใหม่ ควบคู่กับการสนับสนุนในด้านปัจจัยเชิงธุรกิจต่าง ๆ ที่สามารถเร่งอัตราเร็วของการเจริญเติบโตของบริษัท จนพร้อมที่จะดำเนินธุรกิจได้ด้วยตนเอง ดังนั้น หน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจในสถาบันอุดมศึกษา ที่สามารถดำเนินกิจกรรมได้จึงจำเป็นต้องมีความพร้อมด้านอาคารสถานที่ เช่น ระบบกลางด้านเลขานุการห้องประชุม ระบบสื่อสารและอินเทอร์เน็ต รวมถึงการเข้าถึงแหล่งความรู้ในห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ และเครื่องมือ ความพร้อมด้านการบริการให้คำปรึกษา

เชิงธุรกิจ เช่น ที่ปรึกษา นักวิชาการ นักวิจัย นักศึกษาร่วมงาน และประการสำคัญ คือ ความพร้อมด้านการบริหารจัดการของผู้บริหารหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจในสถาบันอุดมศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2549 : 1)

โดยหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจในสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งต่างมีความหลากหลายในวิธีการดำเนินงาน รวมทั้งจุดเน้นและเอกลักษณ์ของผลผลิตหรือนวัตกรรมที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ หน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจในสถาบันอุดมศึกษา หลายแห่งสามารถเพิ่มศักยภาพทางวิชาการที่ตนเองเป็นเจ้าของให้ออกมาเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีเทคโนโลยีสูงหรือมีคุณลักษณะพิเศษเฉพาะ แต่เนื่องด้วยโครงการ UBI ถือเป็นนวัตกรรมใหม่ของระบบการอุดมศึกษาในประเทศไทย ทำให้การดำเนินงานยังมีอุปสรรคและข้อจำกัดในบางส่วน ในปีงบประมาณ 2549 สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้กำหนดเป้าหมายการจัดตั้งหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจในสถาบันอุดมศึกษาใหม่จำนวน 10 แห่ง โดยดำเนินการแจ้งข้อกำหนดการจัดตั้ง (TOR) เพื่อเปิดรับข้อเสนอโครงการ UBI จากสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ 53 แห่ง ในระหว่างเดือนมีนาคม - เมษายน 2549 และมีสถาบันอุดมศึกษาให้ความสนใจยื่นข้อเสนอโครงการ UBI จำนวน 18 แห่ง

ในปัจจุบัน หน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจในสถาบันอุดมศึกษามีทั้งหมด 56 แห่ง โดยกระจายทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ในจำนวนนี้เป็นหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจในมหาวิทยาลัยเอกชน 3 แห่ง ซึ่งหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจของสถาบันอุดมศึกษาเหล่านี้เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการสร้างวิสาหกิจใหม่โดยใช้ความรู้วิชาการ ผลงานด้านวิจัย ด้านวิชาการ นวัตกรรมความคิด และงานสร้างสรรค์เป็นฐานใน

การสร้างสินค้าและบริการที่ตลาดต้องการ โดยมีวัตถุประสงค์โดยรวมเพื่อผลักดันและส่งเสริมผลงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเป็นผลิตภัณฑ์ที่สร้างมูลค่าและดำเนินการวิสาหกิจ การให้คำปรึกษาและข้อมูลในการจัดตั้งบริษัทและการจัดฝึกอบรมให้ผู้เข้าร่วมโครงการมีความรู้ ความเข้าใจในฐานผู้ประกอบการ การประสานงานระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนเพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดตั้งบริษัท ตลอดจนการส่งเสริมการสร้างสรรค่นวัตกรรมธุรกิจใหม่และผู้ประกอบการรายใหม่ในภาควิสาหกิจ อย่างไรก็ตามสภาพปัจจุบันของระบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นผู้ประกอบการหรือบริษัทที่จัดตั้งใหม่ ยังมีข้อจำกัดและปัญหาหลายประการ เช่น งานวิจัย ผลงานวิชาการจำนวนมากไม่ได้นำมาเผยแพร่หรือประยุกต์ใช้เชิงพาณิชย์เพื่อให้นักศึกษาและบัณฑิตที่มีความสนใจเกิดความคิดสร้างสรรค์ ส่งผลให้มีการประกอบอาชีพอิสระหรือเป็นผู้ประกอบการน้อยมาก อีกทั้งบุคลากรในมหาวิทยาลัยมีความสนใจ ความเข้าใจ และประกอบอาชีพธุรกิจไม่มากนัก และมักจะเป็นธุรกิจเสริมหรือธุรกิจที่ไม่ได้ใช้ความรู้ทางวิชาการและนวัตกรรม นอกจากนี้วิสาหกิจในประเทศไทยไม่ได้ใช้ความรู้และนวัตกรรมจากงานวิจัยมาเป็นฐานในการประกอบธุรกิจมากนัก

ในกระบวนการบ่มเพาะและพัฒนาสู่การเป็นผู้ประกอบการ นอกจากจะเป็นการฝึกอบรมให้ผู้ประกอบการยังช่วยเหลือสนับสนุนด้านวิชาการ เพื่อผลักดันสู่บริษัท การให้คำปรึกษาทางวิชาการ และการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงาน สถาบันการเงินต่าง ๆ เพื่อพัฒนาผู้ประกอบการอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในเรื่องศักยภาพและขีดความสามารถของหน่วยบ่มเพาะมหาวิทยาลัย กลยุทธ์ในการบ่มเพาะของแต่ละแห่งจะนำไปสู่ความสำเร็จและปัญหา

อุปสรรคอันจะนำไปสู่การค้นหาต้นแบบที่เป็น การดำเนินกลยุทธ์ที่ประสบผลสำเร็จอย่างดียิ่งม นำไปสู่การพัฒนาผู้ประกอบการอย่างมั่นคงต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดการพัฒนาเป็นธุรกิจขนาดกลางและ ขนาดย่อม และพัฒนาเศรษฐกิจโดยส่วนรวมของ ประเทศต่อไป คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการ ศึกษาเรื่องกระบวนการดำเนินงานของหน่วยบ่ม เพาะวิสาหกิจในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอน ล่างทั้งหมด 8 แห่ง ประกอบด้วย มหาวิทยาลัย ราชภัฏบุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ มหาวิทยาลัย ราชภัฏอุบลราชธานี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี สุรนารี และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน โดยจะศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ตามตัวชี้วัดความสำเร็จ ของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา ตลอดทั้ง ศึกษาศักยภาพเชิงพาณิชย์ของผู้ประกอบการ และ ความพึงพอใจของผู้ประกอบการที่มีต่อหน่วยบ่ม เพาะวิสาหกิจในมหาวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียง เหนือตอนล่าง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ และ สังเคราะห์ กระบวนการพัฒนาผู้ประกอบการของหน่วยบ่ม เพาะวิสาหกิจของมหาวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง
2. เพื่อเปรียบเทียบแนวปฏิบัติที่ดีของศูนย์ บริการกลยุทธ์และการประเมินผลของกรมวิสาหกิจ กรมการยุโรปกับแนวปฏิบัติของหน่วยบ่มเพาะ วิสาหกิจของมหาวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียง เหนือตอนล่างของไทย
3. เพื่อประเมินศักยภาพเชิงพาณิชย์และ

ความพึงพอใจของผู้ประกอบการที่ผ่านการบ่มเพาะ จากหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจในมหาวิทยาลัยภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

ขอบเขตการวิจัย

ด้านพื้นที่ ได้แก่ หน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจ ในสถาบันอุดมศึกษาที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียง เหนือตอนล่าง จำนวน 8 แห่ง

ด้านบุคคล ได้แก่ ผู้จัดการหน่วยบ่มเพาะ วิสาหกิจของมหาวิทยาลัยใน ภาคตะวันออกเฉียง เหนือตอนล่าง 8 แห่ง จำนวน 8 คน และ ผู้ประกอบ การที่เข้ารับการบ่มเพาะในหน่วยบ่มเพาะทั้ง 8 แห่ง จำนวน 40 คน

ด้านเวลา ได้แก่ การดำเนินงานของหน่วย บ่มเพาะวิสาหกิจในสถาบันอุดมศึกษา ในระยะเวลา 3 ปี ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2554-2557

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากร ที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้จัดการ ของหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจของมหาวิทยาลัย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 8 แห่ง และ ผู้ประกอบการที่เข้ารับการบ่มเพาะในหน่วยบ่มเพาะ วิสาหกิจของมหาวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียง เหนือตอนล่าง 8 แห่ง ในระยะเวลา 3 ปี ระหว่าง ปี 2554-2557 กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้จัดการหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจของมหาวิทยาลัย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน จำนวน 8 คน ได้ มาโดยการเลือกแบบเจาะจง และ ผู้ประกอบการ ที่เข้ารับการบ่มเพาะในหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจของ มหาวิทยาลัย 8 แห่งๆ ละ 5 คน ได้มาโดยการเลือก แบบเจาะจง ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ประกอบการ ที่ เป็น startup company และ spin-off company

รวมทั้งสิ้น จำนวน 40 คน การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์และการประสานงานผ่านหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัย ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มี 2 ประเภท ได้แก่ แบบสอบถามแบบมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ที่สร้างขึ้นโดยผู้วิจัยจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ให้มีเนื้อหาครอบคลุมประเด็นต่างๆที่ต้องการศึกษา โดยแบบสอบถามมีทั้งคำถามแบบ ปลายเปิด และ ปลายปิด เนื้อหาของแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ศักยภาพเชิงพาณิชย์ของผู้ประกอบการ ความพึงพอใจของผู้ประกอบการที่มีต่อการให้บริการของหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจ นอกจากนี้ ยังอาศัยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้จัดการหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจและการบันทึกข้อมูลภาคสนาม

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา การเปรียบเทียบ และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย

สรุปผลการวิจัย

หน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจในมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง มีวิสัยทัศน์ที่มุ่งสร้างองค์ความรู้จากการวิจัยนำไปสู่การพัฒนา ศักยภาพผู้ประกอบการวิสาหกิจทั้งใหม่ และที่กำลัง

เริ่มต้น ให้มีความสามารถในการแข่งขันทางด้านธุรกิจมุ่งเน้นผลงานการวิจัยในเชิง พาณิชยที่เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัยมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ จนสามารถจัดตั้งเป็นธุรกิจเชิงพาณิชย์ได้สร้างสรรค์ผลงานที่เป็นนวัตกรรมให้สามารถจดทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัย นำองค์ความรู้สู่ผู้ประกอบการสร้างธุรกิจบนฐานความรู้ พื้นที่แห่งการก่อกำเนิดผู้ประกอบการใหม่ ส่งเสริมสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนให้ดีขึ้นโดยใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือช่วยยกระดับศักยภาพของการผลิต ให้สามารถผลิตสินค้าที่ได้คุณภาพมาตรฐานและมีคุณค่าของผลิตภัณฑ์สูงขึ้นรวมทั้งเพิ่มสมรรถนะ ในการแข่งขันและเกิดการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน เป็นผู้นำด้านการบ่มเพาะการเรียนรู้ทางธุรกิจ เป็นที่พึ่งทางปัญญา เสริมสร้างคุณค่า ประสพการณ์ และโอกาสของการเป็นผู้ประกอบการใหม่ที่มีศักยภาพสูง

หน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจในมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีพันธกิจ เพื่อสร้างผู้ประกอบการใหม่โดยอาศัยบุคลากร องค์ความรู้และความเชี่ยวชาญของมหาวิทยาลัยและเครือข่ายมหาวิทยาลัยเป็นฐาน ช่วยเหลือยกระดับความสามารถของผู้ประกอบการในท้องถิ่นให้มีศักยภาพสูงขึ้น นำความรู้ความชำนาญของบุคลากรในมหาวิทยาลัยมาแก้ไขปัญหาให้แก่ภาคเอกชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาสินค้าและธุรกิจอย่างต่อเนื่องส่งเสริมการนำงานวิจัยและทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยออกไปพัฒนาเป็นสินค้าสู่ตลาด สร้างเครือข่ายสถาบันวิจัยทางวิสาหกิจ เป็นแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้แก่นักศึกษา บริการร่วมวิจัยและพัฒนาโดยความร่วมมือในรูปแบบต่าง ๆ การให้บริการจัดหาผู้เชี่ยวชาญ และการบริการให้ปรึกษาทางเทคนิค การให้บริการวิเคราะห์ทดสอบในเชิง

เทคนิค การให้บริการในด้านสถานที่ อุปกรณ์ และ เครื่องมือวิจัย การสร้างเครือข่ายภายในภูมิภาค เพื่อให้เกิดการระดมทรัพยากรทั้งด้านบุคลากร เครื่องมือ และด้านอื่นๆ

หน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจในมหาวิทยาลัย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างนักศึกษา บัณฑิต อาจารย์และบุคลากรในมหาวิทยาลัย ให้เป็นผู้ประกอบการใหม่ที่สามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้เกิดการนำผลงานทางวิชาการ นวัตกรรมเทคโนโลยีในมหาวิทยาลัย มาเชื่อมต่อกับโลกธุรกิจเพื่อพัฒนาไปสู่การเป็นผู้ประกอบการใหม่ สร้างความตระหนักแก่นิสิต นักศึกษาและคณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ในการพัฒนาศักยภาพและแรงจูงใจสู่การเป็นผู้ประกอบการ ส่งเสริมให้นำผลงานวิจัย นวัตกรรม เทคโนโลยี และศักยภาพด้านวิชาการของสถาบัน อุดมศึกษา มาเชื่อมต่อกับโลกธุรกิจ เพื่อพัฒนาสู่การสร้างผู้ประกอบการใหม่ ส่งเสริมให้นิสิต นักศึกษา บัณฑิต และบุคลากร เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นและพัฒนาสู่การเป็นผู้ประกอบการ เสริมสร้างและบ่มเพาะผู้ประกอบการใหม่ พัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันและการเติบโตทางธุรกิจอย่างเข้มแข็ง สนับสนุนและสร้างโอกาสให้กับผู้เข้ารับการบ่มเพาะที่มีศักยภาพให้สามารถเริ่มต้นธุรกิจได้โดยการให้ความช่วยเหลือประสานงาน ให้คำปรึกษา ตลอดจน เข้าร่วมลงทุน เพื่อให้เกิดผลทางด้านการเริ่มต้นธุรกิจอย่างเป็นรูปธรรม นำผลงานวิจัยของมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องมาพัฒนาและต่อยอดให้สามารถดำเนินการเชิงธุรกิจได้จริง พัฒนาเครือข่ายทางธุรกิจที่มหาวิทยาลัยมีอยู่แล้วให้เกิดความร่วมมือ ด้วยการประสานงานช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่ง

กันและกัน สร้างความมั่นคง เพิ่มขีดความสามารถด้านการแข่งขันเชิงธุรกิจลดความเสี่ยงเพื่อประกันความสำเร็จในอนาคต พัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งด้วยการสร้างงานรายได้จากการเป็นผู้ประกอบการของผู้เข้ารับการบ่มเพาะ สร้างสถานที่ฝึกงานจริงจากธุรกิจของผู้ประกอบการใหม่ที่จะเกิดขึ้นให้กับนักศึกษา

หน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักศึกษาที่กำลังจะสำเร็จการศึกษา หรือศิษย์เก่าคณาจารย์ นักวิชาการ ที่ผลงานวิจัย สามารถนำมาพัฒนาต่อยอดได้ บัณฑิตว่างงานของมหาวิทยาลัย บุคลากรภายในมหาวิทยาลัย ผู้ประกอบการรายใหม่ในพื้นที่ให้บริการของมหาวิทยาลัย บุคคลภายนอกที่นำงานวิจัยหรือนวัตกรรมจากสถาบันอุดมศึกษาไปพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ บุคคลภายนอกที่ต้องการนำเอาความรู้ด้านวิชาการของสถาบันอุดมศึกษาไปพัฒนาสู่เชิงพาณิชย์

หน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีโครงสร้างบริหารขององค์กร ดังนี้ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน และมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล มีการแบ่งโครงสร้างการบริหารองค์กรออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับอำนวยการและระดับปฏิบัติการ ได้แก่ (1) คณะกรรมการอำนวยการ ซึ่งประกอบด้วย อธิการบดีของมหาวิทยาลัย เป็นประธานกรรมการ และคณะกรรมการบริหาร ประกอบด้วย รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและพัฒนา คณบดีจากคณะต่างๆ และ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา

เป็นกรรมการและเลขานุการ (2) คณะกรรมการดำเนินงาน ประกอบด้วย รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและพัฒนาเป็นประธานกรรมการ รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการเป็นรองประธาน ผู้แทนจากคณะต่างๆ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนาเป็นกรรมการ และผู้จัดการหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจ เป็นกรรมการและเลขานุการ

ส่วน หน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจ ในมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี และ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี มีโครงสร้างองค์กรแบบพิเศษ กล่าวคือ หน่วยบ่มเพาะในมหาวิทยาลัยทั้งสองแห่ง เป็นหน่วยงานหนึ่งของโครงการอุทยานวิทยาศาสตร์ของมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี มีโครงสร้างบริหารองค์กร ดังนี้ 1) คณะกรรมการอำนวยการ ประกอบด้วย อธิการบดีมหาวิทยาลัย คณะกรรมการบริหาร ผู้ช่วยอธิการบดี ผู้อำนวยการอุทยานวิทยาศาสตร์ ผู้จัดการหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจ (UBI), โครงการบ่มเพาะธุรกิจวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม (TBI), สำนักงานจัดการสิทธิเทคโนโลยี (TLO), ฝ่ายออกแบบ, โครงการสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีของอุตสาหกรรมไทย (ITAP) เป็นคณะกรรมการ 2) คณะกรรมการดำเนินงาน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโครงการอุทยานวิทยาศาสตร์ ผู้จัดการเครือข่ายโครงการ ITAP ผู้จัดการโครงการอุทยานวิทยาศาสตร์ ผู้ช่วยผู้อำนวยการโครงการอุทยานวิทยาศาสตร์ เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิจัย เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป เจ้าหน้าที่ธุรกิจ และพัสดุ เจ้าหน้าที่ประสานงานอุตสาหกรรม เจ้าหน้าที่ออกแบบและประชาสัมพันธ์ เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป โครงการสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีของอุตสาหกรรมไทย ที่ปรึกษาเทคโนโลยีโครงการ

สนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีของอุตสาหกรรมไทย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี มีโครงสร้างบริหารองค์กร ดังนี้ 1) คณะกรรมการอำนวยการ ประกอบด้วย อธิการบดีมหาวิทยาลัย ผู้อำนวยการเทคโนโลยี รองผู้อำนวยการเทคโนโลยี ผู้อำนวยการโครงการอุทยานวิทยาศาสตร์ 2) คณะกรรมการดำเนินงาน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโครงการอุทยานวิทยาศาสตร์ ผู้จัดการสำนักงานอุทยานวิทยาศาสตร์ ผู้จัดการหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจ ผู้จัดการสำนักงานจัดการทรัพย์สินทางปัญญา 3) หน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจ ประกอบด้วย ผู้จัดการหน่วยบ่มเพาะ ผู้ช่วยผู้จัดการหน่วยบ่มเพาะ เจ้าหน้าที่งานพัฒนาธุรกิจและการตลาด เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

บริการของหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจ

หน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจ มีบริการหลัก คือ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การให้คำปรึกษาธุรกิจ การให้คำปรึกษาด้านเทคโนโลยี การหาเครือข่ายธุรกิจ การจับคู่ธุรกิจ การหาแหล่งทุน การสนับสนุนทรัพยากร การให้บริการทางด้านทรัพย์สินทางปัญญา การให้บริการด้านการอบรมพัฒนาบุคลากร การทดสอบตลาด การประชาสัมพันธ์ การให้บริการด้านสัญญา และข้อกฎหมาย บริการพื้นฐานสำหรับประกอบธุรกิจ บริการด้านการฝึกอบรมและพัฒนา บริการให้คำปรึกษาแนะนำ บริการใช้อุปกรณ์ เครื่องมือ และการทดสอบ บริการด้านการเข้าถึงแหล่งเงินทุน บริการด้านพื้นที่อำนวยความสะดวก

กระบวนการบ่มเพาะของหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจ

หน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจในมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีกระบวนการรับสมัคร

และการคัดเลือก ดังนี้ คณะกรรมการของหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจแต่ละแห่งจะมีกระบวนการ พิจารณา ใบสมัคร และการสัมภาษณ์ผู้รับการบ่มเพาะ ในประเด็นต่างๆ ที่กำหนดไว้ กระบวนการบ่มเพาะของหน่วยบ่มเพาะ จะแบ่งขั้นตอนการทำงานออกเป็น 3 ขั้นตอนได้แก่ ในขั้น Pre-incubation ซึ่งใช้เวลา 1-3 เดือน คณะกรรมการจากหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจ จะให้คำปรึกษาต่างๆ แก่ผู้รับการบ่มเพาะ ในด้านต่างๆ ได้แก่ ฝึกอบรมด้านธุรกิจ รับคำปรึกษา แนะนำ แผนธุรกิจฉบับร่าง โมเดลสินค้าต้นแบบ ประเมินความเป็นไปได้ ในขั้น Incubation ซึ่งใช้เวลา 3 ปี คณะกรรมการจากหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจ จะให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการในด้านต่างๆ เช่น การพัฒนาสินค้าต้นแบบ การทดสอบตลาด การพัฒนาทักษะด้านต่างๆ การเสริมความเข้มแข็ง การทำแผนธุรกิจฉบับสมบูรณ์ การประเมินศักยภาพ ในขั้น Start-up Company ซึ่งใช้เวลา 3 ปี คณะกรรมการจากหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจ จะให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ดังนี้ จัดตั้งธุรกิจในรูปแบบนิติบุคคล นำสินค้าออกสู่ตลาด เกิดธุรกรรมทางการค้า ในขั้น Spin-off company ซึ่งครบตามกำหนดเวลาที่จะต้องได้รับการดูแลจากหน่วยบ่มเพาะ ผู้ประกอบการสามารถดำเนินธุรกิจเองได้ แต่หน่วยบ่มเพาะก็จะมีการติดตามประเมินผลอยู่

หน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจของมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง มีรูปแบบการบ่มเพาะ 2 รูปแบบ ตามความต้องการของผู้ประกอบการ ได้แก่ 1) การบ่มเพาะแบบ In-Wall Incubation เหมาะสำหรับผู้รับการบ่มเพาะที่ยังไม่มีพื้นที่ตั้งธุรกิจ จึงต้องเข้ามาอยู่ในพื้นที่ศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจที่ได้จัดเตรียมไว้ให้ 2) การบ่มเพาะแบบ Out-Wall Incubation เหมาะสำหรับผู้รับการบ่มเพาะที่มี

พื้นที่ตั้งธุรกิจเป็นของตนเองแล้ว เช่น มีสำนักงาน อุปกรณ์เครื่องมือ และเครื่องจักรของตนเองอยู่แล้ว ต้องการเพียงบริการปรึกษาแนะนำจากพี่เลี้ยงและที่ปรึกษาเฉพาะทางที่ทางศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจจัดหาให้ในช่วงระยะเวลาการบ่มเพาะ

การประเมินผลและการติดตามผลของหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจ

หน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง มีการประเมินผลและติดตามความก้าวหน้าของผู้รับการบ่มเพาะอย่างต่อเนื่อง เพื่อรับทราบความก้าวหน้าในการประกอบการ ตลอดจนให้ความช่วยเหลือ ในกรณีที่ผู้ประกอบการพบปัญหา และ มีการปรับบริการบริการของหน่วยบ่มเพาะให้เหมาะสมกับความต้องการของ ผู้รับการบ่มเพาะ อยู่ตลอดเวลา จากการศึกษา พบว่า หน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจ มีการประเมินผลและติดตามแบ่งเป็น 3 ระยะตามกระบวนการ ดังนี้ ในระดับ Pre-incubation หน่วยบ่มเพาะ กำหนดให้ผู้เข้าร่วมบ่มเพาะจะต้องรายงานความก้าวหน้าของธุรกิจ โดยใช้แบบฟอร์ม รายงานความคืบหน้าการบ่มเพาะธุรกิจ ทุก 1 เดือน บางแห่งกำหนดเงื่อนไขว่า ผู้เข้าร่วมบ่มเพาะธุรกิจ ต้องจัดทำแผนการบ่มเพาะธุรกิจเฉพาะรายกับ หน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานบ่มเพาะธุรกิจภายในเวลาที่กำหนด ในระดับ Incubation หน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจ กำหนดให้ผู้เข้าร่วมบ่มเพาะจะต้องรายงานความก้าวหน้าของธุรกิจ โดยใช้แบบฟอร์มรายงานความคืบหน้าการบ่มเพาะธุรกิจ ทุก 3 เดือน โดยหัวข้อที่ประเมินได้แก่ ความก้าวหน้าของการปฏิบัติ เปรียบเทียบกับแผนการบ่มเพาะธุรกิจ ผลสำเร็จที่ได้จากการปฏิบัติที่ได้ดำเนินการไปแล้ว ปัญหาและ

อุปสรรคที่พบพร้อมการแก้ไข หลายแห่ง กำหนดเงื่อนไขว่า ผู้เข้าร่วมบ่มเพาะธุรกิจ ต้องมีแผนธุรกิจเบื้องต้น ซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินการบ่มเพาะธุรกิจภายใน 3 เดือนแรก ในระดับ Spin-off หน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจจะติดตามประเมินผลหลังจากผู้ประกอบการที่เป็นบริษัทได้ Spin-off แล้วอย่างน้อย 2 ครั้งในระยะเวลา 1 ปี

การประเมินคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ

ผู้ประกอบการที่เข้ารับการบ่มเพาะในหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจในมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีคุณลักษณะที่ทำให้ประสบความสำเร็จ ในประเด็นต่างๆ รวม 21 ประเด็น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาค่าเฉลี่ยน้อย ดังนี้ 1) กล้าตัดสินใจและมีความมุ่งมั่นพยายาม ($\bar{X} = 4.73$) 2) การยืนหยัดต่อสู้งานหนัก ($\bar{X} = 4.73$) 3) การเอาประสบการณ์ในอดีตมาเป็นบทเรียน ($\bar{X} = 4.70$) 4) การมีความซื่อสัตย์ ($\bar{X} = 4.70$) 5) มีความเชื่อมั่นในตนเอง ($\bar{X} = 4.60$) 6) การมีความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 4.58$) 7) การใฝ่หาความรู้เพิ่มเติม ($\bar{X} = 4.58$) 8) มีความสามารถในการบริหารงานและมีความเป็นผู้นำที่ดี ($\bar{X} = 4.53$) 9) ความสามารถในการโน้มน้าวจิตใจผู้อื่น ($\bar{X} = 4.43$) 10) มีความกระตือรือร้นไม่หยุดนิ่ง ($\bar{X} = 4.43$) 11) การปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 4.38$) 12) การมองเหตุการณ์ปัจจุบันเป็นหลัก ($\bar{X} = 4.33$) 13) การกล้าเสี่ยง ($\bar{X} = 4.30$) 14) การมีวิสัยทัศน์กว้างไกล ($\bar{X} = 4.30$) 15) การประหยัดเพื่ออนาคต ($\bar{X} = 4.27$) 16) การรู้จักผูกพันต่อเป้าหมาย ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.79) 17) การไม่ตั้งความหวังไว้กับผู้อื่น ($\bar{X} = 4.25$) 18) ความต้องการมุ่งความสำเร็จ

($\bar{X} = 4.23$) 19) ความต้องการให้มีความร่วมมือและการแข่งขัน ($\bar{X} = 4.20$) 20) การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 4.05$) และ 21) การประมาณตนเอง ($\bar{X} = 4.00$)

ความพึงพอใจของผู้ประกอบการ ต่อการให้บริการพื้นที่ ที่ปรึกษา และการจัดการทรัพย์สินทางปัญญา

ผู้ประกอบการที่เข้ารับการบ่มเพาะในหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจ มีความพึงพอใจต่อหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจในประเด็นต่างๆ 12 ด้าน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับจากค่ามากไปหาค่าน้อย ดังนี้ การอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงผู้เชี่ยวชาญในมหาวิทยาลัย ($\bar{X} = 4.65$) การให้บริการพื้นที่ห้องประชุม ร้านอาหาร พื้นที่ส่วนกลางอื่นๆ ($\bar{X} = 4.65$) การจัดหาที่ปรึกษาทางด้านเทคนิค และที่ปรึกษาทางธุรกิจ ($\bar{X} = 4.65$) รองลงมาคือ ผู้ประกอบการมีความพึงพอใจต่อการให้บริการพื้นที่สำนักงาน บริการสำนักงาน ($\bar{X} = 4.63$) และเงินสนับสนุนในการจัดตั้งการดำเนินธุรกิจ ($\bar{X} = 4.63$) การให้บริการอุปกรณ์สำนักงาน เช่น โทรศัพท์ โทรสาร คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต ($\bar{X} = 4.60$) การบริการทำความสะอาด การบำรุงรักษา ($\bar{X} = 4.53$) การประชาสัมพันธ์ เลขานุการหรือพนักงานวิชาชีพร่วมไป ($\bar{X} = 4.53$) และการอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงทรัพยากร เครื่องมือ และเครื่องจักร ($\bar{X} = 4.53$) การให้บริการรับดำเนินการจดทะเบียนเอกสารคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาลิขสิทธิ์อื่นๆ ($\bar{X} = 4.45$) การให้คำปรึกษาทางด้านการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ($\bar{X} = 4.27$) และการให้บริการจัดหาแหล่งเงินทุนในการจัดตั้งและดำเนินธุรกิจ ($\bar{X} = 3.90$)

ความพึงพอใจของผู้ประกอบการ ต่อการให้ คำปรึกษา การฝึกอบรม และการถ่ายทอด ความรู้

ผู้ประกอบการที่เข้ารับการบ่มเพาะในหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจ มีความพึงพอใจต่อหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจ ในประเด็นต่าง ๆ 14 ด้านโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับจากค่ามากไปหาค่าน้อย ดังนี้ การให้การสนับสนุนด้านการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์บริการหรือกระบวนการใหม่ ($\bar{X} = 4.65$) การช่วยสนับสนุนการส่งออก และช่วยเหลือการตลาดต่างประเทศ ($\bar{X} = 4.62$) ด้านการบัญชี กฎหมาย การบริการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 4.60$) และการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานอื่น ($\bar{X} = 4.60$) ด้านการจัดทำแผนธุรกิจ และการจัดตั้งบริษัท ($\bar{X} = 4.57$) การให้ทุนหรือเงินสนับสนุนหรือสร้างเครือข่ายแหล่งเงินทุน ($\bar{X} = 4.52$) และการให้คำแนะนำในการพัฒนาสินค้าและบริการใหม่ ($\bar{X} = 4.52$) ด้านการบริการบ่มเพาะธุรกิจเบื้องต้น ($\bar{X} = 4.45$) การฝึกอบรมทักษะการพัฒนาด้านธุรกิจ ($\bar{X} = 4.45$) และการช่วยจัดหาแหล่งเงินทุนและหาแหล่งร่วมทุน ($\bar{X} = 4.45$) ด้านการสนับสนุนการทำธุรกิจอิเล็กทรอนิกส์ และด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร ($\bar{X} = 4.40$) ด้านการวิจัยตลาด การขาย และการทำการตลาด ($\bar{X} = 4.27$) การให้คำแนะนำในการบริหารจัดการคัดเลือกบุคลากร ($\bar{X} = 4.22$) ด้านการเป็นที่ปรึกษา และให้คำแนะนำในการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ($\bar{X} = 4.10$)

เปรียบเทียบแนวทางการดำเนินงานของ หน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจของไทยและยุโรป

แนวทางการดำเนินงาน ของหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจในมหาวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียง

เหนือตอนล่าง 8 แห่ง เปรียบเทียบกับแนวปฏิบัติที่ดีของหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจ ของศูนย์บริการกลยุทธ์และประเมินผล ของกรมวิสาหกิจ คณะกรรมการยุโรป จากแนวเทียบ พบว่า หน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจของมหาวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้ง 8 แห่ง มีผลการดำเนินการที่น่าพึงพอใจ โดยมีระดับการดำเนินการที่สอดคล้องกับแนวปฏิบัติที่ดีของศูนย์บริการกลยุทธ์และประเมินผลของกรมวิสาหกิจของกรรมการยุโรป ยกเว้นข้อสุดท้าย ซึ่งมีผลตรงข้ามกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้ 1) การจัดตั้งและการดำเนินการหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจ 2) การพัฒนากลุ่มเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กร 3) การส่งเสริมจากหน่วยงานทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน 4) การจัดทำแผนธุรกิจสำหรับการดำเนินการ 5) การสนับสนุนทางด้านงบประมาณจากภาครัฐ 6) หน้าที่ของหน่วยบ่มเพาะ 7) การสนับสนุนพื้นที่ทางกายภาพ 8) การบริการสนับสนุนการจัดตั้งธุรกิจ 9) การเรียกเก็บค่าบริการในอัตราที่เหมาะสม 10) การมีความชัดเจนในกลุ่มเป้าหมายและมุ่งเน้นลักษณะเฉพาะทาง การรับฟังความคิดเห็นของผู้เข้ารับบริการ 11) การกำหนดระยะเวลาของการเข้ารับบริการ 12) การดูแลบริษัทที่ออกจากหน่วยบ่มเพาะแล้ว 13) ความสามารถและความเชี่ยวชาญของผู้บริหารและบุคลากร 14) ความสำคัญของกิจกรรมการบ่มเพาะ 15) การประเมินคุณค่าการบริการของหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจ 16) ศักยภาพของหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจ 17) การรับฟังข้อมูลที่ได้รับจากบริษัทผู้รับการบ่มเพาะ 18) การมีค่าธรรมเนียมในการบริการที่ต่ำ 19) คำแนะนำทางด้านนโยบายและการสร้างแนวทางการดำเนินงานที่ดี 20) การส่งเสริมแนวทางดำเนินการที่ดีในระดับปฏิบัติการ 21) การวิเคราะห์เปรียบเทียบการดำเนินงานกับ

มาตรฐานของแนวปฏิบัติที่ดี 22) การสร้างคุณภาพในการบริการ 4 ด้าน คือ การฝึกอบรม การสนับสนุนทางธุรกิจ การจัดการเงินทุน และการสนับสนุนทางเทคโนโลยี 23) การประเมินผลการดำเนินงานทั้งก่อนและหลังการบริการ 24) การลดการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ

วิเคราะห์ศักยภาพเชิงพาณิชย์ของ ผู้ประกอบการในหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจ

จากการตอบแบบสอบถามของผู้ประกอบการที่เข้ารับการบ่มเพาะ ในหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจของมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านข้อมูลทั่วไปและการประกอบธุรกิจ ผลการศึกษาพบว่า

1) สถานภาพก่อนเข้ารับการบ่มเพาะพบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ เป็นผู้ประกอบการเพิ่งสำเร็จการศึกษา ทายาทธุรกิจ อาจารย์ นักวิจัย นักวิทยาศาสตร์ ข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้างเอกชน เป็นผู้ว่างงาน ตามลำดับ

2) โครงการหรือแนวคิดเกี่ยวกับธุรกิจที่ต้องการจะลงทุน พบว่า ผู้ประกอบการส่วนมากมีโครงการหรือแนวคิดเกี่ยวกับธุรกิจที่จะลงทุนอยู่แล้ว รองลงมา ได้แก่ ยังไม่มีแนวคิดว่าจะลงทุนในธุรกิจอะไร

3) รูปแบบการจัดตั้งธุรกิจ พบว่า ผู้ประกอบการส่วนมาก มีรูปแบบเป็น ร้านค้ากิจการส่วนตัว รองลงมา ได้แก่ ห้างหุ้นส่วน และห้างหุ้นส่วนจำกัด ตามลำดับ

4) ธุรกิจมีการจัดทำแผนธุรกิจ พบว่า ผู้ประกอบการส่วนมาก ยังไม่มีการทำแผนธุรกิจมาก รองลงมา มีการทำแผนธุรกิจเรียบร้อยแล้ว

5) รูปแบบบริษัท พบว่า ผู้ประกอบการ

มีรูปแบบบริษัทเป็น บริษัทที่เริ่มตั้งใหม่ อันดับหนึ่งเป็นสาขาของบริษัทที่มีอยู่แล้ว อันดับสอง และ เป็นบริษัทที่มีอยู่แล้ว อันดับสาม

6) พนักงานในปัจจุบันที่ปฏิบัติงานรวมตัวผู้ประกอบการ พบว่า ผู้ประกอบการ มีพนักงาน 1-3 คน/ บริษัท มากอันดับแรก มีพนักงาน 4-6 คน/บริษัท เป็นอันดับสอง มีพนักงาน 6-10 คน/บริษัท เป็นอันดับสาม

7) ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจ พบว่า ผู้ประกอบการ ใช้ระยะเวลามากในช่วง 1-3 ปี รองลงมา ได้แก่ ไม่เกิน 1 ปี ตามด้วย 4-10 ปี และ 10 ปี ขึ้นไป ตามลำดับ

8) ประเภทธุรกิจที่ท่านดำเนินการอยู่พบว่า ผู้ประกอบการ ส่วนมาก ดำเนินธุรกิจประเภทการผลิต รองลงมาคือประเภทการบริการ

9) แหล่งเงินทุนเริ่มแรกในการก่อตั้งดำเนินการธุรกิจ พบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ได้แหล่งทุนจากเงินทุนส่วนตัว เช่น เงินออม กู้ยืมจากญาติ ธนาคารพาณิชย์ สถาบันการเงิน เงินอุดหนุนจากภาครัฐและเอกชน เงินกองทุน ตามลำดับ

10) ธุรกิจมีความเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีและการวิจัยพัฒนา พบว่า ผู้ประกอบการ ส่วนมาก ใช้งานวิจัยหรือนวัตกรรมที่พัฒนาแล้วเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม รองลงมา ได้แก่ คิดค้นวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีของตนเอง

11) สาเหตุที่เข้ามาใช้บริการหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจ พบว่า ผู้ประกอบการ ต้องการความช่วยเหลือในด้านต่างๆ เรียงจากค่ามากไปหาน้อย ดังนี้ การเริ่มและดำเนินธุรกิจ สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายขึ้น เป็นหน่วยบ่มเพาะที่ตรงกับประเภทธุรกิจ มีการคมนาคมสะดวก มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบตามความต้องการ ต้องการความ

รู้เพื่อปรับปรุงเทคโนโลยีใหม่ๆมีความน่าเชื่อถือหรือมีความชำนาญ สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลและเครือข่ายธุรกิจได้อย่างเป็นระบบ ตามลำดับ

12) การขอรับการบริการปรึกษาและแนะนำ พบว่า ผู้ประกอบการขอรับบริการมากในด้านการลงทุน การร่วมลงทุน การเงิน การตลาด การจัดตั้งธุรกิจ ตามลำดับ

13) ความต้องการฝึกอบรมหลักสูตร พบว่า ผู้ประกอบการต้องการ การเขียนแผนธุรกิจ การวิเคราะห์ด้านการเงินเบื้องต้น การตลาด กฎหมาย ธุรกิจ ตามลำดับ

14) ผลการดำเนินงานของบริษัทหลังจากที่ได้ก่อตั้งจากหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจ พบว่า ผู้ประกอบการ มีการจำนวนการสั่งซื้อเพิ่มขึ้น จำนวนเงินโดยประมาณเพิ่มขึ้น มีคนรู้จักมากมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น ตามลำดับ

15) กิจการได้รับการแก้ไขปัญหา พบว่า ผู้ประกอบการ ส่วนมาก ปรับปรุงกิจการ เมื่อเทียบกับก่อนเข้ารับการบ่มเพาะดีขึ้น และรองลงมาคือเท่าเดิม

16) กิจการที่ได้รับการแก้ไขปัญหามากขึ้นในด้านใดบ้าง พบว่า ผู้ประกอบการมี พันธมิตรการค้าเพิ่มขึ้น มียอดขายเพิ่มขึ้น เมื่อเทียบกับก่อนมีโครงการ มีลูกค้าใหม่เพิ่มขึ้น มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินกิจการเพิ่มขึ้น ต้นทุนลดลง เมื่อเทียบกับก่อนมีโครงการ มีการจัดการบริการองค์กรได้ดีขึ้น ขววงเงินกู้ใหม่ได้ ตามลำดับ

17) ความคาดหวังต่อการปรับปรุงประสิทธิภาพการประกอบการ พบว่า ผู้ประกอบการ ก่อนเข้าโครงการ มีความคาดหวังมาก หลังเข้าโครงการ พบว่า มีความคาดหวังเป็นไปตามที่คาดหวัง

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลสรุปของการวิจัยดังกล่าวข้างต้น มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้ แนวทางการดำเนินการของหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจของไทยเปรียบเทียบกับแนวทางการดำเนินการที่ดีของศูนย์บริการกลยุทธ์และประเมินผลของกรมวิสาหกิจ กระจายการยุโรป คุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ และความพึงพอใจของผู้ประกอบการที่มีต่อการให้บริการของหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจในมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

ในประเด็นแรก การเปรียบเทียบ แนวปฏิบัติที่ดี ของศูนย์บริการกลยุทธ์และประเมินผลของกรมวิสาหกิจกระจายการยุโรป กับแนวทางการดำเนินงานของหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจในมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง พบว่า หน่วยบ่มเพาะของไทยมีการดำเนินงานที่ตรงกับแนวปฏิบัติที่ดีของหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจในยุโรป ยกเว้นเรื่องเดียว ในเรื่องเกณฑ์ ที่ระบุให้หน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจต้องการลดการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งพบว่าหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจของไทยทั้งหมด ยังต้องพึ่งพาการสนับสนุนจากโครงการอุดหนุนการจัดตั้งหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจในสถาบันอุดมศึกษาของไทย จากแนวเทียบพบว่า ผลสัมฤทธิ์มาจากการกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาที่ ที่ได้ศึกษารูปแบบการดำเนินการที่ดีของต่างประเทศแล้วนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2554 : 1-3) ได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐาน ไว้ว่า UBI เป็นแหล่งรวมองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีและความรู้ด้านธุรกิจที่

หลากหลาย ดังนั้น การดำเนินกิจกรรมบ่มเพาะของหน่วย UBI ต้องมีความพร้อมด้านอาคารสถานที่ ด้านการบริการให้คำปรึกษาเชิงธุรกิจ ด้านบุคลากรผู้เชี่ยวชาญ ด้านการบริหารจัดการ ผู้ประกอบการใหม่ที่สมัครเข้ารับการบ่มเพาะและผ่านการคัดเลือกรอบแรกเพื่อเข้ารับการบ่มเพาะธุรกิจ โดยอยู่ในขั้นตอนการพัฒนาแผนธุรกิจ และเมื่อแผนธุรกิจผ่านการประเมินของคณะกรรมการแล้วจึงเข้าสู่สถานของ Incubatee ผู้ประกอบการใหม่ที่ได้รับการคัดเลือกจาก Pre-Incubatee โดยมีแผนธุรกิจที่ดี ต้องดำเนินการพัฒนาธุรกิจโดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาช่วยขับเคลื่อนเชิงปฏิบัติการบ่มเพาะ 2 ด้านคือ การพัฒนาแผนธุรกิจ และการพัฒนา เทคโนโลยีผลิตภัณฑ์ บริษัท startup companies จะต้องผ่านกระบวนการคัดเลือกเข้าเป็น incubatee ของหน่วย มีธุรกรรมจากผลิตภัณฑ์ ระบบรายได้ ต้องมีความต่อเนื่องและชัดเจน ยังไม่จำเป็นต้องจดทะเบียนนิติบุคคล มีปัจจัยชี้ว่ายังต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยบ่มเพาะในธุรกิจนั้น spin-off company ต้องจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล ต้องแสดงบัญชีรายได้รายรับไม่ต่ำกว่า 6 แสนบาท จาก งบดุลองค์กรที่ผ่านการตรวจสอบ ต้องแสดงการจ้างงานไม่น้อยกว่า 1 คน หน่วยบ่มเพาะได้ตรวจสอบและประเมินสมรรถนะว่าผู้ประกอบการรายนั้นไม่จำเป็นต้องได้รับการบริการในธุรกิจนั้น

ในประเด็นของคุณลักษณะผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งผลจากการวิจัย พบว่าผู้ประกอบการของหน่วยบ่มเพาะทุกแห่งให้คะแนนเฉลี่ยในหัวข้อของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ 21 ข้อ ในระดับมากที่สุดเป็นอันดับแรกและมากเป็นอันดับสอง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคุณสมบัติของผู้ประกอบการถือว่าเป็นปัจจัยหลัก

ในการเสริมสร้างผู้ประกอบการใหม่ ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารหน่วยบ่มเพาะทุกแห่ง จะต้องมีการฝึกอบรมในหลักสูตรผู้ประกอบการใหม่ด้วย ซึ่งเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดผู้ประกอบการใหม่ นอกเหนือจากการฝึกอบรมในด้านทฤษฎีต่างๆ ซึ่ง สอดคล้องกับแนวคิดของ พิบูล ทีปะปาล และ ธนวัฒน์ ทีปะปาล (2552 : 6-7) ที่กล่าวถึง ปัจจัย 10 ประการสู่การเป็นผู้ประกอบการที่ประสบผลสำเร็จ ได้แก่ ความกระหายในความสำเร็จ ขอบความเสี่ยง มีความคิดสร้างสรรค์ และสร้างฝันให้ยิ่งใหญ่ มีความยึดมั่นไม่ย่อท้อ มีความเชื่อมั่น มีความสามารถในการตัดสินใจ มองการเปลี่ยนแปลงคือโอกาส มีความอดทนต่อความไม่แน่นอน รู้จักเริ่มต้นและต้องการความสำเร็จที่สมบูรณ์ และตระหนักในคุณค่าของเวลา นอกจากนี้ ผลการวิจัย ยังสอดคล้องกับการศึกษาค้นคว้า ในเรื่อง คุณลักษณะของผู้ประกอบการของ บุญทวรรณ วิงวอน (2556 : 229) ที่กล่าวว่า ผู้ประกอบการจำเป็นต้องมีคุณลักษณะในการประกอบการที่หลากหลาย ได้แก่ ความต้องการความสำเร็จ มีความรับผิดชอบสูง เป็นผู้ยอมรับความเสี่ยง มีความอดทนในความไม่แน่นอน มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีภาวะผู้นำ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เน้นการจัดการภายใน มีความรู้ทางเทคนิค เชื่อมั่นในตนเอง ต้องการบรรลุความสำเร็จ ดำเนินงานเชิงรุก มีประสบการณ์ มีความยืดหยุ่น มีมนุษยสัมพันธ์ มีการสื่อสารกับทีมงาน มีความมุ่งมั่นในการทำงาน ความสามารถสร้างเครือข่าย โชคชะตาและสุขภาพ และสติปัญญาที่เฉียบแหลม

ในประเด็นความพึงพอใจของผู้ประกอบการที่มีต่อการให้บริการพื้นที่ ที่ปรึกษาและการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของหน่วยบ่มเพาะ วิสาหกิจและ ความพึงพอใจของผู้ประกอบการที่มี

ต่อการให้คำปรึกษา การฝึกอบรมและการถ่ายทอดความรู้ของหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจ ผลจากการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบการหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจในมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ให้คะแนนเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การดำเนินการของหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจแต่ละแห่งเป็นไปตามมาตรฐาน ตัวชี้วัดความสำเร็จ ที่กำหนดโดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เข้ารับการบ่มเพาะได้เป็นอย่างดี ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทวี วัชรเกียรติศักดิ์ และคณะ (2551 : 95-96) ที่ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการจัดตั้งและยุทธศาสตร์การบริการจัดการ การดำเนินงานของหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ที่พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ให้ความเห็นต่อระดับบริการของศูนย์บ่มเพาะธุรกิจที่การบริหารแนะนำช่องทางการเลือกธุรกิจระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 57 อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรัตน์ แทนประเสริฐกุล (2551) ที่ได้ทำการศึกษาแนวทางการดำเนินงานของหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจของสถาบันอุดมศึกษาของไทย ซึ่งผลการวิจัย พบว่า ผู้ประกอบการมีความพึงพอใจต่อการให้บริการของหน่วยบ่มเพาะในด้านต่าง ๆ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และปานกลาง

ข้อเสนอแนะ

1. การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาในเรื่อง รูปแบบดำเนินงานของชมรมผู้ประกอบการนักศึกษา และปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินงานของชมรมผู้ประกอบการนักศึกษา และ แนวปฏิบัติที่ดีของชมรมผู้ประกอบการนักศึกษา
2. การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาแนวปฏิบัติที่ดี Best practice ของหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจแต่ละแห่ง โดยใช้แนวเทียบตามปัจจัยแห่งความสำเร็จ
3. การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาปัจจัยเฉพาะด้าน เช่น ค่านิยมร่วม ภูมิหลังของผู้เข้าอบรม เป็นผู้ประกอบการ ของหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจของมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อศึกษาวัฒนธรรมขององค์กรที่มีผลต่อการดำเนินงานของหน่วยบ่มเพาะ การติดตามผลการดำเนินงานหลังการอบรมอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. (2549). **คู่มือการดำเนินงานสำหรับหน่วยร่วมดำเนินงานโครงการเสริมสร้างผู้ประกอบการใหม่ 2549**. กรุงเทพฯ : กระทรวงอุตสาหกรรม.
- จินตนา บุญบงการ และ คณะ . (2550). รายงานผลการวิจัยรูปแบบการพัฒนาของศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในมหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทวี วัชรเกียรติศักดิ์ และคณะ. (2549). รายงานผลวิจัยรูปแบบและยุทธศาสตร์การบริหารจัดการการจัดตั้งและการดำเนินงานหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- นิตยา นิราศรพ. (2554). **โครงการหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจในสถาบันอุดมศึกษา : UBI**. ค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2556 จาก <http://www.mua.go.th/users/development/km/KM%20day3.pdf>
- บุญทวรรณ วิงวอน. (2556). **การเป็นผู้ประกอบการยุคโลกาภิวัตน์**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิบูล ทีปะपाल และ ธนวัฒน์ ทีปะपाल. (2552). **การเป็นผู้ประกอบการ**. กรุงเทพฯ : อมรรการพิมพ์.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. (2556). **คู่มือเข้ารับการบ่มเพาะธุรกิจ**. นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. (2550). **คู่มือการบ่มเพาะธุรกิจ**. นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. (2549). **คู่มือการบ่มเพาะธุรกิจ**. บุรีรัมย์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์. (2556). **คู่มือหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจจอมสุรินทร์**. สุรินทร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. (2557). **คู่มือดำเนินงานและให้บริการบ่มเพาะและพัฒนาวิสาหกิจ**. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. (2554). **คู่มือการบ่มเพาะธุรกิจ**. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- สุรัตน์ แทนประเสริฐกุล. (2548). **แนวทางการดำเนินงานของหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาความสามารถทางการแข่งขันเชิงอุตสาหกรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- Centre for Strategy and Evaluation Services. (2002). **Benchmarking of Business Incubators. Final Report**. European Commission Enterprise Directorate-General. Retrieved on 22 Jun 2010. from www.cses.co.uk/Benchmarking-Business-Incubators-mai

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน ในองค์กรไม่แสวงผลกำไร

Factors affecting the Efficiency of Employee's Performance In a Non-Profit Organization

รัตน์ชนก จันยัง¹ / ดารณี พิมพ์ช่างทอง² / รัชดา มิตรสมหวัง³
Ratchaonk Janyoung / Daranee Pimchangtong / Ratchata Mitsomwang

บทคัดย่อ

การค้นคว้าอิสระครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานและปัจจัยที่มีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานในองค์กรไม่แสวงผลกำไร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ พนักงานในองค์การพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (อพวช.) ที่มีสถานะเป็นองค์กรรัฐวิสาหกิจที่ไม่แสวงหากำไรจำนวน 150 คน ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ Independent Samples t-test, One-Way ANOVA, LSD, และ Multiple Linear regression ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงที่มีอายุอยู่ในช่วง 25 - 35 ปี มีสถานภาพโสด และจบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีระดับรายได้ต่อเดือนที่ 15,000 - 20,000 บาท และมีระยะเวลาในการปฏิบัติงาน 6 - 10 ปี แรงจูงใจในการทำงานมีความสำคัญในระดับมากโดยปัจจัยจูงใจมีความสำคัญมากกว่าปัจจัยค้ำจุน ส่วนประสิทธิภาพการทำงานอยู่ในระดับมาก โดยการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า มีความสำคัญมากที่สุด ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่าอายุ และลักษณะของงานที่มีผลต่อปัจจัยจูงใจด้านความก้าวหน้าในงาน ส่วนระดับการศึกษาและ

¹ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (บธ.ม.) วิชาเอกการจัดการทั่วไป คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลักษณะของงานที่ทำให้มีผลต่อปัจจัยจิตใจด้านการได้
รับการยอมรับนับถือ ในด้านอายุและลักษณะของ
งานที่ทำให้มีผลต่อปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับ
ผู้บังคับบัญชา และลักษณะของงานที่ทำหรืองาน
ประจำที่รับผิดชอบอยู่มีผลต่อปัจจัยด้านความ
สัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ด้านสภาพแวดล้อมในการ
ทำงาน และด้านความมั่นคงในการทำงาน นอกจากนี้
นี้ปัจจัยจิตใจและปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน
ในการทำงานด้านการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

คำสำคัญ : ประสิทธิภาพการทำงาน,
องค์กรไม่แสวงผลกำไร

ABSTRACT

This Independent study aimed to investigate the efficiency of performance of employees and factors affecting the performance of employees in a non - profit organization. The sample in this research was 150 personnel who worked at National Science Museum (NSM), which was the non-profit state enterprise. Questionnaires were used to collect data. Statistics used to analyze data were descriptive statistics such as frequency, percentage, mean and standard deviation and inferential statistics such as Independent samples t-test, one-way ANOVA, LSD, and Multiple Linear Regression at statistical significant level of 0.05.

The results showed that most of the respondents were female, aged between 25 – 35, single, holding bachelor's degree,

earning 15,000 - 20,000 baht of monthly income, having working duration between 6-10 years, The motivation in performance was significant at a high level in which the motivating factors were higher than the hygiene factors; whereas, the efficiency of performance was significant at a high level, in which the resources efficiency was at the highest level. The results of hypothesis test revealed that age and job description affected motivating factors in the progress of work. Educational level and job description affected motivating factors in the recognition. Age and job description affected hygiene factors in the supervisor's relationships. Job description affected hygiene factors in colleague relationships, working environment and job security. In addition, the motivating and hygiene factors influenced working performance in resources efficiency.

Key Word : performance efficiency,
A non-Profit Organization

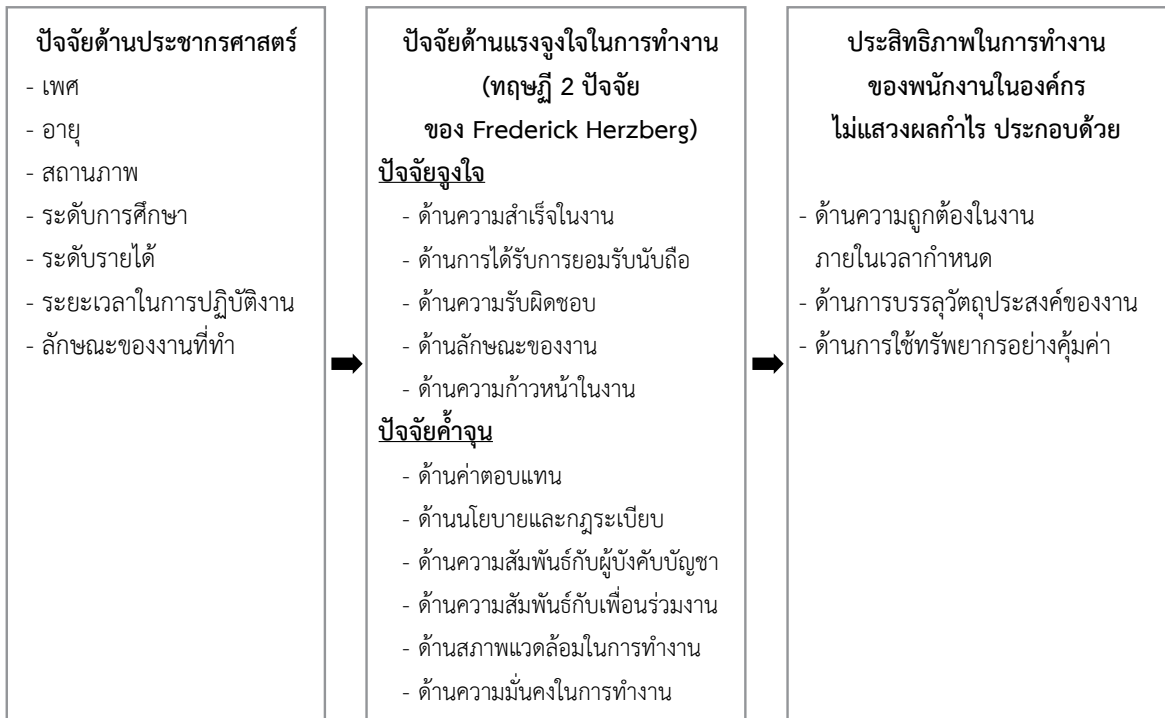
บทนำ

รูปแบบการดำเนินงานขององค์กรไม่
แสวงผลกำไร ได้รับการยอมรับและเป็นที่น่าสนใจของ
ประชาชนในสังคมไทยในปัจจุบันเป็นอย่างมาก ซึ่ง
องค์กรไม่แสวงหาผลกำไรสามารถจำแนกออกเป็น 2
รูปแบบ คือ องค์กรเอกชนที่ไม่แสวงผลกำไรที่หาเงิน
ทุนมาใช้ในการบริหารจัดการองค์กรด้วยตนเอง ซึ่ง
อาจจะเป็นในรูปแบบเงินบริจาค เช่น การจัดการ

ประชุมหรือการสัมมนาเพื่อหารายได้เข้ามาใช้ในการบริหารงานภายในองค์กร และองค์กรของภาครัฐที่ไม่แสวง ผลกำไรซึ่งจัดตั้งจากนโยบายของภาครัฐ ซึ่งเงินทุนสนับสนุนในการดำเนินงานส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐเพื่อใช้ในการบริหารจัดการองค์กรของตนเอง ซึ่งกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นภารกิจขององค์กรไม่แสวงหาผลกำไรที่เน้นการส่งเสริมพัฒนาทางการศึกษา การส่งเสริมพัฒนาทางด้านสังคมและเทคโนโลยี การส่งเสริมพัฒนาทางด้านศิลปะ รวมถึงการอนุรักษ์และพัฒนาทางด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร สอดคล้องกับความหมายขององค์กรไม่แสวงหากำไรของระบบบัญชีประชาชาติ ในปี พ.ศ. 2536 ที่ให้ความหมายไว้ว่า องค์กรไม่แสวงผลกำไรคือ องค์กรที่ตั้งขึ้นโดยถูกต้องตามกฎหมายหรือเป็นองค์กรทางสังคม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตสินค้าและบริการ แต่ไม่สามารถเป็นแหล่งรายได้ กำไร หรือแหล่งเงินทุนอื่น ๆ หากมองในเรื่องของการบริหารงานภายในองค์กรไม่แสวงผลกำไรให้มีประสิทธิภาพและการตอบโจทย์วัตถุประสงค์ขององค์กรให้มากที่สุด คงต้องเกี่ยวข้องกับเรื่องของทรัพยากรมนุษย์ เพราะถือเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและสำคัญอย่างยิ่งของทุก ๆ องค์กร เช่นเดียวกับองค์กรพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติองค์กรไม่แสวงผลกำไรที่มุ่งเน้นเรื่องการสร้างความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และความหลากหลายทางธรรมชาติแก่เยาวชนและประชาชนในชาติให้มีความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงความรู้ การใช้เหตุผลทางวิทยาศาสตร์ในการดำรงชีวิตและการที่จะทำให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ จำเป็นต้องให้ความสำคัญของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ภายในองค์กร ซึ่ง จะมีอยู่ 2 ประเภท คือ บุคลากร

ฝ่ายวิชาการ และฝ่ายสนับสนุน ซึ่งทรัพยากรบุคคลทั้ง 2 ประเภทมีความสำคัญและสอดคล้องกันในทุกหน่วยงาน เพราะทุกๆ หน่วยงานไม่ว่าจะเป็นองค์กรประเภทใดก็ตาม จะต้องมีการเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการดำเนินกิจการภายในองค์กรต่างๆ ถือเป็นหัวใจหลักในการดำเนินงานเพราะ ทุกคนย่อมมีศักยภาพของตนเองขึ้นอยู่กับว่าจะนำมาใช้ได้อย่างไร การที่องค์กร จะบรรลุเป้าหมายตามที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องมีการสร้างแรงจูงใจในการทำงานในรูปแบบต่างๆ เช่น การสร้างขวัญและกำลังใจของการทำงานของบุคลากรในองค์กร หากบุคลากรในองค์กรไร้ซึ่งแรงจูงใจ ประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานที่องค์กรจะได้รับจากบุคลากรก็จะลดลง เช่น ทำงานได้ไม่เต็มความสามารถ การขาดลามาสาย เป็นต้น เป็นผลกระทบทางด้านลบต่อองค์กรทั้งสิ้น

จากสภาพการดังกล่าว จึงทำให้มีการศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรในองค์กรไม่แสวงผลกำไรที่มีสถานะเป็นรัฐวิสาหกิจ ในกำกับกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คือ องค์กรพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ (อพวช.) โดยทำการศึกษาระหว่างปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ และปัจจัยด้านแรงจูงใจในการทำงานโดยใช้หลักทฤษฎีแรงจูงใจในการทำงานของ Herzberg ที่นำ แนวความคิดเรื่องของความพึงพอใจในการทำงานทั้งที่เป็นปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุน ที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรในองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรมากที่สุด เพื่อนำผลที่ได้มาเป็นข้อมูลในการวางแผนการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน รวมถึงเป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาการสร้างแรงจูงใจในการทำงานขององค์กรไม่แสวงหาผลกำไรต่อไป

กรอบแนวคิดในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน ในองค์กรไม่แสวงผลกำไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรในองค์กรพิพิธภัณฑ์วิทยาาสตร์แห่งชาติ (อพวช.)
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานในองค์กรพิพิธภัณฑ์วิทยาาสตร์แห่งชาติ (อพวช.)

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตของการศึกษาการวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานในองค์กรไม่แสวงผลกำไรครั้งนี้ มุ่งเน้นพนักงานในองค์กรพิพิธภัณฑ์วิทยาาสตร์แห่งชาติ (อพวช.) ที่มีสถานะเป็นรัฐวิสาหกิจที่ไม่แสวงหาผลกำไร จำนวน 233 คน (ข้อมูลกองบุคลากร สำนักบริหาร 30 กันยายน 2556) และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยเป็นพนักงานระดับปฏิบัติการ จำนวน 150 คน โดยกำหนดความคลาดเคลื่อนที่ร้อยละ 0.05 โดยใช้การจูงใจในการทำงานของ Herzberg (Herzberg, Mausner, Bernard. Synderman, Barbara, 1959 อ้างถึงใน สุพานี สฤกษ์วานิช, 2552) ซึ่งมีการนำมาใช้เป็นแนวคิดหลัก

ในการดำเนินงาน และแนวคิดประสิทธิภาพของ Harrington Emerson (Harrington Emerson, 1913 อ้างถึงใน ไพบูลย์ ตั้งใจ, 2554) มาปรับเป็นกรอบแนวคิดการศึกษางานวิจัยในครั้งนี้ โดยกำหนดตัวแปรต้น คือ ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ระดับรายได้ ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน และลักษณะของงานที่ทำหรืองานประจำที่รับผิดชอบอยู่ และปัจจัยด้านแรงจูงใจในการทำงานจากทฤษฎี 2 ปัจจัยของ Frederick Herzberg ส่วนตัวแปรตาม คือ ประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานในองค์กรไม่แสวงผลกำไร ประกอบด้วย ด้านความถูกต้องในงานภายในเวลาที่กำหนด ด้านการบรรลุวัตถุประสงค์ของงาน และด้านการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่องค์การพิพิธภัณฑสถานศาสตร์ให้ดีขึ้น
2. เพื่อนำไปวางแผนการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่องค์การพิพิธภัณฑสถานศาสตร์แห่งชาติ ให้ตอบสนองความต้องการของเจ้าหน้าที่ได้อย่างถูกต้อง

วิธีดำเนินการศึกษาวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ และใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนการสร้างและการหาคุณภาพของแบบสอบถามได้ทำการศึกษา เอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานในองค์กรไม่แสวงผลกำไร โดยมุ่งเน้นการศึกษาขององค์การ

พิพิธภัณฑสถานศาสตร์แห่งชาติ (อพพช.) ภายใต้วัตถุประสงค์ในเรื่องดังกล่าว และสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน ของพนักงานในองค์กรไม่แสวงผลกำไร ตามกรอบแนวคิดที่กำหนด และทำการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วย ร้อยละ เพื่อแจกแจงความถี่ในการจัดลำดับชั้นลักษณะของผู้ให้ข้อมูล ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) เพื่อวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง และวัดการกระจายของลักษณะส่วนบุคคลของผู้ใช้ข้อมูลในแบบสอบถามส่วนที่ 1 ปัจจัยด้านข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ระดับรายได้ ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน และลักษณะของงานที่ทำหรืองานประจำที่รับผิดชอบอยู่ และวิเคราะห์ข้อมูลในแบบสอบถามส่วนที่ 2 ปัจจัยด้านแรงจูงใจในการทำงานจากทฤษฎี 2 ปัจจัยของ Frederick Herzberg และวิเคราะห์ข้อมูลในแบบสอบถามส่วนที่ 3 ประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานในองค์กรไม่แสวงผลกำไร ประกอบด้วย ด้านความถูกต้องในงานภายในเวลาที่กำหนด ด้านการบรรลุวัตถุประสงค์ของงาน และด้านการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inference Statistics) ประกอบด้วย การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple regression Analysis) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างตัวแปรตาม 1 ตัว กับตัวแปรอิสระตั้งแต่ 2 ตัวแปรขึ้นไป (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2553)

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงใจ ปัจจัยค้ำจุน

แสดงจำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาพรวมแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

แรงจูงใจในการทำงาน	ระดับความเห็น					\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)				
1. ด้านปัจจัยเชิงใจ	12 (8)	99 (66)	38 (25.3)	1 (0.7)	-	3.81	0.572	มาก	(1)
2. ด้านปัจจัยค้ำจุน	11 (14)	90 (52.7)	46 (30.7)	3 (2.7)	-	3.73	0.623	มาก	(2)
ภาพรวมด้านแรงจูงใจ ในการทำงาน	25 (16.7)	105 (70)	20 (13.3)	-	-	4.03	0.543	มาก	

แสดงจำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของภาพรวมแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานในองค์กรไม่แสวงผลกำไร กลุ่มตัวอย่างเป็นพนักงานองค์การพิพิธภัณฑศึกษาาสตร์ (อพวช.) พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด มีระดับความคิดเห็นที่ มาก และมีค่าเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ที่ 4.03 (S.D. = 0.543) โดยที่ปัจจัยเชิงใจมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.81 (S.D. = 0.572) และปัจจัย ค้ำจุนมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.73 (S.D. = 0.623) แสดงว่าพนักงานส่วนใหญ่เห็นว่าแรงจูงใจมีความสำคัญในการปฏิบัติงาน

2. การวิเคราะห์ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

แสดงจำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

ประสิทธิภาพในการทำงาน	ระดับความเห็น					\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)				
1. ด้านความถูกต้องในงาน ภายในเวลาที่กำหนด	16 (10.7)	100 (66.7)	34 (22.7)	-	-	3.88	0.567	มาก	(3)
2. ด้านการบรรลุวัตถุประสงค์ของงาน	24 (16)	89 (59.3)	37 (24.7)	-	-	3.91	0.634	มาก	(2)
3. ด้านการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า	31 (20.7)	85 (56.7)	32 (21.3)	2 (1.3)	-	3.97	0.689	มาก	(1)
ภาพรวมด้านประสิทธิภาพ ในการทำงาน	20 (13.3)	100 (66.7)	30 (20)	-	-	3.93	0.575	มาก	

แสดงจำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของภาพรวมด้านประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานในองค์กรไม่แสวงผลกำไร กลุ่มตัวอย่างเป็นพนักงานองค์การพิพิธภัณฑิทยาาสตร์ (อพวช.) พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด มีระดับความคิดเห็นที่ มาก มีค่าเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ที่ 3.93 (S.D. = 0.575) โดยลำดับที่ให้ความสำคัญมากที่สุด คือ ด้านการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.97 (S.D. = 0.689) รองลงมา คือ ด้านการบรรลุวัตถุประสงค์ของงาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.91 (S.D. = 0.634) แสดงว่าพนักงานให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานตามวัตถุประสงค์งานวิจัยโดยใช้สถิติเชิงอนุมานเพื่อวิเคราะห์สมมติฐาน

แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) ค่าระหว่างปัจจัยด้านแรงจูงใจในการทำงาน ประกอบด้วย ปัจจัยจูงใจ (X_1) ปัจจัยค่าจุน (X_2) ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน ด้านการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า (\bar{Y}_3)

ตัวแปรทำนาย	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	0.490(a)	0.240	0.235	0.603
2	0.513(b)	0.263	0.253	0.596

Predictors: (Constant), ปัจจัยจูงใจ, ปัจจัยค่าจุน

สรุปได้ว่า ปัจจัยจูงใจ (X_1) ปัจจัยค่าจุน (X_2) มีผลในเชิงบวกกับด้านการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) ที่ 0.490 และ 0.513 ตามลำดับ และสามารถทำนายค่าสมการของการวิเคราะห์ของตัวแปรตาม R Square ได้เท่ากับร้อยละ 24.0 และ 26.3 ตามลำดับ แสดงค่าระหว่างปัจจัยด้านแรงจูงใจในการทำงาน ประกอบด้วยปัจจัยจูงใจ (X_1) ปัจจัยค่าจุน (X_2) ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานด้านการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า (\bar{Y}_3)

ตัวแปรทำนาย	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	1.163	0.390		2.980	0.003
ปัจจัยจูงใจ	0.484	0.133	0.350	3.639	0.000*
ปัจจัยค่าจุน	0.263	0.122	0.207	2.157	0.033

A Dependent Variable: ด้านการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

พบว่า ปัจจัยจูงใจ (X_1) ปัจจัยค่าจุน (X_2) มีค่า Sig. เท่ากับ 0.000 ซึ่งมากกว่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ H_1 และ H_0 สรุปได้ว่าปัจจัยด้านแรงจูงใจในการทำงานด้านปัจจัยค่าจุน

มีผลกับประสิทธิภาพในการทำงาน ด้านการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ซึ่งสามารถเขียนในรูปสมการได้ ดังนี้

$$\bar{Y}_3 = 1.163 + 0.484 X_1 + 0.263 X_2$$

แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) ระหว่างปัจจัยด้านแรงจูงใจในการทำงาน ประกอบด้วย ปัจจัยจูงใจ (X_1) ปัจจัยค่าจูน (X_2) ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานในภาพรวม (\bar{Y}_T)

ตัวแปรทำนาย	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	0.628(a)	0.395	0.391	0.405

Predictors: (Constant), ปัจจัยจูงใจ

สรุปได้ว่า ปัจจัยจูงใจ (X_1) ปัจจัยค่าจูน (X_2) มีผลในเชิงบวกกับประสิทธิภาพในการทำงาน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) ที่ 0.628 และสามารถทำนายค่าสมการของการวิเคราะห์ของตัวแปรตาม R Square ได้เท่ากับร้อยละ 39.5

แสดงค่าระหว่างปัจจัยด้านแรงจูงใจในการทำงาน ประกอบด้วย ปัจจัยจูงใจ (X_1) ปัจจัยค่าจูน (X_2) มีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานในภาพรวม (\bar{Y}_T)

ตัวแปรทำนาย	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	1.424	0.256		5.561	0.000*
ปัจจัยจูงใจ	0.655	0.067	0.628	9.829	0.000*

A Dependent Variable: ประสิทธิภาพในการทำงาน

ปัจจัยด้านแรงจูงใจ (X_1) มีค่า Sig. เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ H_0 และ H_1 สรุปได้ว่าปัจจัยด้านแรงจูงใจในการทำงานมีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน ซึ่งสามารถเขียนในรูปสมการได้ดังนี้ $\bar{Y}_T = 1.424 + 0.655 X_1$

สรุปผลการวิจัย

จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 150 คน พบว่าเป็นเพศชายจำนวน 68 คน และเพศหญิง จำนวน 82 คน และมีอายุตั้งแต่ 25 - 35 ปี มีสถานภาพโสดจำนวน 83 คน และสมรสจำนวน 62 คน ในจำนวนนี้ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี 88 คน และปริญญาโทหรือสูงกว่าจำนวน 51 คน และมีระดับรายได้ระหว่าง 15,000 - 20,000 บาท จำนวน 95 คน และระดับรายได้ระหว่าง 20,001 - 25,000 บาท จำนวน 22 คน โดยมีอายุการทำงานส่วนมากที่ 6 - 10 ปี จำนวน 55 คน และอายุงานระหว่าง 1 - 5 ปี จำนวน 47 คน แบ่งเป็นลักษณะงานสนับสนุน และลักษณะงานวิชาการ โดยที่มีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 75 คนเท่า ๆ กัน โดยที่ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความเห็นว่าแรง

จิตใจทั้งปัจจัยจิตใจและปัจจัยค้ำจุนมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพการทำงานในระดับที่มาก โดยที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยจิตใจมาเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาเป็นปัจจัยค้ำจุน และให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่ามาเป็นอันดับหนึ่ง นอกจากนี้ลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่แตกต่างมีผลต่อแรงจูงใจในการทำงานผลการศึกษพบว่า อายุที่แตกต่างกันมีผลต่อปัจจัยจิตใจด้านความก้าวหน้าในงาน ระดับการศึกษาที่มีผลต่อปัจจัยจิตใจด้านการยอมรับนับถือ และลักษณะของงานที่มีผลต่อปัจจัยจิตใจด้านการยอมรับนับถือ ด้านลักษณะของงาน และด้านความก้าวหน้าในงาน และพบว่าอายุที่แตกต่างกันมีผลต่อปัจจัยค้ำจุนด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา และลักษณะของงานที่มีผลต่อปัจจัยค้ำจุนด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน และด้านความมั่นคงในการทำงาน ลักษณะด้านประชากรศาสตร์ที่แตกต่างมีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานพบว่าลักษณะของงานที่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานด้านการบรรลุวัตถุประสงค์ของงาน ส่วนปัจจัยด้านแรงจูงใจในการทำงานที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานพบว่าปัจจัยจิตใจและปัจจัยค้ำจุน มีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานด้านการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และปัจจัยจิตใจมีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานด้านความถูกต้องในงานภายในเวลาที่กำหนด และด้านการบรรลุวัตถุประสงค์ของงาน และประสิทธิภาพในภาพรวม

การอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการทดสอบสมมติฐานพบประเด็นที่น่าสนใจ ดังต่อไปนี้

1) ลักษณะทางประชากรศาสตร์ประกอบด้วย อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน และลักษณะของงานที่มีผลต่อแรงจูงใจในการทำงาน ผลการศึกษาพบว่าพนักงานองค์การพิพิธภัณฑวิทยศาสตร์แห่งชาติ (อพพช.) ระดับอายุที่แตกต่างกันมีผลต่อปัจจัยจิตใจด้านความก้าวหน้าในงาน ระดับการศึกษามีผลต่อปัจจัยจิตใจด้านการยอมรับนับถือ และลักษณะของงานที่มีผลต่อปัจจัยจิตใจด้านการยอมรับนับถือ ด้านลักษณะของงาน และด้านความก้าวหน้าในงาน นอกจากนี้พบว่าอายุที่แตกต่างกันมีผลต่อปัจจัยค้ำจุนด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา และลักษณะของงานที่มีผลต่อปัจจัยค้ำจุนด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน และด้านความมั่นคงในการทำงาน สอดคล้องกับทฤษฎี 2 ปัจจัยของ Herzberg (Frederick Herzberg, 1959 อ้างถึง สุพานี สฤกษ์วานิช, 2552) จากทฤษฎีดังกล่าว สรุปได้ว่า ปัจจัยทั้งสองด้านนี้เป็นสิ่งที่คนต้องการเพราะเป็นแรงจูงใจในการทำงาน ปัจจัยจิตใจเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เกิดความสุขในการทำงาน โดยมีความสัมพันธ์กับแนวคิดที่ว่า เมื่อคนได้รับการตอบสนองด้วยปัจจัยนี้แล้วจะช่วยเพิ่มแรงจูงใจในการทำงานผลที่ตามมาคือ คนจะเกิดความพึงพอใจในงานสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจัยค้ำจุนทำหน้าที่เป็นตัวป้องกันมิให้คนเกิดความไม่มีความสุข หรือไม่พึงพอใจในงาน ช่วยทำให้คนเปลี่ยนเจตคติจากการไม่ยอมทำงาน มาสู่ความพร้อมที่จะทำงาน นอกจากนี้ Herzberg ยังได้อธิบายเพิ่มเติมอีกว่า ปัจจัยจิตใจและปัจจัยค้ำจุนจะต้องมีค่าเป็นบวกเท่านั้น จึงจะทำให้บุคคลมีแรงจูงใจและพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

2) ลักษณะปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ประกอบด้วย อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน พนักงานองค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาาสตร์แห่งชาติ (อพพช.) ให้ความสำคัญกับลักษณะของงานที่ทำมีผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bruce J. Avolio, (1990) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง Age and work performance in Non-Managerial Jobs : The Effects of Experience and Occupational Type เป็นการตรวจสอบเรื่องของอำนาจและอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างอายุและประสบการณ์ในการทำงาน ซึ่งจากการคาดการณ์ชี้ให้เห็นว่าประสบการณ์เป็นตัวทำนายที่ดี กล่าวคือเมื่อมีอายุการทำงานที่มากขึ้นประสิทธิภาพในการทำงานย่อมมีมากขึ้นตามไปด้วย ซึ่งอายุและประสบการณ์ในการทำงานมีความสัมพันธ์เชิงเส้นกับประสิทธิภาพในการทำงาน นอกจากนี้ปัจจัยด้านลักษณะของงานที่ทำในด้านการบรรลุวัตถุประสงค์ของงานมีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานในองค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาาสตร์แห่งชาติ (อพพช.) ซึ่งมี 2 ลักษณะงาน คือ ประเภทงานวิชาการ และประเภทงานสนับสนุน หากได้รับการเสริมแรงจูงใจในการทำงาน รวมถึงการสร้างความเข้าใจบทบาท หน้าที่ ที่แตกต่างกันแต่มีความสำคัญต่อองค์กรด้วยกันทั้งสิ้น ผลดังกล่าวยังสอดคล้องกับงานวิจัยของเกษรี สร้อยมณีวงศ์, (2553) ที่ทำการวิจัยเรื่อง ตัวกำหนดประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานธนาคารออมสินเขตลำปาง โดยการศึกษาพบว่าลักษณะของงานย่อมส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานซึ่งขึ้นอยู่กับระบบงานที่ได้รับมอบหมาย การกำหนดคุณลักษณะงานที่เหมาะสมแก่พนักงานย่อมส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานที่มากขึ้น

3) ปัจจัยด้านแรงจูงใจในการทำงานที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานพบว่าปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุน มีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานด้านการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า พนักงานในองค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาาสตร์แห่งชาติ (อพพช.) ให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรภายในหน่วยงานให้เกิดประโยชน์สูงสุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Francois, Patrick, (2001) ที่ทำการวิจัยเรื่อง Employee Care and the Role of Nonprofit Organizations ผลการวิจัยพบว่า องค์กรไม่แสวงผลกำไรมีความสามารถในการกระตุ้นให้พนักงานให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า โดยที่องค์กรต้องสร้างความเข้าใจ ในกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ รวมถึงวัฒนธรรมที่ดีขององค์กร เพื่อให้พนักงานเกิดความเข้าใจและสามารถปฏิบัติตามกฎ ระเบียบอย่างเต็มใจสอดคล้องกับสมมุติฐาน และปัจจัยจูงใจมีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานด้านความถูกต้องในงานภายในเวลาที่กำหนด และด้านการบรรลุวัตถุประสงค์ของงาน และประสิทธิภาพในภาพรวม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Frank H.M. Verbeeten, (2008) ที่ทำการวิจัยเรื่อง Performance management practices in public sector organization : Impact on performance เป็นการศึกษาความแตกต่างระหว่างผลการดำเนินงานเชิงปริมาณและประสิทธิภาพการทำงานเชิงคุณภาพ ใช้ข้อมูลจากการสำรวจจาก 93 องค์กรภาครัฐในประเทศเนเธอร์แลนด์ ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการทำงานจะมากขึ้น จะต้องมีการสนับสนุนจากแรงจูงใจจากพนักงานในเชิงบวก และองค์กรต้องมีเป้าหมายในการทำงานที่ชัดเจนและมีแบบแผนในการวัดผลงานที่เป็นมาตรฐาน จะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานที่

เพิ่มมากขึ้น

จากภาพรวมทั้งหมดสรุปได้ว่า พนักงานในองค์การพิพิธภัณฑิวิทยาศาสร์แห่งชาติ (อพวช.) ให้ความสำคัญกับเรื่องปัจจัยจูงใจด้านความก้าวหน้าในงาน ด้านการยอมรับนับถือ ด้านลักษณะของงาน และปัจจัยค้ำจุนด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน และด้านความมั่นคงในการทำงาน และทั้งปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุนมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานทั้งด้านความถูกต้องภายในเวลาที่กำหนด และด้านการบรรลุวัตถุประสงค์ของงาน และด้านการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี 2 ปัจจัยของ Herzberg (Frederick Herzberg, 1959 อ้างถึง สุพานี สฤกษ์วานิช, 2552) ที่ทำการวิจัยจนได้ข้อสรุปเกี่ยวกับปัจจัยจูงใจซึ่งเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับงานโดยตรง เพื่อจูงใจให้บุคคลเกิดความรักในงานเป็นการกระตุ้นความพึงพอใจใน และปัจจัยค้ำจุนซึ่งเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับงาน เป็นแรงสนับสนุนให้เกิดความพึงพอใจในการทำงานให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเมื่อพนักงานมีความพึงพอใจต่อทฤษฎี 2 ปัจจัยมากเท่าใด ย่อมจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานมากขึ้นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้น อพวช. ควรให้ความสำคัญในเรื่องของการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ภายในองค์กร การจัดทำแผนการบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นรูปธรรม เนื่องจากทรัพยากรมนุษย์ ถือเป็นหัวใจหลักของการดำเนินงาน การพัฒนางาน ส่งผลจากการปฏิบัติงาน และเป็นแรงขับเคลื่อนองค์กรให้เป็นในทิศทางบวกหรือลบ ซึ่งสอดคล้องกับงาน

วิจัยของ John J. Rodwell. (2004) ที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง Strategic HRM in for-profit and non-profit organizations in a knowledge - intensive industry. โดยทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์และการดำเนินงานขององค์กรที่ให้การบริการทางด้านสุขภาพในประเทศออสเตรเลีย ใช้การเก็บข้อมูลจากผู้บริหารระดับสูงมาทำการวิเคราะห์ พบว่าทั้งองค์กรที่แสวงหากำไรและไม่แสวงหากำไร เมื่อนำกลยุทธ์การบริหารทรัพยากรมนุษย์มาใช้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและส่งผลให้งานประสบความสำเร็จ โดยผ่านกระบวนการปฐมนิเทศปลูกฝังความมุ่งมั่นให้กับพนักงาน การฝึกอบรมพัฒนา การให้รางวัลและประเมินรวมถึงบริหารผลการปฏิบัติงาน รวมถึงเส้นทางสายอาชีพ (Career Path) อันจะส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และสอดคล้องกับทฤษฎี 12 หลักการทำงานให้มีประสิทธิภาพของ Harrington. (Harrington Emerson, 1913 อ้างถึง ใน ไพบูลย์ ตั้งใจ, 2554)

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานในองค์กรไม่แสวงผลกำไร ขององค์การพิพิธภัณฑิวิทยาศาสร์แห่งชาติ (อพวช.) พบว่าพนักงานให้ความสำคัญกับเรื่องปัจจัยจูงใจด้านความก้าวหน้าในงาน ด้านการยอมรับนับถือ ด้านลักษณะของงาน ด้านลักษณะของงาน และปัจจัยค้ำจุนด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน และด้านความมั่นคงในการทำงาน ตามลำดับ และทั้งปัจจัยจูงใจ

และปัจจัยค้ำจุนมีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานทั้งด้านความถูกต้องภายในเวลาที่กำหนด และด้านการบรรลุวัตถุประสงค์ของงาน และด้านการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน ดังนั้นฝ่ายทรัพยากรมนุษย์หรือหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงควรพิจารณาข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1) ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1.1) ควรให้ความเสมอภาคกับทั้งพนักงานเก่าและพนักงานใหม่ โดยดูจากผลงาน และใช้เกณฑ์ในการประเมินที่เป็นมาตรฐานและตรวจสอบได้ รวมทั้งรางวัลเชิดชูเกียรติต่าง ๆ เพื่อให้พนักงานทุกคนมีความกระตือรือร้น และเกิดขวัญและกำลังใจในการที่จะทำงานเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกองค์กร และชำระคิไว้ซึ่งภารกิจขององค์กรแห่งการเรียนรู้ ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

1.2) ควรให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชา และผู้ใต้บังคับบัญชา ด้วยกิจกรรมสนทนาการในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสร้างโอกาสในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือความรู้สึก อันจะเป็นการลดช่องว่างระหว่างกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร

1.3) ควรพิจารณาถึงขวัญและกำลังใจของพนักงานที่ปฏิบัติงานทั้งด้านปัจจัยจูงใจ และปัจจัยค้ำจุน รวมถึงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับทั้ง 2 ลักษณะงานที่ปฏิบัติประกอบด้วย ลักษณะงานวิชาการ และลักษณะงานสนับสนุน เนื่องจากงานทั้งสองลักษณะมีความสำคัญ อันจะนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ให้ ความเสมอภาคกับทั้งสองลักษณะงาน การสร้างขวัญและกำลังใจในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงการสร้าง ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของแต่ละลักษณะงาน

ถึงความสำคัญของแต่ละงาน และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานเพื่อลดช่องว่างระหว่างการทำงาน

2) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

2.1) ควรยกระดับความสำคัญของงานบริหารทรัพยากรบุคคลขององค์กรให้มีความเข้มแข็งให้มากยิ่งขึ้น และมีมาตรฐานในการปฏิบัติงาน ซึ่งควรจัดทำเป็นแผนแม่บทการพัฒนางานบริหารทรัพยากรบุคคลขององค์กร เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาบุคลากรภายในองค์กร รวมไปถึงแผนการสร้างแรงจูงใจให้กับบุคลากรซึ่งถือเป็นทรัพยากรหลักในการขับเคลื่อนองค์กร

2.2) ควรจัดทำแผนเส้นทางสายอาชีพ (Career Path) สำหรับตำแหน่งงานเพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาอาชีพ และกำหนดเกณฑ์การประเมินผลการทำงานที่เป็นมาตรฐานและตรวจสอบได้ ทั้งนี้เพื่อเป็นเป้าหมายให้กับบุคลากรขององค์กรให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ

2.3) มีพันธกิจหลักเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (knowledge management) ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมถึงความหลากหลายทางชีวภาพ ดังนั้นองค์กรควรให้ความสำคัญกับองค์ความรู้ในตัวบุคคลที่เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ และรวมถึงผู้เป็นฝ่ายสนับสนุนทุกฝ่าย เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านอายุการทำงานที่สิ้นสุดเมื่ออายุ 60 ปี (เกษียณอายุ) ควรจัดทำระบบการถ่ายโอน องค์ความรู้จากตัวบุคคลสู่ตัวบุคคล

2.4) ควรให้ความสำคัญกับการสื่อสารภายในองค์กรระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อความเข้าใจในบทบาท และหน้าที่ และต้องให้ความสำคัญกับการบูรณาการงานร่วมกันเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในอดีต

1) ควรศึกษาปัจจัยด้านลักษณะงานที่แตกต่างกัน เปรียบเทียบเชิงลึกว่าลักษณะงานใดหากขาดแรงจูงใจในการทำงานจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงาน และแนวโน้มของลักษณะงานที่จะมีความจรรู้รักดีต่อองค์กร

2) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการทำงาน จากลักษณะงานที่แตกต่างกัน วิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบกับหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่ที่คล้ายคลึงกัน เพื่อที่จะได้มีความหลากหลายของข้อมูลที่เพิ่มมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- เกษรี สร้อยมณีวงษ์. (2553). **ตัวกำหนดประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานธนาคารออมสินเขตลำปาง.** ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2553). **การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS.** กรุงเทพฯ : บิซซิเนออาร์ แอนด์ดี.
- ธีรวิทย์ เอกะกุล. (2543). **ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ : สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี : วิทยาการพิมพ์.**
- ไพบูลย์ ตั้งใจ. (2554). **ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานตามหลักอิทธิบาท 4 : กรณีศึกษา บริษัทแอมบาสิโนดิสตรีจำกัด.** วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุพานี สฤกษ์วานิช. (2552). **พฤติกรรมองค์การสมัยใหม่ : แนวคิด และทฤษฎี.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Bruce, J.A., Waldman, D.A. and McDaniel, M.A. (1990). **Age and Work Performance in Non-Managerial Jobs : The Effects of Experience and Occupational Type.** Academy of Management.
- Frank H.M., Verbeeten, (2008). **Performance management practices in public sector Organizations : Impact on performance.** Accounting, Auditing & Accountability.
- Patrick, F. (2001). **Employee Care and the Role of Non-Profit Organizations.** Seoul National University : Republic of Korea.
- Rodwell, J.J., Stephen T.T. (2004). **Strategic HRM in For-Profit and Mon-Profit Organizations in a Knowledge-Intensive Industry.** Routledge Taylor & Francis Ltd.

การศึกษาราชศัพท์ในหนังสือ “สาส์นสมเด็จพระ”

A Study of Royal Language in the Books ‘SANSOMDET’

มณฑกาญจน์ สิทธิสาร¹ / สมเกียรติ รัชมนิ²

Monthakon Sitthisan / Somkiat Rakmani

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสร้าง และการใช้คำราชาศัพท์ที่ปรากฏ ในหนังสือสาส์นสมเด็จพระ และเปรียบเทียบการใช้คำราชาศัพท์ในหนังสือสาส์น สมเด็จพระกับการใช้คำราชาศัพท์ ในสมัยอยุธยาและการใช้ราชาศัพท์ในสมัยปัจจุบัน โดยการเก็บข้อมูลราชาศัพท์จากหนังสือสาส์นสมเด็จพระ จำนวน 26 เล่ม รวบรวมราชาศัพท์ ทั้งหมดได้ 1,962 คำ แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาข้อสรุป

ผลการศึกษา พบว่าด้านการสร้างคำราชาศัพท์ที่ปรากฏในหนังสือสาส์น สมเด็จพระ พบวิธีการสร้างคำราชาศัพท์ 4 วิธี ได้แก่ 1) สร้างโดยการประสมคำระหว่าง คำยืมกับคำไทย 2) สร้างโดยการประสมคำระหว่างคำไทยกับคำไทย 3) สร้างโดยการ ประสมคำระหว่างคำไทยกับคำยืม และ 4) สร้างจากการยืมคำภาษาอื่นทั้งคำ ด้าน การใช้คำราชาศัพท์ที่ปรากฏในหนังสือสาส์นสมเด็จพระ พบการใช้ราชาศัพท์จำแนกตาม หน้าที่ของคำ ได้ 4 ชนิด ได้แก่ นามราชาศัพท์ สรรพนามราชาศัพท์ กริยาราชศัพท์ และลักษณนามราชาศัพท์ ดังนี้ การใช้นามราชาศัพท์ในหนังสือสาส์นสมเด็จพระ พบว่า มี การใช้แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) นามราชาศัพท์ที่เป็นราชาศัพท์ในตัว 2) นาม ราชาศัพท์ที่ต้องใช้คำอื่นมาประกอบ 3) นามราชาศัพท์ที่เป็นชื่อเฉพาะบุคคล การ ใช้สรรพนามราชาศัพท์ แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) สรรพนามบุรุษที่ 1 2) สรรพนามบุรุษที่ 2 และ 3) สรรพนามบุรุษที่ 3 การใช้กริยาราชศัพท์ พบว่า มี 8 ลักษณะ ได้แก่ 1) กริยาราชศัพท์ที่เป็นกริยาราชศัพท์ในตัว 2) การใช้คำว่า ทรง นำ

¹ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

หน้าคำกริยาธรรมดาและนามราชาศัพท์เพื่อทำให้เป็นกริยาราชศัพท์ 3) การใช้คำว่า เสด็จ นำหน้าคำกริยาธรรมดา และนำหน้าราชาศัพท์ เพื่อทำให้เป็นกริยาราชศัพท์ 4) การใช้คำว่า ตรัส นำหน้าคำกริยาธรรมดาและนำหน้าราชาศัพท์เพื่อทำให้เป็นกริยาราชศัพท์ 5) การใช้คำว่า กราบทูล ทูล นำหน้าคำกริยาธรรมดาและนำหน้าราชาศัพท์เพื่อทำให้เป็นกริยาราชศัพท์ 6) การใช้คำว่า โปรด นำหน้าคำกริยาธรรมดาและนำหน้าราชาศัพท์ เพื่อทำให้เป็นกริยาราชศัพท์ 7) การใช้คำว่า รับ ได้รับ นำหน้าราชาศัพท์ เพื่อทำให้เป็นกริยาราชศัพท์ และ 8) การใช้กริยาราชศัพท์แยกตามชั้นบุคคล การใช้ลักษณนามราชาศัพท์ พบว่า มีการใช้ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) การใช้ลักษณนามหลังคำบอกจำนวนนับ และ 2) การใช้ลักษณนามหน้าคำบอกจำนวนนับ

ด้านการเปรียบเทียบการใช้คำราชาศัพท์ ในหนังสือสาส์นสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในสมัยอยุธยา พบว่า มีการใช้ราชาศัพท์ที่เหมือนกันจำนวน 301 คำ คิดเป็นร้อยละ 15.35 และแตกต่างกัน จำนวน 1,662 คำ คิดเป็นร้อยละ 84.65 การใช้คำราชาศัพท์ในหนังสือสาส์นสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในสมัยปัจจุบัน พบว่า มีการใช้ราชาศัพท์ที่เหมือนกันจำนวน 1,385 คำ คิดเป็นร้อยละ 70.60 และแตกต่างกัน จำนวน 577 คำ คิดเป็นร้อยละ 29.40 เมื่อเปรียบเทียบทั้ง 3 แหล่งข้อมูล คือ การใช้คำราชาศัพท์ในหนังสือสาส์นสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในสมัยอยุธยา และในสมัยปัจจุบัน พบว่ามีการใช้ราชาศัพท์ที่เหมือนกันทั้ง 3 แหล่งข้อมูล จำนวน 236 คำ คิดเป็นร้อยละ 12.03 และแตกต่างกัน จำนวน 1,726 คำ คิดเป็นร้อยละ 87.97

Abstract

This research aimed to study the creation and usage of royal words in the books 'SANSOMDET' and compare the usage of royal words in the book 'SANSOMDET' with royal words used in the Ayuthaya period and the present period. The data were collected from 26 volumes of the books 'SANSOMDET' with the total amount of 1,962 royal words and the data were analyzed to arrive at conclusion. The results showed that the royal words in the books 'SANSOMDET' were created in 4 ways i.e., 1) a compound of borrowed words and Thai words, 2) a compound of Thai words, 3) a compound of Thai words and borrowed words, and 4) a compound of pure borrowed words. The usage of royal words was divided into 4 categories by their function i.e., royal nouns, royal pronouns, royal verbs, and royal classifiers. Hence, the usage of royal nouns in the books 'SANSOMDET' was divided into 3 categories i.e., 1) royal nouns used as royal nouns, 2) royal nouns which needed other components, and 3) royal nouns used as proper names. Royal pronoun usage was also divided into 3 categories i.e., 1) 1st person pronoun, 2) usage of 2nd person pronoun, and 3) the usage of 3rd person pronoun. Royal verbs usage was used in 8 ways i.e., 1) royal verbs used as royal verbs, 2) royal verbs which were made by using the word "song" in front of normal verbs and royal nouns, 3) royal

verbs which were made by using “*sadet*” in front of normal verbs and royal words, 4) royal verbs which were made by using the word “*trat*” in front of normal verbs and royal words, 5) royal verbs which were made by using the word “*krabtun, tun*” in front of normal verbs and royal words, 6) royal verbs which were made by using the word “*prot*” in front of normal verbs and royal words, 7) royal verbs which were made by using the word “*rap, dai rap*” in front of normal words, and 8) using verbs corresponding to the hierarchy of the royal family. Royal classifiers were used in 2 ways: 1) using classifiers after counting numbers, and 2) using classifiers before counting numbers. By comparison of the usage of royal words in the books ‘SANSOMDET’ with the usage of royal words in the Ayuthaya period, it was found that there was similarity of 301 words which accounted for 15.35 percent and difference of 1,662 words which accounted for 84.65 percent. By comparison of the usage of royal words in the book ‘SAN SOMDET’ and the usage of royal words in the present, it was found that there was similarity of 1,385 words which accounted for 70.60 percent and difference of 577 words which accounted for 29.40 percent. When comparing the 3 sources, it was found that there was similarity of 236 words which accounted for 12.03 percent and difference of 1,726 words which accounted for 87.97 percent.

บทนำ

ภาษาเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสารของมนุษย์ และเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี และค่านิยมของคนในชาตินั้นๆ ภาษาไทยก็เช่นเดียวกัน คือเป็นภาษาที่สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมในสังคมไทย แสดงให้เห็นถึงขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และค่านิยมของคนในสังคมที่เห็นได้อย่างชัดเจน คือ การที่ภาษาไทยมีการใช้ระดับภาษาตามฐานะของบุคคลเพื่อให้เกิดความเหมาะสม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมของคนไทย ที่มีความเคารพ ยกย่องผู้ที่มีฐานะสูงกว่า เสมอกัน และต่ำกว่าไม่ว่าจะด้านชาติวุฒิ วัยวุฒิ หรือคุณวุฒิ เป็นต้น

การที่ภาษาไทยมีการใช้ระดับภาษาตามฐานะของบุคคลนั้นเป็นการแสดงถึงระดับวัฒนธรรมของผู้ใช้โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ภาษาสำหรับพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นบุคคลที่คนในชาติให้ความเคารพ ยกย่อง เคารพเทิดทูนเหนือสิ่งอื่นใด จึงได้มีระเบียบวิธีการใช้ราชาศัพท์ ซึ่งสังคมไทยกำหนดใช้สำหรับพระมหากษัตริย์ และพระบรมวงศานุวงศ์ไว้แตกต่างกันตามลำดับความสำคัญ เพื่อเป็นการถวายพระเกียรติยศให้เหมาะสมตามฐานานุรูป ราชาศัพท์จึงเป็นเครื่องมือที่แสดงให้เห็นถึงความประณีตและงดงามของภาษาไทย ซึ่งมีการใช้ระดับภาษาตามฐานะของบุคคลสำหรับใช้กับพระมหากษัตริย์ และพระบรมวงศานุวงศ์ พระภิกษุ ขุนนาง ข้าราชการ ตลอดจนสามัญชนทั่วไป ราชาศัพท์เป็นการใช้ภาษาที่มีระบบกฎเกณฑ์กำหนดไว้อย่างชัดเจน ราชาศัพท์จึงถือได้ว่าเป็นคำศัพท์เฉพาะที่แตกต่างกับการใช้ศัพท์ทั่วไป ราชาศัพท์เป็นคำที่แบ่งประเภทเหมือนกับคำสามัญทั่วไป ซึ่งแบ่งออกเป็น คำนาม คำกริยา คำสรรพนาม คำวิเศษณ์ ลักษณะนาม และวิธีการเพ็ชทุล

แต่มีการกำหนดระเบียบวิธีการใช้ที่เฉพาะเจาะจงตามลำดับชั้นของบุคคล ราชาศัพท์จึงถือเป็นศัพท์ที่มีวิธีการใช้ต่างไปจากการใช้ศัพท์ในชีวิตประจำวันอย่างทั่วไป การศึกษาคำราชาศัพท์นั้น จะช่วยให้ใช้ภาษาไทยได้ถูกต้องเหมาะสมทำให้มีความรู้เรื่องศัพท์กว้างขวางขึ้นได้เรียนรู้ถึงวัฒนธรรมทางภาษา และทำให้รู้สึกภูมิใจที่ภาษาไทยมีการใช้ราชาศัพท์ ซึ่งเป็นเครื่องเชิดชูเกียรติของคนไทยและชาติไทย ในปัจจุบันมีการใช้ราชาศัพท์อย่างผิด ๆ เช่น การใช้คำที่ไม่ตรงความหมาย การใช้คำราชาศัพท์ซ้อน การใช้ไม่ตรงกับลำดับทางพระราชวงศ์ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาคำราชาศัพท์ เพื่อช่วยให้สามารถใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับชั้นของบุคคล ทำให้เข้าใจถึงหลักการใช้ราชาศัพท์ และความหมายของคำราชาศัพท์ได้อย่างถูกต้อง อีกทั้งยังได้เรียนรู้ถึงวัฒนธรรมของชาติ ซึ่งราชาศัพท์ถือว่าเป็นวัฒนธรรมทางภาษาที่มีความประณีตนุ่มนวล และน่าฟัง

การศึกษาราชาศัพท์ไม่เพียงศึกษาได้เฉพาะแต่ในตำราราชาศัพท์เท่านั้น หากแต่ศึกษาจากเอกสารต่างอื่นๆ ก็จะทำให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับราชาศัพท์ได้เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาราชาศัพท์ที่ใช้กันโดยตรงระหว่างเจ้านายโดยไม่ผ่านสามัญชน อย่างเช่นในหนังสือสาส์นสมเด็จ ซึ่งเป็น ลายพระหัตถ์ตอบโต้ระหว่างสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ กับสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2475 จนถึงปี พ.ศ. 2486 หนังสือสาส์นสมเด็จนอกจากจะเป็นจดหมายส่วนบุคคลที่เขียนโต้ตอบกันระหว่างทั้งสองพระองค์แล้ว หนังสือสาส์นสมเด็จ ยังถือได้ว่าเป็นหนังสือที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง เพราะนอกจากจะมีเนื้อหาเกี่ยวกับ

เรื่องส่วนพระองค์ ยังมีเนื้อหาแสดงความรู้ ความคิด คำวิจารณ์ เกี่ยวกับความรู้ของไทยที่มีคุณค่าในด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี วรรณคดี ศิลปะ และอักษรศาสตร์ เป็นต้น (องค์การคำของคุรุสภา, 2515 : 2)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาราชาศัพท์ในหนังสือสาส์นสมเด็จ เพื่อศึกษาการใช้ภาษาในหนังสือสาส์นสมเด็จ ซึ่งเป็นภาษาที่ทั้งสองพระองค์ทรงใช้โดยตรง โดยไม่ผ่านสามัญชน ถือว่าเป็นการใช้ราชาศัพท์ของเจ้านายในพระราชวงศ์ เป็นการใช้ราชาศัพท์ของเจ้านายโดยตรง อีกทั้งยังไม่มีผู้ใดศึกษามาก่อน ผู้วิจัยจึงเห็นเป็นเรื่องสำคัญที่ควรศึกษาในด้านการสร้างคำราชาศัพท์ และการใช้คำราชาศัพท์ไว้ให้เป็นประโยชน์แก่วงวิชาการต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คำราชาศัพท์ที่ปรากฏในหนังสือสาส์นสมเด็จ จำนวนทั้งหมด 1,962 คำ ได้มาจากหนังสือสาส์นสมเด็จ จำนวน 26 เล่ม ผู้วิจัยใช้ประชากรทั้งหมด

กลุ่มตัวอย่าง (1) คำราชาศัพท์ในสมัยอยุธยา ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จากพงศาวดารสมัยอยุธยาที่ยังคงเนื้อหาสมบูรณ์สามารถเข้าถึงได้ และแต่งขึ้นในสมัยอยุธยาเท่านั้น (ผู้วิจัยไม่เลือกพงศาวดารสมัยอยุธยาที่แต่งหรือชำระขึ้นภายหลัง) ได้แก่ พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับวันวลิต พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์ และพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับพระจักรพรรดิพงษ์ (จาด) ได้ตัวอย่างคำที่ปรากฏสอดคล้องกับราชาศัพท์ที่ใช้ในหนังสือสาส์นสมเด็จ จำนวน 894 คำ (2) คำราชาศัพท์ในสมัยปัจจุบัน ได้จากการ

เล่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากหนังสือ ราชาศัพท์ ของราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2550 และหนังสือ ราชาศัพท์ ของสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ พ.ศ.2537 เพราะเป็นเอกสารที่เป็นหลักในการใช้ราชาศัพท์ในสมัยปัจจุบัน ได้ตัวอย่างคำที่ปรากฏ สอดคล้องกับราชาศัพท์ที่ใช้ในหนังสือสารานุกรมเด็ก จำนวน 1,916 คำ

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษา เฉพาะคำราชาศัพท์ที่ใช้กับพระมหากษัตริย์ และ พระบรมวงศานุวงศ์เท่านั้น โดยศึกษาในด้านการ สร้างคำราชาศัพท์ และการใช้คำราชาศัพท์ แบ่ง ออกเป็น 1) การใช้คำนาม 2) การใช้คำสรรพนาม 3) การใช้คำกริยา 4) การใช้คำวิเศษณ์ 5) การใช้ลักษณนาม

การตรวจเอกสาร

ความหมายของราชาศัพท์

คำว่า “ราชาศัพท์” เกิดจากคำ ราชา + ศัพท์ นำมารวมกัน โดยวิธีสมาส จึงได้คำ “ราชาศัพท์”ราชา เป็นภาษาบาลีและสันสกฤต แปลว่า ผู้ที่ให้เกิดความพอใจ ความยินดี ตรงกับ คำว่า พระเจ้าแผ่นดิน ส่วน คำว่า ศัพท์ เป็นภาษา สันสกฤต แปลว่า เสียง คำ คำยากที่ต้องแปล เมื่อนำมาสมาสกัน เป็น “ราชาศัพท์” มีความหมาย ตามรูปว่า ถ้อยคำที่ใช้สำหรับพระเจ้าแผ่นดิน ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546 : 952) ให้ ความหมายของราชาศัพท์ว่า “น.คำเฉพาะใช้สำหรับ เพ็ดทูลพระเจ้าแผ่นดิน และเจ้านาย ต่อมาหมาย รวมถึงคำที่ใช้กับพระภิกษุ ข้าราชการ และสุภาพชนด้วย” จึงสรุปได้ว่า ราชาศัพท์ หมายถึง คำศัพท์

เฉพาะที่มีแบบแผนในการใช้ และกำหนดใช้สำหรับ พระมหากษัตริย์ พระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการ พระภิกษุสงฆ์ รวมทั้งสุภาพชนทั่วไปให้เหมาะสม ตามฐานะานุรูป

ความเป็นมาของราชาศัพท์

พระวรวงศ์วิสิฐ (2502 : 97) ได้กล่าวถึง ความเป็นมาของการใช้ราชาศัพท์ว่า “ต้นเดิมที่จะ เกิดราชาศัพท์ขึ้นก็เพราะเมื่อไทยเราตั้งชาติเข้มแข็ง ขึ้นในดินแดนที่เข้ามาปกครองใหม่ คือ ดินแดนสยาม ประเทศนี้ เราก็กเลือก ผู้ที่มีความสามารถมีลักษณะ เป็นชั้นอัจฉริยบุคคลในคณะ แล้วยกขึ้นเป็นประมุข ของชาติ เรียกกันว่า พระราชาธิบดี เมื่อเกิดมีพระ ราชาธิบดีขึ้น จึงยกย่องพระองค์ท่านให้สูงกว่าคนใน ชาติ และต้องสร้างสิ่งที่เป็นเครื่องประดับพระเกียรติ ให้เป็นพิเศษกว่าคนอื่น ๆ” จึงสรุปได้ว่า ราชาศัพท์ เกิดขึ้นมาจากความเคารพเทิดทูนต่อสถาบันพระ มหากษัตริย์ของประชาชน จึงมีการคิดคำที่สุภาพ ขึ้นมาใช้สำหรับกราบบังคมทูล ซึ่งแตกต่างจากคำ ที่ใช้ทั่วไป เพื่อให้เหมาะสมกับพระเกียรติโดยมีการ กำหนดใช้อย่างเป็นลายลักษณ์อักษรในสมัยอยุธยา ในรัชกาลสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ

ราชาศัพท์กับสังคมไทย

ภาษาเป็นสิ่งที่คนในสังคมใช้เพื่อสื่อสาร ระหว่างกัน เป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงขนบธรรมเนียม ประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ และค่านิยมของคนใน สังคมนั้นๆ จึงถือได้ว่าการใช้ภาษา มีความสัมพันธ์ กับสังคม ในสังคมไทยมีค่านิยมความเชื่อว่าพระ มหากษัตริย์ เป็นสมมุติเทพ เป็นเทพเจ้าให้ความสำคัญ ยกย่อง เทิดทูนพระมหากษัตริย์ไว้เหนือสิ่ง อื่นใด ทำให้การใช้ภาษาในสังคมไทย มีลักษณะ

เฉพาะ ภาษาไทยมีการใช้ภาษาตามฐานะของบุคคล เพื่อแสดงความเคารพยกย่องผู้ที่มีฐานะสูงกว่า จึงมีการกำหนดใช้ภาษาตามลำดับชั้นของบุคคลในสังคมที่เรียกว่า ราชาศัพท์ มีระเบียบวิธี ที่กำหนดการใช้ให้เหมาะสมตามลำดับชั้นของบุคคล สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ (2537 : 207-208) ได้กล่าวถึงลำดับของพระราชวงศ์ไว้ 3 ชั้น ดังนี้

- 1) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
- 2) สมเด็จพระบรมราชินีนาถ และ
- 3) พระบรมวงศ์และพระอนุวงศ์ โดยแยกย่อยออกได้อีก 6 ชั้น ได้แก่

- 1) สมเด็จพระบรมราชินี, สมเด็จพระบรมราชชนนี, สมเด็จพระยุพราช, สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร, สมเด็จพระบรมราชกุมารี
- 2) สมเด็จพระเจ้าฟ้า
- 3) พระบรมวงศ์ชั้นพระองค์เจ้า (พระราชโอรสธิดาของพระมหากษัตริย์)
- 4) พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้า (ที่มีได้ทรงกรม), พระอนุวงศ์ชั้นพระวรวงศ์เธอ (ที่ทรงกรม)
- 5) พระอนุวงศ์ชั้นพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า (ที่มีได้ทรงกรม) และ
- 6) หม่อมเจ้า

การลำดับชั้นของพระราชวงศ์ดังกล่าวนี้ แสดงให้เห็นว่า สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความผูกพันใกล้ชิดกับสถาบันพระมหากษัตริย์และยกย่องเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์มาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน จึงมีการสร้างค่านิยม ขนบธรรมเนียม ประเพณีที่ให้ความเคารพ ยกย่อง ให้ความสำคัญต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ทำให้เกิดการคิดคำราชาศัพท์ขึ้นใช้ เพื่อใช้ให้เหมาะสมกับการยกย่องเทิดทูนนั้น ดังนั้น การที่จะใช้ราชาศัพท์ให้ถูกต้องตามพระเกียรติยศ และฐานันดรศักดิ์ของพระมหากษัตริย์ และพระบรมวงศานุวงศ์นั้น คนไทยจึงต้องรู้ถึงลำดับของพระราชวงศ์ จึงจะทำให้ใช้ราชาศัพท์ ได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสมตามหลัก

การใช้ราชาศัพท์

ผลการวิจัย

จากผลการศึกษารราชาศัพท์ในหนังสือสาส์นสมเด็จ ผลการศึกษามี ดังนี้

1. การสร้างคำราชาศัพท์ที่ปรากฏในหนังสือสาส์นสมเด็จ

จากการศึกษาการสร้างราชาศัพท์ในหนังสือสาส์นสมเด็จ จำนวน 26 เล่ม โดยใช้แนวคิดของ บรรจบ พันธุเมธา (2518) พบว่ามีการสร้างราชาศัพท์ 4 วิธี ดังนี้

1.1 การสร้างโดยการประสมคำระหว่างคำยืมกับคำไทย โดยแบ่งการสร้างออกเป็นคำนามและคำกริยา ดังนี้

1.1.1 คำนาม ใช้คำว่า พระ_ ประสมกับคำไทยเป็นราชาศัพท์ ตัวอย่างเช่น คำว่า พระรก พระแกล พระอู่

1.1.2 คำกริยา ใช้คำว่า ทรง_ นำหน้าคำกริยาและคำนามที่เป็นคำไทย ตัวอย่างเช่น คำว่า ทรงหา ทรงสืบ ทรงม้า ทรงดำ

1.2 การสร้างโดยการประสมคำระหว่างคำไทยกับคำไทย ตัวอย่างเช่น คำว่า รับสั่ง เรือนต้น

1.3 การสร้างโดยการประสมคำระหว่างคำไทยกับคำยืม ที่เป็นราชาศัพท์ ตัวอย่างเช่น คำว่า ขอบพระเนตร ชมพระทัย ฝัพระหัตถ์

1.4 การสร้างโดยการยืมคำจากภาษาอื่นทั้งคำ โดยแบ่งเป็นสองลักษณะ คือ

1.4.1 คำยืมโดดๆ คือ การใช้คำยืมที่เป็นคำราชาศัพท์อยู่แล้วในตัว ตัวอย่างเช่น คำว่า ประทาน เสด็จ โปรด ประทับ

1.4.2 การสร้างจากคำยืมประสม

กับคำยืม พบว่ามีการใช้คำยืมจากภาษาบาลีสันสกฤต ภาษาเขมร ภาษาจีน และภาษาอังกฤษ โดยมีการใช้ คำว่า พระ_พระราช_และ ทรง_นำหน้า และใช้คำ ว่า หลวง ประกอบหลัง ดังนี้ 1) คำยืมที่มาจากภาษา บาลีสันสกฤต ยกตัวอย่างเช่น คำว่า พระราชธิดา พระชนก 2) คำยืมที่มาจากภาษาเขมร ยกตัวอย่าง เช่น คำว่า พระนลาฏ พระหนุ พระกำลัง 3) คำยืม ที่มาจากภาษาจีน ได้แก่คำว่า พระแก้ว และ 4) คำยืม ที่มาจากภาษาอังกฤษ ยกตัวอย่างเช่น คำว่า ทรงเซ็น ทรงสปอร์ต การ์ดพระนาม

2. ศึกษาการใช้ราชาศัพท์ในหนังสือศาสน สมเด็จ

การใช้ราชาศัพท์ในหนังสือศาสนสมเด็จ พบว่ามีคำที่ใช้เป็นราชาศัพท์ โดยจำแนกตาม หน้าที่ของคำ 4 ชนิด คือ นามราชาศัพท์ สรรพนาม ราชาศัพท์ กริยาราชาศัพท์ และลักษณนาม ราชาศัพท์ พบว่ามีการใช้ ดังนี้

2.1 การใช้นามราชาศัพท์ พบการใช้แบ่ง ออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

2.1.1 นามราชาศัพท์ที่เป็น ราชาศัพท์ในตัว นามราชาศัพท์ที่เป็นราชาศัพท์ ในตัว คือ ราชาศัพท์ ที่เป็นคำที่ไม่ต้องใช้คำใดๆ เข้าประกอบเพื่อเป็นราชาศัพท์ จากการศึกษา ราชาศัพท์ ในศาสนสมเด็จพบว่า มีการใช้นาม ราชาศัพท์ที่เป็นราชาศัพท์ในตัว ยกตัวอย่างเช่น คำ ว่า ตำนาน

2.1.2 นามราชาศัพท์ที่ต้องใช้คำ อื่นมาประกอบ จากการศึกษาการใช้นามราชาศัพท์ ที่ต้องใช้คำอื่นประกอบ พบการใช้แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ คำที่ใช้สำหรับพระมหากษัตริย์ คำที่ ใช้สำหรับเจ้านาย คำที่ใช้เป็นชื่อของคน สัตว์ สิ่งของ หรือของใช้ที่เป็นของहांไกลไม่ได้เกี่ยวเนื่องกับพระ

มหากษัตริย์หรือเจ้านาย รวมทั้งเป็นคำที่มีขึ้นมาหลัง ๆ และคำที่ใช้ตามลำดับชั้นบุคคล ดังนี้

1) คำที่ใช้สำหรับพระมหากษัตริย์

1.1) คำนามที่เป็นชื่อของสิ่งสำคัญอัน ควรยกย่อง พบการใช้คำว่า พระบรมมหาราช_ พระบรมราช_พระบรมราชา_พระบรม_พระอัคร_ พระอรรค_พระมหา_ประกอบเข้าข้างหน้าเป็นนาม ราชาศัพท์ ตัวอย่างเช่น คำว่า พระบรมมหาราชวัง

1.2) คำนามที่เป็นชื่อสิ่งสำคัญรองลง มา หรือไม่ให้ปนกับเจ้านายอื่นๆ ใช้คำว่า พระราช_ ประกอบข้างหน้า เป็นนามราชาศัพท์ ตัวอย่างเช่น คำว่า พระราชกำหนด

1.3) คำนามที่เป็นชื่อสิ่งสามัญทั่วไป ไม่ ถือว่าสำคัญและไม่แยกให้เห็นว่าเป็นนามใช้เฉพาะ กับพระมหากษัตริย์ ใช้คำว่า พระ_ นำหน้า ตัวอย่าง เช่น คำว่า พระกร

1.4) คำนามที่มีความสำคัญรองลงมา พบการใช้คำว่า ราช_เครื่อง_ประกอบข้างหน้า เป็น นามราชาศัพท์ ตัวอย่างเช่น คำว่า ราชของครุฑ ราชเครื่องทรง

1.5) คำนามที่เป็นชื่อสิ่งไม่สำคัญ หรือ ไม่ได้ให้ความสำคัญ และเป็นคำไทย พบการใช้คำ ว่า หลวง_ต้น ประกอบข้างหลัง เป็นนามราชาศัพท์ ตัวอย่างเช่น เรือนต้น

นอกจากการใช้คำว่า ต้น กับ หลวง ประกอบท้ายเพื่อเป็นนามราชาศัพท์แล้ว ยังพบ การใช้คำว่า พระที่นั่ง_เสวย_บรรทม_ประทับ _ประพาส_ทรง_สร่ง ประกอบข้างท้าย เป็นนาม ราชาศัพท์ ตัวอย่างเช่น คำว่า รถยนต์พระที่นั่ง โต๊ะ เสวย ที่บรรทม ที่ประทับ เที้ยวประพาส เครื่องทรง

2) คำที่ใช้สำหรับเจ้านาย ตั้งแต่สมเด็จ พระบรมราชินีลงไปถึงชั้นหม่อมเจ้า พบการใช้ ดังนี้

2.1) สำหรับสมเด็จพระบรมราชินี สมเด็จพระยุพราช พระมหากษัตริย์ พระบรมราชโอรสธิดา ใช้คำว่า พระราช_นำหน้า นามที่สำคัญ ตัวอย่างเช่น คำว่า พระราชหัตถเลขา

2.2) ใช้คำว่า พระ_นำหน้านามที่ไม่สำคัญสำหรับเจ้านายตามข้อ 2.1) และใช้สำหรับเจ้านายทั่วไป ทั้งในนามสำคัญและไม่สำคัญ เช่น คำว่า พระญาติ

2.3) ใช้คำว่า_ทรง ประกอบข้างหลัง ตัวอย่างเช่น คำว่า ไม้เท้าทรง หมวกทรง

2.4) คำที่เป็นนามราชาศัพท์สำหรับเจ้านายอยู่ในตัว ตัวอย่างเช่น คำว่า เจ้าจอม หม่อม วัง ตำแหน่ง

3) ชื่อของคน สัตว์ สิ่งของ หรือของใช้ที่เป็นของห่างไกลไม่ได้เกี่ยวเนื่องกับพระมหากษัตริย์ หรือเจ้านาย รวมทั้งเป็นคำที่มีขึ้นมาหลัง ๆ พบการใช้คำว่า พระพร

4) นามที่บัญญัติคำไว้ให้ใช้ต่างกัน ตามชั้นของบุคคล ตัวอย่างเช่น คำที่มีความหมายว่า จดหมาย พบการใช้ จำนวน 3 คำ ได้แก่ ปลายพระหัตถ์ ลิขิต จดหมาย คำที่มีความหมายว่า คำสั่ง พบการใช้จำนวน 3 คำ ได้แก่ กระแสพระบรมราชโองการ พระบรมราชโองการ พระบัญชา

2.1.3 นามราชาศัพท์ที่เป็นชื่อเฉพาะของบุคคล การใช้คำการศึกษา นามราชาศัพท์ที่เป็นชื่อเฉพาะบุคคลในหนังสือสาส์นสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดโชไชย ศึกษาจากคำนำพระนามของพระมหากษัตริย์ พระมเหสี และพระบรมวงศานุวงศ์ มีการใช้สามัญนามนำหน้าชื่อพบการใช้แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1) คำนำพระนามที่ใช้กับพระมหากษัตริย์ พบว่ามีใช้คำว่า พระบาทสมเด็จพระ สมเด็จพระ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระเจ้า พระ

2) คำนำพระนามที่ใช้กับพระมเหสี พบว่ามีการใช้คำว่า พระนางเจ้า สมเด็จพระนาง สมเด็จพระนางเจ้า พระนาง

3) คำนำพระนามที่ใช้กับพระบรมวงศานุวงศ์ มีการใช้พระนามโดยเฉพาะ เพื่อบอกสกุลยศ และอิสริยยศ เรียกว่า สามานยนามบอกเครือญาติ และสามานยนามบอกชั้นเจ้านาย

สามานยนามบอกเครือญาติ คือ คำนำพระนามที่แสดงว่าเป็นพระประยูรญาติชั้นใดกับพระมหากษัตริย์ จากการศึกษาสามานยนามบอกเครือญาติในหนังสือสาส์นสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ, พระเจ้าบรมวงศ์เธอ, พระเจ้า วรวงศ์เธอ, สมเด็จพระปิตุจฉาเจ้า, สมเด็จพระมาตามหัยยิกา, พระเจ้ามไทยิกาเธอ, พระเจ้าลูกยาเธอ, สมเด็จพระราชปิตุลา,

นอกจากนี้ ผู้วิจัยพบการใช้คำว่า สมเด็จพระมหา, เจ้าฟ้าหญิง, เจ้าฟ้าชาย, พระองค์หญิง, หม่อมเจ้าหญิง, หม่อมเจ้าชาย, สมเด็จพระชาย, สมเด็จพระหญิง, หญิง, ชาย, องค์, เจ้าหญิง, เจ้าชาย, เจ้า, องค์ชาย, องค์หญิง, พระองค์, สมเด็จพระมหา, ทูลกระหม่อม, หม่อมมารดา, คุณแม่, เสด็จ, เด็จ, เจ้าจอม, คุณจอมมารดา, เจ้าจอมมารดา นำหน้าพระนามของพระบรมวงศานุวงศ์

2.2 การใช้สรรพนามราชาศัพท์ จากการศึกษาการใช้คำสรรพนามในหนังสือสาส์นสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดโชไชย แบ่งออกเป็น 3 ชนิด ได้แก่ สรรพนามบุรุษที่ 1 สรรพนามบุรุษที่ 2 และสรรพนามบุรุษที่ 3

การใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 จากการศึกษา คำสรรพนามบุรุษที่ 1 พบการใช้ดังนี้ 1) สรรพนามบุรุษที่ 1 ที่ใช้กับบุคคลที่เสมอกัน ใช้คำว่า เกล้า

กระหม่อม หม่อมฉัน ฉันทน์ เรา และ 2) สรรพนาม บุรุษที่ 1 ที่ใช้กับบุคคลที่ต่ำกว่า ใช้คำว่า กู

การใช้สรรพนามบุรุษที่ 2 จากการศึกษา คำสรรพนามบุรุษที่ 2 พบการใช้สรรพนามบุรุษที่ 2 ที่ใช้กับบุคคลที่เสมอกัน มีการใช้คำว่า ฝ่าพระบาท ฝ่าบาท พระองค์ ฝ่าบาท ท่าน พระองค์ท่าน ทูล กระหม่อม

การใช้สรรพนามบุรุษที่ 3 จากการศึกษา คำสรรพนามบุรุษที่ 3 พบการใช้ดังนี้ 1) สรรพนาม บุรุษที่ 3 เมื่อกล่าวถึงบุคคลที่สูงกว่า ใช้คำว่า สมเด็จพระองค์ พระองค์เจ้า ทูลกระหม่อมท่าน พระองค์เธอ ทูลกระหม่อม

2) สรรพนามบุรุษที่ 3 เมื่อกล่าวถึงบุคคลที่เสมอกัน ใช้คำว่า ท่าน และ 3) สรรพนาม บุรุษที่ 3 เมื่อกล่าวถึงบุคคลที่ต่ำกว่า ใช้คำว่า เธอ แก เขา

2.3 การใช้กริยาราชศัพท์ กริยาราชศัพท์ที่ใช้ในหนังสือสาส์นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 8 ลักษณะ ดังนี้

2.3.1 กริยาราชศัพท์ที่เป็นกริยาราชศัพท์ในตัว ตัวอย่างเช่น คำว่า เสวย ทูล

2.3.2 การใช้คำว่า ทรง_ นำหน้าคำกริยาราชศัพท์ และนามราชศัพท์เพื่อทำให้เป็นกริยาราชศัพท์ ตัวอย่างเช่น คำว่า ทรงปรับ ทรงสร้าง

นอกจาก ทรง ใช้ประกอบกับคำอื่นแล้ว คำว่า ทรง ยังใช้เป็นคำเดียว มีความหมายในตัว เช่น ทรง มีความหมาย หมายถึง อ่าน

“เรื่องอิเหนาเมื่อทูลไป ยังไม่ได้สอบหนังสือที่หม่อมฉันแต่งไว้ข้างท้ายหนังสือ เล่าเรื่องไปชาวครั่งที่สามยังถ้วนถักว่านั่น ขอให้ทรงอย่าข้ามเสีย”

(สาส์นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เล่ม 4 หน้า 109)

นอกจากนี้ ยังพบการใช้ ทรง ประกอบกับ คำทับศัพท์ พบจำนวน 2 คำ คือ ทรงเซ็น ทรงสปอร์ต

2.3.3 การใช้คำว่า เสด็จ นำหน้าคำกริยาราชศัพท์ และนำหน้าราชศัพท์ เพื่อทำให้เป็นกริยาราชศัพท์ ตัวอย่างเช่น คำว่า เสด็จมา เสด็จลง เสด็จออก

2.3.4 การใช้คำว่า ตรัส นำหน้าคำกริยาราชศัพท์ และนำหน้าราชศัพท์ เพื่อทำให้เป็นกริยาราชศัพท์ ตัวอย่างเช่น คำว่า ตรัสขอ ตรัสเล่า ตรัสถาม

2.3.5 การใช้คำว่า กราบทูล_ ทูล_ นำหน้าคำกริยาราชศัพท์และนำหน้าราชศัพท์ เพื่อทำให้เป็นกริยาราชศัพท์ ตัวอย่างเช่น คำว่า กราบทูลถวาย กราบทูลพระกรุณา กราบทูลปรึกษา ทูลหาหรือ ทูลอธิบายน

2.3.6 การใช้คำว่า โปรด_ นำหน้ากริยาราชศัพท์ และนำหน้าราชศัพท์เพื่อทำให้เป็นกริยาราชศัพท์ ตัวอย่างเช่น คำว่า โปรดตรัส โปรดบอก โปรดฝาก

2.3.7 การใช้คำว่า รับ_ ได้รับ_ นำหน้าราชศัพท์ เพื่อทำให้เป็นกริยาราชศัพท์ ตัวอย่างเช่น คำว่า ได้รับพระราชทาน ได้รับประทาน อนุญาต รับพระราชอาญา

2.3.8 การใช้กริยาราชศัพท์แยกตามชั้นบุคคล ตัวอย่างเช่น คำที่มีความหมายว่า ตาย พบการใช้จำนวน 14 คำ ได้แก่ คำว่า สวรรคต เสด็จสวรรคต เสด็จทิวงคต ถึงทิวงคต ทิวงคต ลิ้นพระขนม ถึงชีพิตักษัย ลิ้นชีพิตักษัย ลิ้นชีพมรณภาพ ถึงแก่พิราลัย ถึงพิราลัย ถึงแก่กรรม ตาย

2.4 การใช้ลักษณนามราชศัพท์ การใช้ลักษณนาม พบว่ามีการใช้ลักษณนามที่ใช้กับคน

และสิ่งของ พบการใช้คำลักษณะนาม จำนวน 3 คำ คือ คำว่า พระองค์ องค์และคน ซึ่งลักษณะการใช้ นั้น แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การใช้ลักษณะนาม หลังคำบอกจำนวนนับ และการใช้ลักษณะนามหน้า คำบอกจำนวนนับ

3. การเปรียบเทียบการใช้คำราชาศัพท์ในหนังสือสาส์นสมเด็จกับการใช้คำราชาศัพท์ในสมัยอยุธยาและการใช้คำราชาศัพท์ในสมัยปัจจุบัน

การใช้คำราชาศัพท์ในหนังสือสาส์นสมเด็จ เปรียบเทียบกับการใช้คำราชาศัพท์ในสมัยอยุธยา โดยศึกษาจากพระราชพงศาวดารในสมัยอยุธยา พบว่า มีการใช้คำราชาศัพท์ที่เหมือนกัน จำนวน 301 คำ คิดเป็นร้อยละ 15.35 และมีการใช้คำราชาศัพท์ที่ แตกต่างกัน จำนวน 1,661 คำ คิดเป็นร้อยละ 84.57 การใช้คำราชาศัพท์ในหนังสือสาส์นสมเด็จเปรียบ เทียบกับการใช้คำราชาศัพท์ในสมัยปัจจุบันโดย ศึกษาหนังสือราชาศัพท์ของราชบัณฑิตยสถาน และหนังสือราชาศัพท์ของสำนักงานเสริมสร้าง เอกลักษณ์ของชาติ พบว่า มีการใช้คำราชาศัพท์ที่ เหมือนกันมากกว่า จำนวน 1,385 คำ คิดเป็นร้อยละ 70.60 และมีการใช้ที่แตกต่างกัน จำนวน 577 คำ คิดเป็นร้อยละ 29.40 และการใช้คำราชาศัพท์ ในหนังสือสาส์นสมเด็จเปรียบเทียบกับการใช้คำ ราชาศัพท์ในสมัยอยุธยา และการใช้คำราชาศัพท์ใน สมัยปัจจุบัน พบว่ามีการใช้คำราชาศัพท์ที่เหมือนกัน ทั้ง 3 แหล่งข้อมูล จำนวน 236 คำ คิดเป็นร้อยละ 12.03 และการใช้ที่แตกต่างกัน จำนวน 1,726 คำ คิดเป็นร้อยละ 87.97

สรุปผลการวิจัย และอภิปรายผล

การศึกษาราชศัพท์ในหนังสือสาส์น สมเด็จ ผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาออกเป็นประเด็น

ต่างๆ มีข้อสังเกต ดังนี้

1. การสร้างคำราชาศัพท์ที่ปรากฏใน หนังสือสาส์นสมเด็จ

การสร้างคำราชาศัพท์ในหนังสือสาส์น สมเด็จ พบวิธีการสร้างคำ 4 วิธี ได้แก่ 1) สร้างโดย การประสมคำระหว่างคำยืมกับคำไทย แบ่งการสร้าง ออกเป็นคำนามราชาศัพท์และคำกริยาราชศัพท์ การสร้างคำนามโดยใช้ คำว่า พระ_พระราช_นำ หน้าคำนามเป็นคำนามราชาศัพท์ และ คำว่า ทรง_ นำหน้า คำนามและคำกริยา ประกอบเป็นคำกริยาราชศัพท์ 2) สร้างโดยการประสมคำระหว่างคำ ไทยกับคำไทย 3) สร้างโดยการประสมคำระหว่าง คำไทยกับคำยืม 4) สร้างโดยการยืมคำจากภาษาอื่น พบว่ามีการใช้คำยืมจาก ภาษาบาลีสันสกฤต ภาษา เขมร ภาษาจีน และภาษาอังกฤษ โดยแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การใช้คำยืมโดด ๆ และการใช้คำยืม ประสมกับคำไทย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการสร้าง ราชาศัพท์ของบรรจบ พันธุเมธา (2518 : 237 – 241) ที่กล่าวถึง การใช้คำยืมที่มาจากภาษาอังกฤษ สร้างเป็นราชาศัพท์ โดยใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ ประกอบ อาจเป็นเพราะในช่วงสมัยนั้น มีการใช้ใน คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ ทำให้นำคำทับศัพท์มาสร้า งเป็นราชาศัพท์โดยตรง ไม่เน้นความเป็นทางการ เช่น คำว่า ออฟฟิศหลวง ทรงสปอร์ต ซึ่งแสดงให้เห็นความเปลี่ยนแปลงของภาษาในสังคม ซึ่งส่งผล มาถึงการใช้ราชาศัพท์ด้วยเช่นเดียวกัน ดังนั้น การ ใช้ราชาศัพท์ในสังคมไทย จึงมีโอกาสที่คำบางคำไม่ ได้รับความนิยม และหยุดใช้ไปตามยุคสมัย ในขณะที่ บางคำเป็นคำที่ประกอบขึ้นใหม่ โดยคำใหม่ๆ ตาม ยุคสมัยมาประกอบเป็นราชาศัพท์ จึงนับเป็นเรื่องที่ น่าสนใจศึกษาถึงความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้

2. การใช้คำราชาศัพท์ที่ปรากฏในหนังสือสาส์นสมเด็จ

จากการศึกษาการใช้ราชาศัพท์ในหนังสือสาส์นสมเด็จพบว่ามีการใช้นามราชาศัพท์ สรรพนามราชาศัพท์ กริยารราชาศัพท์ และลักษณนาม แต่ไม่พบการใช้คำวิเศษณ์ ทั้งนี้อาจเนื่องจากหนังสือสาส์นสมเด็จเป็นการเขียนโต้ตอบกันระหว่างสองพระองค์ ซึ่งเป็นการใช้ภาษาเขียน จึงไม่มีการใช้คำวิเศษณ์ เหมือนกับการใช้ภาษาพูด จึงไม่พบการใช้คำวิเศษณ์ โดยการใช้ราชาศัพท์ในหนังสือสาส์นสมเด็จพบว่าการตัดทอนคำ การใช้คำธรรมดาแทนคำราชาศัพท์ และมีการใช้คำที่ไม่สม่าเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธนาพร ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา เรื่อง การวิเคราะห์ราชาศัพท์ ในวรรณกรรมแปลสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช และยังพบว่าการใช้ราชาศัพท์ที่ไม่สม่าเสมอมักมีการใช้คำสร้อยประกอบราชาศัพท์ อาจเนื่องมาจากการหนังสือสาส์นสมเด็จเป็นการเขียนโต้ตอบกันระหว่างทั้งสองพระองค์เป็นการเขียนส่วนพระองค์ จึงลดความเป็นทางการลง ใช้คำที่เข้าใจได้ง่าย ไม่ต้องมีหลักเกณฑ์เคร่งครัดเหมือนกับการใช้ในเอกสารทางราชการ

3. การเปรียบเทียบการใช้คำราชาศัพท์ในหนังสือสาส์นสมเด็จกับการใช้คำราชาศัพท์ในสมัยอยุธยาและการใช้คำราชาศัพท์ในสมัยปัจจุบัน

การใช้ราชาศัพท์ในหนังสือสาส์นสมเด็จเปรียบเทียบกับการใช้คำราชาศัพท์ในสมัยอยุธยา โดยศึกษาจากพงศาวดารในสมัยอยุธยา พบว่ามีการใช้ที่แตกต่างกันมากกว่า อาจเนื่องมาจากยุคสมัยที่แตกต่างกันมาก และในสมัยอยุธยา ยังไม่มีการกำหนดแบบแผนการใช้ที่แน่นอน ทำให้มีการใช้ที่แตกต่างกันมาก และการใช้ในสมัยอยุธยาเป็น

ศึกษาจากพงศาวดาร ซึ่งสามัญชนเขียนขึ้นเพื่อบันทึกเรื่องราว เหตุการณ์ของพระมหากษัตริย์ และประเทศ ทำให้มีการใช้คำที่เคารพ ยกย่อง เทิดทูนพระมหากษัตริย์ มีความเป็นทางการมากกว่าในหนังสือสาส์นสมเด็จ เพราะเป็นสิ่งที่เขียนเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์

การใช้ราชาศัพท์ในหนังสือสาส์นสมเด็จเปรียบเทียบกับการใช้คำราชาศัพท์ในสมัยปัจจุบัน โดยศึกษาหนังสือราชาศัพท์ของราชบัณฑิตยสถาน และหนังสือราชาศัพท์ของสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ พบว่าการใช้ราชาศัพท์ในหนังสือสาส์นสมเด็จมีการใช้ที่เหมือนกันกับในสมัยปัจจุบันมากกว่า อาจเนื่องมาจากหนังสือสาส์นสมเด็จอยู่ในสมัยที่มีการกำหนดการใช้ราชาศัพท์แล้ว เป็นการใช้อำนาจของพระบรมวงศานุวงศ์โดยตรง ทำให้มีการใช้ที่เหมือนกันกับหลักการใช้อำนาจในสมัยปัจจุบัน แต่การใช้ที่มีความแตกต่างกันนั้น พบว่าในหนังสือสาส์นสมเด็จมีการใช้คำที่ต่างกัน หลักการใช้ที่แตกต่างกัน การใช้ราชาศัพท์ที่ไม่สม่าเสมอ และมีการใช้คำสามัญ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากเป็นจดหมายส่วนพระองค์ที่เขียนเพื่อโต้ตอบกัน จึงลดความเป็นทางการลง ใช้คำที่เข้าใจได้ง่าย และไม่เคร่งครัดเท่ากับหลักการใช้ในสมัยปัจจุบัน

เมื่อเปรียบเทียบการใช้ราชาศัพท์ในหนังสือสาส์นสมเด็จกับการใช้คำราชาศัพท์ในสมัยอยุธยาและการใช้คำราชาศัพท์ในสมัยปัจจุบัน พบว่ามีการใช้ที่แตกต่างกันมากกว่า ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากเพราะ วัตถุประสงค์ในการเขียนขึ้นต่างกัน และยุคสมัยที่มีความแตกต่างกัน โดยในสมัยอยุธยาเขียนขึ้นเพื่อบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์และประเทศ ซึ่งเขียนขึ้นโดยสามัญชน ทำให้มีความเป็นทางการ และในสมัยอยุธยา ยังไม่มีการกำหนดหลัก

การใช้อย่างชัดเจน ส่วนในหนังสือสาส์นสมเด็จพระเจ้า
เป็นลายพระหัตถ์ที่เขียนโต้ตอบกันเพื่อแลกเปลี่ยน
ความรู้ ความคิดเห็น ในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นการใช้
ราชาศัพท์ของพระบรมวงศานุวงศ์โดยตรงการใช้จึง
ลดความเป็นทางการลงไม่เคร่งครัดเหมือนหลักการ
ใช้ในสมัยปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- ธนาพร ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา. (2542). **การวิเคราะห์ราชาศัพท์ในวรรณกรรมแปลรัชสมัย
พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นริศรานุกิตติวงศ์, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้า พระประยา, ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ
กรมพระยา. (2515). **สาส์นสมเด็จพระ เล่ม 4**. กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา.
- บรรจบ พันธุเมธา. (2518). **ลักษณะภาษาไทย**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. (พิมพ์ครั้งที่ 4).
กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คพับลิเคชั่น.
- วเวทย์พิสิฐ, พระ. (2502). **หลักภาษาไทย**. พระนคร : โรงพิมพ์วิทยาลัยเทคนิค.
- คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจจัดทำหนังสือราชาศัพท์. (2537). **ราชาศัพท์**. กรุงเทพฯ : สำนักงานเสริมสร้าง
เอกลักษณ์ของชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.

การจัดการแหล่งท่องเที่ยว ของจังหวัดบุรีรัมย์ด้วยเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ

Management of Tourist Attractions in Buriram Province with Geoinformation Technology

ชลาวาล วรณทอง¹ / สุพรรณณี ชะโลธร² / จุมพล วิเชียรศิลป์³

Chalawan Wantong / Supanee Chalothorn / Jumpol Vichiansinpa

บทคัดย่อ

การจัดการแหล่งท่องเที่ยว ของจังหวัดบุรีรัมย์ด้วยเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวรวมถึงสร้างเว็บแอปพลิเคชัน ในการนำเสนอฐานข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยว และเสนอแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ สำหรับวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลได้ใช้วิธีการสำรวจข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและข้อมูลอื่นๆ ซึ่งประกอบด้วย ข้อมูลร้านอาหาร โรงแรมและสถานบริการน้ำมัน แล้ว สร้างเว็บแอปพลิเคชันจากความต้องการของนักท่องเที่ยว รวมถึงการประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อโปรแกรมและเสนอแนวทางการท่องเที่ยวหรือจัดทำเป็นแพ็คเกจทัวร์ ผลการวิจัยพบว่า ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวจำนวน 22 แห่ง ข้อมูลร้านอาหารจำนวน 207 แห่ง โรงแรมจำนวน 95 แห่ง และสถานบริการน้ำมันจำนวน 252 แห่ง สำหรับโปรแกรมเว็บแอปพลิเคชันสามารถตอบสนองต่อผู้ใช้งานได้ทันที ซึ่งผู้ใช้งานสามารถเพิ่มข้อมูล แก้ไขข้อมูล ลบข้อมูล ได้อย่างอิสระ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางในการท่องเที่ยวหรือแพ็คเกจทัวร์ออกเป็น 3 เส้นทาง ได้แก่ แพ็คเกจทัวร์ประเพณีแข่งเรืออำเภอสตึก ถึงอนุสาวรีย์พระพุทธรูปยอดฟ้าจุฬาโลก แพ็คเกจทัวร์งานแข่งว่าวอำเภอยางชุมน้อย ถึงอนุสาวรีย์พระพุทธรูปยอดฟ้าจุฬาโลก และแพ็คเกจทัวร์อุทยานประวัติศาสตร์เขาพนมรุ้งถึงเขื่อนลำนางรอง ผลการประเมินความพึงพอใจอยู่ในระดับดี

คำสำคัญ : เว็บแอปพลิเคชัน การท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์ เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ

¹ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (วท.ม.) สาขาวิชาภูมิสารสนเทศเพื่อการบริหารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อาจารย์สาขาวิชาภูมิสารสนเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

² ศาสตราจารย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

³ รองศาสตราจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Abstract

The research on the management of tourist attractions in Buriram Province with Geo-information Technology aimed to gather tourist attractions, to create a web application for presenting database of tourist information, and to propose ways for managing tourist attractions in Buriram Province. For data collection and analysis, a web application derived from tourists' needs was created after the survey of information of tourist attractions and other accessories : restaurants, accommodations, and gasoline service station. Also, tourists satisfaction towards the program designed was evaluated. In addition, the ways of making route trips or offering package tours were proposed. The results revealed that the numbers of tourist attractions, restaurants, accommodation, and gas stations were 22, 207, 95, and 252, respectively. Considering the web application created, it could immediately serve the needs of users and they can add, correct, or delete the information freely. The three route trips or package tours proposed by the researcher were Satuek Long Boat Racing Festival to King Rama I Monument, Huai Rat I-San Kite Festival to King Rama I Monument, and Phanom Rung Historical Sanctuary Park to Lam Nangrong Dam, the evaluation result of tourist satisfaction was at the good level.

Key Words : Web Application, Buriram Tourism, Geoinformation Technology

บทนำ

ในปัจจุบันอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้กลายมาเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบเศรษฐกิจของโลกไปแล้วเป็นที่ยอมรับกันว่าเกือบจะทุกประเทศในโลก อุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้เจริญเติบโตจนเป็นสินค้าหลักในระบบการค้าระหว่างประเทศอย่างรวดเร็ว และในหลายประเทศ อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญอยู่ในระดับที่ 1-3 ของ 10 อันดับแรกในอุตสาหกรรมสำคัญของประเทศนั้นๆ อีกด้วยอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึงมีความสำคัญต่อความเจริญก้าวหน้า เสถียรภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศต่างๆ ในโลกรวมทั้งประเทศไทยเป็นอย่างมาก สำหรับประเทศไทยนั้นเป็นที่เชื่อกันว่าความสำคัญของการท่องเที่ยวจะมีมากขึ้นในอนาคต เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง และเป็นแหล่งที่มาของเงินตราต่างประเทศที่สำคัญที่สุด

การเดินทางท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมธรรมชาติของมนุษย์ที่มีมาแต่โบราณกาล และได้พัฒนาการมาเป็นลำดับ ยิ่งมีความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยเฉพาะการคมนาคมขนส่งก็ยิ่งทำให้การเดินทางท่องเที่ยวขยายวงกว้างออกไป จึงมีวัตถุประสงค์ต่างๆ อย่างหลากหลายไม่ว่าเพื่อธุรกิจ นันทนาการ และการศึกษาหาความรู้ในสิ่งที่ไม่เคยรู้เคยเห็น การเดินทางท่องเที่ยวซึ่งเป็นกิจกรรมส่วนบุคคลเหล่านี้ได้เจริญเติบโตรวมกันเป็นกลุ่มก้อนขึ้น จนกระทั่งต้องอาศัยเทคโนโลยี

ต่างๆ เข้ามาช่วยในการวางแผน การจัดการ และการตลาด รวมเข้าแล้วเรียกว่า “อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว” ซึ่งจะมีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของนานาประเทศ ในปัจจุบันอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจึงถือได้ว่าเป็นพลังขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจที่แสดงบทบาทเด่นชัดในแต่ละปีที่ผ่านมา ความสำเร็จโดยรวมหรือบางส่วนนั้น ย่อมมาจากพลังของพื้นที่หรือพลังขับเคลื่อนทั้งส่วนเล็กและส่วนน้อยที่ช่วยผลักดันให้อุตสาหกรรมนี้เคลื่อนไหวไปข้างหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง และแสดงบทบาทนำในการเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจซึ่งนำไปสู่การจ้างงาน สร้างอาชีพ กระจายรายได้และการลงทุนในธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนืองเนืองมาหลายสาขา เป็นการสร้างความมั่งคั่งให้กับประชาชน และประเทศชาติอย่างเอนกอนันต์ และนำไปสู่ความสำเร็จในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนชาวไทย (เกศินี แต่ปฐุ และคณะ, 2556 : 1)

ปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดบุรีรัมย์ ยังไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากนัก ส่วนมากสถานที่ท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวรู้จักและคุ้นเคย เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญๆ ของจังหวัดบุรีรัมย์ไม่กี่แห่ง อาทิ ปราสาทพนมรุ้ง ปราสาทเมืองต่ำ เขื่อนลำนางรอง เป็นต้น แต่ยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจอีกมากมายที่ยังไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว จากการศึกษาของนักโบราณคดีพบหลักฐานการอยู่อาศัยของมนุษย์มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์สมัยทวารวดี และที่สำคัญที่สุด พบหลักฐานวัฒนธรรมของขอมโบราณ กระจายอยู่ทั่วไปในจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งมีทั้งปราสาทอิฐและปราสาทหินเป็นจำนวนกว่า 60 แห่ง รวมทั้งได้พบแหล่งโบราณคดีที่สำคัญ ซึ่งกำหนดอายุได้ประมาณพุทธศตวรรษที่ 15-18 อยู่

ทั่วไปในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ (มนต์เสนห์, 2556 : 1) ซึ่งบางแห่งนักท่องเที่ยวไม่รู้จักรู้ และนักท่องเที่ยวบางคนเดินทางไปเที่ยว และไม่ทราบตำแหน่งสถานที่ท่องเที่ยวที่ชัดเจน จึงทำให้นักท่องเที่ยวหลงทาง หรือนักท่องเที่ยวบางคนไปถึงสถานที่ท่องเที่ยว แต่ไม่ทราบว่าสถานที่ท่องเที่ยว เพราะมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว น้อยมาก รวมถึงข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวออนไลน์ ที่กระจัดกระจายอยู่ตามเว็บต่างๆ ทำให้นักท่องเที่ยวที่ไม่ถนัดในการใช้เทคโนโลยีออนไลน์ เข้าถึงข้อมูลได้ยาก และค้นหาข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวไม่สะดวก จากปัญหาดังกล่าว การประยุกต์ใช้แผนที่ร่วมกับสื่อออนไลน์เว็บแอปพลิเคชัน ในการนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวจึงจำเป็นอย่างมาก เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และตอบสนองแก่ความต้องการของนักท่องเที่ยว ด้วยเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศที่จะรวบรวมข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวบนเว็บต่างๆ มาจัดทำเป็นฐานข้อมูลไว้ด้วยกัน และเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ที่ดูแลสถานที่ท่องเที่ยว ได้แก้ไขและอัปเดตข้อมูลของสถานที่ท่องเที่ยวได้ตามความเหมาะสมและแสดงเป็นเว็บแอปพลิเคชันให้นักท่องเที่ยวเป็นผู้ใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อรวบรวมข้อมูลและจัดเก็บในฐานข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อสร้างเว็บแอปพลิเคชันในการนำเสนอฐานข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์
3. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

จังหวัดบุรีรัมย์ มีพื้นที่ประมาณ 10,194.22 ตารางกิโลเมตร (6,371,385.63 ไร่) ตั้งอยู่ที่ละติจูด (Latitude) 14 องศา 5ลิปดา 0 พิลิปดาเหนือ ถึง 15 องศา 50 ลิปดา 0 พิลิปดาเหนือ และลองจิจูด (Longitude) 102 องศา 20 ลิปดา 0 พิลิปดาตะวันออก ถึง 103 องศา 35 ลิปดา 0 พิลิปดาตะวันออก

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดบุรีรัมย์ได้แก่ ศูนย์วัฒนธรรมอีสานใต้ ประเพณีแข่งเรืออำเภอสตึก ประเพณีบุญบั้งไฟบ้านหนองบัวลี้วัดป่าเขาน้อย แห่เทียนเข้าพรรษาจังหวัดบุรีรัมย์ เชื่อนลำนางรอง เชื่อนห้วยเมฆา งานแข่งว่าวอำเภอยุทธราช วนอุทยานเขากระโดง อุทยานลำน้ำมาศ สวนนกปราสาทเมืองต่ำ อุทยานประวัติศาสตร์เขาพนมรุ้ง ลานหินตัด วัดเขาพระอังคาร กุฏิฤๅษีบ้านโคกเมือง กุฏิฤๅษีหนองบัวลาย สวนรมย์บุรี อนุสาวรีย์พระพุทธรูปทองคำจุฬาลงกรณ์ ประเพณีบุญบั้งไฟอำเภอด่านเกวียน เพลานาเกลือและสนามฟุตบอลนิวไอโมบายสเตเดียม

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ฐานข้อมูลเชิงพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยว ในจังหวัดบุรีรัมย์
2. สามารถนำฐานข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ในจังหวัดบุรีรัมย์
3. ได้เว็บแอปพลิเคชัน สำหรับนำเสนอฐานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว ในจังหวัดบุรีรัมย์
4. สามารถนำเว็บแอปพลิเคชันไปเผยแพร่สู่สาธารณะชน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ใช้งาน
5. ได้แพ็คเกจทัวร์ สำหรับเดินทางท่องเที่ยว

เที่ยว ในจังหวัดบุรีรัมย์

6. นักท่องเที่ยวสามารถใช้แพ็คเกจทัวร์ เพื่อเป็นตัวเลือกในการเดินทางท่องเที่ยว

7. เพื่อเป็นแนวทางแก่ผู้ที่สนใจศึกษา เพื่อพัฒนาต่อยอดของงานวิจัยด้านการท่องเที่ยว ของจังหวัดบุรีรัมย์

วิธีดำเนินการวิจัย

การจัดการแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ ด้วยเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ ในครั้งนี้เป็นการวิจัยข้อมูลเชิงปริมาณ

1. วิเคราะห์ปัญหา และ กำหนดวัตถุประสงค์เป็นการศึกษาหัวเรื่องการทำวิจัยโดยวิเคราะห์ที่มาและความสำคัญของปัญหา รวมทั้งกำหนดวัตถุประสงค์ให้สามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้
2. ศึกษาและกำหนดวิธีการสร้างเว็บแอปพลิเคชันศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากแหล่งต่างๆ และที่ได้รวบรวมไว้ในบทที่ 2 เพื่อนำมาเป็นวิธีการสร้างเว็บแอปพลิเคชันในการนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์
3. กำหนดข้อมูลที่ใช้และสำรวจภาคสนามเบื้องต้นเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษาเพื่อรวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การนำเข้าในระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ ซึ่งข้อมูลในระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์มีส่วนประกอบ 2 ส่วนดังที่ได้กล่าวมาแล้วคือ ข้อมูลเชิงพื้นที่ (Spatial Data) ได้แก่แผนที่ต่างๆ และข้อมูลเชิงบรรยาย (Non-Spatial Data) ได้แก่ ข้อมูลที่อธิบายรายละเอียดในข้อมูลเชิงพื้นที่นั้นๆ ซึ่งในการศึกษารั้งนี้ได้นำเข้าข้อมูลเชิงพื้นที่ดังต่อไปนี้

1.1 การนำเข้าโดยการ Digitize ซึ่งจะทำการแปลงข้อมูลแผนที่ให้เป็นข้อมูลเชิงเลข

1.2 การนำเข้าข้อมูลประเภทจุด (Point) ด้วยวิธีการสร้างข้อมูลจุดจากค่าพิกัดในแกน x และ แกน y

1.3 ข้อมูลเชิงบรรยายได้นำเข้าทางแป้นพิมพ์อักษร (Keyboard)

2. การสร้างเว็บแอปพลิเคชัน (Web Application)

2.1 นำแบบสอบถามความต้องการเว็บแอปพลิเคชันของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดบุรีรัมย์จำนวน 50 ชุด มาหาค่าความถี่ โดยใช้สถิติฐานนิยม (Mode) เพื่อหาความต้องการที่มากที่สุดของนักท่องเที่ยวในแต่ละข้อของแบบสอบถามเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเว็บแอปพลิเคชัน

2.2 สร้างแผนที่ด้วยการบริการแผนที่จากเว็บไซต์กูเกิล (API) ด้วยวิธีการเขียนโค้ดด้วยภาษาจาวาสคริป (JavaScript) เพื่อดึงข้อมูลแผนที่ต่างๆ จากกูเกิลมาแสดงเป็นแผนที่ แล้วกำหนดตำแหน่งสถานที่ท่องเที่ยว ร้านอาหาร สถานบริการน้ำมัน และโรงแรมลงในแผนที่

2.3 สร้างฐานข้อมูลด้วยโปรแกรมจัดการฐานข้อมูลโดยใช้ MySQL

2.4 สร้างเว็บแอปพลิเคชันด้วยภาษา PHPHTML เป็นภาษาหลัก และภาษา Java Script Ajax เป็นภาษาที่ใช้สร้างลูกเล่นต่างๆ ในการเขียนโปรแกรมแอปพลิเคชัน

2.5 กำหนดรายละเอียดข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวลงในโปรแกรมแอปพลิเคชัน

2.6 ทดลองใช้กับ นักศึกษา ภูมิสารสนเทศชั้นปีที่ 1 จำนวน 30 คน เพื่อวัดความพึงพอใจ ต่อโปรแกรมเว็บแอปพลิเคชัน

2.7 เสนอแนวทางในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ผลการวิจัย

1. การรวบรวมข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดบุรีรัมย์

1.1 ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมี 5 แห่ง แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์โบราณคดีมีจำนวน 9 แห่ง แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีจำนวน 6 แห่งและอื่นๆ มีจำนวน 2 แห่ง รวมทั้งสิ้นจำนวน 22 แห่ง แต่ละแห่งมีการเก็บข้อมูล 3 ส่วน คือข้อมูลเชิงพื้นที่ ข้อมูลรูปภาพ และข้อมูลเชิงบรรยาย และเครื่องมือในการเก็บข้อมูล แล้วนำมาจัดเป็นหมวดหมู่ได้ดังนี้

1) ข้อมูลเชิงพื้นที่ ได้แก่ ตำแหน่งแหล่งท่องเที่ยว เก็บตำแหน่งพิกัดของแหล่งท่องเที่ยวประเภทจุด (Point) จำนวน 22 ตำแหน่ง ด้วยเครื่องกำหนดตำแหน่งพิกัดบนพื้นโลก (GPS) และสร้างเป็นชั้นข้อมูลเชิงเส้น (Vector) พร้อมทั้งกำหนดรหัสให้กับแหล่งท่องเที่ยวโดยไม่ซ้ำกัน

2) ข้อมูลรูปภาพ คือ ข้อมูลรูปภาพที่เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวของแต่ละแห่งรูปภาพข่าวประจำแหล่งท่องเที่ยวซึ่งได้จากการถ่ายภาพหรือการค้นคว้าจากอินเทอร์เน็ต (Internet) และนำข้อมูลมาเก็บแยกเป็นหมวดหมู่ตามสถานที่ท่องเที่ยว โดยให้สอดคล้องกับเลขรหัสแหล่งท่องเที่ยว

3) ข้อมูลเชิงบรรยาย คือ ข้อมูลที่อธิบายเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เช่น ข้อมูลประวัติของแหล่งท่องเที่ยว ข้อมูลพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยว โครงสร้างของแหล่งท่องเที่ยว ข้อมูลข่าวที่เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้นการค้นคว้าจาก

อินเทอร์เน็ต (Internet) และออกสำรวจภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลในส่วนที่ไม่สามารถค้นคว้าจากอินเทอร์เน็ต โดยการสัมภาษณ์กับเจ้าหน้าที่ๆ คูแอสถานที่ท่องเที่ยวหรือบุคคลที่อาศัยอยู่รอบๆ บริเวณสถานที่ท่องเที่ยว และนำข้อมูลมาเก็บในรูปแบบฐานข้อมูล โดยเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวได้ อย่างเป็นระบบ

1.2 ข้อมูลอื่นๆ มี 3 ชั้นข้อมูล ได้แก่ ชั้นข้อมูลโรงแรมจำนวน 95 แห่งชั้นข้อมูลร้านอาหารจำนวน 207 แห่ง และชั้นข้อมูลสถานีบริการน้ำมันจำนวน 252 แห่ง โดยมีพิกัดตำแหน่งในแต่ละชั้นข้อมูลเพื่อทราบที่ตั้ง ชื่อสถานที่ รายละเอียดของสถานที่ และรูปภาพประกอบของสถานที่ต่างๆ โดยเก็บในลักษณะเดียวกันกับข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวที่ได้กล่าวไว้แล้วในข้างต้น

2. สำรวจความต้องการของนักท่องเที่ยว

ทำการสำรวจความต้องการของนักท่องเที่ยวจำนวน 50 คน เพื่อทราบความต้องการของนักท่องเที่ยวว่าต้องการอะไรบ้าง ในเว็บแอปพลิเคชัน โดยสรุปดังตาราง 1

ตาราง 1 แสดงความต้องการของนักท่องเที่ยวที่ต้องการเว็บแอปพลิเคชันของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดบุรีรัมย์

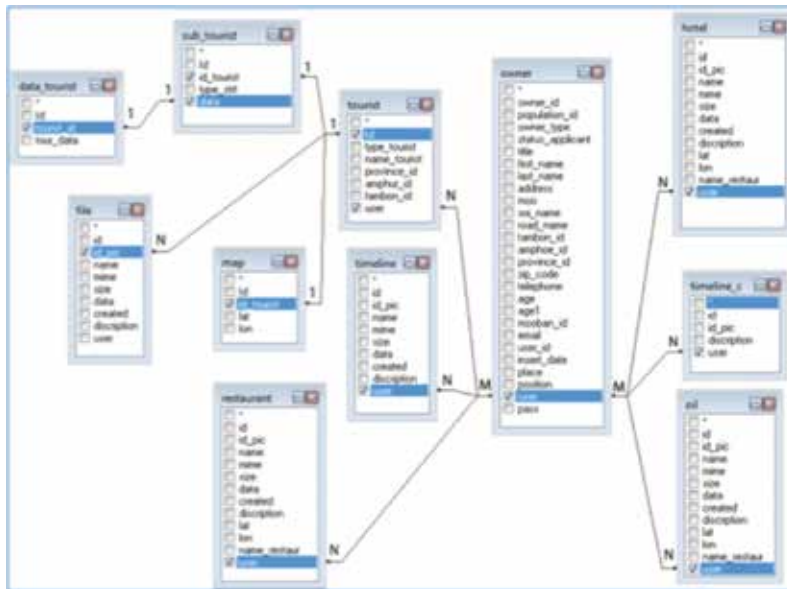
3. เว็บแอปพลิเคชันของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดบุรีรัมย์

ลำดับ	หัวข้อ	จำนวน	ร้อยละ
ลักษณะของเว็บแอปพลิเคชัน			
1. สีเว็บแอปพลิเคชัน			
1.1	สีน้ำเงิน (คราม ฟ้า ฟ้าอ่อน)	49	98
1.2	สีเขียว (เขียวเข้มเขียวอ่อน)	10	20
1.3	สีน้ำตาล (น้ำตาล แสด เหลือง เหลืองอ่อน)	5	10
1.4	สีแดง (สีแดงหมู แดง ชมพู)	2	4
1.5	สีอื่นๆ ไม่ระบุ	0	0
2. สีตัวอักษร			
2.1	สีดำ	45	90
2.2	สีน้ำเงิน	43	86
2.3	สีขาว	43	86
2.4	สีแดง	17	34
2.5	สีเขียว	11	22
2.6	สีน้ำตาล	8	16
2.7	สีอื่นๆ ไม่ระบุ	0	0
3. เมนูที่ต้องการในเพจหน้าแรก สำหรับนักท่องเที่ยวทั่วไป			
3.1	ข่าว	50	100
3.2	ค้นหาแหล่งท่องเที่ยว	50	100

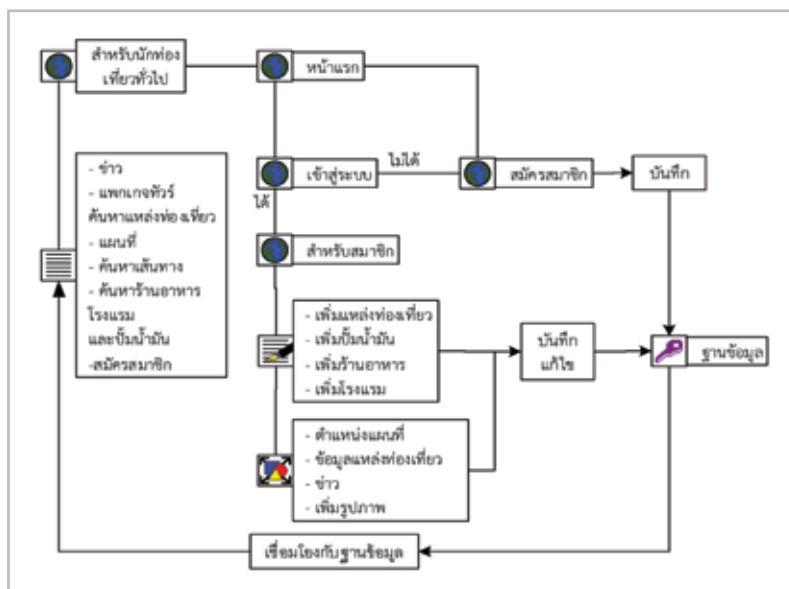
ตาราง 1 (ต่อ)

ลำดับ	หัวข้อ	จำนวน	ร้อยละ
ลักษณะของเว็บแอปพลิเคชัน			
	3.3 แผนที่	50	100
	3.4 ค้นหาเส้นทาง	50	100
	3.5 ค้นหาอื่นๆ (ร้านอาหาร สถานีน้ำมัน โรงแรม)	50	100
	3.6 สมัครสมาชิก	50	100
4. เมนูที่ต้องการ ในหน้าเว็บของแหล่งท่องเที่ยว สำหรับนักท่องเที่ยวทั่วไป			
	4.1 รูปภาพของแหล่งท่องเที่ยว	50	100
	4.2 ข่าว	50	100
	4.3 ประวัติแหล่งท่องเที่ยว (ข้อมูลอื่นๆ ด้วย)	50	100
	4.4 ค้นหาอื่นๆ (ร้านอาหาร สถานีน้ำมัน โรงแรม)	50	100
	4.5 แผนที่	50	100
	4.6 ค้นหาเส้นทาง	50	100
	4.7 ค้นหาแหล่งท่องเที่ยว	50	100
ลักษณะของเว็บแอปพลิเคชันสำหรับสมาชิก			
1. โครงสร้างเว็บแอปพลิเคชัน สำหรับสมาชิก			
	1.1 เข้า-ออก ระบบ สำหรับสมาชิก	50	100
	1.2 สามารถเพิ่ม ลบ และแก้ไข แหล่งท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง	50	100
	1.3 กำหนดตำแหน่งแหล่งท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง	50	100
	1.4 กำหนดตำแหน่งร้านอาหาร สถานีน้ำมัน โรงแรมได้ด้วยตนเอง	50	100
	1.5 ค้นหาอื่นๆ (ร้านอาหาร สถานีน้ำมัน โรงแรม)	50	100
	1.6 แสดงแผนที่	50	100
	1.7 เพิ่มรูปภาพของแหล่งท่องเที่ยว	50	100
	1.8 เพิ่มเติม ได้แก่ สามารถเพิ่มแหล่งท่องเที่ยวได้มากกว่า 1	1	2
2. เมนูที่ต้องการในหน้าเว็บของแหล่งท่องเที่ยว สำหรับสมาชิก			
	2.1 เพิ่มข่าว	50	100
	2.2 ร้านอาหาร	50	100
	2.3 โรงแรม	50	100
	2.4 สถานีน้ำมัน	50	100
	2.5 ประวัติ (ประวัติ ข้อมูลพื้นฐาน โครงสร้าง และข้อมูลอื่นๆ)	50	100
	2.6 แผนที่	50	100
	2.7 รูปภาพ (ของแหล่งท่องเที่ยว)	50	100

สร้างเว็บแอปพลิเคชัน ตามความต้องการของนักท่องเที่ยว จำนวน 50 คน โปรแกรมเว็บฯ ทำงานด้วยระบบออนไลน์ ซึ่งต้องสามารถออกแบบระบบฐานข้อมูล ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โครงสร้างการออกแบบฐานข้อมูล และระบบการทำงานของโปรแกรมเว็บฯ ดังภาพที่ 2 ให้เชื่อมโยงและทำงานด้วยกันได้

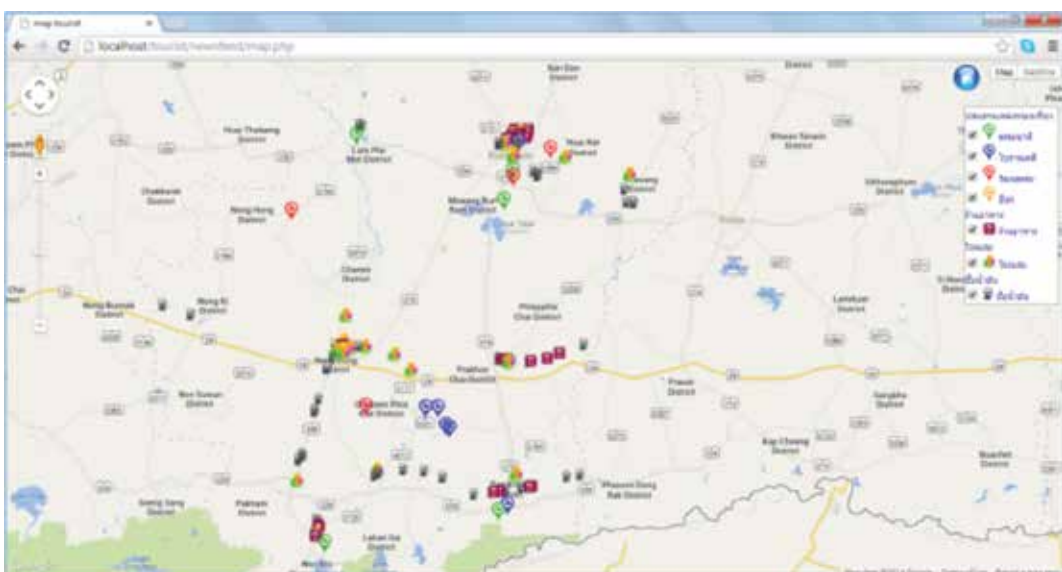
ภาพที่ 2 โครงสร้างการออกแบบโปรแกรมแอปพลิเคชัน

นักท่องเที่ยวสามารถเข้าใช้งานได้ตลอดโดยจะแบ่งผู้ใช้งานออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ผู้ใช้งานทั่วไป และ ผู้ใช้งานที่เป็นสมาชิก

3.1 ผู้ใช้งานทั่วไป คือ นักท่องเที่ยวทั่วไปที่เข้าเยี่ยมชมโปรแกรมเว็บฯ สามารถดูข้อมูลได้อย่างเดียวและไม่สามารถแก้ไขข้อมูลได้ ผู้ใช้งานทั่วไปสามารถค้นหาแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ได้จากเมนูการค้นหาและค้นหาในแผนที่ดังภาพที่ 3 ถึง ภาพที่ 9

ภาพที่ 3 หน้าแรกสำหรับนักท่องเที่ยว

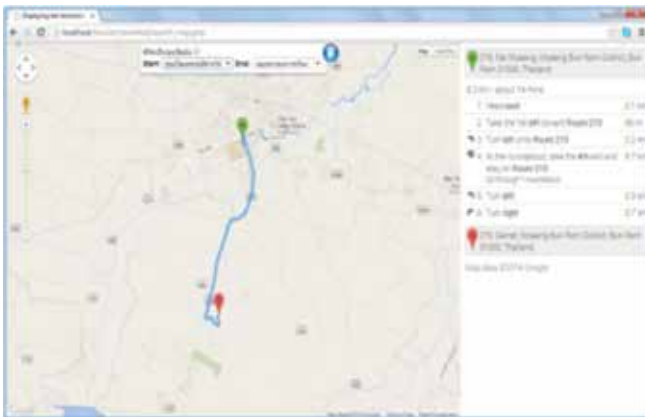
ภาพที่ 4 แผนที่สำหรับนักท่องเที่ยว

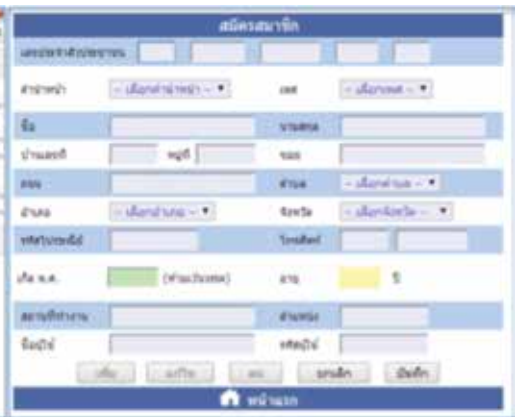
ภาพที่ 5 ค้นหาแหล่งท่องเที่ยว

ภาพที่ 6 การค้นหาร้านอาหาร

ภาพที่ 7 การค้นหาเส้นทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว

ภาพที่ 8 สมัครสมาชิก

ภาพที่ 9 ข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยว

2.2 ผู้ใช้งานที่เป็นสมาชิก คือ นักท่องเที่ยวที่ลงทะเบียนเป็นสมาชิกในโปรแกรมเว็บฯ สมาชิกสามารถเพิ่มแหล่งท่องเที่ยว เพิ่มข้อมูลข่าว เพิ่มตำแหน่งของสถานที่ท่องเที่ยวของตนเอง เพิ่มรูปภาพของสถานที่ ลบและแก้ไขข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวได้ด้วยตนเองดังภาพที่ 10 ถึง ภาพที่ 17

ภาพที่ 10 เพิ่มแหล่งท่องเที่ยว (สำหรับสมาชิกเท่านั้น)

ภาพที่ 11 เพิ่มข้อมูลข่าวของสถานที่ท่องเที่ยว

ภาพที่ 12 เพิ่มข้อมูลประวัติ และข้อมูลอื่นๆ

ภาพที่ 13 เพิ่มข้อมูลร้านอาหาร

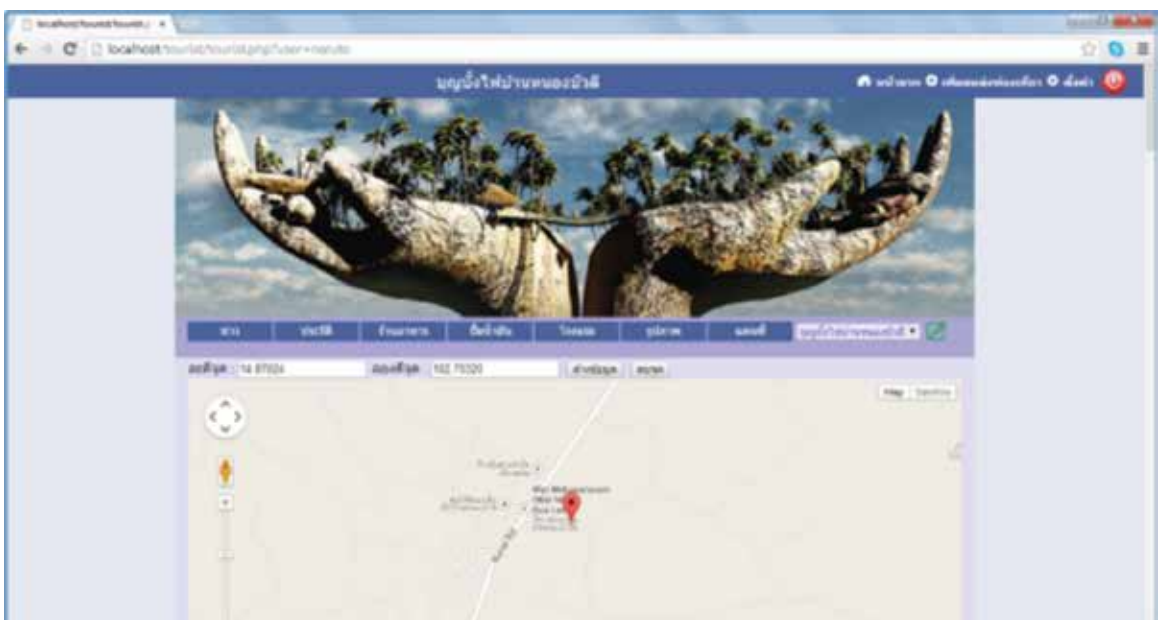
ภาพที่ 14 เพิ่มข้อมูลสถานบริการน้ำมัน

ภาพที่ 15 เพิ่มข้อมูลโรงแรม

ภาพที่ 16 เพิ่มข้อมูลรูปภาพ

ภาพที่ 17 เพิ่มข้อมูลตำแหน่งแหล่งท่องเที่ยว

การประเมินความพึงพอใจต่อโปรแกรมเว็บฯ หลังจากที่ใช้โปรแกรมเว็บฯแล้วเสร็จ โดยนักศึกษาสาขาวิชาภูมิสารสนเทศชั้นปีที่ 1 จำนวน 30 คน ผลปรากฏว่า นักศึกษาสาขาวิชาภูมิสารสนเทศมีความพึงพอใจต่อโปรแกรมเว็บฯ อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 44.70 ระดับมากที่สุด ร้อยละ 37.12 ระดับปานกลางร้อยละ 16.97 ระดับน้อยร้อยละ 1.06 และระดับน้อยที่สุดร้อยละ 0.15 สรุปได้ว่านักศึกษาสาขาวิชาภูมิสารสนเทศมีความพึงพอใจต่อโปรแกรมเว็บฯ อยู่ในระดับมาก

3. เสนอแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางในการท่องเที่ยวหรือแพ็คเกจทัวร์เป็น 3 เส้นทางดังต่อไปนี้

3.1 แพ็คเกจทัวร์ ประเพณีแข่งเรืออำเภอสตึก ถึงอนุสาวรีย์พระพุทธรูปอดฟ้าจุฬาโลก โดยเริ่มต้นจากประเพณีแข่งเรืออำเภอสตึก เลาเพลิน วัดป่าเขาน้อย วนอุทยานเขากระโดง สนามฟุตบอลนิวไอโมบายสเตเดียม สิ้นสุดที่อนุสาวรีย์พระพุทธรูปอดฟ้าจุฬาโลก ตั้งแต่เวลา 09.00 น.–18.30 น. เป็นเวลา 9 ชั่วโมง 30 นาที

3.2 แพ็คเกจทัวร์ งานแข่งว่าวอำเภอห้วยราช ถึงอนุสาวรีย์พระพุทธรูปอดฟ้าจุฬาโลก โดยเริ่มต้นจากงานแข่งว่าวอำเภอห้วยราช ศูนย์วัฒนธรรมอีสานใต้ สวนนก วัดป่าเขาน้อย วนอุทยานเขากระโดง สนามฟุตบอลนิวไอโมบายสเตเดียม สนามบุรีสินธุ์ที่อนุสาวรีย์พระพุทธรูปอดฟ้าจุฬาโลก ตั้งแต่เวลา 09.00 น.–18.20 น. เป็นเวลา 9 ชั่วโมง 20 นาที

3.3 แพ็คเกจทัวร์ อุทยานประวัติศาสตร์เขาพนมรุ้งถึงเขื่อนลำนางรอง โดยเริ่มต้นจากอุทยานประวัติศาสตร์เขาพนมรุ้ง ภูมิทัศน์หนองบัวลาย ภูมิทัศน์บ้านโคกเมือง ปราสาทเมืองต่ำ ลานหิน

ตัด สิ้นสุดที่เขื่อนลำนางรอง ตั้งแต่เวลา 10.00 น.–17.40 น. เป็นเวลา 7 ชั่วโมง 40 นาที

อภิปรายผล

การวิจัยการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ด้วยเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ พบว่าผลลัพธ์ที่ได้จากการสร้างโปรแกรมเว็บแอปพลิเคชันในส่วนต่างๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น สามารถทำงานได้จริงบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Internet) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีความสอดคล้องกันกับการศึกษาของวุฒิชัย แก้วแหวน (2546) ที่กล่าวถึงการจัดทำระบบการจัดการเผยแพร่ข้อมูลภูมิสารสนเทศผ่านระบบเครือข่ายสาธารณะ (Internet) สามารถเพิ่มข้อมูล การแก้ไขข้อมูล เป็นต้น ผ่านระบบเครือข่ายสาธารณะ และลดต้นทุนของผู้ที่ต้องการใช้งานข้อมูลภูมิสารสนเทศ ตลอดจนทักษะและวิธีการทางด้านเทคนิคของการพัฒนาโปรแกรมโดยใช้ภาษา PHP ของผู้พัฒนา ในส่วนการสร้างโปรแกรมขึ้นมาของผู้วิจัยในครั้งนี้ได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวโดยการใช้ซอฟต์แวร์รหัสเปิด (Open source) มาใช้งานเพื่อช่วยในการลดต้นทุนสำหรับผู้ที่ต้องการใช้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว สามารถเข้าถึงข้อมูลผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ด้วยเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศนั้น ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยว และข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว แล้วจัดการด้วยฐานข้อมูลและแสดงบนโปรแกรมเว็บแอปพลิเคชัน สามารถใช้งานได้หลากหลาย เช่น ค้นหาข้อมูล ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพิ่มข้อมูล แก้ไขข้อมูล และลบข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่นเดียวกันกับการศึกษา

ของจักรกฤษ เตโช (2545) ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถค้นหาสถานที่ท่องเที่ยวและสถานที่สำคัญในจังหวัดเชียงใหม่ได้รวดเร็วและถูกต้อง ทำให้สามารถใช้ประโยชน์ในการวางแผนเส้นทางการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพและได้ทดลองระบบบนระบบปฏิบัติการเครือข่าย และการศึกษาของกิติมา กิจประเสริฐ และคณะ (2551) ที่กล่าวว่า วางแผนการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้อง สะดวกรวดเร็ว ลดระยะเวลาและยังช่วยในงานด้านการจัดเก็บและปรับปรุงข้อมูลสารสนเทศด้านการท่องเที่ยวของเจ้าหน้าที่ให้ใช้งานได้ง่าย ถูกต้องและมีความทันสมัยอยู่เสมอ รวมทั้งผู้ประกอบการท่องเที่ยวและภาคธุรกิจสามารถนำข้อมูลสารสนเทศสถานที่ท่องเที่ยว สถานที่สำคัญ ไปใช้ในกิจกรรมการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงทางเลือกที่จะนำเอาเทคโนโลยีที่มีอยู่มาใช้ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่นักท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเอาข้อมูลแผนที่จากกูเกิล (Google) มาใช้งานให้เกิดประโยชน์มากกว่าเดิม ทำให้ลดค่าใช้จ่ายในด้านต่างๆ เช่น ภาพถ่ายทางดาวเทียม ข้อมูลถนน เป็นต้น โดยการนำมาประยุกต์ใช้งานกับฐานข้อมูลที่มีอยู่ โดยใช้ภาษา PHP ตัวกลางในการเชื่อมโยงทั้งสองส่วนเข้าด้วยกันกลายเป็นโปรแกรมเว็บแอปพลิเคชัน และมีการทดสอบความพึงพอใจต่อโปรแกรมเว็บฯ ผลออกมาอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก นอกจากนี้ผู้วิจัยยังเสนอแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยเสนอเป็นแพ็คเกจทัวร์ 3 เส้นทางดังที่กล่าวแล้วในข้างต้น เพื่อเป็นแนวทางในการเดินทางท่องเที่ยว นอกจากนี้นักท่องเที่ยวที่เป็นสมาชิกสามารถเพิ่มแหล่งท่องเที่ยว เพิ่มข้อมูลอื่นๆ แก๊ไขข้อมูลและลบข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เขียนโปรแกรมเว็บแอปพลิเคชัน ของแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์ มีข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง ของแหล่งท่องเที่ยวจำนวน 22 แห่ง และมีข้อมูลพื้นฐานในการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ ร้านอาหาร โรงแรม และสถานี่น้ำมัน ที่เป็นข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวสำหรับเดินทางท่องเที่ยว

2. โปรแกรมเว็บแอปพลิเคชันของแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์สามารถทำงานผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ดังนั้นผู้ใช้งานทั่วไป สามารถเข้าดูข้อมูลออนไลน์ได้ตลอดเวลา 24 ชั่วโมง

3. โปรแกรมเว็บฯ มีเมนูสำหรับการสมัครเป็นสมาชิกเพื่อเพิ่มข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้นผู้ใช้งานทั่วไปสามารถสมัครเป็นสมาชิก และนำเสนอข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวด้วยตนเอง โดยการเพิ่ม แก๊ไขและลบข้อมูลได้อย่างอิสระ

4. การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางการเดินทางท่องเที่ยวหรือแพ็คเกจทัวร์ไว้ 3 เส้นทาง ดังนั้น ภายใน 1 วัน นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางท่องเที่ยวตามแพ็คเกจทัวร์ ที่กำหนดไว้ได้ 3 ทางเลือก

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. โปรแกรมเว็บแอปพลิเคชันของแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์ไม่สามารถเพิ่มข้อมูลที่เป็นวิดีโอ และไฟล์เอกสารต่างๆ ได้ ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปควรจะมีตัวเลือกในการเพิ่มข้อมูลเหล่านี้

2. การวิจัยครั้งนี้มีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 22 แห่ง ซึ่งไม่เพียงพอสำหรับการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไป ควรจะสำรวจข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มทั้งจังหวัดบุรีรัมย์

3. การวิจัยครั้งนี้มีข้อมูลร้านอาหาร โรงแรม และสถานีน้ำมัน เฉพาะข้อมูลบริเวณแหล่งท่องเที่ยว และตามเส้นทางของแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งไปยังอีกแห่งหนึ่งเท่านั้น ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไปควรจะสำรวจทั้งจังหวัดบุรีรัมย์ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวมากขึ้น
4. ควรเพิ่มชั้นข้อมูลอื่นๆ ที่นอกเหนือจากข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เช่น สถานีตำรวจ ศูนย์สุขภาพชุมชนของตำบล เป็นต้น
5. ถ้าหากนำโปรแกรมเว็บฯ นี้ไปใช้งานทั่วประเทศ ควรจะเปลี่ยนระบบการจัดการฐานข้อมูล จาก MySQL เป็นอย่างอื่น เช่น Oracle ที่มีประสิทธิภาพในการทำงานมากกว่า
6. ปัจจัยที่นำมาพิจารณา ในการตัดสินใจจัดทำแพ็คเกจทัวร์ในครั้งนี้ ค่อนข้างน้อย ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไป ควรพิจารณาปัจจัยในการดึงดูดนักท่องเที่ยว เช่น จุดแวะพักระหว่างการเดินทาง ร้านขายของฝาก สินค้าโอท็อป (OTOP) หรือ ภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นต้น เพื่อช่วยในการตัดสินใจ ในการจัดทำแพ็คเกจทัวร์

เอกสารอ้างอิง

- กิติมา กิจประเสริฐ. (2551). รายงานการวิจัยเรื่องเว็บไซต์สารสนเทศเชิงภูมิศาสตร์เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว และผลิตภัณฑ์ชุมชน ตำบลนานกกก อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์. อุตรดิตถ์ : วิทยาการคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์
- เกศินี แด่บุษ และคณะ. (2556). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย. ค้นเมื่อ 24 พฤศจิกายน 2556 จาก http://vclass.mgt.psu.ac.th/~465-302/2006-2/Assignment-02/BPA_29_03_2/BPA_29_03_2/index.htm
- จักรกฤษ เตโช. (2545). การพัฒนาไคลเอนต์-เซิร์ฟเวอร์ จี ไอ เอส วิวเวอร์ สำหรับแบบจำลองระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าอิสระเชิงวิทยานิพนธ์ สาขาวิทยาการคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มนต์เสน่ห์.(2556). บุรีรัมย์. ค้นเมื่อ 24 พฤศจิกายน 2556 จาก <http://www.nakhonchaiburin.org/nkcbr/buriram/index.html>
- วุฒิชัย แก้วแหวน. (2546). การพัฒนาระบบการจัดการและเผยแพร่ข้อมูลภูมิสารสนเทศ โดยใช้ซอฟต์แวร์รหัสเปิด : กรณีศึกษาพื้นที่ตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาเทคโนโลยีภูมิศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียน สำหรับครูโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

The development of the training course for promoting
the classroom Research competency of the teachers in the primary
schools in the Lower Northeast

ชนิษฐา ศรีตะวัน¹ / สุธา ทัพสุวรรณ² / สิริ เจริญวัย³ / สงวนพงศ์ ขวนชม⁴
Kanittha Sritawan / Suda Tapsuwan / Siri Charoenwai / Sanguanpong Chuanchom

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างและ 2) ตรวจสอบประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างดำเนินการวิจัยในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีขั้นตอนการวิจัยและการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม 4 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและการกำหนดโครงสร้างของหลักสูตรฝึกอบรม ขั้นตอนที่ 2 การร่างและการประเมินความเหมาะสมหลักสูตรฝึกอบรม ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมและขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรม ผลการวิจัย พบว่า

1. หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง มีโครงสร้างของหลักสูตร 2 ส่วน ได้แก่ องค์ประกอบของหลักสูตรมี 6 ประการ คือ 1) หลักการของหลักสูตรฝึกอบรม 2) วัตถุประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรม 3) เนื้อหาสาระของหลักสูตรฝึกอบรม 4) การจัดกิจกรรมการฝึกอบรม 5) สื่อที่ใช้ในการฝึกอบรม และ 6) การวัดและประเมินผลกับแผนการฝึกอบรม มี 4 เรื่องดังนี้ การกำหนดปัญหาการวิจัยในชั้นเรียน การกำหนดนวัตกรรมการวิจัยในชั้นเรียน การวางแผนการวิจัยในชั้นเรียนและการเขียน

¹ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต (ศษ.ด.) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

³ รองศาสตราจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

⁴ อาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

รายงานวิจัยในชั้นเรียน

2. ประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ในแต่ละด้านปรากฏ ดังนี้

2.1 ด้านความรู้ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

2.2 ด้านเจตคติ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรฝึกอบรม มีเจตคติที่ดีต่อการวิจัยในชั้นเรียนหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

2.3 ด้านทักษะ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีทักษะการวิจัยในชั้นเรียน โดยสามารถเขียนเค้าโครงวิจัยในชั้นเรียนมีคุณภาพอยู่ในระดับดี

คำสำคัญ : การวิจัยในชั้นเรียน, การพัฒนาหลักสูตร

ABSTRACT

This research aimed 1) to create the training course to improve competency of classroom research for the Primary School Teachers in the Lower Northeast, and 2) to evaluate the effectiveness of training course to improve the competency of classroom research for primary school teachers in the Lower Northeast. This research was the research and development which was divided into 4 steps as follows: step 1 was to study and establish the framework for the training course; step 2 was to draft and

evaluate the appropriateness of the training course; step 3 was to check the effectiveness of the training course; step 4 was to improve the training course. The research findings were as follows:

1. The training course consisted of six components : 1) The principles of the training course, 2) The objectives of the training course, 3) The contents of the training course, 4) The organization of the training activities, 5) The materials used in the training course, 6) The evaluation and plan of the training course, which consisted of four elements : (1) Identifying the problems of conducting classroom research, (2) determining innovation for conducting classroom research, (3) Planning the classroom research, (4) Reporting results of the classroom research.

2. The effectiveness of the training course towards improving classroom research competency of primary school teachers in the Lower Northeast in each aspect was shown as follows:

2.1 Knowledge: The personnel who received training have increased more knowledge and understanding than before receiving training at a statistical significance level of .01.

2.2 Attitude: The personnel who received training had a more positive attitude towards conducting classroom

research than before received training at a statistical significance level of .01.

2.3 Skills : The personnel who received training had skill in conducting classroom research by writing a good quality of research proposal at a high level.

Key Words : Classroom Research, Development of the Training course

บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีเจริญก้าวหน้าไปมาก ทำให้สังคมโลกเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ อย่างรวดเร็วเพื่อให้ทันต่อความเจริญก้าวหน้าในยุคข่าวสารข้อมูลจึงจำเป็นต้องจัดการศึกษาสำหรับเยาวชนไทยซึ่งเป็นเรื่องสำคัญที่รัฐบาลให้ความสนใจเป็นพิเศษ อีกทั้งได้ปรับเปลี่ยนแนวคิดและกลยุทธ์ในการจัดการศึกษาโดยการปฏิรูปการเรียนรู้ให้นักเรียน ครูผู้สอนและผู้บริหารมีบทบาทในการศึกษาค้นคว้าวิจัยเพื่อแก้ปัญหาหาข้อค้นพบ และพัฒนาการเรียนรู้ให้เป็นระบบดียิ่งขึ้น (ทัศนีย์ชาติไทย, 2547 : 10) ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในมาตรา 24 มาตรา 30 และมาตรา 48 เป็นกฎหมายแม่บททางการศึกษาของไทยที่กำหนดให้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องนำกระบวนการวิจัยมาใช้เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ครูผู้สอนต้องวิจัยเพื่อพัฒนาการสอนผู้บริหารสถานศึกษาต้องวิจัยเพื่อประกันคุณภาพการจัดการศึกษา รวมทั้งคาดหวังให้ครูพัฒนาตนเองในด้านการวิจัยและพัฒนาด้านวิชาการโดยใช้กระบวนการวิจัย (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2550 : 1)

พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 มาตรา 49 ได้กำหนดให้ครูต้องมีสมรรถนะในการปฏิบัติงานไว้ในมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ ประกอบด้วยสมรรถนะ 9 ด้าน คือ 1) ภาษาและเทคโนโลยีสำหรับครู 2) การพัฒนาหลักสูตร 3) การจัดการเรียนรู้ 4) จิตวิทยาสำหรับครู 5) การวัดและประเมินผลทางการศึกษา 6) การบริหารจัดการห้องเรียน 7) การวิจัยทางการศึกษา 8) นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา และ 9) ความเป็นครูซึ่งสมรรถนะการวิจัย หมายถึง คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมของบุคคลในด้านความรู้ความเข้าใจการวิจัยในชั้นเรียน ด้านทักษะการวิจัยในชั้นเรียน และด้านเจตคติที่มีต่อการวิจัยในชั้นเรียน

ในอดีตที่ผ่านมาครุผู้สอนส่วนใหญ่มีความคิดว่าการสอนกับการวิจัยแยกส่วนกัน การวิจัยไม่ใช่งานของตนแต่เป็นหน้าที่ของนักวิชาการหรือนักวิจัยเท่านั้น ดังที่สุภาภรณ์ มั่นเกตุวิทย์ (2544 : 4) ได้สรุปว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นกับครูในการทำวิจัยในชั้นเรียนส่วนใหญ่เกิดจาก 1) ครูขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการทำวิจัยในชั้นเรียน 2) ครูไม่ตระหนักในความสำคัญของการวิจัย 3) ครูเห็นว่าการศึกษาวิจัยในชั้นเรียนเป็นเรื่องที่ยาก 4) ขาดแนวทางหรือผู้ให้คำแนะนำในการทำวิจัยในชั้นเรียน 5) ขาดเอกสารตัวอย่างที่ชัดเจนเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน และ 6) ครูไม่มีเวลาในการทำวิจัยในชั้นเรียนเพราะแย่งงานวิจัยออกจากการเรียนการสอน นอกจากนั้น Sardo – Brown, Welsh and Bolton (1995 ; อ้างถึงใน สุวิมล ร่องวาณิช, 2553 : 4) กล่าวว่า ครูมีแนวโน้มที่จะเชื่อว่างานวิจัยไม่ใช่อยู่ในขอบเขตของครูที่จะปฏิบัติได้ และการไม่ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียนในด้านการ

ทำวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งสอดคล้องกับสุธาสนี บุญญาพิทักษ์ (2545 : 7) ที่กล่าวว่า ครูเข้าใจผิดว่าการวิจัยกับการเรียนการสอนไม่เป็นเรื่องเดียวกัน และเป็นการเพิ่มภาระงานให้กับครู ครูขาดแรงจูงใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการสอนไม่แสวงหาเทคนิคใหม่ๆ ในการจัดการเรียนรู้ ครูขาดแหล่งเรียนรู้และที่ปรึกษาด้านวิจัย จึงไม่นำไปสู่การสร้างสมรรถนะหรือการนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นปกติ ครูจึงไม่ได้เรียนรู้ผ่านกระบวนการวิจัย และไม่สามารถนำการวิจัยไปสู่การประยุกต์ใช้ได้ และยังพบว่าครูขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิควิธีการดำเนินการวิจัยในชั้นเรียน จึงทำให้ครูไม่สามารถพัฒนาตนเองได้ดีเท่าที่ควร โดยเฉพาะในด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย พบว่าขาดผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ด้านการวิจัยในชั้นเรียนที่คอยให้คำแนะนำแก่ครูผู้สอน และยังขาดแหล่งข้อมูลที่เพียงพอในการดำเนินการวิจัยในชั้นเรียนจึงทำให้การแก้ปัญหาด้านการเรียนการสอนของครูโดยการทำวิจัยในชั้นเรียนยังไม่สามารถทำได้เต็มที่ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนไม่ดีเท่าที่ควร

การฝึกอบรมเป็นการให้การศึกษาหลังวัยเรียน ซึ่งกลุ่มที่เข้ารับการฝึกอบรมเป็นกลุ่มบุคคลที่ทำงานแล้ว หรือเป็นผู้ใหญ่ (Adult Learner) เมื่อพูดถึงการฝึกอบรมจึงมีความหมายเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับ “งาน” “คนที่ปฏิบัติงาน” “การทำงาน หรือการปฏิบัติงาน” และ “การเรียนรู้” เพื่อการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิผล (จกกลณี ชุตินาเทวินทร์, 2544 : 1) ในขณะที่ โกลด์สไตน์ (Goldstein, 1993 : 3) กล่าวว่า การฝึกอบรมเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างหรือเพิ่มพูนความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) ความสามารถ (Ability) และเจตคติ (Attitude) อันจะช่วยปรับปรุงการปฏิบัติ

งานมีประสิทธิภาพสูงขึ้นดังนั้นการฝึกอบรมจะเป็นกระบวนการหนึ่งที่จะพัฒนาครูเพื่อเพิ่มคุณภาพการวิจัยในชั้นเรียนของครูให้มีความรู้ และทักษะในการวิจัยในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของผู้วิจัย ซึ่งสอดคล้องกับ อภิสิทธิ์ ภาชนะวรรณ (2552 : 234) พบว่า ครูมีภาระงานสอนค่อนข้างมากและมีกิจกรรมอื่นๆ ที่ต้องรับผิดชอบที่นอกเหนือจากการสอนรวมทั้งงานของสถานศึกษาและงานบริการชุมชนประกอบกับครูมีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัยในชั้นเรียนน้อย ครูไม่มีแรงจูงใจ ขาดแรงเสริมในการสร้างสมรรถนะการทำวิจัยในชั้นเรียน ขาดแหล่งเรียนรู้และที่ปรึกษาด้านการวิจัยในชั้นเรียนรวมทั้งปัญหาอุปสรรคที่พบในการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของครูได้แก่ปัญหาในการผลิตครูที่ไม่เน้นกระบวนการวิจัย ดังนั้นครูจึงมีความกดดันในการสอนมากกว่าการทำวิจัย เนื่องจากกระบวนการพัฒนาครูเน้นการให้ความรู้เกี่ยวกับศาสตร์การสอนมากกว่าศาสตร์การวิจัยทำให้ครูส่วนใหญ่มีข้อจำกัดเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการวิจัยและจากการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสามของสำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ที่ประเมินกลุ่มโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างได้กล่าวถึงการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูประถมศึกษาว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้พัฒนาโรงเรียนโดยใช้กระบวนการวิจัยในชั้นเรียน และครูส่วนใหญ่ไม่มีประสบการณ์ในการจัดทำวิจัยในชั้นเรียน ตัวอย่างเช่น การประเมินคุณภาพภายนอก รอบสาม ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาการประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 พบว่า โรงเรียนส่วน

ใหญ่ไม่ได้ทำวิจัยไว้สำหรับพัฒนาและแก้ไขปัญหาการเรียนการสอน ทั้งนี้เป็นเพราะว่าครูส่วนใหญ่ขาดความรู้และประสบการณ์ในการทำวิจัย ขาดผู้เชี่ยวชาญที่จะให้คำปรึกษาในการทำวิจัยแก่ครู รวมทั้งการส่งเสริมให้ครูผู้สอนที่ปฏิบัติจริง คลุกคลีกับปัญหาการเรียนการสอนให้ทำวิจัยก็ไม่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนอย่างเต็มที่แต่ส่วนใหญ่จะส่งเสริมในระดับกระทรวง กรม กอง โดยผู้วิจัยมักไม่ได้เป็นผู้ที่มีหน้าที่สอน ดังนั้นการนำผลวิจัยไปใช้ในโรงเรียนเรียนจึงไม่เกิดผล และจากการสอบถามความต้องการพัฒนาครูประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง พบว่า ครูขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดทักษะ และมีเจตคติที่ไม่ดีต่อการทำวิจัย ขาดการปฏิบัติการในการวิจัย ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ส่งผลให้การวิจัยของครูไม่บรรลุผล และไม่ได้ใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการสอน นอกจากนี้ยังต้องการส่งเสริม และพัฒนาสมรรถนะทางด้านการวิจัยให้ปรากฏชัดเจน รวมทั้งต้องการรูปแบบที่สามารถเข้าใจง่าย นำไปปฏิบัติได้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต1, 2554 : 16)

จากปัญหาดังกล่าวสรุปได้ว่าครูมีปัญหาเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียนหลายด้าน เช่น ครูไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการวิจัยในชั้นเรียน ครูไม่มีแรงจูงใจ ขาดการเสริมแรง ขาดแหล่งเรียนรู้และที่ปรึกษาในการทำวิจัย ภาระงานนอกเหนือจากการสอนมากรวมทั้งขาดงบประมาณ และการส่งเสริมสนับสนุนจากผู้บริหาร ดังนั้น การพัฒนาครูให้มีทักษะการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนของครูและพัฒนาศักยภาพของนักเรียนได้อย่างเหมาะสมนั้น จึงจำเป็นต้องส่งเสริมให้ครูทำการวิจัยในชั้นเรียนมากขึ้นโดยการจัดให้มีการฝึกอบรมเกี่ยว

กับการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อให้ครูมีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะและมีเจตคติที่ดีต่อการทำวิจัยในชั้นเรียน ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครู การผลิตครู และมีบทบาทในการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูทำงานวิจัยในชั้นเรียนรวมทั้งรับรู้เกี่ยวกับปัญหาในการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูมาโดยตลอด จึงมีความสนใจที่จะพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ ด้านความรู้ความเข้าใจการวิจัยในชั้นเรียน ด้านทักษะการวิจัยในชั้นเรียน และด้านเจตคติที่มีต่อการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูเพื่อให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจ มีเจตคติที่ดีต่อการทำวิจัย และสามารถนำการวิจัยไปสู่การปฏิบัติได้ โดยใช้รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการ ซึ่งผู้วิจัยคิดว่าจะสามารถพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง
2. เพื่อตรวจสอบประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

คำถามการวิจัย

1. หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างควรมีลักษณะอย่างไร
2. หลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครู

โรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างมีประสิทธิผลเพียงใด

ความสำคัญของการวิจัย

1. หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างเพื่อใช้ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู และพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน

2. เป็นแนวทางให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างได้พัฒนาสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียน

3. ผู้บริหาร ครู หรือบุคลากรทางการศึกษาสามารถนำหลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา เนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 4 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยที่ 1 การกำหนดปัญหาการวิจัยในชั้นเรียน หน่วยที่ 2 การกำหนดนวัตกรรมในการวิจัยในชั้นเรียน หน่วยที่ 3 การวางแผนวิจัยในชั้นเรียน และหน่วยที่ 4 การเขียนรายงานการวิจัยในชั้นเรียน โดยสอดแทรกทักษะการวิจัยในชั้นเรียน และเจตคติที่มีต่อการวิจัยในชั้นเรียนไว้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้

2. กลุ่มเป้าหมาย คือ ครูโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ปีการศึกษา 2555 จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

สุ่มโรงเรียนแล้วกำหนดกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นครูที่มีวุฒิปริญญาตรี และมีวิทยฐานะชำนาญการ

วิธีดำเนินการวิจัย

โดยมีขั้นตอนการวิจัยและการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและการกำหนดโครงสร้างของหลักสูตรฝึกอบรม โดยศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 การร่างและการประเมินความเหมาะสมหลักสูตรฝึกอบรม

2.1 นำข้อมูลพื้นฐานจากขั้นตอนที่ 1 มากำหนดเนื้อหาและกิจกรรมของหลักสูตรฝึกอบรม ตรวจสอบร่างของหลักสูตรฝึกอบรม และประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมโดยใช้แบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรในประเด็นต่างๆ ประเมินความเหมาะสม 5 ระดับ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน แล้วนำมาคำนวณหาค่าเฉลี่ยความเหมาะสมปรากฏว่า ได้ค่าเฉลี่ยทุกข้อผ่านที่กำหนด (3.51) และมีค่าเฉลี่ยรวม 4.30

2.2 ประเมินความสอดคล้องของหลักสูตรฝึกอบรม โดยคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ผลพบว่า มีค่าตั้งแต่ 0.86 – 1.00

2.3 ทดลองใช้หลักสูตรกับกลุ่มย่อย จำนวน 9 คน

2.4 การปรับปรุงร่างหลักสูตรฝึกอบรมหลังทดลองใช้

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรม

นำหลักสูตรฝึกอบรมที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไข

ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ และดำเนินการนำหลักสูตรฝึกอบรมไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายและประเมินผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อตรวจสอบสมมติฐานของการวิจัย โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบ One – Group Pretest – Posttest Design กับกลุ่มเป้าหมายที่เข้ารับการฝึกอบรมเป็นครูประถมศึกษาที่ได้มาด้วยความสมัครใจ จำนวน 30 คน ระยะเวลาในการฝึกอบรมตามหลักสูตร 5 วัน จำนวน 30 ชั่วโมง

ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรม

นำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลรวมทั้งข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรฝึกอบรมโดยพิจารณาจากผลการประเมินสมรรถนะการวิจัยของผู้เข้ารับการฝึกอบรมทั้งทางด้านความรู้ความเข้าใจด้านทักษะการวิจัยในชั้นเรียน และด้านเจตคติที่มีต่อการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อให้หลักสูตรมีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

เครื่องมือการวิจัย

1. หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ประกอบด้วย

- 1.1 หลักการของหลักสูตรฝึกอบรม
- 1.2 วัตถุประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรม
- 1.3 เนื้อหาสาระของหลักสูตรฝึกอบรม
- 1.4 การจัดกิจกรรมการฝึกอบรม
- 1.5 สื่อที่ใช้ในการฝึกอบรม
- 1.6 การวัดและประเมินผล

ลักษณะของหลักสูตรได้นำสมรรถนะด้านการวิจัยในชั้นเรียนของครูโรงเรียนประถมศึกษา

ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ความเข้าใจ ด้านทักษะด้านเจตคติ

2. เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

2.1 แบบทดสอบด้านความรู้ความเข้าใจการวิจัยในชั้นเรียนก่อนและหลังการฝึกอบรม เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ มีวิธีการให้คะแนนเป็นรายข้อ คือ ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน มีค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.20 – 0.80 และค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) ตั้งแต่ 0.20 – 1.00 ขึ้นไป ค่าความเชื่อมั่น 0.80 (บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 10)

2.2 แบบวัดเจตคติที่มีต่อการวิจัยในชั้นเรียน จำนวน 15 ข้อ เป็นแบบวัดเจตคติ 5 ระดับ

2.3 แบบประเมินการวัดสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนด้านทักษะ ซึ่งเป็นแบบประเมินแบบประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 9 ข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าร้อยละ

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้และเจตคติของครูโรงเรียนประถมศึกษา ก่อนและหลังการฝึกอบรมโดยใช้สถิติทดสอบ t – test แบบ Dependent โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

สรุปผลการวิจัย

1. ลักษณะหลักสูตรฝึกอบรม

1.1 องค์ประกอบและเนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรม

หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูโรงเรียน

ประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง มีองค์ประกอบ 6 ประการ คือ

1. หลักการของหลักสูตร
2. วัตถุประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรม
3. เนื้อหาสาระของหลักสูตรฝึกอบรม
4. การจัดกิจกรรมการฝึกอบรม
5. สื่อที่ใช้ในการฝึกอบรม
6. การวัดและประเมินผล มี 4 หน่วย

คือ

1) การกำหนดปัญหาการวิจัยในชั้นเรียน เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับความหมายของการวิจัยในชั้นเรียน ลักษณะของงานวิจัยในชั้นเรียนการกำหนดปัญหาการวิจัยในชั้นเรียน

2) การกำหนดนวัตกรรมการวิจัยในชั้นเรียนเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับนวัตกรรมทางการศึกษา นวัตกรรมการเรียนรู้กระบวนการในการสร้างและพัฒนาวัตกรรม

3) การวางแผนการวิจัยในชั้นเรียน เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับการศึกษาหลักการ ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การกำหนดจุดมุ่งหมายของการวิจัยในชั้นเรียน การกำหนดขอบเขตของการวิจัยในชั้นเรียนการตั้งสมมติฐานของการวิจัยในชั้นเรียนการกำหนดตัวแปรและตัวแปรแทรกซ้อนการกำหนดและเลือกกลุ่มตัวอย่าง การกำหนดแบบแผนการวิจัยในชั้นเรียนการกำหนดสถิติที่ใช้ในการวิจัยในชั้นเรียน

4) การเขียนรายงานวิจัยในชั้นเรียนเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูลการเขียนรายงานการวิจัยในชั้นเรียน

1.2 ผลการประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของร่างหลักสูตรฝึกอบรม

1.2.1 ผลการพิจารณาความเหมาะสม

สมของร่างหลักสูตรฝึกอบรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด ($\bar{X} = 3.51$) พบว่า ความเหมาะสมของร่างหลักสูตรฝึกอบรมมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.30 อยู่ในระดับมาก โดยที่ความเหมาะสมสมของร่างหลักสูตรฝึกอบรมในทุกหัวข้อสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด

1.2.2 ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 7 คน มีความเห็นว่า แต่ละองค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรมมีความสอดคล้องกันในระดับสูง มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.86 – 1.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ ดัชนีความสอดคล้อง 0.50 ขึ้นไป

2. ประสิทธิผลการฝึกอบรม

2.1 ผลการฝึกอบรมสามารถสอบผ่านตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมในแต่ละหน่วย พบว่า สมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนของผู้เข้าฝึกอบรมหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างผ่านเกณฑ์ตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมในแต่ละหน่วยทุกหน่วยทั้ง 3 ด้าน

2.2 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการพัฒนสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านทักษะต่อการวิจัยในชั้นเรียน และด้านเจตคติที่มีต่อการวิจัยในชั้นเรียนก่อนและหลังการใช้หลักสูตรฝึกอบรม พบว่า ค่าเฉลี่ยสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านทักษะและด้านเจตคติหลังการใช้หลักสูตรฝึกอบรมสูงกว่าก่อนใช้หลักสูตรฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้ง 3 ด้าน ทั้งนี้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีผลสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนด้านทักษะ (เค้าโครงวิจัยในชั้นเรียน) ระดับดี จำนวน 22 คน

และระดับปานกลาง จำนวน 8 คน

2.3 ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม พบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ปรากฏว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความพึงพอใจ เฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.48 มีความพึงพอใจในระดับมาก ทั้งนี้ ความพึงพอใจเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความพึงพอใจต่อคู่มือฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.57 อยู่ในระดับมากที่สุด ความพึงพอใจต่อสภาพทั่วไป มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 อยู่ในระดับมากที่สุด และความพึงพอใจต่อวิทยากร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

จากการวิจัยการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ลักษณะหลักสูตรฝึกอบรม

1.1 ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่สะท้อนความต้องการในการอบรมได้เนื้อหาที่ต้องอบรม จำนวน 4 หน่วย ได้แก่ 1) การกำหนดปัญหาการวิจัยในชั้นเรียน 2) การกำหนดนวัตกรรมในการวิจัยในชั้นเรียน 3) การวางแผนวิจัยในชั้นเรียน และ 4) การเขียนรายงานการวิจัยในชั้นเรียน และได้พัฒนาหลักสูตร ซึ่งมีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการของหลักสูตร 2) วัตถุประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรม

3) เนื้อหาสาระของหลักสูตรฝึกอบรม 4) การจัดกิจกรรมการฝึกอบรม 5) สื่อที่ใช้ในการฝึกอบรม 6) การวัดและประเมินผล การฝึกอบรมเป็นการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการแบบเข้มข้น (Intensive workshop) ตามหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เป็นเวลา 30 ชั่วโมง ใช้เวลาในการฝึกอบรม 5 วัน สำหรับ วิธีประเมินผลการฝึกอบรม มีหลายวิธี อาทิ การประเมินความรู้ความเข้าใจ การประเมินทักษะการวิจัย และประเมินเจตคติต่อการวิจัยในชั้นเรียน โดยประเมินทั้งก่อน ระหว่างและหลังการอบรม การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรม โดยการจัดประชุมกลุ่มสนทนา ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ (Focus group) จำนวน 7 คน เพื่อระดมความคิดเห็น จัดลำดับเนื้อหาสำคัญของเนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรม พร้อมกับให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร จากนั้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรมอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งหลักการฝึกอบรมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และทุกประเด็นมีความสอดคล้องกัน ทั้งนี้เนื่องจากการพัฒนาองค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรมครั้งนี้ ได้ดำเนินการตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา และเป็นไปตามขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรของ ทาบ่า (Taba, 1962 : 12), เซเลอร์ และคณะ (Saylor and Others, 1974 : 21 – 26) และวิชัย วงษ์ใหญ่ (2543 : 77)

2. ประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรม

ผลการตรวจสอบประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

ออกเสียงเหนือตอนล่าง มีประเด็นที่นำมาอภิปรายได้ ดังนี้

2.1 ผลการประเมินด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ก่อนและหลังการฝึกอบรม พบว่าคะแนนเฉลี่ยหลังการฝึกอบรมมากกว่าก่อนการอบรมมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เหตุที่ผลการทดสอบหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมอาจเป็นเพราะว่า หลักสูตรฝึกอบรมที่สร้างขึ้นสอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้ารับการอบรมตามแนวคิดของทาบ (Taba, 1962 : 12) และวิชัย วงษ์ใหญ่ (2543 : 77) ส่วนการกำหนดวิธีการประเมินผลมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและจุดประสงค์ของเนื้อหาสาระของหลักสูตรซึ่งสอดคล้องกับบัณฑิต ตั้งประเสริฐ (2550 : 96) ที่กล่าวว่า การกำหนดวัตถุประสงค์จะต้องสอดคล้องกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมและกิจกรรมการฝึกอบรมที่มุ่งเน้นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้แสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน จะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ ความเข้าใจตามจุดประสงค์

2.2 ผลการประเมินด้านทักษะการวิจัยในชั้นเรียน ผู้เข้ารับการอบรมได้เขียนเค้าโครงวิจัยในชั้นเรียน โดยมีผลงานที่เสร็จและครบตามแบบประเมินเค้าโครงวิจัยอยู่ในระดับดี จำนวน 22 คน และระดับปานกลาง จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ของผู้เข้ารับการอบรมและสามารถนำเค้าโครงวิจัยไปพัฒนาต่อได้ เมื่อเปิดภาคเรียน

2.3 ผลการประเมินด้านเจตคติต่อการวิจัยในชั้นเรียน พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัย

ในชั้นเรียนสำหรับครูโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง มีเจตคติต่อการวิจัยหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กล่าวคือ มีเจตคติที่ดีในระดับมากต่อการวิจัยในชั้นเรียน ทั้งนี้เนื่องจากผู้เข้ารับการอบรมเห็นว่าการฝึกอบรมตามหลักสูตรดังกล่าว เป็นการอบรมตามขั้นตอนการวิจัยและวิทยากรผู้ให้ความรู้ได้พยายามให้ความรู้ความเข้าใจอย่างเป็นระบบ และมีการปฏิบัติการอย่างเข้มข้นโดยใช้เวลา 5 วัน ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจและฝึกปฏิบัติการเขียนเค้าโครงวิจัยในชั้นเรียนได้ สามารถทำได้จริงและสามารถนำไปพัฒนาต่อได้ที่โรงเรียน

2.4 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก เฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.48 ทั้งนี้เป็นเพราะว่า หลักสูตรเป็นเรื่องที่ผู้เข้าอบรมสนใจที่จะหาความรู้อยู่แล้ว และเป็นเวลาที่จัดอบรมเหมาะสมเพราะปิดภาคเรียน ทำให้ผู้เข้าอบรมสามารถเข้าอบรมได้ครบเวลาตามหลักสูตร และผู้เข้ารับการอบรมได้รับความรู้ ความเข้าใจมีประโยชน์สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เหมาะสมสอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ของครูประถมศึกษาทั้งยังส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกันในกลุ่ม โดยผู้เข้าอบรมได้ให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างมากต่อการพัฒนาหลักสูตรผลการประเมินจึงออกมาในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะ

1.1 ควรนำหลักสูตรดังกล่าวนี้ไปใช้กับครูโรงเรียนประถมศึกษาในภาคอื่นๆ ของประเทศไทยและผู้ที่นำหลักสูตรนี้ไปใช้ ซึ่งได้แก่ศึกษานิเทศก์หรือนักพัฒนาทรัพยากรบุคคลที่อยู่ในสำนักงานเขตพื้นที่หรือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรศึกษารายละเอียดของหลักสูตร

1.2 จากผลการวิจัย พบว่า ค่าเฉลี่ยสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนด้านความรู้ความเข้าใจ และด้านเจตคติหลังการใช้หลักสูตรฝึกอบรมสูงกว่าก่อนใช้หลักสูตรฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้ง 2 ด้าน ทั้งนี้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีผลสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนด้านทักษะ (เค้าโครงวิจัยในชั้นเรียน) ระดับดี จำนวน 22 คน และระดับปานกลาง จำนวน 8 คน ดังนั้น ควรมีการวิจัยติดตามผลหลังการฝึกอบรมผ่านไปแล้ว 6 เดือน หรือ 1 ปี เพื่อติดตามผลการนำความรู้ความเข้าใจและทักษะที่มีต่อการวิจัยในชั้นเรียนที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้ในการวิจัยในชั้นเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรจัดอบรมการวิจัยในชั้นเรียน โดยแยกเป็นสาระเพื่อความชัดเจน และให้ผู้รับการฝึกอบรมเข้าใจง่าย

2.2 การนัดหมายการเข้าอบรมควรเริ่มอบรมเวลา 09.00 น. เป็นต้นไป เพื่อให้ผู้เข้าอบรมที่อยู่ไกลได้เข้าอบรมทันเวลา

2.3 ควรมีตัวอย่างงานวิจัยในชั้นเรียนให้ผู้เข้าฝึกอบรมได้ศึกษาหลากหลาย เพื่อเห็นแนวทางในการทำวิจัยในชั้นเรียนได้ง่ายขึ้น

2.4 ควรวิจัยหาแนวทางอื่นในการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยนอกเหนือจากการใช้หลักสูตรฝึกอบรม

2.5 ควรศึกษาปัจจัยที่ทำให้ผู้ทำวิจัยในชั้นเรียนสามารถนำผลการวิจัยในชั้นเรียนไปพัฒนาการเรียนการสอนได้

เอกสารอ้างอิง

- จงกลณี ชุตินาเทวินทร์. (2544). **การฝึกอบรมเชิงพัฒนา**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : กรมสุขภาพจิต.
- ทัศนีย์ ชาติไทย. (2546, กันยายน – 2547, มีนาคม). การวิจัยในชั้นเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา.
- วารสารการประเมินผลการศึกษา. 1(1) : 10.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2550). **ครูกับการใช้ประโยชน์งานวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน**. การประชุมวิชาการ การวิจัยในชั้นเรียน ครั้งที่ 4 2550 30 – 31 ตุลาคม 2550 ณ โรงแรมแอมบาสเดอร์ กรุงเทพฯ.
- บัณฑิต ตั้งประเสริฐ. (2550). **การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะนักจัดรายการวิทยุกระจายเสียงภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). **การวิจัยเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2543). **กระบวนการค้นคว้าใหม่ในการพัฒนาหลักสูตร**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1. (2554). **ข้อมูลพื้นฐานทางการศึกษา 2554**.
บุรีรัมย์ : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1.
- สุธาสิณี บุญญาพิทักษ์. (2545). **การพัฒนาหลักสูตรครุศึกษาระดับมัธยมศึกษาในชั้นเรียนสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู**. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุภาภรณ์ มั่นเกตุวิทย์. (2544). **ตัวอย่างการวิจัยในชั้นเรียน ประสบการณ์ตรงของครูต้นแบบ**. กรุงเทพฯ : ธารอักษร.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2553). **การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน**. (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อภิสรณ์ ภาชนะวรรณ. (2552). **รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของครูด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหาร การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
- Goldstein. (1993). **Training in Organizations : Needs Assessment, Development and Evaluation**. 3rded California : Brooks/cole.
- Saylor, J. Ganlen& Alexander, William M. (1974). **Planning Curriculum for School**. New York : Rinehart and Winston.
- Taba, Hillda. (1978). **Curriculum Development : Theory and Practice**. New York : Harcourt, Brace and World.

ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อรายวิชาสุนทรียศาสตร์กับภูมิปัญญาท้องถิ่น
กรณีศึกษา : นักศึกษาภาคปกติ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ปีการศึกษา 2556
Opinions of students on the Aesthetics and Local Wisdom courses :
A case study of Regular students of Buriram Rajabhat University
in the academic year 2013

ธงรบ ขุนสงคราม¹
Thongrob Khunsongkram

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อรายวิชาสุนทรียศาสตร์กับภูมิปัญญาท้องถิ่น ในประเด็นดังนี้ 1) ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน 2) ด้านผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐาน 3) ด้านบุคลากรสายผู้สอน [ดนตรี (โสตศิลป์), นาฏศิลป์, ทศนศิลป์] และ 4) ด้านสื่อการเรียนการสอน การดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 สร้างแบบสอบถามจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ขั้นตอนที่ 2 ประเมินความเหมาะสมของแบบสอบถามโดยผู้เชี่ยวชาญ และปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความเหมาะสม ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบความเป็นไปได้ของแบบสอบถามจากการสอบถามกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักศึกษาภาคปกติ ปีการศึกษา 2556 จำนวน 683 คน ได้มาโดยวิธีการแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .8267 สถิติที่ใช้คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำมาสรุปและอภิปรายผลข้อมูลเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย พบว่า :

1. จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม 683 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาเพศหญิง ร้อยละ 68.4 และเพศชาย ร้อยละ 31.6 มีอายุระหว่าง 17-19 ปี ร้อยละ 74.7 และอายุระหว่าง 20-23 ปี ร้อยละ 25.3 ระดับการศึกษาชั้นปีที่ 2 ร้อยละ 42.8 ชั้นปีที่ 1 ร้อยละ 31.9 และชั้นปีที่ 3 ร้อยละ 25.3 ศึกษาในภาคการศึกษาที่ 1/2556 ร้อยละ 57.2 และภาคการศึกษาที่ 2/2556 ร้อยละ 42.8 สาขาวิชาที่ศึกษามากที่สุดคือ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ร้อยละ 34.7 รองลงมาคือ สาขาวิชาการ

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

พัฒนาสังคม ร้อยละ 32.0 และน้อยที่สุดคือ สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ ร้อยละ 7.0 โดยสังกัดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มากที่สุด ร้อยละ 89.5 และคณะวิทยาการจัดการ ร้อยละ 10.5

2. ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อรายวิชาสุนทรียศาสตร์กับภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่าในด้านหลักสูตรการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 0.71) ในด้านผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.73) ในด้านบุคลากรสายผู้สอน อยู่ในระดับมากทางดนตรี (โสตศิลป์) ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.73) ทางนาฏศิลป์ ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.70) ทางทัศนศิลป์ ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.77) และในด้านสื่อการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.73)

3. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3.1 ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน และด้านผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐาน พบว่าหลักสูตรมีความครอบคลุมในเนื้อหาได้ดี ผู้เรียนได้รับรู้เกี่ยวกับความงามของศิลปะทั้ง 3 ศาสตร์ ทั้งด้านดนตรี (โสตศิลป์) นาฏศิลป์ และทัศนศิลป์ ที่มีความเกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เวลาเรียน 5 สัปดาห์ น้อยไปเพราะเนื้อหาแต่ละศาสตร์มากจึงทำให้ผู้เรียนจำแนกเนื้อหาไม่ได้ อาจารย์ผู้สอนมีการวัดผลและประเมินผลที่หลากหลาย ในระหว่างเรียน ผู้เรียนผู้สอนช่วยกันแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และเน้นคุณธรรมจริยธรรม ทั้งนี้ รายวิชาสุนทรียศาสตร์กับภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อีกด้วย

3.2 ด้านบุคลากรสายผู้สอน พบว่าอาจารย์ผู้สอนมีการเตรียมการสอนที่ดี มีการอธิบายแผนบริหารการสอนและจุดประสงค์ของรายวิชาเป็นอย่างดี อาจารย์ผู้สอนมีมนุษยสัมพันธ์ มีกิริยา

วาจา ท่าทางในขณะที่สอนอย่างเหมาะสม เครื่องครัดในการเข้าเรียน การตรงต่อเวลา เน้นการแต่งกายถูกระเบียบในชั้นเรียน แต่ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามแสดงความคิดเห็นน้อยเกินไป ผู้เรียนสับสนเวลาเรียนของผู้สอนแต่ละศาสตร์สาขาวิชา และอยากให้รายวิชานี้มีผู้สอนเพียงคนเดียว

3.3 ด้านสื่อการเรียนการสอน พบว่า สื่อการเรียนการสอนบางศาสตร์สาขาวิชาน้อยไป และสื่ออุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอนยังไม่เพียงพอต่อจำนวนนักศึกษา

คำสำคัญ : ความคิดเห็น, รายวิชาสุนทรียศาสตร์กับภูมิปัญญาท้องถิ่น, นักศึกษามหาวิทยาลัย

Abstract

This research aimed to survey the opinions of students on the Aesthetics and Local Wisdom courses: A case study of Regular students of Buriram Rajabhat University in the academic year 2013 in the following issues : 1) The course and instruction, 2) Learning outcomes as specified in Thai qualification framework, 3) instructors [Music (Audio arts), Dramatic arts, Visual arts] and 4) the media of education. The Research was divided into 3 steps: Step 1 to create the model from studying of concept, theory and relevant research and interviews with experts; Step 2 to check the appropriateness of questionnaire by the experts and to revise the questionnaire to get appropriateness; Step 3 to check the possibility of questionnaire by questioning

from the sample of 683 regular students in the academic year 2013, which was selected by Purposive Sampling. The research tool was a questionnaire with the alpha reliability at .8267. Statistics used to analyze were percentage (%), mean (\bar{X}) and standard deviation (S.D.) and the data were analyzed to arrive at conclusion and discussion by the descriptive analysis. Research findings were as follows :

1. There were 683 people who responded to the questionnaire, which accounted for 100 percent, and most of which were female, accounted for 68.4 percent, and followed by male, accounted for 31.6 percent, between the ages of 17-19 years, accounted for 74.7 percent and aged between 20-23 years, accounted for 25.3 percent, most of students were the 2nd year students, accounted for 42.8 percent, and followed by the 1st year students, accounted for 31.9 percent and the lowest were in the 3rd year students, accounted for 25.3 percent, most of students studied in semester 1/2013, accounted for 57.2 percent and in semester 2/2013, accounted for 42.8 percent, most of students were the students of the program in Public Administration, accounted for 34.7 percent, and followed by students of the program in Social Development, accounted for 32.0 percent and the lowest were students in the program in Business English, accounted for

7.0 percent, most of students affiliated to the Faculty of Humanities and Social Sciences, accounted for 89.5 percent, and followed by the Faculty of Management, accounted for 10.5 percent.

2. Opinions of students toward the Aesthetics and local Wisdom courses: the overall results in aspect of the course and instruction were at a high level ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 0.71), the overall results in aspect of learning outcomes as per Thai qualification framework were at a high level ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.73) The overall results in aspect of the instructor were at a high level in this respective order: Music (Audio arts) ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.73), Dramatics ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.70), Visual arts ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.77) and the overall results in aspect of media of instruction were at a high level ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.73).

3. Comments and suggestions.

3.1 The course and instruction and learning outcomes as per Thai Qualification Framework: it was found that the course was covered with the contents, and students got to know about the esthetics related to local wisdom in 3 arts: Music (Audio arts), Dramatic and Visual arts; time duration of 5 weeks was found insufficient to handle with the contents of each discipline and to make the students identify the content; Instructors used a variety of evaluation and during classes instructors helped students express their opinions and

exchange ideas with each other, and focus on moral and ethics; moreover, the course on aesthetics and local wisdom can be applied in everyday life.

3.2 The teaching personnel : it was found that Instructor was prepared well to teach, and explained the course syllabus and the purpose of the course very well; Instructor had a manners good relationship, verbal, gestures while teaching appropriately, strict in the class attendance and Punctuality, gave importance to proper dressing in the classroom, however, instructor allowed students to express their opinions very little; learners were confusing with timetable of instructor of each program, required this course to be taught by only one instructor.

3.3 Media for instruction : it was found that educational materials in some discipline were very few, and media for instruction were insufficient for all students.

Key Words: opinions, the Aesthetics and Local Wisdom courses, regular students.

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปี พุทธศักราช 2540 กำหนดเกี่ยวกับการศึกษาโดยให้สถานศึกษาต้องจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การเผชิญปัญหา การแก้ปัญหา และการฝึกปฏิบัติ เพื่อให้คิดเป็นทำเป็น มีคุณธรรมจริยธรรมที่ดีงาม จึงทำให้การศึกษามี

คุณภาพ และคุณภาพในเรื่องของความคิดเห็นของนักศึกษา เพื่อสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดการเรียนการสอน สามารถตอบสนองความต้องการของนักศึกษา การปรับปรุงคุณภาพในรายวิชา เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของนักศึกษาและความคิดเห็นของนักศึกษาให้มากที่สุด สอดคล้องกับมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นภารกิจที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรา 47 - 51 และประกาศของคณะกรรมการสภามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เรื่อง นโยบายและแนวทางการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เพื่อแสดงเจตจำนงร่วมกันที่จะดำเนินการพัฒนาคุณภาพของผลผลิต การให้บริการและการจัดการ ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งได้กำหนดมาตรฐานสำหรับหลักการประเมินคุณภาพภายนอกระดับอุดมศึกษา ไว้ 8 มาตรฐาน 28 ตัวบ่งชี้ แต่ตัวชี้วัดดังกล่าว มักให้ความสำคัญของงานด้านวิชาการ เช่น โครงสร้างและประสิทธิภาพของหลักสูตร หรือคุณภาพการสอน อัตราส่วนจำนวนอาจารย์ต่อนักศึกษา วุฒิการศึกษาของอาจารย์ผู้สอน และการพัฒนาการบริหารจัดการระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

สาขาวิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ (2553 : 4) ได้อธิบายและกล่าวถึงผลกระทบจากนโยบายทางการศึกษาไว้ว่า จากนโยบายทางการศึกษาของรัฐบาลซึ่งได้กำหนดไว้เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายสังคมและคุณภาพชีวิต ได้ระบุถึงการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบโดยปฏิรูปโครงสร้างและการ

บริหารจัดการ ปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ และระดมทรัพยากรเพื่อการปรับปรุงการบริหารจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงระดับอุดมศึกษา การส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาทั้งระบบโดยมุ่งเน้นในระดับอุดมศึกษา เพื่อให้สนองตอบความต้องการด้านบุคลากรของภาคเศรษฐกิจ การพัฒนาครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา การจัดให้ทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาฟรี 15 ปี ตั้งแต่ระดับอนุบาลไปจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย พร้อมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการให้เกิดความเสมอภาคและความเป็นธรรมในโอกาสทางการศึกษาแก่ประชากรในกลุ่มผู้ด้อยโอกาส ได้แก่ ผู้ยากไร้ ผู้พิการ หรือทุพพลภาพ ผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ผู้บกพร่องทางร่างกายและสติปัญญา และชนต่างวัฒนธรรม การยกระดับคุณภาพมาตรฐานการศึกษาระดับอุดมศึกษาไปสู่ความเป็นเลิศ การปรับปรุงระบบการบริหารจัดการกองทุนให้ยั่งยืนเพื่อการศึกษาให้มีภาระประนอมและใกล้เคียงยี่สิบเพื่อให้ประชาชนมีโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาในระดับปริญญาตรีเพิ่มมากขึ้น การส่งเสริมให้เด็กเยาวชน และประชาชน ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศเชิงสร้างสรรค์อย่างชาญฉลาด เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ และการเร่งรัดการลงทุนด้านการศึกษา และเรียนรู้อย่างมีบูรณาการในทุกระดับการศึกษาและในชุมชน ที่กล่าวมาแล้วนั้นล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาคุณภาพหลักสูตรเพื่อให้สามารถตอบสนองสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

ดังนั้น ทางสาขาวิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ได้ตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องดังกล่าว จึงได้ปรับปรุงหลักสูตร

การเรียนการสอนขึ้นและระบุนรายวิชาพื้นฐานแกนคณะในกลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ที่นักศึกษาต้องเรียนคือ วิชาสุนทรียศาสตร์กับภูมิปัญญาท้องถิ่น มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของสุนทรียศาสตร์เชิงการคิดกับสุนทรียศาสตร์เชิงพฤติกรรมโดยสังเขป โดยสามารถจำแนกข้อแตกต่างระหว่างคุณค่าทางด้านสุนทรียศาสตร์ ทั้ง 3 ด้าน คือ ศาสตร์ทางการเห็น ศาสตร์ทางการเคลื่อนไหว และศาสตร์ทางการได้ยิน เพื่อสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ให้นักศึกษาสามารถนำไปบูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยผ่านประสบการณ์จริงในธรรมชาติและเงื่อนไขทางสังคม และสามารถนำความรู้เกี่ยวกับสุนทรียศาสตร์ไปใช้ในชีวิตเพื่อขัดเกลาจิตใจให้เป็นคนดีในสังคมได้ ดังคำอธิบายรายวิชาที่ว่า ศึกษาและวิเคราะห์สุนทรียศาสตร์กับภูมิปัญญาท้องถิ่น ในด้านการเห็น การฟัง และการเคลื่อนไหว เพื่อบูรณาการสู่การประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบริบทสังคมปัจจุบัน

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยเกิดความตระหนักและสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่องความคิดเห็นและความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรายวิชาสุนทรียศาสตร์กับภูมิปัญญาท้องถิ่นกรณีศึกษา: นักศึกษาภาคปกติ ชั้นปีที่ 1-3 ที่เรียนรายวิชาสุนทรียศาสตร์กับภูมิปัญญาท้องถิ่น ภาคการศึกษาที่ 1 และภาคการศึกษาที่ 2 ประจำปีการศึกษา 2556 ซึ่งเป็นการศึกษาความคิดเห็นในด้านต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเป็นตัวแปรสำคัญที่มีผลต่อการเรียนการสอน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาและปรับปรุงรายวิชาสุนทรียศาสตร์กับภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อรายวิชาสุนทรียศาสตร์กับภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษา : นักศึกษาภาคปกติ มหาวิทยาลัยราชภัฏ-บุรีรัมย์ ปีการศึกษา 2556 ในประเด็นดังนี้

1. ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน
2. ด้านผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐาน
3. ด้านบุคลากรสายผู้สอน [ดนตรี (โสตศิลป์), นาฏศิลป์, ทัศนศิลป์]
4. ด้านสื่อการเรียนการสอน

สมมติฐานของการวิจัย

นักศึกษาภาคปกติมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชาสุนทรียศาสตร์กับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานหลักสูตร ในด้านหลักสูตรการเรียนการสอน ด้านผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐาน ด้านบุคลากรสายผู้สอน [ดนตรี (โสตศิลป์), นาฏศิลป์, ทัศนศิลป์] และด้านสื่อการเรียนการสอน

วิธีการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อรายวิชาสุนทรียศาสตร์กับภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษา : นักศึกษาภาคปกติ ชั้นปีที่ 1-3 มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ปีการศึกษา 2556 ในด้านหลักสูตรการเรียนการสอน ด้านผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐาน ด้านบุคลากรสายผู้สอน [ดนตรี (โสตศิลป์), นาฏศิลป์, ทัศนศิลป์] และด้านสื่อการเรียนการสอน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรเป้าหมายในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นนักศึกษาภาคปกติที่เรียนรายวิชาสุนทรียศาสตร์กับภูมิปัญญาท้องถิ่น ภาคการศึกษาที่ 1 และภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 683 คน โดยใช้วิธีการแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาพัฒนาสังคม ชั้นปีที่ 1 (หมู่ 1, 2, 3, 4) สาขาวิชาภาษาไทย ชั้นปีที่ 2 (หมู่ 1) สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ชั้นปีที่ 2 (หมู่ 1, 2, 3, 4) สาขาวิชาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและโรงแรม ชั้นปีที่ 2 (หมู่ 1, 2) สาขาวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 3 (หมู่ 1, 2) และสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ ชั้นปีที่ 3 (หมู่ 1)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม มี 3 ลักษณะ คือ แบบตรวจสอบรายการ (Check List) แบบประมาณค่า (Rating Scale) และคำถามแบบปลายเปิด (Open-ended Question) แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้นการศึกษา ภาคการศึกษา สาขาวิชา และคณะที่สังกัด

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนการสอนรายวิชาสุนทรียศาสตร์กับภูมิปัญญาท้องถิ่น แยกออกเป็นรายด้านดังนี้ ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน ด้านผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐาน ด้านบุคลากรสายผู้สอน [ดนตรี (โสตศิลป์), นาฏศิลป์, ทัศนศิลป์] และด้านสื่อการเรียนการสอน

ตอนที่ 3 แบบสอบถามในลักษณะ

ปลายเปิดแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนการสอนรายวิชาสุนทรียศาสตร์กับภูมิปัญญาท้องถิ่น

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ข้อมูลขั้นปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นขั้นการสร้างแบบสอบถาม โดยการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับทัศนคติและความพึงพอใจ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพการศึกษา หลักสูตรการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอนรายวิชาสุนทรียศาสตร์ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย

4.2 ข้อมูลขั้นทุติภูมิ (Secondary Data) เป็นขั้นการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามจากผู้ตอบแบบสอบถาม แล้วนำไปวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อหาผลการศึกษา แบบสอบถามทั้งหมด 683 ฉบับ เก็บรวบรวมแบบสอบถามได้ 683 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ (Computer) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Sciences for WINDOWS) ตามขั้นตอนดังนี้

5.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่หาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอข้อมูลเป็นตารางแสดงจำนวน (N) และค่าร้อยละ (%)

5.2 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อรายวิชาสุนทรียศาสตร์กับภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษา: นักศึกษาภาคปกติ ชั้นปีที่ 1-3 มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ปีการศึกษา 2556

วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5.3 การวิเคราะห์แบบสอบถามแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่เป็นคำถามลักษณะปลายเปิด (Open-ended Question) วิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

6. การนำเสนอข้อมูล ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลในรูปแบบเอกสารงานวิจัย บทความวิจัย และข้อมูลซีดีรอม (CD-R) โดยใช้วิธีการเชิงพรรณนาวิเคราะห์

สรุปและอภิปรายผล

ผลจากการศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อรายวิชาสุนทรียศาสตร์กับภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษา: นักศึกษาภาคปกติ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ปีการศึกษา 2556 สามารถสรุปและอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาเพศหญิง (ร้อยละ 68.4) และเพศชาย (ร้อยละ 31.6) มีอายุระหว่าง 17-19 ปี มากที่สุด (ร้อยละ 74.7) และอายุระหว่าง 20-23 ปี (ร้อยละ 25.3) ระดับการศึกษาชั้นปีที่ 2 มากที่สุด (ร้อยละ 42.8) รองลงมาคือ ชั้นปีที่ 1 (ร้อยละ 31.9) และชั้นปีที่ 3 (ร้อยละ 25.3) ศึกษาในภาคการศึกษาที่ 1/2556 มากที่สุด (ร้อยละ 57.2) และภาคการศึกษาที่ 2/2556 (ร้อยละ 42.8) สาขาวิชาที่ศึกษามากที่สุดคือ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (ร้อยละ 34.7) รองลงมาคือ สาขาวิชาการพัฒนาสังคม (ร้อยละ 32.0) และน้อยที่สุดคือ สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ (ร้อยละ 7.0) โดยสังกัดคณะมนุษยศาสตร์

และสังคมศาสตร์ มากที่สุด (ร้อยละ 89.5) และคณะ
วิทยาการจัดการ (ร้อยละ 10.5) จากการศึกษาวิชา
สุนทรียศาสตร์กับภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นรายวิชา
ที่อยู่ในหมวดวิชาเฉพาะ กลุ่มวิชาแกนคณะ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่เปิดสอนใน
หลักสูตรปริญญาตรี 4 ปี

ซึ่งสอดคล้องกับปรัชญาคณะมนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์ ที่ว่า “สร้างคนด้วยศาสตร์ พัฒนา
ชาติด้วยภูมิปัญญา ชำรงศาสนาและวัฒนธรรม นำ
ท้องถิ่นสู่สากล” (ฝ่ายกิจการนักศึกษา, 2556 : 1)
ดังที่ กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา (2537) ได้อธิบาย
ไว้ว่า คุณภาพการศึกษา หมายถึง ประสิทธิภาพ
และประสิทธิผลของระบบการศึกษาในการพัฒนา
ให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งผู้เรียน
เป็นผู้รับบริการที่สำคัญที่สุดของระบบการศึกษา
เนื่องจากเป็นผู้ที่บริโภคและสัมผัสกับบริการด้าน
การศึกษาโดยตรง (Primary Customer) ดังนั้น
การวัดคุณภาพบริการในมุมมองของผู้เรียน จึงก่อ
ให้เกิดประโยชน์สูงสุดสำหรับผู้บริหาร สถาบันการ
ศึกษา เพื่อทำความเข้าใจและพัฒนากระบวนการส่ง
มอบงานบริการให้มีคุณภาพ เมื่อผู้เรียนได้รับรู้งาน
บริการที่มีคุณภาพ ส่งผลให้เกิดแรงจูงใจในการเรียน
และเพิ่มประสิทธิภาพของการเรียนรู้ ทำให้ผลลัพธ์
ของระบบการศึกษาหมายถึง ผู้สำเร็จการศึกษาที่
เป็นผู้มีความรู้ทางวิชาการ มีทักษะในวิชาชีพ และ
คุณลักษณะที่พึงประสงค์อื่น ๆ สามารถสนองความ
ต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ได้อย่างมี
ประสิทธิผล

2. ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษา
ที่มีต่อรายวิชาสุนทรียศาสตร์กับภูมิปัญญาท้องถิ่น
สามารถสรุปและอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน โดย

ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 0.71)
เมื่อพิจารณาพบว่า ความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยมาก
ที่สุดคือ เนื้อหารายละเอียดต่าง ๆ ของแต่ละรายวิชา
สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน อยู่ในระดับ
มาก ($\bar{X} = 3.90$) รองลงมาคือ การจัดการเรียนการ
สอนครอบคลุมคำอธิบายรายวิชาที่กำหนด ($\bar{X} =$
3.89) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การกำหนดระยะเวลา
ในการเรียนและจำนวนหน่วยกิตมีความเหมาะสม
อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$) และด้านผลการเรียนรู้
ตามกรอบมาตรฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.73) เมื่อพิจารณาพบว่า ความ
คิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ คุณธรรม จริยธรรม
อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$) รองลงมาคือ ทักษะ
ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ (\bar{X}
= 4.08) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ทักษะปฏิบัติเฉพาะ
วิชาชีพ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$)

แสดงให้เห็นว่า นักศึกษามหาวิทยาลัย
ราชภัฏบุรีรัมย์ ให้ความสำคัญในด้านการจัดการ
เรียนการสอนรายวิชาพื้นฐานรายวิชาสุนทรียศาสตร์
กับภูมิปัญญาท้องถิ่นมาก เพราะมีความเหมาะสม
ด้านเนื้อหาและหน่วยกิตเป็นอย่างดี เนื่องจาก
รายวิชานี้เป็นวิชาหนึ่งที่มีความสำคัญต่อผู้เรียน
ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ทำให้มี
จิตใจที่ดีต่อสังคม และได้ความรู้ในศาสตร์ด้าน
ต่าง ๆ ไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น
อาทิ นำไปพัฒนาตนทางกาย ทางจิตใจ คุณธรรม
จริยธรรม ให้มีทัศนคติที่ดี และสามารถปรับเปลี่ยน
พฤติกรรมในการอยู่ร่วมกับสังคมอื่นได้ ดังวิสัย
ทัศน์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ที่กล่าวไว้ว่า
“มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์เป็นสถาบันอุดมศึกษา
แห่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพผลิตบัณฑิตให้มีความรู้
คู่คุณธรรม บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับศาสตร์

สากล” (มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, ม.ป.ป. : 4) สอดคล้องกับ ประกิจ รัตนสุวรรณ (2535 : 327) ที่กล่าวถึงลักษณะทัศนคติ คือ 1) พฤติกรรมหรือความรู้สึกด้านจิตใจที่มีสิ่งเร้าใดสิ่งเร้าหนึ่งในสังคม 2) ทัศนคติที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับประสบการณ์ และ 3) การแสดงออกทางทัศนคติหรือการตอบสนองต่อสิ่งเร้า

2.2 ด้านบุคลิกภาพผู้สอน [ดนตรี (โสตศิลป์), นาฏศิลป์, ทัศนศิลป์]

2.2.1 ด้านบุคลิกภาพผู้สอน [ดนตรี (โสตศิลป์)] โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.73) เมื่อพิจารณาพบว่า ความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ผู้สอนแต่งกายสุภาพเรียบร้อยและมีบุคลิกภาพที่ดี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$) รองลงมาคือ ผู้สอนมีการใช้สื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสม ส่งเสริมและก่อให้เกิดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.18$) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผู้สอนให้คำแนะนำปรึกษาและสนใจตอบข้อซักถามของนักศึกษาทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$)

2.2.2 ด้านบุคลิกภาพผู้สอน (นาฏศิลป์) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.70) เมื่อพิจารณาพบว่า ความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ผู้สอนแต่งกายสุภาพเรียบร้อยและมีบุคลิกภาพที่ดี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$) รองลงมาคือ ผู้สอนมีการใช้คำพูดที่สุภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผู้สอนมีการใช้สื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสม ส่งเสริมและก่อให้เกิดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$)

2.2.3 ด้านบุคลิกภาพผู้สอน (ทัศนศิลป์) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.77) เมื่อพิจารณาพบว่า ความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ย

มากที่สุดคือ ผู้สอนแต่งกายสุภาพเรียบร้อยและมีบุคลิกภาพที่ดี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$) รองลงมาคือ ผู้สอนสามารถสอนให้เข้าใจเนื้อหาและมีการอธิบายอย่างเป็นขั้นตอน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผู้สอนทำการสอนครบตามเนื้อหาได้ตรงตามลักษณะรายวิชาที่เรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$)

จากผลการศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อรายวิชาสุนทรียศาสตร์กับภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านบุคลิกภาพผู้สอน [ดนตรี (โสตศิลป์), นาฏศิลป์, ทัศนศิลป์] โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ ทั้งนี้ นอกจากอาจารย์ผู้สอนต้องมีความรับผิดชอบในด้านการสอนแล้วยังต้องมีคุณลักษณะเฉพาะ ซึ่งสอดคล้องกับ วุฒิ วัฒนสิน (2541 : 121-122) ที่ได้กล่าวถึงคุณลักษณะเฉพาะด้านการสอน คือ 1) มีความรู้ เช่น ความรู้ในเนื้อหา หลักสูตรการเรียนการสอน มีวิทยาการใหม่ ๆ มีหลักทางจิตวิทยา เป็นต้น 2) มีความสามารถ เช่น ความสามารถด้านวิชาที่สอน สามารถสาธิตและปฏิบัติให้ผู้เรียนได้ดู สามารถถ่ายทอดความรู้ได้ในทุกระดับ มีวิธีการสอนที่หลากหลาย เป็นต้น และ 3) มีคุณธรรม เช่น ต้องเป็นผู้ทรงคุณธรรม จริยธรรม ความดีความงาม มีพฤติกรรมที่ดี เที่ยงธรรม ใจกว้างยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น รอบคอบ มีเหตุผล เป็นต้น และสอดคล้องกับ ศุภวัฒน์ เอ็มโอช (2539 : 52-54) ที่กล่าวถึงวิธีการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาไว้ว่า 1) ต้องตรงกับจุดประสงค์ที่กำหนดในการเรียนการสอน และครอบคลุมกรอบการพัฒนานักศึกษา ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย 2) ไม่ยึดหลักสูตรเป็นบรรทัดฐานตายตัว โดยที่อาจารย์ผู้สอนสามารถยืดหยุ่นเนื้อหาได้ตามความเหมาะสมกับสถานการณ์ และ 3) มีการเตรียมการสอนล่วงหน้า

หน้า เพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างสัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในการเรียนรู้

2.3 ด้านสื่อการเรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.73) เมื่อพิจารณาพบว่า ความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ มีความเหมาะสมและทันสมัย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$) รองลงมาคือ มีสื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอนทันสมัยและเหมาะสมกับการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผู้สอนใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ทำให้นักศึกษามีความเข้าใจในเนื้อหา มากยิ่งขึ้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$)

จากผลการศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อรายวิชาสุนทรียศาสตร์กับภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านสื่อการเรียนการสอน พบว่า มีความเหมาะสมและทันสมัย สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอนทันสมัยและเหมาะสมกับการเรียนรู้ เพราะในการเรียนการสอนผู้สอนต้องใช้สื่อเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดีจากสื่อการเรียนการสอน ซึ่งมีหลายรูปแบบเช่น หนังสือ เอกสาร ตำรา วิดีทัศน์ อินเทอร์เน็ต วัสดุและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ผู้สอนนำเสนอแก่ผู้เรียน ผู้สอนสามารถเลือกสื่อที่เหมาะสมเพื่อตอบสนองจุดประสงค์การเรียนรู้ และต้องนำเสนอจากสื่อที่ทันสมัยเพื่อให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น สนใจเรียน สื่อการเรียนการสอนที่ผู้สอนนำมาใช้ในการเรียนการสอนรายวิชาสุนทรียศาสตร์กับภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความหลากหลาย สอดคล้องกับ อุทุมพร จามรมาน (2545 : 29) ที่กล่าวถึงสื่อการเรียนการสอนไว้ว่า สื่อการเรียนการสอนแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) สื่อสิ่งพิมพ์ หมายถึง สื่อประเภทหนังสือ พจนานุกรม คู่มือ สารานุกรม แผ่นพับ 2) สื่อเทคโนโลยี หมายถึง สื่อ

ประเภทวีดิทัศน์ แลบบันทึกลงเสียง สื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ซีดีรอม อินเทอร์เน็ต และ 3) สื่ออื่น ๆ หมายถึง สื่ออื่นใดที่มีประโยชน์เอื้อต่อการเรียนการสอน ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สื่อกิจกรรม กระบวนการ สื่อเครื่องมือ วัสดุและอุปกรณ์ และสอดคล้องกับ จริญญา เหนียนเฉลย (2546 : 102-103) ที่อธิบายไว้ว่า การเลือกสื่อการเรียนการสอนนั้นผู้สอนต้องมีความเข้าใจในเรื่องวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน จิตวิทยาการเรียนรู้ รูปแบบและระดับการเรียนรู้ ความชำนาญทางการสอน เนื้อหา ความคุ้นเคย และความเข้าใจในคุณลักษณะและธรรมชาติของสื่อการเรียนการสอน อย่างไรก็ตาม การเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนครูอาจารย์ผู้สอนจะต้องมีการพิจารณาอย่างรอบคอบในทุก ๆ ด้าน ทั้งในเรื่องของความเหมาะสมกับเนื้อหา รูปแบบการเรียนการสอน ลักษณะของผู้เรียน สภาพแวดล้อม ทั้งนี้ ครูอาจารย์ผู้สอนต้องเข้าใจว่าไม่มีสื่อการเรียนใดที่ดีที่สุด และสื่อการเรียนที่ดีที่สุดนั้นก็ขึ้นอยู่กับวิธีการสอนและวิธีการใช้ของครูอาจารย์ผู้สอนเป็นสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

จากผลของการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยสรุปประเด็นตามความคิดเห็นของนักศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์ต่อไปดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน ที่มีระดับการปฏิบัติต่ำสุดคือ การกำหนดระยะเวลาในการเรียนและจำนวนหน่วยกิตมีความเหมาะสมและด้านผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานที่มีระดับการปฏิบัติต่ำสุดคือ ทักษะปฏิบัติเฉพาะวิชาชีพ ดังนั้น ผู้จัดการเรียนการสอนรายวิชาสุนทรียศาสตร์กับภูมิปัญญาท้องถิ่น ควรปรับเนื้อหาวิชาเรียนใหม่

และเพิ่มทักษะการปฏิบัติให้มีความเหมาะสมและสอดคล้อง เพื่อให้ผู้เรียนได้ปรับช่วงเวลาเรียนได้อย่างเหมาะสม

1.2 ด้านบุคลากรสายผู้สอน [ดนตรี (โสตศิลป์), นาฏศิลป์, ทัศนศิลป์] ที่มีระดับการปฏิบัติต่ำสุดคือ ผู้สอนให้คำแนะนำปรึกษาและสนใจตอบข้อซักถามของนักศึกษาทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ผู้สอนมีการใช้สื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสม ส่งเสริมและก่อให้เกิดการเรียนรู้ และผู้สอนทำการสอนครบตามเนื้อหาได้ตรงตามลักษณะรายวิชาที่เรียน ดังนั้น ผู้สอนควรตระหนักถึงการเรียนการสอนในปัจจุบันที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง ใช้สื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสม ส่งเสริมและก่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้เรียน และผู้สอนควรจัดการเรียนการสอนให้ครบตามเนื้อหาและตรงตามลักษณะรายวิชาที่เรียน

1.3 ด้านสื่อการเรียนการสอน ที่มีระดับการปฏิบัติต่ำสุดคือ ผู้สอนใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ทำให้นักศึกษามีความเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น ดังนั้น

ผู้สอนควรใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เพื่อให้นักศึกษาได้มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น เพราะสื่อบางอย่างอาจสอนในทางปฏิบัติไม่ชัดเจนทำให้ผู้เรียนเข้าใจได้ยาก ผู้สอนจึงควรใช้สื่อในทางปฏิบัติที่นอกเหนือจากการสอนในห้องเรียน เพื่อที่จะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจได้มากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนของผู้สอนในรายวิชาสุนทรียศาสตร์กับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ทราบถึงการเรียนการสอนว่าเกิดประโยชน์กับผู้เรียนได้มากน้อยเพียงใด และสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริงหรือไม่

2.2 ควรทำการศึกษารายวิชาอื่น ๆ ในหลักสูตรที่ผู้สอนจัดการเรียนการสอนในแต่ละปีการศึกษา เพื่อจะได้ทราบความคิดเห็นของผู้เรียนในรายวิชานั้น ๆ เพื่อที่ผู้สอนจะได้นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาหลักสูตรต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กษมา วรวรรณ ณ อยู่ธยา. (2537, เมษายน - มิถุนายน). บทบาทของกรมวิชาการกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา. *สารพัฒนาหลักสูตร*. 14(9) : 3.
- จริยา เหนียนเฉลย. (2546). *เทคโนโลยีการศึกษา*. กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมกรุงเทพฯ.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2549). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ด้วย SPSS*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : วี. อินเทอร์เน็ต พรินท์ จำกัด.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2541). *การพัฒนาการสอน*. กรุงเทพฯ : ชมรมเด็ก.
- ประกิจ รัตนสุวรรณ. (2535). *การวัดผลและประเมินผลการศึกษา*. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ฝ่ายกิจการนักศึกษา. (2556). *คู่มือฝ่ายกิจการนักศึกษา ประจำปีงบประมาณ 2556*. บุรีรัมย์ : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. (ม.ป.ป.). *คู่มือนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*. บุรีรัมย์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- วุฒิ วัฒนสิน. (2541). *ศิลปะระดับมัธยมศึกษา*. ปัตตานี : ฝ่ายเทคโนโลยีทางการศึกษา สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- ศุภวัฒน์ เอ็มโอช. (2539). *หลักการสอน*. จันทบุรี : สถาบันราชภัฏรำไพพรรณี.
- สาขาวิชาดนตรี. (2553). *หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรี (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2553)*. บุรีรัมย์ : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- อุทุมพร จามรมาน. (2545). *การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรท้องถิ่นสู่การสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พันธ์.

การเปรียบเทียบผลการเรียนประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้วิทยาศาสตร์
โดยใช้การเรียนรู้แบบผสมผสานตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์และการเรียนแบบผสมผสาน
ตามวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้นที่มีต่อความสามารถในการโต้แย้งและการคิดวิเคราะห์ของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน

Comparison of Effects of Learning Socio-scientific Issues using the
Mix Methods based on the Scientific Method and the 7-E Learning
Cycle Approach on Argumentation and Analytical Thinking
of Grade 9 Students with Different Achievement Motivations

สุรศักดิ์ สีระสูงเนิน^{1/} จีระพรรณ สุขศรีงาม^{2/} บุษรา ยงค์คำชา^{3/} ปรมะษฐ์ จันทร์เพ็ง⁴
Surasak Seerasongnern / Jeeraphan Suksringarm / Butsara Yongkhamcha / Poramate Chanpeng

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีความมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบผลการเรียนประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้วิทยาศาสตร์โดยใช้การเรียนรู้แบบผสมผสานตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์และการเรียนแบบผสมผสานตามวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้นที่มีต่อความสามารถในการโต้แย้งและการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันจำนวน 52 คน จาก 2 ห้องเรียน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) แล้วแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 จำนวน 26 คน เรียนโดยใช้การเรียนรู้แบบผสมผสานตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์และกลุ่มที่ 2 จำนวน 26 คน เรียนโดยใช้การเรียนรู้แบบผสมผสานตามวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้วิทยาศาสตร์ 3 เรื่อง ได้แก่การปลูกถ่ายอวัยวะการใช้ถ่านหินพลังงานทางเลือก (พลังงานนิวเคลียร์) โดยใช้การเรียนรู้แบบผสมผสานตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์กับการเรียนแบบผสมผสานตามวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น อย่างละ 3 แผน ใช้เวลาเรียนแผนละ 3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ 2) แบบทดสอบความสามารถการโต้แย้ง แบ่งเป็น 4 ชุดๆ ละ 4 ข้อ 3) แบบทดสอบการวัดการคิดวิเคราะห์

¹ นิสิตปริญญาโท สาขาวิทยาศาสตร์ศึกษา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² รองศาสตราจารย์ประจำคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

³ อาจารย์ประจำคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

⁴ อาจารย์ประจำคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

จำนวน 30 ข้อ ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความสำคัญ ด้านความสัมพันธ์ และด้านหลักการ สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ Paired t-test และ F-test (Two-way MANCOVA และ ANCOVA) ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนโดยส่วนรวมและจำแนกตามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์หลังเรียนประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้วิทยาศาสตร์โดยใช้การเรียนแบบผสมผสานตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์และการเรียนแบบผสมผสานตามวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้นมีการพัฒนาความสามารถในการโต้แย้งเพิ่มขึ้นจากการสอบครั้งที่ 1-4 และมีการคิดวิเคราะห์โดยรวมและเป็นรายด้านทั้ง 3 ด้าน เพิ่มขึ้นจากก่อนเรียน ($p < .05$) นักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีความสามารถในการโต้แย้งและการคิดวิเคราะห์โดยรวมและรายด้านมากกว่านักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ($p < .05$) ส่วนนักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบผสมผสานตามวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น มีความสามารถเฉพาะการคิดวิเคราะห์โดยรวมมากกว่านักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบผสมผสานตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ($p < .001$) นอกจากนี้ ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนและรูปแบบการเรียนต่อการคิดวิเคราะห์ รายด้านทั้ง 3 ด้าน ($p \geq .058$)

คำสำคัญ : ประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้วิทยาศาสตร์, ความสามารถในการโต้แย้ง, การคิดวิเคราะห์, รูปแบบผสมผสานตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์, รูปแบบผสมผสานตามวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น

ABSTRACT

This research aimed to study and compare effects of learning socio-scientific issues using the mixed methods based on the scientific method and the mixed methods based on the 7-E learning cycle approach on argumentation and analytical thinking abilities of 52 grade 9 students with different achievement motives. They were selected by using the cluster random sampling technique and divided into 2 groups : the first group of 26 students learned by the mixed methods based on the scientific method and the second group of 26 students learned by the mixed methods based on the 7-E learning cycle approach. Instruments for the research included : 1) lesson plans on 3 socio-scientific issues : Organ Transplantation, Coal Consumption, and Alternative Energy (Nuclear Energy), using the mixed methods based on the scientific method and the 7-E learning cycle approach, each issue carried 3 plans and each plan carried 3 hours of learning in a week ; 2) four argumentation tests, each carried 4 items ; and 3) the analytical thinking test with 3 subscales and 30 items : analysis of elements, analysis of relationship, and analysis of organizational principles. The collected data were analyzed for testing hypotheses by means of the Paired t-test and the F-test (Two-way MANCOVA and

ANCOVA). The research findings revealed that the students as a whole and as classified according to achievement motives who learned the socio-scientific issues by the mixed methods based on the scientific method and the 7-E learning cycle approach showed developments of argumentation abilities from the 1st test to the 4th test; and showed more analytical thinking in general and in each subscale after learning than before learning ($p < .001$). Also, the students with high achievement motive indicated more argumentation and analytical thinking as a whole and in each subscale than the students with low achievement motive ($p < .001$). The students who learned the socio-scientific issues by the mixed methods based on the 7-E learning cycle approach evidenced more analytical thinking as a whole and in each subscale than the counterpart students ($p < .0001$). Otherwise, there were no statistical interactions of the two independent variables on argumentation and analytical thinking in general and in each subscale ($p \geq .058$)

Key Words : socio-scientific issues, argumentation ability, analytical thinking, the mixed method based on the scientific method, the mixed method based on the 7-E learning cycle approach

บทนำ

วิทยาศาสตร์มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในสังคมโลกปัจจุบันและอนาคตเพราะวิทยาศาสตร์เกี่ยวข้องกับชีวิตของทุกคนทั้งในการดำรงชีวิตประจำวันและงานอาชีพต่างๆ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2544 : 1) มีความสำคัญในด้านพัฒนาวัตถุและพัฒนาคนให้มีความคิดเชิงวิทยาศาสตร์ (Scientific Thinking) มีจิตใจเชิงวิทยาศาสตร์ และมีเจตคติเชิงวิทยาศาสตร์ (Scientific Attitude) (ไพฑูริย์ สุขศรีงาม, 2530 : 1) วิทยาศาสตร์เป็นวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ของโลกปัจจุบันประเทศต่างๆ จึงจัดให้มีการเรียนการสอนในโรงเรียน ตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงอุดมศึกษา (ไพฑูริย์ สุขศรีงาม, 2530 : 1) ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อที่จะให้เกิดความสามารถดังกล่าวมาแล้วนั้นจะต้องจัดให้สอดคล้องกับธรรมชาติของวิทยาศาสตร์ โดยการสอนสืบเสาะที่ใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ (Science Process) จะสามารถพัฒนาความสามารถทางด้านสติปัญญา และเจตคติที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ได้ (Tamir, 1983 : 659) การจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ โดยเน้นความสัมพันธ์ระหว่างวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม จะมีจุดเริ่มต้นมาจากนักเรียนเอง เริ่มจากความคิด ความสนใจและสิ่งที่สัมพันธ์กับตัวนักเรียน ดังนั้นครูต้องจัดการให้นักเรียนเป็นผู้ตั้งคำถามวางแผน กำหนดวิธีหาคำตอบ กำหนดวิธีการเก็บรวบรวม ข้อมูลการลงมือดำเนินงาน การวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลงาน ทุกขั้นตอนนักเรียนจะเป็นผู้กำหนดเองทั้งสิ้น ครูเป็นผู้รู้รอบของรายวิชาและรู้เป้าหมายของหลักสูตรจะทำหน้าที่เลือกประเด็นและคำถามที่นักเรียนสนใจ การเรียนการสอนจะยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางยึดประสบการณ์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ

ให้ความสนใจของผู้เรียนเป็นรายบุคคลมีการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นให้หลากหลายทั้งทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรบุคคลโดยฝึกให้ผู้เรียนทำงานร่วมกัน ครูเตรียมการสอนโดยใช้ประเด็นปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบันและควรเป็นประเด็นที่นักเรียนทุกคนรับทราบและคุ้นเคย การเรียนการสอนเริ่มต้นด้วยการอภิปรายร่วมกันของนักเรียนจากคำถามหรือสถานการณ์ที่ครูสร้างขึ้น ครูต้องรอคำตอบโดยให้นักเรียนเรียงความคิด และให้นักเรียนได้อภิปรายร่วมกัน (Yager and Tamir, 1993) เพื่อเพิ่มความสนใจในวิทยาศาสตร์ของนักเรียนโดยกำหนดเนื้อหาการเรียนรู้อิงวิทยาศาสตร์ในบริบทของสังคม (Zeidler and others, 2004 : 360) และต่อมาได้มีการขับเคลื่อนการใช้ประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้วิทยาศาสตร์ (Socioscientific Issue : SSI) โดยเน้นพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้มีการตัดสินใจภายใต้การใช้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ ใช้ศีลธรรมและหลักคุณธรรมเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Zeidler and others, 2004 : 44-45)

การสอนโดยใช้ประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้วิทยาศาสตร์ (Socioscientific Issues) เป็นการจัดการเรียนรู้โดยใช้ประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและยังหาข้อสรุปไม่ได้ (Reis, 2009 : 1) เสริมสร้างพลังให้กับนักเรียนเพื่อจะได้แนวคิดว่าประเด็นปัญหาต่างๆ ที่จะนำมาพิจารณานั้นจะต้องยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสังคม (Zeidler and others, 2004 : 360) ข้อดีของการใช้ประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้วิทยาศาสตร์ว่าเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้รู้วิทยาศาสตร์จากสถานการณ์ในชีวิตจริงเห็นความมีอยู่จริงและความเกี่ยวข้องของวิทยาศาสตร์ในชีวิตจริง ส่งเสริมทักษะ

การคิดวิเคราะห์ขั้นสูง ได้แก่ การคิดเชิงเหตุผล การคิดวิจารณ์ญาณ การคิดวิเคราะห์ ฯลฯ (Pedretti, 1999 ; Lewis, 2003) ทักษะในการตัดสินใจและลงความเห็น (Lewis, 2003) ทักษะและความสามารถในการอภิปรายอย่างเป็นเหตุเป็นผลโดยมีหลักการทางวิทยาศาสตร์และมีหลักฐานประกอบทักษะการตีความหมายเพื่อประเมินคุณค่าและความน่าเชื่อถือของข้อมูลและข่าวสารที่มีอยู่ (Sadler and Zeidler, 2003) ทักษะการตั้งคำถามและการตอบคำถาม (Pedretti, 1999) เสริมสร้างความเข้าใจตัวแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา (Sadler and Zeidler, 2003) เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้สนทนา อภิปรายและโต้แย้ง ซึ่งการโต้แย้งจะมีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมหรือมีการประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับจริยธรรมในการตัดสินใจแก้ปัญหาในประเด็นนั้นๆ (Zeidler and Nichols, 2009 : 49)

ความสามารถในการโต้แย้ง (Argumentation) เป็นผลที่ได้จากผลลัพธ์ของบุคคลหรือกลุ่มคนที่ถกถามและอธิบายแล้วแสดงเหตุผลหรือทัศนคติ เนื่องจากการโต้แย้งเกิดจากบุคคลตั้งแต่ 2 คน หรือกลุ่มคนที่มิทัศนคติหรือความเห็นที่ตรงกันข้ามกัน (Khun and Udell, 2003 : 1245-1260) การโต้แย้งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างและการอ้างเหตุผลเพื่อสนับสนุนข้อกล่าวอ้างที่น่าไปสู่ข้อสรุป (Driver and others, 2000 ; Zohar and Nemet, 2002) ความสามารถในการชักจูง และเป็นขั้นตอนนิรนัยเหตุผลตั้งแต่ 1 ข้อหรือมากกว่า สำหรับข้อมูลที่ใช้ นั้นเรียกว่าหลักฐานสนับสนุนการโต้แย้ง ส่วนข้อสรุปจะเรียกว่าข้อกล่าวอ้างของการโต้แย้ง ซึ่งทักษะการโต้แย้งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจและแสดงความคิดเห็น การอภิปราย

อย่างเป็นเหตุเป็นผล โดยใช้หลักการทางวิทยาศาสตร์ และใช้เหตุผลประกอบ การตีความหมายเพื่อ ประเมินค่าและความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสาร ที่มีอยู่ และสุดท้ายคือการตั้งคำถามและการตอบ คำถาม โดยเฉพาะประเด็นปัญหาทางสังคมที่ เกี่ยวข้องกับการใช้วิทยาศาสตร์ เป็นวิธีที่มีความ สำคัญและมีผลต่อการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง ของผู้เรียน

ส่วนความสามารถในการคิดวิเคราะห์ (Analytical Thinking) เป็นการคิดอย่างใคร่ครวญ ไตร่ตรอง เป็นความคิดที่เริ่มต้นจากสถานการณ์ ที่มีความยุ่งยาก และสิ้นสุดลงด้วยสถานการณ์ที่ ความชัดเจน (ลักขณา สรีวิวัฒน์, 2549 : 68) เป็น ความสามารถในการแยกแยะเพื่อหาส่วนย่อยของ เหตุการณ์เรื่องราวหรือเนื้อหาต่างๆ ว่าประกอบ ด้วยอะไร มีความสำคัญอย่างไร อะไรเป็นเหตุ อะไร เป็นผล และที่เป็นอย่างนั้นอาศัยหลักการอะไรซึ่ง จะต้องใช้กระบวนการตรรกวิทยาได้อย่างถูกต้อง สมเหตุสมผล

การเรียนรู้แบบผสมผสานตามวิธีการทาง วิทยาศาสตร์ (The Mixed methods Based on The Scientific method) เป็นรูปแบบการสอน ที่สามารถปรับให้เหมาะสม สอดคล้อง ใช้กับการ สอนประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการ ใช้วิทยาศาสตร์ ที่ไม่เน้นการทดลอง วิธีการทาง วิทยาศาสตร์ที่ผู้วิจัยปรับปรุงแล้ว มี 5 ขั้น คือ 1) ขั้น รับรู้ปัญหา 2) ขั้นเสนอแนวคิด 3) ขั้นเก็บรวบรวม ข้อมูล (เก็บรวบรวมข้อมูล) 4) ขั้นวิเคราะห์ สังเคราะห์แนวคิด 5) ขั้นสรุปยืนยันแนวคิด และ ผลการวิจัยที่เกี่ยวกับการสอนโดยใช้ประเด็นปัญหา ทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้วิทยาศาสตร์ (SSI) โดยการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานตามวิธี

การทางวิทยาศาสตร์ พบว่า นักเรียนที่เรียนประเด็น ปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้วิทยาศาสตร์ โดยใช้การเรียนแบบผสมผสานตามวิธีการทาง วิทยาศาสตร์ มีการพัฒนาความสามารถในการได้ แฉงและการคิดขั้นสูงเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียน (กฤษติ กานต์ พันธุ์ชัย, 2556 : 72 – 75 ; ชนิกา ไผ่ผาด. 2556 : 75 – 78 ; ปิยะฉัตร ชาญตะแก้ว, 2556 : 60 – 63 ; สราวุฒิ คำประสาร, 2556 : 68-72) รูปแบบการสอนสำหรับการเรียนประเด็นปัญหาทาง สังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้วิทยาศาสตร์แบบหนึ่ง คือ รูปแบบการสอนวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (The Mixed Methods Based on The 7E Learning Cycle) ซึ่งมีขั้นตอนได้แก่ (1) ขั้นตรวจสอบความรู้ เดิม (Elicitation Phase) (2) ขั้นสร้างความสนใจ (Engagement Phase) (3) ขั้นสำรวจและค้นหา (Exploration Phase) (4) ขั้นอธิบาย (Explanation Phase) (5) ขั้นขยายความรู้ (Expansion Phase/ Elaboration Phase) (6) ขั้นประเมินผล (Evaluation Phase) และ (7) ขั้นนำความรู้ไปใช้ (Extension Phase) และผลการวิจัยที่เกี่ยวกับสอนโดยใช้ ประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ วิทยาศาสตร์ (SSI) โดยการจัดการเรียนการสอน แบบผสมผสานตามแบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น พบว่า นักเรียนที่เรียนมีการพัฒนาความสามารถใน การโต้แย้ง และความสามารถในการคิดระดับสูง เช่น การคิดเชิงเหตุผล การคิดเชิงวิพากษ์วิจารณ์ เพิ่มขึ้น จากก่อนเรียน (ชีวารัตน์ ชาระมาตย์. 2556 : 80 – 82 ; สมบัติ เผื่อแผ่, 2556 : 78 – 81)

จากความสำคัญของการเรียนประเด็น ปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้วิทยาศาสตร์ และรูปแบบการสอนที่หลากหลายดังกล่าวมาแล้ว เป็นผลทำให้ครูวิทยาศาสตร์เกิดความสับสนว่ารูป

แบบการสอนใดจึงจะดีกว่ากัน หรือใช้ประโยชน์ในการสอนได้กว้างขวางกว่ากัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเปรียบเทียบการเรียนประเด็นปัญหาสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้วิทยาศาสตร์โดยใช้การเรียนแบบผสมผสานตามรูปแบบวิธีทางวิทยาศาสตร์กับวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น ที่มีต่อความสามารถในการโต้แย้งและการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน จะมีความสามารถในการโต้แย้งและการคิดวิเคราะห์ต่างกันหรือไม่อย่างไรเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ให้มีคุณภาพและพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในด้านทักษะต่างๆ ปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมปัจจุบัน แสดงความคิดเห็น และตัดสินใจด้วยความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นพลเมืองที่มีประสิทธิภาพ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสามารถในการโต้แย้งหลังเรียนประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยส่วนรวมและจำแนกตามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนและรูปแบบการเรียน
2. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ก่อนเรียนและหลังเรียนเรียนประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยส่วนรวม และจำแนกตามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนและรูปแบบการเรียน
3. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการโต้แย้งและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ หลัง

เรียนประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันและเรียนด้วยรูปแบบการเรียนต่างกัน

สมมติฐานของการวิจัย

1. นักเรียนโดยส่วนรวมและจำแนกตามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และตามรูปแบบการเรียนหลังเรียนประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้วิทยาศาสตร์ มีการคิดวิเคราะห์เพิ่มขึ้นจากก่อนเรียน
2. นักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่างกัน และเรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนต่างกันหลังเรียนประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้วิทยาศาสตร์ มีความสามารถในการโต้แย้งและการคิดวิเคราะห์แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 10 ห้องเรียน จำนวน 263 คน ซึ่งเป็นนักเรียนจากโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในศูนย์เครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 7

2. กลุ่มตัวอย่าง

นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 โรงเรียนบ้านโนนสูง อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 2 ห้องเรียน จำนวน 52 คน ซึ่งได้จากการ

สุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. แผนการจัดการเรียนรู้ที่เรียนด้วยประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ จำนวน 3 เรื่อง คือ การปลูกถ่ายอวัยวะ การใช้ถ่านหิน และพลังงานทางเลือก (พลังงานนิวเคลียร์) โดยใช้รูปแบบการเรียน 2 รูปแบบ คือ

1.1 แผนการจัดการเรียนรู้ประเด็นปัญหาสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้วิทยาศาสตร์ด้วยรูปแบบการเรียนแบบผสมผสานตามวิธีทางวิทยาศาสตร์จำนวน 3 แผน แผนละ 3 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 9 ชั่วโมง

1.2 แผนการจัดการเรียนรู้ประเด็นปัญหาสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้วิทยาศาสตร์ด้วยรูปแบบการเรียนแบบผสมผสานตามวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ชั้น จำนวน 3 แผน แผนละ 3 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 9 ชั่วโมง

2. แบบทดสอบวัดความสามารถในการโต้แย้งเป็นแบบทดสอบชนิดเขียนตอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มี 4 ชุด ชุดละ 4 ข้อโดยชุดที่ 1-3 ใช้เวลาทำ 30 นาที ใช้สอบหลังเรียนแต่ละแผน และชุดที่ 4 ใช้เวลาทำ 1 ชั่วโมง ใช้สอบหลังทำการสอนเสร็จสิ้นแล้ว

3. แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นแบบทดสอบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก โดยใช้สถานการณ์ จำนวน 30 ข้อใช้เวลาในการทำข้อสอบ 60 นาที

4. แบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นแบบมาตร

ประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ ใช้เวลาในการทำข้อสอบ 20 นาที

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยนำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ไปขอความร่วมมือจากผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโนนสูง อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยจับสลากนักเรียนเพื่อแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่มดังนี้

1.1 กลุ่มทดลองที่ 1 เรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนผสมผสานตามวิธีทางวิทยาศาสตร์

1.2 กลุ่มทดลองที่ 2 เรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนผสมผสานตามวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ชั้น

3. ผู้วิจัยนำแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไปสอบนักเรียนกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม แล้วแบ่งนักเรียนเป็นนักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงและนักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ โดยใช้คะแนนเฉลี่ยจากการตอบแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ที่ได้ปรับให้อยู่ในรูปของคะแนนมาตรฐาน T-Score ได้แก่ กลุ่มที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงมีคะแนน T-Score 50 คะแนนขึ้นไป และกลุ่มที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ มีคะแนน T-Score ต่ำกว่า 50 คะแนน ซึ่งนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม มีคะแนน เฉลี่ยแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไม่แตกต่างกัน ($p < .001$)

4. ผู้วิจัยทำแบบทดสอบก่อนเรียน (Pretest) กับนักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนผสมผสานตามวิธีทางวิทยาศาสตร์ และนักเรียนที่เรียนด้วยรูป

แบบการเรียนผสมผสานตามวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ชั้น โดยใช้แบบวัดการคิดวิเคราะห์

5. ดำเนินการสอนโดยผู้วิจัยเป็นผู้สอนเอง ทั้ง 2 กลุ่ม โดยใช้เนื้อหาเดียวกัน ระยะเวลาที่ใช้สอนเท่ากัน คือ ใช้เวลากลุ่มละ 9 ชั่วโมงหลังสอนเสร็จทำการทดสอบให้นักเรียนทำการสอบวัดความสามารถในการโต้แย้ง ฉบับที่ 1-3

6. เมื่อดำเนินการสอนเสร็จแล้ว ผู้วิจัยให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ทำแบบทดสอบหลังเรียน (Post-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดการคิดวิเคราะห์ และแบบทดสอบวัดความสามารถในการโต้แย้งฉบับที่ 4

7. ตรวจสอบผลการทำแบบทดสอบ แล้วนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์โดยวิธีการทางสถิติ เพื่อทดสอบสมมุติฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. นำกระดาษคำตอบที่ได้จากการทดสอบวัดความสามารถในการโต้แย้ง หลังการสอนมาตรวจตามเกณฑ์การให้คะแนนและคำนวณ หาร้อยละในแต่ละประเด็นปัญหา แล้วนำเสนอในรูปแบบตาราง

2. นำคะแนนที่ได้จากการทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์มาหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. นำคะแนนที่ได้จากการทดสอบวัดการคิดวิเคราะห์และการโต้แย้ง มาทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการใช้เทคนิคการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมพหุคูณสองทาง (Two-way MANCOVA) โดยทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการโต้แย้งกับการคิดวิเคราะห์ โดยหาค่า Homogeneity of Variance, Homogeneity of Regression Slope,

และ Homogeneity of Variance - Covariance Matrices ซึ่งข้อมูลสอดคล้องกับข้อตกลงดังกล่าว

4. วิเคราะห์คะแนนก่อนเรียน (Pre-test) และหลังเรียน (Post-test) ของคะแนนวัดความสามารถในการโต้แย้งและการคิดวิเคราะห์ โดยใช้สถิติทดสอบ Paired t-test

5. การทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการโต้แย้ง และความสามารถในการคิดวิเคราะห์โดยรวมหลังเรียนของนักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่างกัน และเรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนต่างกัน โดยใช้ F-test (Two-way MANCOVA)

6. ทดสอบความสามารถในการคิดวิเคราะห์เป็นรายด้านหลังเรียนของนักเรียน ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน และเรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนต่างกัน มาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อทดสอบสมมุติฐาน โดยใช้ F-test (Two-way ANCOVA)

ผลการวิจัย

1. นักเรียนโดยส่วนรวม นักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และนักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ หลังเรียนประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้วิทยาศาสตร์ โดยใช้ในการเรียนแบบผสมผสานตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์มีการพัฒนาความสามารถในการโต้แย้งเพิ่มขึ้นจากการสอบครั้งที่ 1-4 และมีการคิดวิเคราะห์โดยรวมและเป็นรายด้านทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความสำคัญ ด้านความสัมพันธ์ และด้านหลักการเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียน ($p < .05$)

ส่วนนักเรียนโดยส่วนรวม นักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและนักเรียนที่มีแรง

จงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ หลังเรียนประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้วิทยาศาสตร์ โดยใช้การเรียนแบบผสมผสานตามวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ชั้น มีการพัฒนาความสามารถในการโต้แย้งเพิ่มขึ้นจากการสอบครั้งที่ 1-4 และมีการคิดวิเคราะห์โดยรวมและเป็นรายด้านทั้ง 3 ด้าน เพิ่มขึ้นจากก่อนเรียน ($p < .05$)

2. นักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่างกัน หลังเรียนประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้วิทยาศาสตร์มีความสามารถในการโต้แย้งและการคิดวิเคราะห์โดยรวม (ตาราง 1) และเป็นรายด้าน ทั้ง 3 ด้าน (ตาราง 2) แตกต่างกัน โดยนักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีความสามารถดังกล่าวมากกว่านักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทาง

การเรียนต่ำ ($p < .05$)

3. นักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบต่างกัน หลังเรียนประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้วิทยาศาสตร์มีความสามารถเฉพาะการคิดวิเคราะห์โดยรวม (ตาราง 1) และรายด้าน ทั้ง 3 ด้าน (ตาราง 2) แตกต่างกัน โดยนักเรียนที่เรียนด้วยแบบผสมผสานตามวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ชั้น มีความสามารถเฉพาะการคิดวิเคราะห์ดังกล่าวมากกว่านักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ($p < .001$)

4. ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนและรูปแบบการเรียนต่อความสามารถในการโต้แย้งและการคิดวิเคราะห์โดยรวม (ตาราง 1) และรายด้านทั้ง 3 ด้าน (ตาราง 2) ($p \geq .058$)

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบความสามารถในการโต้แย้งและการคิดวิเคราะห์โดยรวมหลังเรียนประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่างกันและเรียนด้วยรูปแบบการเรียนต่างกัน (Two-way MANCOVA)

Multivariate Test							
Source of Variation	Test statistic	จำนวนตัวแปรตาม	F	Hypothesis Df	Error df	P	Partial Eta Squared
การโต้แย้ง	Pillai's Trace	2	9.951	2.000	45.000	<.001*	.307
	Wilks' Lambda	2	9.951	2.000	45.000	<.001*	.307
	Hotelling's Trace	2	9.951	2.000	45.000	<.001*	.307
	Roy's Largest Root	2	9.951	2.000	45.000	<.001*	.307
การคิดวิเคราะห์	Pillai's Trace	2	2.069	2.000	45.000	<.001*	.084
	Wilks' Lambda	2	2.069	2.000	45.000	<.001*	.084
	Hotelling's Trace	2	2.069	2.000	45.000	<.001*	.084
	Roy's Largest Root	2	2.069	2.000	45.000	<.001*	.084
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	Pillai's Trace	2	12.480	2.000	45.000	<.001*	.357
	Wilks' Lambda	2	12.480	2.000	45.000	<.001*	.357
	Hotelling's Trace	2	12.480	2.000	45.000	<.001*	.357
	Roy's Largest Root	2	12.480	2.000	45.000	<.001*	.357
รูปแบบ	Pillai's Trace	2	79.476	2.000	45.000	<.001*	.779
	Wilks' Lambda	2	79.476	2.000	45.000	<.001*	.779
	Hotelling's Trace	2	79.476	2.000	45.000	<.001*	.779
	Roy's Largest Root	2	79.476	2.000	45.000	<.001*	.779
ปฏิสัมพันธ์	Pillai's Trace	2	.657	2.000	45.000	.523	.028
	Wilks' Lambda	2	.657	2.000	45.000	.523	.028
	Hotelling's Trace	2	.657	2.000	45.000	.523	.028
	Roy's Largest Root	2	.657	2.000	45.000	.523	.028

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความแตกต่างการคิดวิเคราะห์เป็นรายด้านหลังเรียนประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน และเรียนด้วยรูปแบบการเรียนต่างกัน (Two-way ANCOVA)

การคิดวิเคราะห์	Source of Variation	SS	df	MS	F	P	Partial Eta Squared
1. ด้านความสำคัญ	ก่อนเรียน	.206	1	.206	.573	.453	.012
	แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	6.240	1	6.240	17.382	<.001*	.270
	รูปแบบการเรียน	41.159	1	41.159	114.661	<.001*	.709
	ปฏิสัมพันธ์	.272	1	.272	.757	.389	.016
	ความคลาดเคลื่อน	16.871	47	.359			
2. ด้านความสัมพันธ์	ก่อนเรียน	.058	1	.058	.156	.694	.003
	แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	7.675	1	7.675	20.818	<.001*	.307
	รูปแบบการเรียน	37.193	1	37.193	100.887	<.001*	.682
	ปฏิสัมพันธ์	.022	1	.022	.059	.809	.001
	ความคลาดเคลื่อน	17.327	47	.369			
3. ด้านหลักการ	ก่อนเรียน	1.666	1	1.666	3.657	.062	.072
	แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	11.323	1	11.323	24.855	<.001*	.346
	รูปแบบการเรียน	23.844	1	23.844	52.340	<.001*	.527
	ปฏิสัมพันธ์	1.725	1	1.725	3.787	.058	.075
	ความคลาดเคลื่อน	21.411	47	.456			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาและการเปรียบเทียบผลการเรียนประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้วิทยาศาสตร์ โดยใช้การเรียนแบบผสมผสานตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์กับการเรียนแบบผสมผสานตามวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น ที่มีผลต่อความสามารถในการโต้แย้งและการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่างกัน อภิปรายผลได้ดังนี้

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยส่วนรวม และจำแนกตามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เรียนประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้วิทยาศาสตร์ โดยใช้การเรียนแบบผสมผสานตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์และแบบผสมผสานตามวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น มีการพัฒนาความสามารถในการโต้แย้งจากการสอบครั้งที่ 1-4 เพิ่มขึ้น และมีการคิดวิเคราะห์โดยรวมและรายด้านทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความ

สำคัญ ด้านความสัมพันธ์ และด้านหลักการเพิ่มขึ้น จากก่อนเรียน ($p < .05$) ซึ่งวิธีการทางวิทยาศาสตร์ สอดคล้องกับการเรียนการสอนประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้วิทยาศาสตร์โดยใช้วิธีผสมผสานตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยส่วนรวมและจำแนกตาม แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (ชนิกา ไผ่ผาด, 2556 : บทคัดย่อ) นักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 โดยส่วนรวม (สราวุฒิ คำประสาร, 2556 : บทคัดย่อ) และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยส่วนรวม (จินนา ประคองบุญ, 2556 : บทคัดย่อ) ซึ่งพบว่านักเรียน มีความสามารถในการโต้แย้งเพิ่มขึ้นนอกจากนี้แบบผสมผสานตามวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น สอดคล้องกับการเรียนการสอน โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบ วัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 โดยส่วนรวม (สมบัติ เผื่อแผ่, 2556 : บทคัดย่อ) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยส่วนรวมและจำแนกตามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (ชีวารัตน์ ชาระมาตย์, 2556 : บทคัดย่อ) และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยส่วนรวมและจำแนกตามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (สุกัญญา ประดิษฐ์แทน, 2555 : 81) ซึ่งพบว่านักเรียนมีการพัฒนาความสามารถในการโต้แย้งจากการสอบครั้งที่ 1-4 และมีการคิดวิเคราะห์ โดยรวมเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียน

การที่ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากครูผู้สอนใช้รูปแบบการสอนแบบผสมผสาน(Mixed Method) ตามรูปแบบวิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Method) มี 5 ขั้น และแบบผสมผสานตามวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น ถึงแม้ว่ารูปแบบการเรียนทั้งสองจะมีขั้นตอนการเรียนต่างกันแต่ใช้กิจกรรมการเรียนเหมือนกัน คือ การบรรยาย การถามตอบ การสืบเสาะหาความรู้ การ

อภิปรายกลุ่มย่อย การแสดงบทบาทสมมติ การอภิปรายกลุ่มใหญ่ ทั้งสองวิธีเป็นการสอนแบบผสมผสานประกอบด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย นักเรียนจึงมีโอกาสได้ฝึกความสามารถในการโต้แย้งและการคิดวิเคราะห์ที่ได้ ซึ่งบางส่วนสอดคล้องกับผลการศึกษาของไซมอนและคณะ (Simon and others, 2006 : 235-260) ที่พบว่าการพัฒนาทักษะในการโต้แย้งของนักเรียนโดยใช้บทบาทสมมติ การกระตุ้นส่งเสริมสนับสนุนการสร้างเหตุผลสนับสนุนและเหตุผลคัดค้านของนักเรียนพร้อมมีหลักฐานสนับสนุน ยืนยันพัฒนาความสามารถในการโต้แย้งได้

2. นักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง หลังเรียนประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้วิทยาศาสตร์มีความสามารถในการโต้แย้งและการคิดวิเคราะห์โดยรวมและเป็นรายด้าน ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความสำคัญ ด้านความสัมพันธ์ และด้านหลักการ มากกว่านักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ($p < .05$) ซึ่งนักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงสอดคล้องกับผลการศึกษากับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 (ชีวารัตน์ ชาระมาตย์, 2556 : 82) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 6 (ชนิกา ไผ่ผาด, 2556 : 76) และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (สุกัญญา ประดิษฐ์แทน, 2555 : 81) ซึ่งพบว่านักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีความสามารถในการโต้แย้งมากกว่านักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

การที่ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากนักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงซึ่งเป็นแรงขับให้พยายามที่จะประกอบพฤติกรรมที่จะประสบสัมฤทธิ์ผล เป็นผู้มีความมุ่งมั่น มีความน่าเชื่อมั่นในตนเอง มีความรับผิดชอบ กล้าแสดงความคิดเห็นมากขึ้น พยายามแสวงหาความรู้เพื่อ

พัฒนาตนเองอยู่เสมอ กระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จ ละทิ้งไปได้ด้วยดี แข่งขัน และเป็นผู้ที่พยายามที่จะเอาชนะอุปสรรคต่างๆ โดยไม่ย่อท้อ (McClelland and others, 1953 : 110-111) เป็นผู้ที่มีความทะเยอทะยาน มีความอดทนที่ทำงานยากๆ เป็นเวลานาน และมีความพยายามปฏิบัติงานให้ดีอยู่เสมอ (Hermans, 1970 : 353 : 363) จึงมีส่วนช่วยให้นักเรียนพัฒนาความสามารถในการโต้แย้งและการคิดวิเคราะห์ได้ดีกว่านักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

3. นักเรียนที่เรียนด้วยแบบผสมผสานตามวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ชั้น มีความสามารถเฉพาะการคิดวิเคราะห์โดยรวมและรายด้านทุกด้าน มากกว่านักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบผสมผสานตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ($p < .001$)

การที่ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากการสอนแบบผสมผสาน (Mixed Method) ตามรูปแบบวิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Method) มี 5 ชั้น ได้แก่ 1. ชั้นรับรู้ปัญหาใช้คำถามนำเพื่อให้นักเรียนร่วมวิเคราะห์และแสดงเหตุผล 2. ชั้นเสนอแนวคิดครุปรายองค์ประกอบของการโต้แย้ง 3. ชั้นรวบรวมข้อสนเทศ นักเรียนอภิปรายกลุ่มย่อยหาหลักฐานและเหตุผลสนับสนุน 4. ชั้นวิเคราะห์ สังเคราะห์แนวคิด นักเรียนนำเสนอและอภิปรายกลุ่มย่อย 5. ชั้นสรุปยืนยันแนวคิดนักเรียนและครูร่วมสรุปแนวคิดโดยการอภิปรายกลุ่มใหญ่ และตอบคำถาม ช่วยให้นักเรียนเกิดทักษะการแสวงหาความรู้ ทักษะการคิด ทักษะการแก้ปัญหา นำไปสู่การพัฒนาการคิดของนักเรียนได้เป็นอย่างดี (ไพฑูริย์ สุขศรีงาม, 2550 : 14 - 16) ส่วนแบบผสมผสานตามวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ชั้น ประกอบด้วย 1. ชั้นตรวจสอบความรู้เดิมใช้คำถามนำเพื่อให้

นักเรียนแสดงความรู้เดิม 2. ชั้นสร้างความสนใจใช้คำถามนำและครุปรายองค์ประกอบของการโต้แย้ง 3. ชั้นสำรวจและค้นหาใช้กิจกรรมการสืบเสาะและอภิปรายกลุ่มย่อย 4. ชั้นอธิบาย ใช้บทบาทสมมุติกระตุ้นให้นักเรียนร่วมอภิปรายและสร้างเหตุผลสนับสนุนและเหตุผลคัดค้าน 5. ชั้นขยายความรู้ ร่วมกันอภิปรายและครุปรายเพิ่มเติม 6. ชั้นประเมินผล นักเรียนทำแบบทดสอบความสามารถในการโต้แย้ง 7. ชั้นนำความรู้ไปใช้ นักเรียนทำกิจกรรมเกี่ยวกับประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ ทั้งสองรูปแบบเป็นการเรียนผสมผสาน (Mixed Method) ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายประกอบกับมีการใช้คำถามนำเพื่อให้นักเรียนได้แสดงเหตุผลและคิดสนับสนุนหรือคัดค้าน นักเรียนจึงมีโอกาสฝึกความสามารถในการโต้แย้งอย่างเพียงพอซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของดอร์สัน และเวนวิลล์ (Dawson and Venville, 2008 : 67 - 90) ที่พบว่าอย่างน้อยมีปัจจัย 2 ประการที่ส่งเสริมพัฒนาการของความสามารถในการโต้แย้งของนักเรียนคือบทบาทของครูในการส่งเสริมการอภิปรายรวมทั้งชั้นและการใช้คำถามชี้ให้นักเรียนแสดงเหตุผลสนับสนุนและเหตุผลคัดค้านนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของไซมอล และคณะ (Simon and others, 2006 : 235 - 260) ที่พบว่าการพัฒนาทักษะในการโต้แย้งของนักเรียนโดยใช้แบบผสมผสานตามวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ชั้น บทบาทสมมุติกระตุ้นส่งเสริมสนับสนุนการสร้างเหตุผลสนับสนุนและเหตุผลคัดค้านของนักเรียน และการฝึกให้นักเรียนสะท้อนการคิดเชิงเหตุผลพร้อมมีหลักฐานสนับสนุนยืนยัน ทำให้พัฒนาความสามารถในการโต้แย้งและการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนได้ดี

4. ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนและรูปแบบการเรียนต่อความสามารถในการโต้แย้งและการคิดวิเคราะห์โดยรวมและรายด้านทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความสำคัญ ด้านความสัมพันธ์ และด้านหลักการ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษากับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 (จิตตนา พาสิงห์สี. 2555: บทคัดย่อ) ซึ่งพบว่าไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนและรูปแบบการเรียนต่อความสามารถในการโต้แย้ง และการคิดวิพากษ์วิจารณ์โดยรวม และรายด้านของนักเรียน การที่ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้ เนื่องจากรูปแบบการเรียนผสมผสาน (Mixed Method) ประกอบด้วยวิธีสอนที่หลากหลายเช่นวิธีสอนแบบอุปนัยการแสดงบทบาทสมมติสถานการณ์จำลอง การอภิปรายกลุ่มย่อย และการอภิปรายกลุ่มใหญ่เป็นต้นประกอบกับมีการใช้คำถามนำเพื่อให้นักเรียนหาแสดงหลักฐานและเหตุผลต่างๆ ในการโต้แย้งเพื่อทำให้มีความเข้าใจในแนวคิดที่ดีขึ้นนอกจากนี้ในการอภิปรายกลุ่มย่อย สมาชิกแต่ละคนมีความเป็นอิสระในการแสดงความคิดเห็น ทั้งสนับสนุนและคัดค้านความคิดเห็นของสมาชิกคนอื่น นักเรียนมีโอกาที่จะสำรวจทัศนะของบุคคล ต่างๆ และท้ายที่สุดแต่ละกลุ่มก็จะได้ความคิดเห็นของกลุ่มซึ่งเป็นความคิดเห็นกับเหตุผลที่ดี สอดคล้องกับแนวคิดของกลุ่มสรรคนิยมเชิงสังคม (Social Constructivism) (ไพฑูริย์สุขศรีงาม.2550 : 1-3) ดังนั้นการเรียนการสอนแบบผสมผสานตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์และการเรียนแบบผสมผสานตามวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้นจึงพัฒนาความสามารถในการโต้แย้งและการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนทั้งนักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและนักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ครูวิทยาศาสตร์ควรศึกษารายละเอียดและวิธีการสอนให้เข้าใจ ทั้งการสอนแบบผสมผสานตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์และแบบผสมผสานตามวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น เป็นวิธีการเรียนรู้และฝึกการค้นหาคำตอบ วิเคราะห์คำตอบ ตามขั้นตอนอย่างสมเหตุสมผล ครูต้องจัดเตรียมข้อมูลมากพอที่จะทำให้เด็กนักเรียนมีทักษะทั้งในทางบวกและทางลบช่วยให้นักเรียนเกิดทักษะการแสวงหาความรู้ ทักษะการคิด ทักษะการแก้ปัญหา เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนสามารถเลือกตัดสินใจด้วยตัวเอง

1.2 การเรียนประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้วิทยาศาสตร์โดยการโต้แย้ง เป็นเรื่องใหม่ครูผู้สอนจำเป็นต้องศึกษารายละเอียด และวิธีการสอนเป็นอย่างดี เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการสอน

2. การเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการเปรียบเทียบความสามารถในการโต้แย้งโดยใช้ประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการใช้วิทยาศาสตร์ตามรูปแบบวิธีการทางวิทยาศาสตร์และตามรูปแบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้นกับวิธีการสอนอื่น เช่น รูปแบบการเรียนแบบผสมผสาน 4 ขั้นของ Lin และ Mintezes หรือเทคนิคการคิดที่ดีทางวิทยาศาสตร์

2.2 ควรมีการศึกษาและเปรียบเทียบผลการเรียนประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้วิทยาศาสตร์โดยใช้รูปแบบวิธีการทางวิทยาศาสตร์ โดยใช้เวลาในการสอนให้นานยิ่งขึ้น เช่น 1 ภาคการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กฤษติกานต์ พันธุ์ชัย. (2556). การเปรียบเทียบผลการเรียนโดยใช้ประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการเรียนแบบผสมผสานตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์กับรูปแบบการเรียนปกติที่มีผลต่อการโต้แย้งและการคิดเชิงเหตุผลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีผลการเรียนวิทยาศาสตร์แตกต่างกัน. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- จิตธนา พาสิ่งหีสี่. (2555). การเปรียบเทียบผลการเรียนโดยใช้ประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการเรียนแบบผสมผสานกับรูปแบบการเรียนปกติที่มีผลต่อการโต้แย้งและการคิดวิพากษ์วิจารณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์แตกต่างกัน. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- ชนิกา ไผ่ผาด. (2556). การเปรียบเทียบผลการเรียนโดยใช้ประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการเรียนแบบผสมผสานตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์กับรูปแบบการเรียนปกติที่มีผลต่อการโต้แย้งและการคิดเชิงเหตุผลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์แตกต่างกัน. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- ชีวารัตน์ ชาระมาตย์. (2556). การเปรียบเทียบผลการเรียนโดยใช้ประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการเรียนแบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7E โดยใช้เทคนิคการรู้คิดกับรูปแบบการเรียนปกติที่มีผลต่อการโต้แย้งและการคิดเชิงวิพากษ์วิจารณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์แตกต่างกัน. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- ปิยะฉัตร ชาญตะแก้ว. (2556). การเปรียบเทียบผลการเรียนโดยใช้ประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการเรียนแบบผสมผสานตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์กับรูปแบบการเรียนปกติที่มีผลต่อการโต้แย้งและการคิดเชิงเหตุผลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์แตกต่างกัน. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- ไพฑูริย์ สุขศรีงาม. (2530, กรกฎาคม - ธันวาคม). “แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการทางวิทยาศาสตร์”, วารสารวิจัยและพัฒนารเรียนการสอน. 2 (2) : 1 - 8
- _____. (2550). การเรียนรู้ตามกลุ่มสร้างสรรค์ความรู้ (Constructivism). มหาสารคาม : เอกสารประกอบการสอนวิทยาศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- ลักขณา สรีวัฒน์. (2549). การคิด. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์

- วินนา ประคองบุญ. (2556). การเปรียบเทียบผลการเรียนประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้วิทยาศาสตร์โดยใช้การเรียนการสอนแบบผสมผสานตามรูปแบบวิธีการทางวิทยาศาสตร์กับรูปแบบปกติที่มีต่อความสามารถในการโต้แย้งและการคิดวิพากษ์วิจารณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีเพศต่างกัน. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2544). การจัดสาระการเรียนรู้กลุ่มวิทยาศาสตร์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- สมบัติ เผื่อแผ่. (2556). การเปรียบเทียบผลการเรียนประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้วิทยาศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการเรียนแบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7E โดยใช้เทคนิคการรู้คิดกับรูปแบบการเรียนปกติที่มีผลต่อการโต้แย้งและการคิดเชิงวิพากษ์วิจารณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีผลการเรียนวิทยาศาสตร์ต่างกัน. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- สรารุฒิ คำประสาร. (2556). การเปรียบเทียบผลการเรียนประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการเรียนผสมผสานตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์กับรูปแบบการเรียนปกติที่มีต่อความสามารถในการโต้แย้งและการคิดวิพากษ์วิจารณ์ ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ที่มีเพศต่างกัน. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- สุกัญญา ประดิษฐ์แท้. (2555). การเปรียบเทียบผลการเรียนประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการเรียนผสมผสานกับรูปแบบการเรียนปกติที่มีต่อความสามารถในการโต้แย้งและการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่างกัน. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- Dawson, V.M. and Venville, G. (2008). "Teaching Strategies for Developing Students' Argumentation Skills About Socioscientific Issues in High School Genetics," *Research in Science Education*. 38(1) : 67 - 90
- Driver, R. and others. (2000). "Establishing the Norms of Scientific Argumentation in Classroom," *Science Education*. 84 : 287 – 312
- Hermans, J.M. (1970, June,). "A Questionnaire Measure of Achievement Motivation." *Journal of Applied Psychology*. 54(8) : 353 - 363
- Khun, D., and Udell, W. (2003). "The Development of Argument Skills", *Child Development*. 2 : 1245–1260

- Kolsto, S.D. (2001). "Scientific Literacy for Citizenship, Tools for Dealing with the Science Dimension of Controversial Scientific Issues", **Science Education**. 291 – 310
- Lewis, S.E. (2003). **Issue-Based Teaching in Science Education**. <http://www.actionbioscience.org/education/lewis.html>
- McClelland, David C. (1953). and others **The Achievement Motive**. New York : Spplenton Century Croffs, Inc
- Pedretti, E. (1999). "Decision Making and STS Education : Exploring Scientific Knowledge and Social Responsibility in Schools and Science Center through an Issues-based Approach", **School Science and Mathematics**. 99(4) : 174 - 181
- Reis, P. (2009). "Teaching Controversial Socioscientific Issue in Biology and Geology Classes : A Case.f Students", **Electronic Journal of Science Education**. 13(1) : 1 – 24
- Sadler, T.D. and Zeidler, D.L. **Weighing in on Genetic Engineering and Morality : Students Reveal Their Ideas, Expectations, and Reservations**. Retrieved on 26 March 2003
From :<<http://www.eric.ed.gov>
- Simon, S. and others. (2006). "Learning to Teach Argumentation : Research and Development in the Science Classroom", **International Journal of Science Education**. 28(2-3) : 235-260
- Tamir, P. (1983, October). Inquiry and the Science Teacher. **Science Education**. 67(5) : 657-672
- Yager, R.E. (1984, March). The Major Crisis in Science Education, **School Science and Mathematics**. 84(3) : 189-197
- Yager, R.E. and Tamir, P. (1993, March). Constructivism and Science Education Reform, **Science Education International**. 4(1) : 145-151
- Zeidler, D.L. and others. (2004). **Beyond STS : A Research Based Framework for Socioscientific Issues**. Education.USA : University of South Florida
- Zeidler, D.L., and Nichols, B.H. (2009). Socioscientific Issues : Theory and Practice, **Journal of Elementary Science Education**. 21(2) : 49 – 58
- Zohar, A. and Nemet, F. (2002). Fostering Student's Knowledge and ArgumentationSkills Through Dilemmas in Human Genetics, **Journal of Research inScience Teaching**. 39(1) : 35-62

การพัฒนาครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32
The Teacher Development in Secondary Schools under
Secondary Educational Service Area Office 32

กิติวัชร ถ้วยงาม¹/ สุนทร โคตรบรรเทา²/ บรรพต วงศ์ทองเจริญ³
Kittiwat Thuangam / Sunthon Khotbanthao / Banphot Wongthongcharoen

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ประเมินความต้องการพัฒนาครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 2) ศึกษาสภาพการพัฒนาครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 3) พัฒนาชุดฝึกอบรมครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา และ 4) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ประชากร ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 จำนวน 3,027 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรในโรงเรียนมัธยมศึกษาจำนวน 304 คน ซึ่งได้มาโดยตารางกำหนดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน และการสุ่มอย่างง่าย ครู 32 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการฝึกอบรม 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความต้องการ แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นมีค่าความเชื่อมั่น 0.9828 และ 0.9831 ตามลำดับ ชุดฝึกอบรมครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา มีประสิทธิภาพ $E1/E2 = 80.32/83.65$ แบบประเมินความพึงพอใจในโครงการฝึกอบรม และแบบประเมินความเหมาะสมของการพัฒนาครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

¹ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

² รองศาสตราจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

³ อาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ผลการวิจัย พบว่า

1. ความต้องการพัฒนาครูตามความคิดเห็นของบุคลากรในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 มี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรโรงเรียน ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้อันเป็นการวัดประเมินผลการเรียน และด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และพบว่าความต้องการพัฒนาครู โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง

2. สภาพการพัฒนาครูตามความคิดเห็นของบุคลากรในโรงเรียน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง

3. ชุดฝึกอบรมครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งมีประสิทธิภาพ $E_1/E_2 = 80.32/83.65$ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ $E_1/E_2 = 80/80$ และผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังฝึกอบรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ยังพบว่าผู้มีส่วนร่วมในการฝึกอบรมมีความพึงพอใจต่อการใช้ชุดฝึกอบรม โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

4. การพัฒนาครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา มี 8 ขั้นตอน คือ ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน และเอกสารที่เกี่ยวข้อง สร้างแบบประเมินความต้องการและแบบสอบถามสภาพการพัฒนาครูปัจจุบัน วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินและแบบสอบถาม สร้างชุดฝึกอบรม หาประสิทธิภาพชุดฝึกอบรม นำชุดฝึกอบรมไปปฏิบัติ ประเมินผลการใช้ชุดฝึกอบรม และเขียนรายงานผลการฝึกอบรมสำหรับการดำเนินการครั้งต่อไป

คำสำคัญ : การพัฒนาครู ความต้องการและสภาพการพัฒนาครู ชุดฝึกอบรม การพัฒนาครู และโรงเรียนมัธยมศึกษา

Abstract

This research aimed 1) to assess the needs for teacher development in secondary schools affiliated to Secondary Educational Service Area Office 32, Buriram Province; 2) to study the state of teacher development in secondary schools; 3) to develop the training packages for teacher development in secondary schools; and 4) to propose guideline for the teacher development in secondary schools. The population included 3,027 personnel in the secondary schools. The sample consisted of 304 personnel in secondary schools, derived through Krejcie and Morgan's Sample-size Table and the simple random sampling technique, 32 personnel and 5 experts in curriculum and training. The instruments used in this research were the needs assessment and the questionnaire with the reliability of 0.9828 and 0.9831 respectively; the training packages for secondary school teachers with the efficiency of $E_1/E_2 = 80.32/83.65$; and the assessment of the satisfaction in the training packages, and the assessment of the appropriateness of the teacher development in secondary schools. The statistics used for analyzing the data were percentage, mean, standard deviation

and t-test. The main research findings were summarized as follows:

1. The needs for teacher development in secondary schools affiliated to Secondary Educational Service Area Office 32, as perceived by the personnel included four aspects, namely school curriculum development, learning process development, learning measurement and evaluation, and research for educational quality development. It was also found that the needs for teacher development as a whole and individually were at the high level, except in the research for educational quality development aspect it was found at the moderate level.

2. The state of teacher development in secondary schools as perceived by the personnel as a whole and individually was at the high level, except in the research for educational quality development aspect, it was found at the moderate level.

3. The training packages for teacher development in secondary schools, constructed by the researcher had the efficiency of $E_1/E_2 = 80.32/83.65$, which was higher than the criterion of $E_1/E_2 = 80/80$. The pretest and posttest learning achievements were found with statistically significant difference at level of .01. In addition, it was also found that the participants taking part in training had the satisfaction towards the implementation of the training packages as a whole and

individually at the high level.

4. The teacher development in secondary schools had 8 steps : 1) to study relevant basic data and documents, 2) to construct the assessment of needs and the questionnaire on the current teacher development condition, 3) to analyze the data from the assessment and the questionnaire, 4) to construct the training packages, 5) to calculate the efficiency of the training packages, 6) to implement the training packages, 7) to evaluate the training packages, and 8) to report on the training for further implementation.

Key Words : Teacher development, needs for and condition of teacher development, training packages, the teacher development, and secondary schools

บทนำ

การศึกษาระดับมัธยมศึกษา เป็นการศึกษาที่ต่อจากระดับประถมศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ทั้งวิชาการและวิชาชีพที่เหมาะสมกับวัย ความต้องการ ความสนใจ และความถนัด เพื่อให้บุคคลเข้าใจและรู้จักเลือกอาชีพที่เป็นประโยชน์แก่ตนเอง และสังคม การศึกษาระดับนี้แบ่งออกเป็น 2 ช่วงชั้น คือ มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ใช้เวลาเรียนช่วงชั้นละ 3 ปี นับว่าเป็นการศึกษา ระดับกลาง ซึ่งจัดขึ้นสำหรับเด็กวัยรุ่นอายุประมาณ 12 - 17 ปี ให้ได้เรียนหลังจากจบประถมศึกษาและเพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาระดับสูงขึ้นไป ผู้ที่เรียน

จบชั้นมัธยมศึกษา อาจออกไป ประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับวัยและความสามารถ หรือศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ดังนั้นในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนกลุ่มวิชาการ วิชาชีพตามความถนัด และความสนใจ ส่วนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พึงให้ผู้เรียนได้เน้นการเรียนกลุ่มวิชาที่ผู้เรียนจะยึดเป็นอาชีพต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552 : 1-4)

ครูคือบุคคลสำคัญในการจัดการกระบวนการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ครูมัธยมศึกษาควรเป็นบุคคลที่มีความรู้ตามกลุ่มสาระที่รับผิดชอบในระดับสูงสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่าองค์ความรู้ในรายวิชาที่รับผิดชอบ เพื่อถ่ายทอดให้กับนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพมีความรู้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ตรงตามความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน สามารถพัฒนานักเรียนได้ทุกกลุ่มทำให้มีความรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพเป็นไปตามเอกัตภาพอย่างแท้จริง และครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีของนักเรียนตามจรรยาบรรณวิชาชีพ รวมทั้งมีความเสียสละมุ่งมั่นพัฒนานักเรียนให้เกิดการเรียนรู้ในรายวิชาที่รับผิดชอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องมีความรู้ในหลักสูตรมัธยมศึกษา และสามารถนำไปใช้ได้เป็นอย่างดี สอดคล้องความต้องการของผู้เรียน อีกทั้งต้องมีความรู้ความเข้าใจใน การวัดประเมินผลตามสภาพจริงที่หลากหลาย และสามารถนำกระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ตรงตามสภาพจริง (ศักดิ์สิน ช่องดารากุล, 2554 : 83 - 95)

ครูมีหน้าที่ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพด้วยการให้ การศึกษา โดยเฉพาะในด้านการสอนต้องเน้นการสอนคนให้มากกว่าการสอนหนังสือ เพื่อให้เขาเป็นคนเก่งและคนดีเป็นประโยชน์

แก่สังคม จึงได้ชื่อว่าเป็นครูที่แท้จริง (ประวิตร ชูศิลป์, 2542 : 10) แต่ปัจจุบันปัญหาด้านการพัฒนาหลักสูตรโรงเรียน ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการวัดประเมินผลการเรียน และด้านวิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นปัญหาที่พบมาก (รุ่งนภา นุตรงค์ และคณะ, 2553 ; ทิศนา แคมมณี และคณะ, 2545 3-12 ; ฉันทนา กลุ่มจิต, 2549 ; แวก มูลเดช, 2555 ; นิรัตน์ นวกิจไพฑูรย์, 2554) นอกจากนี้การพัฒนาหลักสูตรโรงเรียนเพื่อการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ แต่การพัฒนาหลักสูตรโรงเรียนใช้เวลาานจึงเห็นผลการพัฒนาได้ชัดเจน ซึ่งไม่ได้รับผลสำเร็จ เนื่องจากผู้เกี่ยวข้องขาดความรู้ในการทำหลักสูตรโรงเรียน ทำให้ครูขาดความเชื่อมั่นของหลักสูตรโรงเรียน และครูขาดความสนใจไม่ร่วมมือทำหลักสูตรโรงเรียนทำให้การดำเนินงานล่าช้าจึงได้หลักสูตรโรงเรียนที่ไม่ได้คุณภาพ (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2545 : 2) นอกจากนี้อุปสรรคอีกประการคือ ขาดความร่วมมือจากบุคลากร และขาดความรู้ในการสร้างหลักสูตรโรงเรียน พบว่าบุคลากรเคยชินกับการรับหลักสูตรที่เสร็จไปปฏิบัติมากกว่าจึงขาดความตั้งใจ หรือไม่มีแรงจูงใจในการพัฒนาหลักสูตร (หน่วยนิเทศการศึกษา, 2545 : 9-10)

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนให้ได้ผลดี มีปัจจัย 9 ข้อ ได้แก่ ผู้บริหารต้องเน้นการพัฒนางานวิชาการ ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมพัฒนาโรงเรียน การพัฒนาอย่างต่อเนื่องครบวงจร ครูต้องพัฒนาตนเองเสมอ การเตรียมการสอน โดยนำความรู้มาใช้ มีแนวคิดที่ชัดเจนในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ครูต้องจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนมีความสามารถในการปรับตัว และผู้ปกครองกับชุมชนให้ความร่วมมือ (ทิศนา แคมมณี และคณะ, 2545 : 3-12)

นอกจากนี้ วาริรัตน์ แก้วอุไร (2547 : 43 - 58) กล่าวถึงครูเป็นผู้นำในการกำหนดการเรียนรู้ของนักเรียนให้สามารถแสดงออกว่านักเรียนเรียนรู้โดยเน้นให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อการพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย แนวคิดและทฤษฎีของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้แนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ วิธีการจัดการเรียนรู้ ปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และปัญหาในการพัฒนาการเรียนรู้ ซึ่งส่วนมาก เกิดจากความไม่พร้อมของครูในด้านความรู้ทางวิชาการ เนื่องจากขาดการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน เป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทำให้ได้ข้อมูลในการพิจารณาว่านักเรียนเกิดคุณภาพการเรียนรู้ตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและมาตรฐานการเรียนรู้ โดยวิรัช วรรณรัตน์ (2537 : 5-11) กล่าวถึงสาเหตุปัญหาการวัดประเมินผล คือ ด้านบุคลากร และด้านเครื่องมือ แต่ปัญหาด้านบุคลากร มีความสำคัญมาก เพราะเกี่ยวข้องกับเครื่องมือว่ามีคุณภาพหรือไม่ ซึ่งบุคลากรเกิดจากการขาดความรู้ในการใช้เครื่องมือใช้วัดในด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย สะท้อนให้เห็นว่า ครูสอนแต่ในหนังสือหรือเรื่องราวที่มีให้ในตำรา รวมไปถึงครูขาดเทคนิควิธีการวัดผลและประเมินผลที่ถูกต้อง

ในทำนองเดียวกันการศึกษาของ บุญชู ชลัชฐีเยอร์ (2549 : 1-3) แสดงถึงสภาพการวัดและประเมินผลการเรียนระดับโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนให้ความสำคัญกับการประเมินในระหว่างเรียนมากที่สุด ขณะที่การประเมินความพร้อมก่อนเรียนใน

ระดับต่ำสุด ดังนั้นเพื่อพัฒนาระบบการวัดประเมินผลการเรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นต้องกำหนดระเบียบและแนวปฏิบัติให้โรงเรียนถือปฏิบัติเป็นมาตรฐานที่มาจากความเห็นของครู อย่างไรก็ตามอุปสรรคสำคัญคือความรู้ความเข้าใจและความมั่นใจของครู

งานวิชาการด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษามีความสำคัญไม่ต่างกับงานวิชาการที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว ครูสามารถทำวิจัยที่ง่ายที่สุด คือ วิจัยในชั้นเรียน ซึ่งมีประโยชน์ในการพัฒนานักเรียนโดยตรง เป้าหมายของการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน โดยสภาพความเป็นจริงแล้วการวิจัย ในชั้นเรียนไม่ใช่สิ่งที่แปลกใหม่จากหน้าที่ที่ครูปฏิบัติอยู่ ครูจึงเป็นบุคคลที่ทำวิจัยในชั้นเรียนตลอดเวลา ผู้วิจัยคือตัวครู การวิจัยในชั้นเรียนเริ่มด้วยการปฏิบัติกรวิจัย การเก็บข้อมูล และการวิเคราะห์สถานการณ์ที่ผู้วิจัยประสบอยู่ จากนั้นทำการศึกษากำหนดแนวทางแก้ปัญหาด้วยวิธีการหรือเครื่องมือต่างๆ เกิดการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน ครูประสบกับปัญหาในการวิจัยหลายด้าน ทั้งที่เกิดจากตัวครูเอง ได้แก่ ครูขาดด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และความสนใจพัฒนาตนเองเรื่องการวิจัยอย่างจริงจัง ในการทำวิจัยในชั้นเรียนเนื่องจากไม่เคยทำงานวิจัยมาก่อน หรือจากสภาพแวดล้อมในการทำวิจัย ได้แก่ ด้านบุคลากรที่ให้คำปรึกษาในการทำวิจัย ด้านวัสดุอุปกรณ์ และการส่งเสริมจากผู้บริหารโรงเรียนที่ไม่เห็นความสำคัญในการทำวิจัยในชั้นเรียน ปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูอยู่ในระดับมาก ซึ่งส่งผลในการพัฒนาการเรียนการสอน เพราะเมื่อรู้ปัญหาแต่ไม่ทำวิจัยย่อมไม่รู้วิธีแก้ปัญหาได้ (อนุวัติ คุณแก้ว, 2546 : 2 - 44)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ได้จัดการประชุมเพื่อพัฒนาหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตรโรงเรียน การวัดและประเมินผล เรียนรู้เพื่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา ชั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ณ ห้องประชุมศรีสว่างรัตน์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีผู้บริหารโรงเรียน คณะครูผู้สอนและศึกษานิเทศก์ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ได้พบปัญหาหลักสูตรโรงเรียนเพิ่ม ภาระให้ผู้เรียนและครูยังกำหนด โครงสร้างหลักสูตรไม่ครบถ้วน สาระเพิ่มเติมที่กำหนดไว้ส่งผลกับคุณภาพผู้เรียนยังไม่มีประสิทธิภาพ และการจัดการเรียนรู้อยังไม่มีความสอดคล้องกับแผนการสอนที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ได้กำหนดไว้ ด้านการวัดประเมินผลการเรียนรู้อย่างขาดความรู้ความเข้าใจในหลักเกณฑ์การวัดประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนในด้านอื่นๆ นอกจากด้านการออกข้อสอบซึ่งครูมีความรู้ในการออกข้อสอบวัดประเมินผลการเรียนรูของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32. 2556)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการพัฒนาครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการพัฒนาครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา
2. เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา

3. เพื่อพัฒนาชุดฝึกอบรมการพัฒนาครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา

4. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ ดังขั้นตอนดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาความต้องการและสภาพการพัฒนาครู ประชากร ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 3,027 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรในโรงเรียนมัธยมศึกษาจำนวน 304 คน ซึ่งได้มาโดยตารางกำหนดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน และการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบประเมินความต้องการและแบบสอบถามสภาพการพัฒนาครูโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. สร้างร่างแบบประเมินความต้องการและแบบสอบถามสภาพการพัฒนาครูตาม คำนิยามศัพท์เฉพาะ และนำร่างแบบสอบถามการพัฒนาครูที่สร้างขึ้น พบอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง สอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามของคำศัพท์เฉพาะ และปรับปรุงข้อคำถามตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา เมื่อปรับปรุงแบบสอบถามจากนั้นให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน เพื่อประเมินความเหมาะสมในข้อคำถาม เพื่อให้ได้ข้อคำถามที่ครอบคลุมตรงกับสภาพจริง

2. นำแบบประเมินความต้องการและแบบสอบถามสภาพการพัฒนาครูมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ปรากฏว่า ข้อคำถามทุกข้อมีค่าความ

สอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80–1.00 และผู้เชี่ยวชาญมีข้อเสนอแนะในการใช้ภาษา ปรับปรุงข้อคำถามตามที่ผู้เชี่ยวชาญแนะนำ และนำแบบสอบถามปรับปรุงแล้วไปใช้กับครูจากโรงเรียนอื่นที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง 30 คน จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้ง 2 ฉบับ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ปรากฏว่า แบบสอบถามทั้ง 2 ฉบับมีความเชื่อมั่น 0.9828 และ 0.9831 ตามลำดับ

3. นำแบบสอบถามทั้ง 2 ฉบับไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง 304 คน ซึ่งได้มาโดยตารางกำหนดกลุ่มตัวอย่างของเครซี่และมอร์แกน และการสุ่มอย่างง่าย รวบรวมเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำมาพัฒนาชุดฝึกอบรมต่อไป

ตอนที่ 2 การพัฒนาชุดฝึกอบรม โดยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินความต้องการและแบบสอบถามสภาพการพัฒนาครู เพื่อนำมาร่างชุดฝึกอบรมครู โดยกำหนดหลักการของหลักสูตรเป็น การกำหนดกรอบและวัตถุประสงค์ของชุดฝึกอบรมอย่างกว้างๆ โดยให้สอดคล้องกับความต้องการของครู ซึ่งเป้าหมายเพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจงานวิชาการ 4 ด้าน ได้แก่ การจัดทำหลักสูตรโรงเรียน การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การวัดและประเมินผลการศึกษา และการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา จากนั้นนำข้อสรุปสภาพปัญหาและความต้องการของครูจากแบบสอบถามสภาพการพัฒนาครู และแบบประเมินความต้องการมากำหนดเป็นเนื้อหาสาระของชุดฝึกอบรม ประกอบด้วยจุดประสงค์ให้สอดคล้องกับจุดหมายชุดฝึกอบรม เนื้อหาสาระกำหนดรายละเอียดของความต้องการของครูจากแบบประเมินความต้องการพัฒนาครู กิจกรรมการฝึกอบรม กำหนด

ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ และเนื้อหาสาระ และสื่อ การฝึกอบรม กำหนดให้สอดคล้องกับเนื้อหาสาระและกิจกรรมการฝึกอบรม และให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบชุดฝึกอบรมโดยแบบประเมินความเหมาะสมของชุดฝึกอบรม แบบประเมินความสอดคล้องของชุดฝึกอบรม และปรับปรุงตามคำแนะนำ และได้ทดลองใช้ชุดฝึกอบรมเป็นรายบุคคล กลุ่มย่อย และกลุ่มใหญ่แล้วจึงหาประสิทธิภาพชุดฝึกอบรม ปรากฏว่าได้ค่า $E_1/E_2 = 80.32/83.65$ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ $E_1/E_2 = 80/80$

ตอนที่ 3 การพัฒนาครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้วิจัยได้ประมวลขั้นตอนในการพัฒนาชุดฝึกอบรมจากชุดฝึกอบรมที่ใช้ในตอนต้น 2 และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 7 คนพิจารณา แล้วนำมาหา ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ปรากฏว่าทุกขั้นตอนมีค่าอยู่ระหว่าง 0.70 – 1.00 ถือว่าใช้ได้

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยการพัฒนาครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 32 โดยใช้ชุดฝึกอบรม สรุปผลได้ดังนี้

1. ความต้องการการพัฒนาครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 32 มี 4 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรโรงเรียน การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดประเมินผลการเรียนรู้ และการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเกือบทั้งหมดอยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง

2. สภาพการพัฒนาครูในโรงเรียน

มัธยมศึกษา สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 32 มี 4 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรโรงเรียน การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดประเมินผลการเรียน และการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเกือบทั้งหมดอยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง

3. ชุดฝึกอบรมครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 มีประสิทธิภาพ $E_1/E_2 = 80.32/83.65$ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ $E_1/E_2 = 80/80$ และผลสัมฤทธิ์ก็ก่อนและหลังฝึกอบรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ยังพบว่าผู้มีส่วนร่วมในการฝึกอบรมมีความพึงพอใจต่อการใช้ชุดฝึกอบรม โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

4. การพัฒนาครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา มี 8 ขั้นตอน คือ ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน และเอกสารที่เกี่ยวข้อง สร้างแบบประเมินความต้องการและแบบสอบถามสภาพการพัฒนาครูปัจจุบัน วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินและแบบสอบถาม สร้างชุดฝึกอบรม หาประสิทธิภาพชุดฝึกอบรม นำชุดฝึกอบรมไปปฏิบัติ ประเมินผลการใช้ชุดฝึกอบรม และเขียนรายงานผลการฝึกอบรมสำหรับการดำเนินการครั้งต่อไป

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย พบว่า ชุดฝึกอบรมการพัฒนาครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 จังหวัดบุรีรัมย์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้พัฒนาผู้เข้าอบรมตามจุดประสงค์ของหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างให้ผู้เข้ารับการ

ฝึกอบรม มีความรู้ความเข้าใจ และทักษะในงานวิชาการ 4 ด้าน ได้แก่ การจัดทำหลักสูตรโรงเรียน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การวัดและประเมินผลการศึกษา และการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งอภิปรายเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1. การศึกษาสภาพและความต้องการการพัฒนาครู

1.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรโรงเรียน ตามความเห็นของบุคลากร อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เนื่องจากการจัดทำหลักสูตรโรงเรียน มีแนวทางมาจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 ถึงโรงเรียนหรือหน่วยงานต่างๆ มีการให้ความรู้ครูมากเพียงใดครูส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการทำหลักสูตรโรงเรียน ครูจึงมีความต้องการด้านหลักสูตรโรงเรียนผลการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับ ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2545 : 152) ที่ได้วิจัยปัญหาด้านหลักสูตรโรงเรียน และพบว่า ปัญหาอุปสรรคของการสร้างหลักสูตรโรงเรียน 2 ประเด็น คือ การขาดความร่วมมือกันในการปฏิบัติงานสร้างหลักสูตรโรงเรียนของบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการสร้างหลักสูตรโรงเรียน และการขาดความรู้ความเข้าใจในการสร้างหลักสูตรโรงเรียน ในทำนองเดียวกันยังสอดคล้องกับ รุ่งนภา นุตรวงศ์ และคณะ (2553 : 9-10) ที่ได้วิจัยนำร่องการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และพบว่าปัญหาอุปสรรคในการจัดทำหลักสูตรโรงเรียน ให้ผลที่สอดคล้องสัมพันธ์กันถึงปัญหาอุปสรรคสำคัญในการจัดทำหลักสูตรโรงเรียน ได้แก่ การขาดความรู้ความเข้าใจของบุคลากร ซึ่งพบว่าบุคลากรทั้งในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับโรงเรียนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรใหม่

1.2 การศึกษาสภาพและความต้องการ การพัฒนาครูด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตาม ความเห็นของบุคลากร โดยรวมและรายชื่ออยู่ใน ระดับมากที่สุดนี้เนื่องจากถึงแม้ว่าโรงเรียนมีการส่งเสริมให้ครูมีกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน มากเพียงใดก็ตามแต่ครูยังขาดความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องของโครงสร้างกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและ แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้ จากผลการ วิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับ ทิศนา ขัมมณี และคณะ (2545 : 3-12) ที่ได้วิจัยด้านการพัฒนากระบวนการ เรียนรู้ และพบว่าการจัดการเรียนการสอนยังไม่เอื้อ ต่อการเสริมสร้างความสามารถของนักเรียนให้เจริญ งอกงาม เนื่องจากการเรียนการสอนมุ่งถ่ายทอด เนื้อหา ไม่เน้นกระบวนการ ซึ่งเป็นไปได้ที่ครูขาด แนวทางที่ชัดเจนในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ของนักเรียนไปปรับใช้ในกระบวนการเรียนการสอน

1.3 การศึกษาสภาพและความต้องการ การพัฒนาครูด้านการวัดผลประเมินผลการเรียน ตามความเห็นของบุคลากร โดยรวมและรายชื่อ อยู่ในระดับมากที่สุดนี้เนื่องจาก โรงเรียนยังขาดการ ประเมินผลการเรียนที่ถูกต้องโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน และการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพราะ ครูมุ่งเน้นการประเมินจากข้อสอบมากกว่าการ ประเมินอย่างอื่น อีกทั้งครูยังเลือกใช้เครื่องมือในการวัดผลประเมินผลการเรียนไม่ถูกต้อง ผลการ วิจัยสอดคล้องกับ วิรัช วรรณรัตน์ (2537 : 5-11) ที่ กล่าวถึงปัญหาในการวัดผลและประเมินผลว่าเกิดมา จากสาเหตุสองประการ คือ ด้านครู และด้านเครื่องมือวัดผล แต่ปัญหาด้านบุคลากรมีความสำคัญมาก เพราะว่าจะเกี่ยวข้องกับเครื่องมือที่ใช้ในการสอบวัด

ว่ามีคุณภาพหรือไม่ ซึ่งครูเป็นผู้กำหนดการเลือกใช้ เครื่องมือ และสร้างเครื่องมือโดยตรง ดังนั้นปัญหา เกี่ยวกับครูผู้สอน มีสาเหตุมาจากการขาดความรู้ใน การการเลือกใช้เครื่องมือในการวัดประเมินผลการ เรียน

1.4 การศึกษาสภาพและความต้องการ การพัฒนาครูด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการ ศึกษา ระดับการพัฒนาครูและความต้องการพัฒนา ตามความคิดเห็นของบุคลากรอยู่ในระดับ ปานกลาง และบุคลากรที่มีอายุราชการต่ำกว่า 15 ปี อายุ ราชการระหว่าง 15-30 ปี มีความสนใจในการวิจัยใน ชั้นเรียนน้อย อาจเป็นเพราะว่าเริ่มทำงานจึงไม่พบ ปัญหาในชั้นเรียนมากนักหรือแก้ปัญหาแล้วแต่ไม่รู้ ว่าการแก้ปัญหานั้นคือการวิจัย และอาจคิดว่ายังไม่ ถึงเวลาทำวิทยฐานะจึงยังไม่ให้ความสำคัญกับการ วิจัย ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับ อนุวัติ คุณแก้ว (2546 : 38-43) ซึ่งได้วิจัยศึกษาสภาพปัญหาการ ทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในจังหวัดเพชรบูรณ์ และ พบว่าครูส่วนใหญ่ไม่เคยทำวิจัยในชั้นเรียน ปัญหาที่ อยู่ในระดับมาก คือ ครูขาดทักษะและประสบการณ์ ในการทำวิจัยในชั้นเรียน ความสามารถในการเขียน รายงานการวิจัยในชั้นเรียน และขาดผู้เชี่ยวชาญใน การให้คำปรึกษา

2. คุณภาพของชุดฝึกอบรม เป็นไปตาม เกณฑ์ที่กำหนดจากผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ ในส่วนประกอบของชุดฝึกอบรม ได้แก่ สภาพปัญหา และความจำเป็น หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา วัดผลประสงค์เชิงพฤติกรรม กิจกรรมและวิธีการ สื่อ และวิธีการวัดประเมินผล พบว่า โครงร่างหลักสูตรมี ความสอดคล้องกันทุกประเด็น ตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ มากกว่า หรือเท่ากับ 0.5 (สำเร็จ บุญเรืองรัตน์, 2529 : 95) และมีความเหมาะสมที่จะนำไปทดลอง

ใช้ได้ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือมากกว่าหรือเท่ากับ 3.50 (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540 : 214) แสดงว่า ชุดฝึกอบรมการพัฒนาครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ตามจุดมุ่งหมายได้อย่างมีคุณภาพตามกระบวนการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร

ทั้งนี้ได้ใช้หลักการพัฒนาชุดฝึกอบรม โดยใช้หลัก ADDIE Model (Forest, 2014) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ วิเคราะห์ (Analysis – A) ออกแบบ (Design – D) พัฒนา (Development – D) ทดลองใช้ (Implementation – I) และประเมินผล (Evaluation – E) โดยเริ่มตั้งแต่การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสำรวจสภาพและความต้องการพัฒนาครู เพื่อนำข้อมูลมากำหนดเป็นโครงสร้างหลักสูตรที่สอดคล้องกับสภาพปัญหา เพื่อให้ได้ร่างหลักสูตรที่สมบูรณ์ ประกอบด้วย สื่อการอบรม คู่มือการฝึกอบรม ใบความรู้ ใบกิจกรรม แบบทดสอบ ก่อนนำไปทดลองใช้มีการตรวจสอบความเหมาะสมและความสอดคล้องของโครงสร้างชุดฝึกอบรมโดยผู้เชี่ยวชาญด้าน 5 คน แล้วปรับปรุงจึงนำไปทดลองใช้กับครูแบบรายบุคคล 3 คน และแบบกลุ่มย่อย 10 คน โดยการทดลองแต่ละครั้ง ผู้วิจัยได้หาประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรมด้วย โดยต้องผ่านเกณฑ์ 80/80 อีกทั้งปรับปรุงให้มีความถูกต้องมากขึ้น ซึ่งดำเนินการอย่างเป็นระบบส่งผลให้ประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรมเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับอัลโลอา และคริสตินา (Ulloa & Cristina, 2014) ได้ศึกษาการฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมทักษะการทำงานเป็นทีมในกลุ่มนักศึกษาวิศวกรรมศาสตร์ ไพเฟอร์ (Pfeifer, 2014) ได้เปรียบเทียบผลการฝึกอบรมเพื่อพัฒนา

ทักษะการบริหารจัดการด้วยวิธีการฝึกอบรมที่แตกต่างกัน และชมิทธ์ (Schmidt, 2014) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจจาก การฝึกอบรม เพื่อพัฒนางานกับความพึงพอใจในงานโดยรวมพบ ว่า ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยที่ศึกษาส่วนใหญ่มีขั้นตอนอยู่อย่างน้อย 4 ขั้นตอน และขั้นตอนที่มีความคล้ายกัน คือ ขั้นแรกเป็นการการศึกษาข้อมูลพื้นฐานโดยศึกษาจากสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาตนเองของครู ขั้นต่อมาทำการสร้างชุดฝึกอบรมต้องคำนึงถึงปัญหาของครูทั้งทางด้านการเรียนการสอนและในด้านสภาพความเป็นอยู่ เมื่อสร้างชุดฝึกอบรมแล้วต่อไปเป็นขั้นการทดลองใช้ และขั้นสุดท้ายงานวิจัย บางเรื่องเป็นขั้นการปรับปรุงแก้ไขชุดฝึกอบรม บางงานวิจัยเป็นขั้นการประเมินผลและติดตามผล และอาจเพิ่มขั้นตอนในการทดลองฝึกอบรมอีกครั้ง

2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของครูหลังจากฝึกอบรม สูงกว่าก่อนฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้ด้วยการนำสื่อ กิจกรรม ใบงานอุปกรณ์มาใช้ได้อย่างเหมาะสมส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น โดยเฉพาะชุดฝึกอบรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีความหลากหลายและนำมาใช้อย่างเป็นระบบทำให้ผู้เข้าอบรมได้รับประสบการณ์หลากหลาย สอดคล้องกับ สุเมธ งามกนก (2549) ที่ได้วิจัยชุดฝึกอบรมเพิ่มอำนาจในการทำงานเพื่อพัฒนาสมรรถนะเจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน กระทรวงศึกษาธิการ พบว่า พบว่าคะแนนเฉลี่ยจากการประเมินสมรรถนะด้านความรู้ ด้านทักษะในการปฏิบัติงาน และด้านบุคลิกลักษณะการปฏิบัติงาน ในการฝึกอบรมหลังการทดลอง สูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2 ผู้รับการฝึกอบรมมีความพึงพอใจ ชุดฝึกอบรมระดับมากที่สุดเฉลี่ยรวม 4.50 (ระดับมาก) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ารูปแบบและ กิจกรรมที่น่าสนใจ มีการเรียนรู้ตลอดเวลา โดยเฉพาะเป็นเรื่องที่ครูให้ความสนใจ เหมาะสมกับการ ไปปรับใช้ในโรงเรียน อีกทั้งผู้วิจัยจัดการฝึกอบรมให้ สอดคล้องกับหลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ของจาร์วิส (Jarvis, 1993 : 130-156) ที่กล่าวถึงหลักการสอน ผู้ใหญ่ 3 วิธี คือ วิธีการสอนโดยครูเป็นศูนย์กลาง วิธีการสอนโดยนักศึกษาเป็นศูนย์กลาง และวิธีการ สอนโดยนักศึกษาเป็นศูนย์กลางรายบุคคล และหลัก การฝึกอบรมผู้ใหญ่ จงกลณี ชุตินาเทวินทร์ (2542 : 97) ดังนั้นการปฏิบัติกับผู้ใหญ่ไม่เหมือนกับเด็ก เพราะผู้ใหญ่สามารถในการรับผิดชอบได้ เคารพ ตนเอง และกำหนดวิถีของตนเอง หากมีการทำจริง ปฏิบัติจริงจัง เปิดโอกาสให้ค้นพบตัวเองเรียนรู้ด้วย ตนเอง โดยบรรยากาศการเรียนรู้ต้องมีความสบาย ทั่วทั้งกายและใจ ธรรมชาติของผู้ใหญ่ชอบเรียนจาก ประสบการณ์ตรง ทำให้ผู้ใหญ่เรียนรู้ได้เร็วกว่า และ การอบรมผู้ใหญ่ ควรเริ่มต้นจากภาพรวมก่อน ต่อ จากนั้นจึงระบุที่ละขั้นตอน ตามด้วยการแสดงให้เห็นภาพรวม ทำให้ผู้รับการฝึกอบรมได้แสดงออก อย่างเต็มที่ ได้ฝึกประสบการณ์ร่วมกัน และสามารถ นำความรู้ไปใช้ในการทำกิจกรรมและชีวิตประจำวันได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการผลการวิจัยนำไปใช้

1. ควรนำชุดฝึกอบรมการพัฒนาครูใน โรงเรียนมัธยมศึกษา ไปใช้กับพัฒนาครูในโรงเรียน มัธยมศึกษา ในจังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดอื่นๆ โดย ปรับใช้ให้เข้ากับบริบทโรงเรียนมัศึกษานั้นๆ

2. ควรนำการพัฒนาครูในโรงเรียน มัธยมศึกษา ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร โรงเรียน การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัด ประเมินผลการเรียน และการวิจัยเพื่อพัฒนา คุณภาพการศึกษา ใช้พัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง

3. ควรนำการพัฒนาครูในโรงเรียน มัธยมศึกษา ไปใช้กับหน่วยงานการศึกษาในสังกัด อื่น เช่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และสำนักงานการอาชีวศึกษา เป็นต้น

4. ควรทำความเข้าใจหลักชุดฝึกอบรมก่อน นำหลักสูตรไปใช้ควรศึกษาหลักสูตรฉบับนี้ทุกชั้น ตอน และควรศึกษารายละเอียดของหลักการ จุดมุ่ง หมาย เนื้อหา กิจกรรมและวิธีดำเนินกิจกรรม รวม ทั้งเตรียมอุปกรณ์และเอกสารประกอบให้พร้อมก่อน นำมาฝึกอบรม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรสำรวจความต้องการการพัฒนาครู โรงเรียนมัธยมศึกษา จากผู้บริหารโรงเรียน และ ผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาครู เช่น ศึกษาในเทศก์ และ เจ้าหน้าที่ฝ่ายฝึกอบรม เป็นต้น

2. ควรมีการประเมินและติดตามผล หลังการฝึกอบรมครูอย่างสม่ำเสมอ เพื่อช่วย ให้การพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรมครูมี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. ควรมีการศึกษาการพัฒนาครูแยกตาม กลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อให้สอดคล้องกับ ความ ต้องการของครูมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- แขก มูลเดช. (2555). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- จงกลนี ชุตินาเทวินทร์. (2542). การฝึกอบรมเชิงพัฒนา. กรุงเทพฯ : ที เอ ลิฟวิ่ง จำกัด.
- ฉันทนา กล่อมจิต. (2549, เมษายน - มิถุนายน). รูปแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2(2).
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2545). การพัฒนากระบวนการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาหลักสูตรสำหรับ คณะกรรมการหลักสูตรของสถานศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร์มหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทศินา แวมมณี และคณะ. (2545). รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน โดยการศึกษาแบบพหุกรณี. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- นิลรัตน์ นวกิจไพฑูรย์. (2554). การพัฒนาทักษะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับนักศึกษา โดยใช้กระบวนการ สอนแบบมีส่วนร่วม 4P. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- บุญชู ชลัชเสีयर. (2549). การศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านการวัดและประเมินผลการเรียนระดับสถานศึกษา. ค้นเมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2553 จาก bet.obec.go.th/eqa/images/2010/concisely_53.doc
- ประวิตร ชูศิลป์. (2542, มิถุนายน 16). ครู กับ การพัฒนาคน. เดลินิวส์. หน้า 10.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- รุ่งนภา นุตวงศ์ และคณะ. (2553). สรุปผลการวิจัยนาร่องหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551. สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- วาริรัตน์ แก้วอุไร. (2547, กันยายน - ธันวาคม). การพัฒนารูปแบบการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้. วารสารมหาวิทยาลัยนเรศวร 12, (3). 43-58.
- วิรัช วรรณรัตน์. (2537). การวิจัยในโรงเรียนและชั้นเรียน. วารสารการวัดผลการศึกษา. 17 : 44-49.
- ศักดิ์สิน ช่องดารากุล. (2554, มกราคม - มีนาคม). ยุทธศาสตร์ที่น่าจะนำมาสู่การจัดการมัธยมศึกษาที่ดี มีคุณภาพ. วารสารวิชาการ. 14(1) : 83-95.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32. (2556). การประชุมปฏิบัติ-การการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาตามจุดเน้นสำนัก-งานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32. สืบค้นเมื่อ 28 สิงหาคม 2556, จาก <http://youtu.be/tnljFB8YIFI>.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). **คู่มือการปฏิบัติงานข้าราชการครู**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำเร็จ บุญเรืองรัตน์ . (2529). **ทฤษฎีการวัดการและประเมินผลการศึกษา**. ฉบับปรับปรุง (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพฯ : สยามศึกษา.
- สุเมธ งามกนก. (2549). **หลักสูตรฝึกอบรมเพิ่มอำนาจในการทำงานเพื่อพัฒนาสมรรถนะของเจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน กระทรวงศึกษาธิการ**. ปริญญาโท การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา. (2545). **การตรวจสอบ ติดตามและประเมินการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของโรงเรียนเขตการศึกษา 1-12**. กรุงเทพฯ : ฝ่ายนิเทศงานแผนงานและวิจัย หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา.
- อนุวัติ คุณแก้ว. (2546). **รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพปัญหาการวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอน ในจังหวัดเพชรบูรณ์**. เพชรบูรณ์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยี สารสนเทศ.
- Forest, E. (2014). The ADDIE Model: Instructional Design. **Educational Technology**. Retrieved on 29 January, 2014, from <http://educationaltechnology.net/the-addie-model-instructional-design>.
- Jarvis, P. (1993). **Adult and Continuing Education : Theory and Practice**. Kent : Croom Helm Ltd.
- Pfeifer, L. J. (2014). A Comparison of the Effectiveness of Two Training Methodologies in the Development of Management Soft Skills. **Dissertation Abstracts International**. 65(4) : 223. Retrieved on 1 March, 2014 From <http://wwwlib.umi.com/dissertations/fullcit/3131574>.
- Schmidt, S.W. (2014). The Relationship Between Satisfaction with On-the-job Training and Overall Job Satisfaction. **Dissertation Abstracts International**. 65(3) : 864. Retrieved on 1 March, 2004, from <http://wwwlib.umi.com/dissertations/fullcit/3125426>.
- Ulloa, R. ; & Cristina, B. (2014). **Enhancing Teaming Skills in Engineering Students through Team Training**. 65(3) : 1028. Retrieved on 1 March, 2014. from <http://wwwlib.umi.com/dissertations/fullcit/3126965>.

บทปริทัศน์หนังสือ (Book Review)

ศานติ ภัคดีคำ. (2552). เขมร “เอกสยาม” ว่าด้วย “สยาม”
ในด้านดี ด้านร้ายในประวัติศาสตร์กัมพูชา.
กรุงเทพฯ : มติชน.

ณภัทร เซาว์นวม¹ / Napat Chawnuam

บทนำ

คริสตศักราช 2015 นับเป็นก้าวอย่างที่ภาครัฐบาลและเอกชนต่างตื่นตัวเพื่อก้าวสู่ “การเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน” (AEC) การตื่นตัวสู่ภาวะการณ์ดังกล่าวพบเห็นได้จากการรณรงค์และ การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ ทั้งนี้ “พวกเราชาวไทย” หนึ่งในประชากรแห่งภูมิภาคเอเชียอาคเนย์รับรู้กันเพียงพอแล้วหรือยัง ว่าประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียงมีมุมมองต่อพวกเราอย่างไรการได้รับรู้ข้อมูลที่เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของประเทศเพื่อนบ้านที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย เสมือนได้เห็นมุมมองในมิติที่แตกต่างออกไป ทั้งนี้ การศึกษาประวัติศาสตร์ของชนชาติหนึ่ง ๆ ย่อมเป็นเรื่องธรรมดาที่ ผู้บันทึก มักให้ข้อมูลที่แสดง “ข้อดี” หรือ “ข้อเด่น” ของชนชาติตน และให้ข้อมูลที่แสดง “ข้อเสีย” หรือ “ข้อด้อย” ของชนชาติอื่น (ที่เป็นศัตรู) จึงไม่แปลกที่มักจะมีนัยยะการมองที่แสดงความขัดแย้งทั้ง ไทยมองเขมร เขมรมองไทย ไทยมองลาว ลาวมองไทย ไทยมองพม่า พม่ามองไทย

เขมร “เอกสยาม” ที่เรียบเรียงและถ่ายทอดโดย ศานติ ภัคดีคำ ผ่านการคัดสรรข้อมูลจากเอกสารและเรื่องราวที่ปรากฏในหน้าประวัติศาสตร์ประเทศกัมพูชา ที่เกี่ยวข้องกับไทย ความเรียงแต่ละเรื่องใน เขมร “เอกสยาม” เสมือนบทปริทัศน์ข้อมูลจากหลายด้าน ทั้งจากเอกสาร ตำนาน เรื่องเล่า เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ ตลอดจนบทเพลง ภาพยนตร์ โดยได้เปิดเผยข้อมูลพร้อมแสดงทัศนคติที่ค่อนข้าง “เป็นกลาง” ต่อการมองไทยผ่านสายตาชนชาติเขมร

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ความนำล้าสมัยะ ไทยในทัศนะเขมร : “พระเอก” หรือ “ผู้ร้าย” ในประวัติศาสตร์กัมพูชา

ปฐมบทตามสารบัญของ “เอกสยาม” เป็นการเชื่อมโยงให้ผู้อ่านทราบว่าผู้เขียนได้นำเสนอเรื่องราวเพื่อ “เอก” ในประเด็นใดบ้าง โดยเชื่อมโยงให้เห็นว่าข้อมูลที่ปรากฏทั้งในตำนาน พระโค พระแก้วเดโชดำ ดินบ็อนภูฎาเมียะฮ์ (ซึ่งจะกล่าวถึงต่อไป) ล้วนมีนัยยะของการมอง “ไทย” ว่าเป็น “ผู้ร้าย” มากกว่าพระเอก ที่ปรากฏเพียงบางช่วง สั้น ๆ ในร่องรอยประวัติศาสตร์กัมพูชา

ผู้เขียนสรุปประเด็นปฐมบทก่อนการเข้าสู่เนื้อหาในแต่ละช่วงไว้ว่าเราไม่สามารถสรุปได้ว่า “ไทย” ในทัศนคติของกัมพูชาเป็น “พระเอก” หรือ “ผู้ร้าย” กันแน่ แต่สิ่งที่ผู้เขียนพยายามนำเสนอคือ ไม่ว่า “ไทย” ในเอกสารประวัติศาสตร์กัมพูชาจะเป็น “พระเอก” หรือ “ผู้ร้าย” ก็ตาม แต่เอกสารประวัติศาสตร์กัมพูชามีมุมมองต่อไทยซับซ้อนหลายด้าน หลายลักษณะ ซึ่งเป็นสิ่งที่เราน่าจะเรียนรู้และทำความเข้าใจเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประเทศเพื่อนบ้านทั้งสองนี้ต่อไปในอนาคตมิใช่หรือ? เชื่อว่าจากข้อคำถามดังกล่าวของผู้เขียนกระตุ้นความตระหนักรู้ให้ผู้อ่านได้ข้อคำตอบในใจที่เป็นไปทำนองเดียวกันคือ การเรียนรู้มุมมองของประเทศเพื่อนบ้านที่มีต่อเราช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน เพื่อการก้าวเดินไปพร้อมกันอย่างสมานฉันท์

ที่มา ที่ไป จาก “เสียม (สยาม)” สู่ “ไถ (ไทย)” บริบทและความหมายในการรับรู้ของชาวกัมพูชา

การใช้คำเรียกขานชนชาติไทยว่า “เสียม” ของกัมพูชา เป็นประเด็นที่นักวิชาการหลายท่านได้แสดงทัศนะไว้หลายแง่มุม ทั้งนี้ ศานติ ภัคคีคำ ได้เรียบเรียงข้อมูลประเด็น จาก “เสียม” สู่ “ไทย” บริบทและความหมายในการรับรู้ของชาวกัมพูชา เพื่อเปิดเผยให้ทราบว่าบริบทของการใช้คำว่า “เสียม” และ “ไทย” ของกัมพูชามีนัยยะอย่างไร โดยได้แสดงข้อสันนิษฐานเชิงสรุปไว้ว่าภาษาเขมรปัจจุบันมีคำที่ใช้เรียกคนไทยและประเทศไทย 2 คำ คือ คำว่า “เสียม” ซึ่งเป็นคำที่สันนิษฐานว่าน่าจะมีการใช้มาตั้งแต่สมัยก่อนพระนคร สมัยพระนคร และสมัยพระนครจนถึงปัจจุบัน และคำว่า “ไถ (ไทย)” ซึ่งเป็นคำที่น่าจะเกิดขึ้นภายหลังเมื่อมีการเปลี่ยนชื่อประเทศจากประเทศสยามมาเป็นประเทศไทยแล้ว

สำหรับคำว่า “เสียม” ในภาษาเขมรสมัยหลังพระนครและสมัยปัจจุบันค่อนข้างมีนัยยะถึงประเทศไทยที่มีความเกี่ยวข้องกับกัมพูชาในอดีต เนื่องจาก “เสียม” เคยเป็นผู้รุกรานประเทศกัมพูชา ด้วยเหตุนี้คำว่า “เสียม” จึงมีความหมายในเชิงลบแฝงอยู่ด้วย ส่วนคำว่า “ไถ (ไทย)” เป็นคำที่ใช้อย่างเป็นทางการ จึงเป็นคำที่มีความหมายค่อนข้างเป็นกลาง ไม่มีนัยยะทางชาติพันธุ์หรือความหมายในเชิงลบมากนัก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากคำนี้เป็นคำที่เพิ่งเกิดขึ้นใหม่เมื่อไม่นานมานี้และเป็นคำที่ใช้อย่างเป็นทางการในภาษาราชการ

ด้วยเหตุนี้ที่คำว่า “เสียม” ในภาษาเขมรในปัจจุบัน นอกจากจะหมายถึง “คนไทย” และ “ประเทศไทย” ตามความหมายของคำตามปกติแล้ว คำว่า “เสียม” ในภาษาเขมรยังมีนัยยะในด้านลบจึงไม่น่าแปลกใจเมื่อสื่อมวลชนกัมพูชาในปัจจุบันนำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับกรณีความขัดแย้งระหว่างไทย-กัมพูชา ในกรณีปราสาทเขาพระวิหาร จึงเลือกที่จะกล่าวถึง “ประเทศไทย” โดยใช้คำว่า “เสียม” ซึ่งมีนัยยะด้านลบดังกล่าว

มุมมองนักวิชาการประวัติศาสตร์ใน คนไทย “อพยพ” มาแย่งดินแดนเขมร ในทัศนะนักประวัติศาสตร์
เขมร

ผู้เขียนได้นำเสนอหนังสือของ ดร.มิเชล ตราณ เรื่อง “ประวัติศาสตร์ของพระราชอาณาจักรกัมพูชาสัมพันธ์ภาพระหว่างประชาชนเขมร-ไทย ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 13” (ประวัติศาสตร์ในพระราชอาณาจักรกัมพูชา สมพันธ์ภาพระหว่างประชาชนเขมร-ไทย จากต่างพี.ส.ว. ที.โน.ค.ส.) เป็นหนังสือประวัติศาสตร์ที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างประชาชน กัมพูชา-ไทย โดยเฉพาะ ดังนั้นจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจที่เราจะมาพิจารณาดูว่าในปัจจุบันทัศนคติของนักประวัติศาสตร์กัมพูชาที่มีประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่าง ไทย-กัมพูชา เป็นอย่างไร โดย ดร.มิเชล ตราณ ได้เรียบเรียงเนื้อหาไว้ 4 บท

แม้ผู้เขียนจะไม่ได้อภิปรายเนื้อหาทั้งหมดของหนังสือดังกล่าว แต่ก็ได้เลือกประเด็นที่พินิจแล้วสามารถ “ช่วยให้ผู้อ่าน” ทราบทัศนคติของชาวกัมพูชา โดยเฉพาะนักวิชาการกัมพูชาที่มีต่อประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-กัมพูชา มานำเสนอ โดยได้ข้อสรุปว่า ดร.มิเชล ตราณ ได้พยายามอธิบายประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนเขมร-ไทย เนื้อหาหลายแห่งกล่าวถึงความสัมพันธ์เชิงสงคราม ปัญหาชายแดน โดยได้กล่าวถึงดินแดนและความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมในอีสานใต้ของไทยกับกัมพูชา ทั้งนี้ ศานติ ภักดีคำ ได้ตั้งข้อสังเกตให้ชวนพิจารณาว่า การศึกษาประวัติศาสตร์ของไทยในปัจจุบันควรศึกษาในฐานะประวัติศาสตร์ของ “ประเทศไทย” ไม่ใช่ “ประวัติชนชาติไทย” และนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของดินแดนที่เป็นประเทศไทย เนื่องจากความเป็น “ชนชาติไท” เป็นสิ่งที่พิสูจน์ไม่ได้

การเรียนประวัติศาสตร์ไทยจึงควรเริ่มตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ในประเทศไทยซึ่งเกิดขึ้นพร้อมกับยุคก่อนประวัติศาสตร์ในประเทศกัมพูชา แล้วจึงเข้าสู่สมัยทวารวดีอันเป็นสมัยประวัติศาสตร์ (ร่วมกับสมัยฟูนันและเงินละ) ต่อมาได้มีพัฒนาการต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันโดยไม่ให้ความสำคัญเพียงเรื่องของ “ชนชาติไท” เท่านั้น ทั้งนี้ ไม่ว่า “กลุ่มรัฐทวารวดี” จะเป็นกลุ่มชนหรือชนชาติใด และ แม้จะใช้ภาษามอญเป็นภาษาทางราชการดังปรากฏในศิลาจารึกกระทั่งในยุคต่อมาเมื่ออิทธิพลวัฒนธรรมอาณาจักรเขมรสมัยพระนครขยายเข้ามาในกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาในราวพุทธศตวรรษที่ 15 ก็ไม่สามารถสรุปได้เช่นเดียวกันว่าคนที่อยู่อาศัยในดินแดนนี้จะเปลี่ยนจากคนมอญหรือ “ชนชาติมอญ” ไปเป็นคนเขมร หรือ “ชนชาติเขมร”

ทั้งหมดได้ ดังที่นักวิชาการกัมพูชามักอ้างว่าดินแดนลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นดินแดนที่ชาวกัมพูชาอาศัยอยู่มาก่อน เพราะจากหลักฐานที่ปรากฏแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมที่ผสมผสานกันอย่างหลากหลาย เช่นนี้แล้วเมื่อเปลี่ยนมาเป็นรัฐของกลุ่มที่พูดภาษาไทยในพุทธศตวรรษที่ 19 ก็คงไม่อาจจะบ่งชี้ได้เช่นกันว่าผู้คนที่อาศัยอยู่บริเวณนี้จะเป็น “ชนชาติไท” ทั้งหมด หากแต่น่าจะผสมผสานกันอย่างหลากหลาย ทั้งกลุ่มคนที่พูดภาษามอญ ภาษาเขมร ภาษาไทย และกลุ่มชนอื่นๆ เช่น กลุ่มคนจีน เป็นต้น

ประเด็นที่ผู้เขียนชวนให้ผู้อ่านพิจารณาเพิ่มเติมคือ นักวิชาการกัมพูชายังคงใช้แนวคิดทางประวัติศาสตร์ที่นักวิชาการฝรั่งเศสได้วางแบบแผนไว้ตั้งแต่ในยุคอาณานิคม ซึ่งเน้นความเป็น “ชาตินิยม” และเน้น “ประวัติศาสตร์ชนชาติ” โดยเฉพาะตำราที่เขียนโดยกลุ่มนักวิชาการฝรั่งเศสรุ่นเก่าอย่างศาสตราจารย์ยอร์ช เซเดส์

ประเด็นเรื่องกำเนิด “ชนชาติไท” ที่พัฒนามาเป็น “ไทย” หรือ “ไทยสยาม” นับเป็นจุดเริ่มต้นความขัดแย้งทางประวัติศาสตร์ระหว่างไทย-กัมพูชา หากไม่สามารถสร้างความเข้าใจร่วมกันในประเด็นนี้ได้ ย่อมยากที่จะกล่าวถึงความสัมพันธ์ในด้านอื่นๆ ต่อไป ทั้งนี้ ดร.มิเชล ตราเน ยังได้อ้างถึงผลงานของศาสตราจารย์ยอร์ช เซเดส์ แล้วให้ข้อมูลว่าไทยไม่ได้รับอิทธิพลภาษาสันสกฤตจากอินเดียโดยตรง แต่รับผ่านเขมร อย่างไรก็ตามข้อมูลจากศิลาจารึกในปัจจุบันได้พบจารึกภาษาสันสกฤตในภาคใต้ของไทยจำนวนมาก สันนิษฐานว่าไทยอาจได้รับอิทธิพลโดยตรงจากอินเดียโดยผ่านเข้ามาทางดินแดนในภาคใต้ไม่ได้ผ่านกัมพูชามาก่อน เช่นนี้แล้วปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งของการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยในต่างประเทศคือเอกสารประวัติศาสตร์ของไทยโดยเฉพาะที่พบใหม่และข้อมูลใหม่ ส่วนใหญ่ไม่ได้รับการเผยแพร่เป็นภาษาต่างประเทศเท่าที่ควร เพราะฉะนั้นข้อมูลส่วนใหญ่ที่นักวิชาการใช้ในเรื่องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไทยจึงค่อนข้างเป็นข้อมูลเก่าซึ่งหลายอย่างไม่เป็นที่ยอมรับกันแล้วในยุคปัจจุบัน ผู้เขียนเสนอแนะไว้ว่าปัญหาเหล่านี้นักวิชาการไทยคงต้องช่วยกันคิดพิจารณาต่อไป

ไขความตามข้อวิเคราะห์พระแก้วในตำนานพระโค-พระแก้ว : พระแก้วมรกตจริงหรือ?

ความเรียงดังกล่าวได้กล่าวถึงบทความเรื่อง Nandin and His Avatars ของ Ang Chulean เสนอบทวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างพระแก้วมรกตกับตำนานพระโค-พระแก้วของเขมร โดยอ้างอิงจากเอกสารต่างๆ เช่น พงศาวดารเมืองเชียงใหม่ แต่เมื่อผู้เขียนตรวจสอบกับเอกสารต่างๆ ตามที่อ้างมา เช่น พงศาวดารเมืองเชียงใหม่ (ตามความเข้าใจของ Ang Chulean ซึ่งแท้จริงแล้วควรเรียกว่า ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่) ไม่ปรากฏว่ามีตำนานเรื่องพระแก้วมรกตตามที่อ้างมา มีแต่เรื่องพุทธสังคีต บทความเรื่องนี้จึงเป็นการเสนอข้อสันนิษฐานใหม่ที่ต่างออกไปจากบทความของ Ang Chulean โดยศึกษาเปรียบเทียบจากเอกสารประวัติศาสตร์แล้วเสนอคำตอบว่า หากพระแก้วในตำนานพระโค-พระแก้วมิได้หมายถึงพระแก้วมรกตแล้ว พระแก้วในตำนานพระโค-พระแก้ว ควรจะเป็นผู้ใดในประวัติศาสตร์เขมร

เมื่อพิจารณาจากพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาที่ผู้เขียนกล่าวถึงโดยสังเขป แสดงให้เห็นว่าพระโคในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาหมายถึงรูปเคารพในศาสนาพราหมณ์ (ฮินดู) “พระโค” เป็นเทพพาหนะของพระศิวะของพระศิวะ หนึ่งในพระเป็นเจ้าทั้งสามของพราหมณ์ (ฮินดู) และเป็นสิ่งศักดิ์ซึ่งชาวเขมรนับถือมาก ผู้เขียนจึงตั้งข้อสังเกตว่าเป็นไปได้หรือไม่หากพระโคในตำนานพระโค-พระแก้ว อาจจะเป็นรูปเคารพ พระโคสัญลักษณ์ของศาสนาพราหมณ์ (ฮินดู) หรือความรู้อันเขมรเคยมีอยู่ ซึ่งถูกนำไปไว้ที่กรุงศรีอยุธยา จากตำนานพระโค-พระแก้ว ได้กล่าวไว้ว่าพระโคตลอดออกมาจากท้องแม่ก่อนพระแก้วจึงคลอดออกมาภายหลัง แต่เนื่องจากแม่ของพระโค-พระแก้วคลอดลูกออกเป็นวัวคือพระโค ทำให้ประชาชนรังเกียจหากตีความว่าพระโคเป็นสัญลักษณ์ของศาสนาพราหมณ์ จะเห็นได้ว่าในขณะนั้นประชาชนไม่นับถือศาสนาพราหมณ์ (ฮินดู) แล้วเพราะฉะนั้นพระแก้วซึ่งเป็นน้องจึงอยู่ในเมืองไม่ได้ ด้วยเหตุที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพราหมณ์ (ฮินดู)

ผู้เขียนได้วิเคราะห์ไว้ว่าตำนานพระโค-พระแก้ว อาจเป็นสัญลักษณ์ของกษัตริย์ (เชื้อพระวงศ์เขมร) ที่นับถือศาสนาพราหมณ์ (ฮินดู) จึงถูกขับไล่ออกจากเมืองด้วย โดยได้เชื่อมโยงเนื้อเรื่องในตำนานที่ว่าเมื่อพระแก้วทิว พระโคจะคายอาหารออกจากปากให้พระแก้วได้กิน ซึ่งหากถือว่ามีสิ่งที่อยู่ในท้องพระโคคือสรรพวิทยาการแล้ว พระแก้วก็เป็นสัญลักษณ์ของผู้ที่รับเอาความรู้จากพระโค (ศาสนาพราหมณ์) นอกจากนี้พระแก้วในตำนานยังเป็นพระราชบุตรเขยของพระเจ้าแผ่นดินเขมร ดังนั้นจึงอาจนับพระแก้วเป็นเชื้อพระวงศ์ก็ได้ จากข้อสังเกตดังกล่าว ผู้เขียนจึงเชื่อว่าพระแก้วเป็นบุคคลซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของสถาบันกษัตริย์เขมรอำนาจการปกครองแผ่นดินหรืออาจจะมากกว่าจะเป็นพระแก้วมรกตอย่างน้อยก็ไม่น่าจะหมายถึงความชอบธรรมทางพระพุทธศาสนา กล่าวโดยสรุปคือ ผู้เขียนมีความเห็นว่าพระโคน่าจะหมายถึงรูปพระโคซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์อันเป็นที่เคารพบูชาได้ถูกนำมายังกรุงศรีอยุธยาในฐานะผู้ชนะและเป็นใหญ่เหนือเขมร ส่วนพระแก้วก็น่าจะหมายถึงพระยาแก้วเชื้อพระวงศ์องค์สำคัญซึ่งถูกนำตัวมาเป็นองค์ประกันในกรุงศรีอยุธยา เพื่อให้เขมรคิดการขบถ

ผู้เขียนได้สรุปประเด็นการสื่อความเชิงสัญลักษณ์ เรื่องพระโค-พระแก้วไว้ว่าหากกล่าวถึง ในด้านสัญลักษณ์ พระโคน่าจะได้แก่สรรพวิทยาการอันมาจากศาสนาพราหมณ์ (ฮินดู) หรือความรู้ที่เขมรได้รับจากอินเดีย ส่วนพระแก้วน่าจะได้แก่สัญลักษณ์ของพระราชอำนาจทางการเมืองเขมรที่ถูกย้ายมาไว้ที่กรุงศรีอยุธยาโดยมิได้หมายถึงพระแก้วมรกตหรือสัญลักษณ์แห่งความชอบธรรมทางพระพุทธศาสนาที่อยู่ยงคงคงมาได้จากเมืองเขมรอย่างแน่นอน

เรื่องเล่าขานสู่จ้อเงิน เตโชดำดิน : ตำนานไทยสู่ภาพยนตร์เขมร

เรื่องเล่า เตโชดำดินหรือ ขอมดำดินเป็นที่รับรู้ของชาวไทยส่วนหนึ่งจากรรณกรรมและประวัติศาสตร์สมัยสุโขทัย ทั้งนี้เอกสารที่เก่าที่สุดที่กล่าวถึงขอมดำดินคือพงศาวดารเหนือฉบับพระวิเชียร

ปรีชา (น้อย) ไม่ระบุว่า พญาเดโชดำดินชื่ออะไร เอกสารเขมรซึ่งเก่าที่สุดเรียบเรียงในสมัยรัชกาลที่ 5 เรียกขอมดำดินว่าพระยาเดโชดำดินหรือเจ้าพระยาเดโชดำดินทุกฉบับ น่าสังเกตว่าเท่าที่ผู้เขียนตรวจสอบเรื่องขอมดำดินในนิทานพื้นบ้านเขมรไม่ปรากฏว่ามีเรื่องขอมดำดินเลย แม้แต่ในหนังสือประชุมนิทานพื้นบ้านเขมร (ประชุมเรื่องเพรงแฆมร) ทั้ง 9 ภาค ของพุทธศาสนบัณฑิต กรุงเทพมหานครเรื่องเดโชดำดินนี้ปรากฏในพระราชพงศาวดารกัมพูชาเท่านั้น ไม่ปรากฏว่าเรื่องนี้แพร่หลายเป็นนิทานพื้นบ้านเขมร และแม้จะกล่าวถึงในแบบเรียนบ้าง แต่ก็เป็นเรื่องที่ได้ข้อมูลมาจากพงศาวดารกัมพูชาฉบับต่าง ๆ เท่านั้นเอง

ผู้เขียนได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่าเมื่อเขมรได้นำเรื่องเดโชดำดินในพงศาวดารเหนือ (ฉบับพระวิเชียรปรีชา (น้อย)) ไปแต่งขยายความต่อในพงศาวดารนั้นได้ขยายความเฉลิมพระเกียรติยศให้กษัตริย์เขมรยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในเดโชดำดินฉบับภาพยนตร์ได้เพิ่มเรื่องและสร้างตัวละครทั้งฝ่ายชาย ฝ่ายหญิงขึ้นใหม่หลายคน เพื่อให้เกิดอรรถรสน่าติดตาม ทั้งนี้ ผู้เขียนได้แสดงทัศนคติบนพื้นฐานข้อเท็จจริงว่าตำนานเป็นเพียงเรื่องเล่าขานกันสืบมาโดยไม่มีพื้นฐานความจริงเพียงพอ ผู้บันทึกหรือ ผู้บอกเล่ามักถ่ายทอดเรื่องราวโดยสอดแทรกทัศนคติและอคติ ไม่ว่าเรื่องพญาเดโชดำดินก็เป็นหนึ่งในตำนานไทยที่ไปปรากฏในกัมพูชาเช่นเดียวกับตำนานเรื่องอื่น ๆ เช่น ตำนานรัตนพิมพวงศ์ ซึ่งถูกนำไปผนวกรวมอยู่ในพงศาวดารกรุงกัมพูชา ดังนั้น แม้ภาพยนตร์เรื่องเดโชดำดินจะให้ภาพความขัดแย้งระหว่างเขมร-ไทย อยู่บ้าง แต่เรื่องเหล่านี้ถือเป็นตำนานแต่ครั้งอดีต ส่วนภาพยนตร์ที่แม้จะสร้างจากตำนานมีจุดประสงค์หลักเพื่อความบันเทิงมากกว่าทางการเมือง เช่นนี้แล้วไม่ว่าคนเขมรหรือคนไทยก็สามารถชมภาพยนตร์เรื่องนี้ได้อย่างสนุกสนานได้เช่นกัน โดยให้ “ตำนาน” เป็นเพียงกรณีตัวอย่างที่เราพึงศึกษาอย่างถี่ถ้วนและมีวิจารณ์ญาณต่อไป

ร่องรอยเรื่องราว อานามสยามยุทธ์ : ความทรงจำในเพลงโบราณกัมพูชา

“สงครามอานามสยามยุทธ์ สงครามที่ไทยรบเวียดนาม บนแผ่นดินเขมร”

ผู้เขียนได้นำเสนอให้เห็นว่านอกจากเอกสารประวัติศาสตร์บันทึกกันมาในลักษณะลายลักษณ์อักษรที่ได้จารและบันทึกไว้ ทั้งนี้ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือประวัติศาสตร์ที่สืบทอดมาในลักษณะของมุขปาฐะซึ่งเล่าสืบทอดกันมา หลักฐานทางประวัติศาสตร์ประเภทนี้แม้จะมีไม่มากนัก แต่ก็เป็นเรื่องที่น่าสนใจ เพราะนอกจากจะบันทึกเรื่องราวแล้ว ยังสามารถบันทึกความคิดความรู้สึกของคนในสังคมที่มีต่อเหตุการณ์นั้นๆ ได้เป็นอย่างดี

บทเพลงโบราณของกัมพูชาที่เกี่ยวกับเหตุการณ์อานามสยามยุทธ์ที่นำเสนอทั้งสองบท แม้จะมีเนื้อความสั้นๆ แต่ก็สามารถสะท้อนถึงความคิดและความรู้สึกของชาวกัมพูชาที่มีต่อเหตุการณ์สงครามในครั้งนั้นได้เป็นอย่างดี เพราะแม้จะใช้ถ้อยคำสั้นๆ แต่มีความหมายแฝงนัยยะไม่น้อย ที่สื่อสารเรื่องราวจากชนรุ่นหนึ่งผ่านไปยังชนอีกรุ่นหนึ่ง เห็นได้จากบทเพลงแรกนั้นกล่าวถึงการปกครองของเวียดนามโดยเฉพาะการที่เวียดนามในยุคหนึ่งสังหารบรรพบุรุษชาวกัมพูชาเสียแล้วนำศิระมาเป็นสามเส้า ทำให้ชาวกัมพูชาเคียดแค้น

และสั่งสอนลูกหลานว่าอย่าคบหากับเวียดนาม แต่เนื้อเพลงอีกบทหนึ่งกลับบ่งบอกถึงเหตุการณ์ในกัมพูชา ตั้งแต่การปกครองกัมพูชาของเจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ (แบน) จนถึงสมัยที่เจ้าพระยาบดินทร์เดชา (สิงห์ สิงหเสนี) นำทัพมาขับไล่เวียดนามแล้วอัญเชิญสมเด็จพระศรีสุริเยศจักรามาศิราธิปัตติ (พระองค์ด้วง) กลับมาขึ้นเสวยราชสมบัติกัมพูชา นำความยินดีมาสู่ชาวกัมพูชาเพราะทำให้บ้านเมืองมีความสงบสุขปราศจากสงคราม บทเพลงที่ 2 จึงเป็นเพลงที่แสดงความรู้สึกชื่นชมยินดีต่อเหตุการณ์ขึ้นครองราชย์ของสมเด็จพระศรีสุริเยศจักรามาศิราธิปัตติ (พระองค์ด้วง) ดังนั้น เพลงโบราณของกัมพูชาซึ่งมีที่มาจากสงครามอานามสยามยุทธ นอกจากจะให้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่สอดคล้องกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์อื่นๆ แล้ว ที่สำคัญบทเพลงทั้ง 2 บทนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติของชาวกัมพูชาในเวลานั้นที่มีต่อสงครามอานามสยามยุทธอย่างที่ไม่สามารถจะศึกษาได้จากเอกสารประวัติศาสตร์อื่นอีกด้วย

วรรณกรรมวิจารณ์เรื่อง บ็อนญ่าตาเมียะฮ์ (คำสั่งตาเมียะฮ์) : วรรณกรรมชวนเชื่อของกัมพูชายุคอาณานิคมฝรั่งเศส

วรรณกรรมเรื่องบ็อนญ่าตาเมียะฮ์ (บณฺฑกัถาธาต : คำสั่งตาเมียะฮ์) มีลักษณะเป็นวรรณกรรมชวนเชื่อทางการเมือง เพื่อสร้างความชอบธรรมให้อาณานิคมฝรั่งเศสโดยผ่าน “ตาเมียะฮ์” (ตามาส) เป็นผู้เล่าเรื่องด้วยการสนับสนุนบทบาทและสร้างความชอบธรรมของรัฐบาลอาณานิคมฝรั่งเศสที่จะปกครองกัมพูชา วรรณกรรมเขมรเรื่องนี้ได้จึงรับการสนับสนุนให้จัดพิมพ์เผยแพร่จากรัฐบาลฝรั่งเศสเป็นจำนวนถึง 10,000 เล่ม เนื้อหาสำคัญของวรรณกรรมเขมรเรื่องบ็อนญ่าตาเมียะฮ์ แบ่งออกได้ 3 ส่วน เนื้อหาส่วนแรกเป็นประเด็น “อานามสยามยุทธ” : กัมพูชาในฐานะสนามประลองยุทธระหว่างไทย-เวียดนาม” โดยเริ่มกล่าวถึงสภาพบ้านเมืองของกัมพูชาในยุคสงครามอานามสยามยุทธซึ่งเป็นยุคที่กัมพูชาต้องประสบภาวะบ้านแตกสาแหรกขาด และแม้สงครามจะสงบแต่กัมพูชายังถูกแทรกแซงทางการเมืองจากประเทศเพื่อนบ้านคือไทยและเวียดนาม ประเด็นที่สองเป็นเรื่อง “กัมพูชา : การเข้ามาของฝรั่งเศส” ซึ่งนำเสนอเรื่องราวสาเหตุที่ฝรั่งเศสเข้ามาในกัมพูชาเป็นพระประสงค์ของสมเด็จพระศรีสุริเยศจักรามาศิราธิปัตติ (พระองค์ด้วง) โดยไม่ได้กล่าวถึงฝรั่งเศสในด้านลบแต่อย่างใด

ประเด็นต่อมาคือ “อาณานิคมฝรั่งเศส : ความชอบธรรมในการปกครองกัมพูชา” เป็นการกล่าวถึงคุณความดีของฝรั่งเศสเมื่อฝรั่งเศสเข้ามาปกครองกัมพูชา เน้นย้ำให้ชาวกัมพูชารู้คุณอาณานิคมฝรั่งเศสและไม่คิดทำการต่อต้านฝรั่งเศสเพราะจะทำให้บ้านเมืองกลับไปสู่สภาพบ้านเมืองแตกแยกดังที่เคยเกิดขึ้นมาก่อนหน้านั้น ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงแสดงทัศนะไว้ว่าวรรณกรรมเรื่องบ็อนญ่าตาเมียะฮ์ น่าจะเขียนขึ้นเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับฝรั่งเศสในการปกครองกัมพูชาในฐานะอาณานิคมโดยผ่านตัวบทวรรณกรรมจึงอาจกล่าวได้ว่าวรรณกรรมเรื่องบ็อนญ่าตาเมียะฮ์ หรือคำสั่งตาเมียะฮ์จัดเป็นวรรณกรรมชวนเชื่อทางการเมืองของกัมพูชาสมัยอาณานิคมฝรั่งเศส

บอกกล่าวเล่าถึงเจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ (แบน) เหตุที่ทำให้สยามปกครองพระตะบองกว่าหนึ่งศตวรรษ และเจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ (ชุ่ม อภัยวงศ์) : ในตำนานการเล่าขานของชาวพระตะบอง

หากจะกล่าวถึงเมืองอู่ข้าวอู่น้ำสำคัญของกัมพูชา เมืองพระตะบองถือเป็นเมืองหนึ่งทีนอกจากจะเป็นหัวเมืองสำคัญแล้วยังเป็นเมืองอู่ข้าวอู่น้ำที่สำคัญ เนื่องจากมีพื้นที่ติดโดนเลสาบและมีแม่น้ำสังแกไหลผ่านพระตะบองจึงเป็นเมืองที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะสัตว์น้ำ แหล่งน้ำ ที่นา ทั้งนี้ในนับตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย (สมเด็จพระนารายณ์มหาราช) เรื่อยมาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ (รัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว) ซึ่ง ศานติ ภักดีคำ ได้กล่าวถึงช่วงสมัยที่ขุนนางชาวสยามได้เข้ามาปกครองเมืองอู่ข้าวอู่น้ำของกัมพูชา โดยได้ กล่าวถึง เจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ (แบน) และที่มาที่ไปอันนำไปสู่เหตุที่ทำให้สยามปกครองพระตะบองกว่าหนึ่งศตวรรษ โดยผู้ที่เข้ามาปกครองล้วนเป็นบุตรหลาน ญาติวงศ์ของเจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ (แบน) ที่สืบเชื้อสายและปกครองพระตะบองมากกว่าหนึ่งศตวรรษ

ล่วงถึงสมัยรัตนโกสินทร์ พระตะบองในช่วงสมัยของ เจ้าพระยาอภัยภูเบศร์(ชุ่ม อภัยวงศ์) ปรากฏตำนานการเล่าขานของชาวพระตะบองถึงการรักษาอำนาจอย่างเหนียวแน่น และการปกครองอันเด็ดขาดของท่าน ดังที่ชาวพระตะบองนิยมเรียกขานท่านว่า “ท่านเจ้า” หรือ “โลกมจีส์”

ไขความคำขานในปัจฉิมบทปราสาทเขาพระวิหาร : จาก “ศรีศิขริศวร” ถึง “เพ็ริยะฮ์วิเฮียร์”

หากกล่าวถึงศาสนสถาน นาม “ศรีศิขริศวร” หรือ “ศรีศขเรศวร” เชื่อว่าผู้ที่ได้นับน้อยคนจะทราบว่าเป็นชื่อเดิมของ “ปราสาทเขาพระวิหาร” ทั้งๆ ที่เป็นชื่ออันบ่งบอกถึงที่มาของการสร้างศาสนสถานแห่งนี้ ศานติ ภักดีคำ ได้ไขความคำขาน ศรีศิขริศวร ลู เพ็ริยะฮ์วิเฮียร์ หรือ ในสำเนียงไทย พระวิหารไว้ว่าชื่อเดิมของปราสาทเขาพระวิหารมีปรากฏในศิลาจารึกพระเจ้าสุริยวรมันที่ 1K.380 (จารึกประสาทเขาพระวิหาร 1, ปราสาทเขาพระวิหาร 4) ณ โคปุระปราสาทแห่งนี้ เนื้อความระบุว่า “...พระเจ้าสุริยวรมันที่ 1 ได้ทรงสถาปนาคิวิวงศ์นามว่า “สุริยวรมศวร” ประดิษฐานไว้ที่ “ชัยเกษตร” (ปราสาทพนมบาเล็ท) ต่อมาในปี พ.ศ.1561 พระองค์จึงสถาปนาคิวิวงศ์ขึ้นอีก 3 แห่ง คือศรีศิขริศวร (คิวิวงศ์ที่ปราสาทเขาพระวิหาร) อีศานตีสระและศรีสุรยทริ (ปราสาทพนมจิชอร์)...”

หากพิจารณาจากข้อความในจารึกหลักนี้ แสดงให้เห็นว่า “ศรีศิขริศวร” เป็นชื่อของ “คิวิวงศ์” และชื่อนี้ก็ได้ใช้เป็นชื่อของศาสนสถานแห่งนี้ด้วย ดังข้อความในจารึกหลักเดียวกันนี้ที่กล่าวถึง “ศรีศิขริศวร” ในฐานะที่เป็นศาสนสถานว่า “...960 ศก ลัปตมี แรม เดือนศราวณ นั้น พระบาทกัมรเตง ก้าตวนอัญศรีสุรยวรมทเวะ เสด็จพระกะลาเสวา ณ นครศรีโยธโรประ มีพระบันทูลต่อพระกัมรเตงอัญศรีราชปติวรมม เป็นหลานพระกัมรเตงอัญศรีราชปติวรมมอันอันเป็นเจ้าเมืองอวทยาปุระ ซึ่งกัมรเตงชคตศรีภัทเรศวร ลิงคปุระ (ปราสาทหัวตุ) มาประดิษฐาน ณ ศรีศิขริศวร (ปราสาทเขาพระวิหาร) โดยพระเดชะ...”

คำว่า “ศรีศิขริศวร” เป็นคำภาษาสันสกฤตที่สนธิกัน ระหว่างคำว่า “ศิขร” หมายถึง “ภูเขา” และ “อิศวร” หมายถึง “ผู้เป็นใหญ่สูงสุด” เมื่อสนธิคำทั้งสองเข้าด้วยกันเป็นคำว่า “ศรีศิขริศวร” จึงมีความหมายว่า “ผู้เป็นใหญ่แห่งขุนเขา” อันหมายถึง “พระคิเว” นั่นเอง แสดงให้เห็นว่าปราสาทเขาพระวิหาร หรือ “ศรีศิขริศวร” เป็นปราสาทที่สร้างขึ้นเพื่ออุทิศถวาย “พระคิเว” เทพเจ้าสูงสุดในศาสนาฮินดูลัทธิไศวนิกาย หลังจากรัชกาลพระเจ้าสุริยวรมันที่ 1 เป็นต้นมา ปราสาทเขาพระวิหารหรือ ศรีศิขริศวร น่าจะมีผู้ดูแลรักษา เนื่องจากเป็นศาสนสถานศักดิ์สิทธิ์ของอาณาจักรกัมพูชาโบราณสืบเนื่องต่อมาจนถึงรัชกาลของพระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 (พ.ศ.1656- หลัง พ.ศ.1688) จึงปรากฏหลักฐานเกี่ยวกับพราหมณ์ในราชสำนักกัมพูชาผู้หนึ่งชื่อว่า “ทิวากรบัณฑิต” ได้กล่าวนำสิ่งของต่างๆ ให้กับ “กัมรเตง ชคต ศรีศิขริศวร” ณ ปราสาทเขาพระวิหาร (ซึ่งยังคงเรียกชื่อปราสาทแห่งนี้ว่า “ศรีศิขริศวร” และประวัติของทิวากรบัณฑิตปรากฏในศิลาจารึกปราสาทเขาพระวิหาร 2 (K.383)

จากข้อมูลข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ชื่อ “ปราสาทเขาพระวิหาร” หรือ “ปราสาทเพรียะฮ์วิเฮียร์” น่าจะเกิดขึ้นภายในหลังจากศาสนสถานแห่งนี้ถูกถล่มเลื่อนไป และกลายเป็นปราสาทท่ามกลางป่าเขาดังนั้นชื่อนี้ น่าจะเกิดขึ้นในสมัยหลังพระนครของกัมพูชาหรือตรงกับสมัยกรุงศรีอยุธยาของไทย อย่างไรก็ตามไม่ปรากฏหลักฐานการกล่าวถึงปราสาทหลังนี้ทั้งในเอกสารโบราณของไทยและกัมพูชา

แม้ว่านักวิชาการบางท่านจะอ้างถึงตำนาน “พระเจ้าปักษีจำกรง” ในราชพงศาวดารกรุงกัมพูชา (ที่เขียนขึ้นในรัชกาลสมเด็จพระนโรดมบรมมหาราชเจ้า ทรงกับสมัยกับรัชกาลที่ 5 ของไทย) ว่าเป็นตำนานเกี่ยวกับการสร้าง “ปราสาทเขาพระวิหาร” เมื่อตำนานกล่าวถึง “วิหารสวรรค์” ซึ่งตามตำนานกล่าวไว้ว่าพระเจ้าปักษีจำกรงเป็นผู้สร้างขึ้น แต่ตามข้อเท็จจริง “วัดวิหารสวรรค์” ที่กล่าวถึงในตำนานเรื่องพระเจ้าปักษีจำกรงกล่าวถึง คือ “วิหารสวรรค์” ซึ่งเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์อีกแห่งหนึ่งของกัมพูชา ปัจจุบันอยู่ในจังหวัดกันทรลักษ์ ประเทศกัมพูชา ไม่ได้หมายถึง “ปราสาทเขาพระวิหาร” แต่ประการใด ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่าในเวลานั้นชาวเขมร (ยกเว้นผู้คนที่ท้องถิ่น) ได้หลงลืมปราสาทเขาพระวิหารไปแล้ว อย่างน้อยแผนที่โบราณสมัยรัชกาลที่ 3 ซึ่งมีการระบุถึงโบราณสถานสำคัญบางแห่ง เช่น พุทโธสมัน (บันทายฉมาร์) กลับไม่มีการระบุถึงปราสาทเขาพระวิหารแต่ประการใด แต่ชื่อ “ปราสาทเขาพระวิหาร” หรือ “ปราสาทเพรียะฮ์วิเฮียร์” จะมาปรากฏหลักฐานเป็นที่รู้จักขึ้นอีกครั้งหนึ่งคือ.. ในคริสต์ศตวรรษที่ 19-20 เมื่อฝรั่งเศสเข้ามาปกครองกัมพูชาในฐานะรัฐในอารักขา และได้เข้าสำรวจดินแดนบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยในเวลานั้น อันนำไปสู่การปักปันเขตแดนระหว่างไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศสในปี พ.ศ.2447

ผู้เขียนได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมไว้ว่า “ปราสาท (เขา) พระวิหาร” กับ “ปราสาทเพรียะฮ์วิเฮียร์” คือชื่อเดียวกัน โดย คำว่า ปราสาท (เขา) พระวิหาร เป็นคำเดียวกับคำว่า ปราสาทเพรียะฮ์วิเฮียร์ แต่ออกเสียงต่างกันกล่าวคือ คำว่า ปราสาท ในภาษาเขมรเขียนว่า ប្រាសាទ (ปราสาท) ออกเสียงว่า ปรา-สาต ส่วนคำว่า พระ ในภาษาเขมร เขียนว่าព្រះ (พระ) ออกเสียงว่า เปรียะฮ และคำว่า วิหาร ในภาษาเขมรเขียนว่าវិហារ

ออกเสียงว่า วิเฮีย เป็นคำยืมภาษาบาลีที่นำมาใช้ทั้งในภาษาไทยและภาษาเขมร หมายถึงที่อยู่อาศัย วัด (รวมทั้งใช้กับวัดในศาสนาอื่นด้วย เช่น วิหารจาม หรือ วิเฮียรจาม หมายถึง มัสยิด แต่ในภาษาเขมรคำว่า “วิหาร” ยังหมายรวมเฉพาะเจาะจงถึง “อุโบสถ” หรือ “โบสถ์” ก็ได้ เช่นนี้แล้วไม่ว่า “ปราสาท (เขา) พระวิหาร” จะออกเสียงตามภาษาไทยว่า “ปราสาท (เขา) พระวิหาร” หรือออกเสียงว่า “ปราสาทเพรียะฮ์วิเฮียร์” ตามการออกเสียงในภาษาเขมร ก็หมายถึงชื่อเดียวกัน ผู้เขียนได้สรุปไว้ว่า การใช้ “ชื่อ” ไม่ว่าจะ เป็น “ปราสาทเขาพระวิหาร” หรือ “ปราสาทเพรียะฮ์วิเฮียร์” จึงเป็นเพียงการกำหนดเพิ่มใช้ให้เป็นที่รับรู้กันได้ ในสังคมเท่านั้น “ชื่อ” บางชื่อที่ปรากฏใช้ในภาษาไทย-ภาษาเขมร จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจไม่น้อย เพราะแม้จะ เขียนด้วยรูปเขียนเดียวกัน แต่ออกเสียงคนละอย่างตามอักขรวิธีของภาษานั้นๆ ก็สามารถทำให้เกิดเป็น “ปัญหา” บางอย่างขึ้นได้ไม่ว่าจะเป็นชื่อ “ปราสาทเขาพระวิหาร” “เสียมราฐ” ในภาษาไทย กับชื่อ “ปราสาทเพรียะฮ์วิเฮียร์” และ “เสียมเรียบ” ใน วิธีการออกเสียงของภาษาเขมร อันรวมทั้งชื่อเรียก ประเทศไทยว่า “สยาม” ที่ภาษาเขมรออกเสียงว่า “เสียม (เซียม)” ซึ่งเบื้องหลังถ้อยคำปกติก็มีนัยยะบางอย่างแฝงเร้นอยู่

ข้อมูลข้างต้นนำเสนอเพื่อให้ความรู้และความเข้าใจถึงที่มาของชื่อเดิมแห่งศาสนสถานอัน มีนามเรียกขานในปัจจุบันว่า “ปราสาทเขาพระวิหาร” หรือ “ปราสาทเพรียะฮ์วิเฮียร์” ทั้งนี้ ศานติ ภักดีคำ ได้ทิ้งท้ายไว้ในความเรียงอันเป็นปัจฉิมบทนี้ว่าไม่ว่าปราสาทหินหลังนี้จะมีชื่อว่า “ศรีศิขริศวร” หรือ “ปราสาทเขาพระวิหาร” หรือ “ปราสาทเพรียะฮ์วิเฮียร์” ก็ดี แต่เมื่อนำมาใช้แล้วสามารถสื่อสารให้เกิดความ “เข้าใจ” ได้ว่าหมายถึงอะไร จะไม่ดีกว่าหรือ หรือจะให้เรียกชื่อใดชื่อหนึ่ง (ที่คนไม่รู้จัก) แล้วมีคนถามต่อว่า หมายถึงอะไร?

บทสรุป

เขมร “ถกสยาม” เป็นเสมือนการหยิบยกประเด็นมา “ถก” อันสะท้อนแง่มุมที่ พี่ (เขมร) มอง น้อง (ไทย) ในลักษณะ “ถกแถลง” เพื่อเปิดมุมมองแก่ผู้อ่านที่เป็น “คนไทย” ให้พึงเรียนรู้ประวัติศาสตร์จากมุมมองของประเทศเพื่อนบ้านเพื่อสมานฉันท์ ดังคำนิยมที่ ดร.ชาญวิทย์ เกษตรศิริ ได้กล่าวไว้ว่า Make Love not war with our Asean/ Usakhane neighbors “ปลูกแต่ต้นรัก อย่าก่อสงคราม กับเพื่อนบ้านของเรา ในอาเซียน/อุษาคเนย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับกัมพูชา (และลาว)” หากมวลมนุษยชาติคิดเห็นและประพฤติไปในทิศทางดังกล่าวข้างต้นแล้ว ความสงบและสันติสุขคงไม่ใช่แค่คำที่เป็นเพียงนามธรรมอีกต่อไป

เอกสารอ้างอิง

เอกสารภาษาไทย

จิตร ภูมิศักดิ์. (2524). *ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาว และขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ*.

กรุงเทพฯ : ดวงกมล.

ศานติ ภัคดีคำ. (2552). *เขมร “ถกสยาม”*. กรุงเทพฯ : มติชน.

เอกสารภาษาเขมร

ឃីង ហុកឌី. (2007). *បណ្តាំតាមាស*. ភ្នំពេញ : បណ្ណាគារអង្គរ.

សួរ អឿ. (1997). *ប្រវត្តិសាស្ត្រ ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ជាមួយអណ្ណាម និង សៀម*. ភ្នំពេញ : វិទ្យាស្ថានខ្មែរ សំរាប់ប្រវត្តិការ និង សន្តិភាព.

แนะนำผู้เขียน

About Authors

นายกิติวัชร ถ้วยงาม

นายกิติวัชร ถ้วยงาม สำเร็จศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ศษ.บ.) สาขาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง จังหวัดบุรีรัมย์ และกำลังศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ปัจจุบันเป็นพนักงานมหาวิทยาลัย ตำแหน่งอาจารย์ ประจำกลุ่มวิชาพื้นฐานการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

E-mail address : champ1825@hotmail.com

Mr. Kitiwat ThuaiNgam, received his master's degree in Educational Administration, Faculty of Education, Ramkhamhaeng University, doing doctoral degree in Educational Administration, Faculty of Education, Buriram Rajabhat University, at present works as a lecturer in the section of Basic Course, Faculty of education, Buriram Rajabhat University.

E-mail address : champ1825@hotmail.com

นางสาวกรอภา วงศ์เกษม

นางสาวกรอภา วงศ์เกษม สำเร็จการศึกษาปริญญาโท หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (บธ.ม) มหาวิทยาลัยขอนแก่น และกำลังศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญารัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปัจจุบันเป็นเจ้าหน้าที่ตรวจสอบภายใน ประจำสำนักงานเทศบาลตำบลห้วยโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

E-mail address : kornarpha@gmail.com

Ms.KonApha Wongkasem, received her master's degree in Business Administration from Khonkean University, doing doctoral degree in Public Administration, Khonkean University ; at present works as an internal audit officer, Huai Pho Sub-District Municipality, Mueang District, Kalasin province.

E-mail address : kornarpha@gmail.com

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขนิษฐา ศรีตะวัน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขนิษฐา ศรีตะวัน สำเร็จการศึกษาปริญญาโท Master of Science (M.S.) in Early Childhood Education, Grambling State University of Louisiana, U.S.A. และกำลังศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต (ศษ.ด.) สาขาบริหารการศึกษา (คณะศึกษาศาสตร์) มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาระดับปริญญาโท คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Asst. Prof. Khanittha Sritawan, received her master's degree in Early Childhood Education from Grambling State University of Louisiana, U.S.A., doing doctoral degree in Educational Administration, Vongchavalitkul University ; at present works as Assistant Professor in the program of Early Childhood Education, Faculty of Education, Buriram Rajabhat University.

นางสาวขวัญณา วงศ์ไพศาลสิริกุล

นางสาวขวัญณา วงศ์ไพศาลสิริกุล สำเร็จการศึกษาปริญญาโท หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (บธ.ม.) สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง กำลังศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.) สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำสาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

E-mail address : loma_kwuan@hotmail.co.th

Ms. Khwuanapa Wongphaisansirikun, received her master's degree in Business Administration from Ramkhamhaeng University, doing doctoral degree in Human Resource Development, Pathumthani University, at present works as a lecturer in the program of Social Development, Faculty of Humanities and Social Science, Buriram Rajabhat University.

E-mail address : loma_kwuan@hotmail.co.th

ว่าที่ร้อยโทศราวุธ พลโคตร

ว่าที่ร้อยโทศราวุธ พลโคตร สำเร็จการศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รป.ม) สาขานโยบายสาธารณะและการจัดการเชิงกลยุทธ์ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ และกำลังศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญารัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำโปรแกรมวิชาการรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

E-mail address : ktw_pk@hotmail.com

Acting Lt.Khathawut Phonkhot, received his master's degree in in Public Policy and Strategic Management, School of Public Administration, NIDA, doing doctoral degree in Public Administration, Khonkean University, at present works as a lecturer in the program of Public Administration, Nakhonratchasima Rajabhat University.

E-mail address : ktw_pk@hotmail.com

นางสาวจริยา ชატะสุวัจนานนท์

นางสาวจริยา ชატะสุวัจนานนท์ สำเร็จการศึกษาปริญญาโทหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รป.ม) สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ และกำลังศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญารัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์

E-mail address : jariya_pang.pa@hotmail.com

Ms.Chariya Chatasuwatchananon, received her master's degree in Local Government, School of Public Administration, NIDA, doing doctoral degree in Public Administration, Khonkean University, at present works as a lecture in the program of Public Administration, Faculty of Political Sciences and Law, Kalasin Rajabhat University.

E-mail address : jariya_pang.pa@hotmail.com

นางสาวจาร์กัญญา อุดานนท์

นางสาวจาร์กัญญา อุดานนท์ สำเร็จการศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รป.ม) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ และกำลังศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญารัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม

E-mail address : JimLim66@hotmail.com

Ms.Charukanya Udanon, received her master's degree in Public Administration, Graduate School, Southeast Asian University, doing doctoral degree in Public Administration, Khonkean University, at present works as a lecturer in the program of Public Administration, Faculty of Arts and Sciences, Nakhonphanom University.

E-mail address : JimLim66@hotmail.com

นายชลาวัล วรรณทอง

นายชลาวัล วรรณทอง สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี สาขาวิชาภูมิสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ และกำลังศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภูมิสารสนเทศเพื่อการจัดการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษม ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำสาขาวิชาภูมิสารสนเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

E-mail address : naruto_cacachi@hotmail.com

Mr.Chalawan Wanthong, received his bachelor's degree in Geo-Informatics, Buriram Rajabhat University, doing master's degree in Geo Informatics for Management, Graduate School, Kasembundit University, at present works as a lecturer in the program of Geo-Informatics, Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University.

E-mail address : naruto_cacachi@hotmail.com

นางสาวดนยาพันธ์ สรรพกิจ

นางสาวดนยาพันธ์ สรรพกิจสำเร็จการศึกษาปริญญาตรี หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต (ศษ.บ.) ภาควิชาโสตทัศนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง และกำลังศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

E-mail address : aomaoo@gmail.com

Ms. Donyaphan Sanphakit, received his bachelor's degree in Audiovisual Education, Faculty of Education, Ramkhamhaeng University, doing master's degree in Cultural Sciences, Faculty of Cultural Sciences, Mahasarakham University.

E-mail address : aomaoo@gmail.com

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธงรบ ขุนสงคราม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธงรบ ขุนสงคราม สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาดนตรีชาติพันธุ์วิทยา (Ethnomusicology) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (บางเขน) ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรี (ศศ.บ.) ภาควิชามนุษยศาสตร์ และดำรงตำแหน่ง รองคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

E-mail address : kh_thongrob@hotmail.co.th

Asst. Prof.Thongrop Khunsongkham, received his master's degree in Ethnomusicology from Kasetsat University, Bangkhen campus, at present works as Assistant Professor in the program of Music, Department of Humanities and serves as Deputy Dean for Student Affairs, Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University.

E-mail address : kh_thongrob@hotmail.co.th

นายธนา ดุงเพ็ญ

นายธนา ดุงเพ็ญ สำเร็จการศึกษาปริญญาโท หลักสูตรวิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต (วศ.ม.) สาขา วิชาวิศวกรรมโยธา วิทยาลัยวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต กำลังศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตร ปรชญาดุษฐ์บัณฑิต (ปร.ด.) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ปัจจุบันเป็นผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลธีรา อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

E-mail address : Thana_Dugpen@hotmail.com

Mr. Thana Dutphen, received his master's degree in Civil Engineering, College of Engineering, Rangsit University, doing doctoral degree in Educational Administration, Graduate School, Buriram Rajabhat University, at present works as a Director of Thira Kindergarten School, Mueang district, Buriram province.

E-mail address : Thana_Dugpen@hotmail.com

นางสาวณภัทร เชาว์นวม

นางสาวณภัทร เชาว์นวม สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) สาขาวิชา ภาษาไทย (เกียรตินิยมอันดับ ๒) ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะโบราณคดี และสำเร็จการศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาวิชาเขมรศึกษา จากภาควิชาภาษาตะวันออก คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

E-mail address : J_fattty@hotmail.com

Ms.Naphat Chaouam, received her bachelor's degree in Thai language (Second Class Honors), and her master's degree in Khmer Studies, Department of Oriental Language, Faculty of Archeology, Silpakorn University, at present works as a lecturer in the program of Thai Language, Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat university.

E-mail address : J_fattty@hotmail.com

นางสาวพรทิพย์ ครามจันทิก

นางสาวพรทิพย์ ครามจันทิก สำเร็จการศึกษาปริญญาโท หลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต (อ.ม.) สาขาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด) สาขาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

E-mail address : ann_away@hotmail.com

Ms. Phonthip Khranchantuek, received her master's degree in Thai Language form Silpakorn University, at present does doctoral degree in Thai Language in the program of Thai Language, Faculty of Humanities, Kasetsat University.

E-mail address : ann_away@hotmail.com

นางพิมพ์ลิขิต แก้วหานาม

นางพิมพ์ลิขิต แก้วหานาม สำเร็จการศึกษาปริญญาโท หลักสูตรวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (วท.ม) สาขาวิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และองค์การ คณะทรัพยากรมนุษย์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ และกำลังศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญารัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์

E-mail address : Palmy511@gmail.com

Mrs.Phimlikhit Kaeohanam, received her master's degree in Human Resource Development, School of Human Resource Development, NIDA, doing doctoral degree in Public Administration, Khonkean University, at present works as a lecturer in the program of Public Administration, Faculty of Political Science and Law, Kalasin Rajabhat University.

E-mail address : Palmy511@gmail.com

นางสาวพสุดี พลพิชัย

นางสาวพสุดี พลพิชัย สำเร็จการศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (ร.ป.ม) คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และกำลังศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญารัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

E-mail address : Pasuvadee.p@gmail.com

Ms.Phasuwadi Phonphichai, received her master's degree in Public Administration, Faculty of Management Sciences, Prince of Songkla University, doing doctoral degree in Public Administration, Khonkean University, at present works as a lecturer in the program of Public Administration, Faculty of Humanities and Social Sciences, Suratthani Rajabhat University.

E-mail address : Pasuvadee.p@gmail.com

นางพองาม บุปผาไชย

นางพองาม บุปผาไชย สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง กำลังศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตร มหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำโปรแกรมวิชาภาษาไทย สาขาวิชามนุษยศาสตร์ คณะเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตกาฬสินธุ์

E-mail address : porngam290557@gmail.com

Mrs. Phongam Bupphachai, received her bachelor's degree in Library Science, Faculty of Humanities,Ramkhamhaeng University, doing master's degree in Cultural Sciences, Faculty of Cultural Sciences, Mahasarakham University, at present works as a lecturer in the program of Thai Language, Department of Humanities, Faculty of Social Technology, Rajamangala Universityof Technology Kalasin.

E-mail address : porngam290557@gmail.com

นางสาวมณฑกกาญจน์ สิทธิสาร

นางสาวมณฑกกาญจน์ สิทธิสาร สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) สาขาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย กำลังศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ตำแหน่งเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป สำนักงานเลขานุการกรมวิชาการเกษตร

E-mail address : noonmony@gmail.com

Ms.Monthakan Sitthisan, received her bachelor's degree in Thai for communication, Faculty of humanities, University of Thai Commerce, doing master's degree in Thai Language, Faculty of Humanities, Kasetsart University, at present works as general administrative officer in the Office of Secretariat of Department of Agriculture.

E-mail address : noonmony@gmail.com

นางสาวรัตน์ชนก จันย้ง

นางสาวรัตน์ชนก จันย้ง สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (บธ.บ.) สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร และกำลังศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (บธ.ม.) วิชาเอกการจัดการทั่วไป คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ปัจจุบันเป็นพนักงานในตำแหน่งผู้ตรวจสอบภายใน องค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ (อพวช.) สังกัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

E-mail address : ratchanok@nsm.or.th

Ms. Ratchanok Chanyang, received her bachelor's degree in Business computer, Faculty of Business Administration, doing master's degree in General Management, Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Thanyaburi, at present works as an internal audit officer, National Science Museum, Ministry of Science and Technology.

E-mail address : ratchanok@nsm.or.th

นางรินทร์หทัย กิตต์ธินารุจน์

นางรินทร์หทัย กิตต์ธินารุจน์ สำเร็จการศึกษาปริญญาโท หลักสูตรวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (วท.ม.) สาขาวิชาสถิติประยุกต์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำสาขาวิชาสถิติประยุกต์คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

E-mail address : Rinthana@hotmail.com

Mrs. Rinhatthai Kitthanarut, received her master's degree in Applied Statistics from Chiang Mai University, at present works as a lecturer in the program of Applied Statistics, Faculty of Sciences, Buriram Rajabhat University.

E-mail address : Rinthana@hotmail.com

นายสถาพร วิชัยรัมย์

นายสถาพร วิชัยรัมย์ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาวิชาบริหารองค์การ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก และกำลังศึกษาต่อระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.) สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม ปัจจุบันดำรงตำแหน่งหัวหน้าสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

E-mail address : pj8989@hotmail.com

Mr.Sathaphon Wichairam, received his master's degree in Organizational Administration, Faculty of Liberal Arts, Krirk University, doing doctoral degree in Public Administration, Graduate College of Management, Sripatum University, at present works as a chairman of the program of Public Administration, Department of Social Sciences, Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University.

E-mail address : pj8989@hotmail.com

รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ ศรีสันติสุข

รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ ศรีสันติสุข สำเร็จการศึกษาปริญญาเอก M.S. (Rural Sociology), Iowa State University, U.S.A., Ph.D (Sociology) , Kansas State University, U.S.A. ปัจจุบันเป็นประธานหลักสูตรนานาชาติ สาขาวิชาร่วมการจัดการพัฒนาชนบท (MRDM) บัณฑิตวิทยาลัย และอาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

E-mail address : somsri4@kku.ac.th

Assoc. Prof.Somsak Srisantisuk, received his master's degree in Rural Sociology from Iowa State University, U.S.A. and his doctoral degree in Sociology from Kansas State University, U.S.A., at present serves as a chairman of the international program in Rural Development Management, Graduate School and works as Associate Professor in the program of Public Administration, Faculty of Humanities and Social Sciences, Khonkean University.

E-mail address : somsri4@kku.ac.th

นายสุรศักดิ์ สีระสูงเนิน

นายสุรศักดิ์ สีระสูงเนิน สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ และกำลังศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปัจจุบันรับราชการครู ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านโนนสูง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7

E-mail address : k7surasak@gmail.com

Mr. Surasak Sirasungnoen, received his bachelor's degree in General Science, Faculty of Education, Buriram Rajabhat University, doing master's degree in Science Education, Faculty of Science, Mahasarakham University, at present works as a senior professional teacher at Ban Nonsung School, Nakhonratchasima Primary Educational Service Area Office 7.

E-mail address : k7surasak@gmail.com

นางสาวสิริกัญญา ค่ายหนองสง

นางสาวสิริกัญญา ค่ายหนองสง สำเร็จการศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รป.ม) สำนักวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และกำลังศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญารัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น

E-mail address : x_duss@hotmail.com

Ms. Sirikanya Khainongsuang, received her master's degree in Public Administration, Department of Public Administration, Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Mai University, at present does doctoral degree in Public Administration, Khonkean University.

E-mail address : x_duss@hotmail.com

นายอุดม ชัยสุวรรณ

นายอุดม ชัยสุวรรณ สำเร็จการศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาปรัชญา มหาวิทยาลัยมัทราส ประเทศอินเดีย กำลังศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พธ.ด.) สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำกลุ่มวิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

E-mail address : udomchai2509@hotmail.com

Mr. Udom Chaisuwan, received his master's degree in Philosophy from University of Madras, Republic of India, doing doctoral degree in Buddhist Studies, Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai campus, at present works as a lecturer in the section of Philosophy and Religion, Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University.

E-mail address : udomchai2509@hotmail.com

นายอุทิศ ทาหอม

นายอุทิศ ทาหอม สำเร็จการศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม) สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม (นโยบายและการวางแผนทางสังคม) คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (NIDA) ปัจจุบันเป็นอาจารย์สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

E-mail address : arm.utit.tahom@gmail.com

Mr. Uthit Thahom, received his master's degree in Social Development Administration (Social Policy and Planning), School of Social and Environmental Development, NIDA, at present works as a lecturer in the program of Social Development, Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University.

E-mail address : arm.utit.tahom@gmail.com

หลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือ บทความจากงานวิจัยส่งตีพิมพ์ ในวารสารวิชาการ รมยสาร

1. เป็นบทความด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ที่เกี่ยวกับภาษา วรรณกรรม ชาติพันธุ์ บรรณารักษ์ ดนตรี นาฏศิลป์ กฎหมาย การพัฒนาสังคม การศึกษา การเมือง วัฒนธรรม ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม
2. เป็นบทความภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษในกรณีเป็นบทความภาษาอังกฤษต้องผ่านการตรวจสอบความถูกต้องจากผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาก่อนส่งให้บรรณาธิการ
3. ต้องระบุชื่อบทความ และชื่อ – สกุลจริงของผู้เขียนบทความ พร้อมวุฒิการศึกษาตำแหน่งและสถานที่ทำงานอย่างชัดเจน เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
4. ต้นฉบับบทความต้องมีความยาวไม่เกิน 12 หน้ากระดาษ A4 ขนาดอักษร TH SarabunPSK 16 พร้อมทั้งแฟ้มข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยจัดส่งมาที่ <http://www.human.bru.ac.th/rom/>
5. ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน
6. หากเป็นงานแปลหรือเรียบเรียงจากภาษาต่างประเทศต้องมีหลักฐานการอนุญาตให้ตีพิมพ์เป็นลายลักษณ์อักษรจากเจ้าของลิขสิทธิ์
7. บทความต้องมีสาระสังเขปทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ มีความยาวรวมกันไม่เกิน 1 หน้ากระดาษ A4
8. บทความควรมีตาราง แผนภูมิ ภาพประกอบ ตามความเหมาะสม
9. บทความที่ส่งมาตีพิมพ์จะได้รับการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้องอย่างน้อยสองท่าน
10. บทความที่ไม่ผ่านการพิจารณาให้ตีพิมพ์ กองบรรณาธิการจะแจ้งให้ทราบ แต่ไม่ส่งต้นฉบับคืนผู้เขียน

คำแนะนำสำหรับการเตรียมต้นฉบับบทความ

1. การพิมพ์ต้นฉบับ จะต้องพิมพ์ด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรม Microsoft Word
 2. ขนาดของต้นฉบับ จัดหน้ากระดาษโดยใช้กระดาษขนาด A4 (21×29.7 ซม.)
 3. กรอบของข้อความ ในแต่ละหน้าให้มีขอบเขตดังนี้ จากขอบกระดาษด้านบน 3.81 ซม. ด้านล่าง 2.54 ซม. ด้านซ้าย 3.81 ซม. ด้านขวา 2.54 ซม.
 4. ระยะห่างระหว่างบรรทัด หนึ่งช่วงบรรทัดของเครื่องคอมพิวเตอร์
 5. การจัดแนวข้อความ ให้ใช้การจัดกระจายแบบไทย
 6. รูปแบบตัวอักษรใช้ TH SarabunPSK และจัดพิมพ์บทความเป็น 1 คอลัมน์
- o **ชื่อเรื่อง** ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยขึ้นก่อน
- ภาษาไทย ใช้อักษรขนาด 18 point, กำหนดจัดแนวข้อความชิดขวา, ทำข้อความเป็นตัวหนา

- ภาษาอังกฤษ ใช้อักษรขนาด 18 point, กำหนดจัดแนวข้อความชิดขวา, ทำข้อความเป็นตัวหนา
- **ชื่อผู้เขียน** ให้ระบุชื่อเต็มนามสกุลเต็มของผู้เขียนครบทุกคน เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยมีเชิงอรรถแสดงรายละเอียดของผู้เขียน ไว้ท้ายหน้าแรกของบทความ
- ใช้ภาษาไทยในบรรทัดที่ 1 และภาษาอังกฤษในบรรทัดที่ 2 โดยใช้อักษรขนาด 14 point กำหนดจัดแนวข้อความชิดขวา
- กำหนดเชิงอรรถไว้ท้ายหน้าแรกของบทความ โดยใช้อักษรขนาด 14 point
- กรณีเป็นนิสิตนักศึกษา
 - ให้ระบุว่าเป็นนิสิตหรือนักศึกษาปริญญา ? หลักสูตร ชื่อหลักสูตร (อักษรย่อหลักสูตร) สาขาวิชา ? คณะ ? มหาวิทยาลัย ?
 - อาจารย์ที่ปรึกษา ให้ระบุตำแหน่ง และหน่วยงานที่สังกัด (คณะ.....มหาวิทยาลัย.....)
- กรณีไม่ใช่ นิสิตหรือนักศึกษา
 - ให้แสดงรายละเอียดของผู้เขียน ระบุตำแหน่งและหน่วยงานที่สังกัด
- **บทคัดย่อ** มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำบทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อนบทคัดย่อภาษาอังกฤษ (Abstract) ซึ่งต้องมีเนื้อหาตรงกัน
 - บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (Abstract) ให้จัดทำเพียง 1 ย่อหน้าหรือไม่เกิน 250 คำ หรือไม่เกิน 15 บรรทัด
 - ชื่อ “บทคัดย่อ” และ “Abstract” ใช้อักษรขนาด 18 point, กำหนดจัดแนวข้อความชิดซ้าย ทำข้อความเป็นตัวหนา
 - บรรทัดแรกเว้น 1 แท็บ หรือ 1.25 ซม. จากขอบกระดาษด้านซ้าย
 - ข้อความบทคัดย่อภาษาไทย ใช้ขนาดอักษร 16 point, กำหนดจัดแนวข้อความกระจายแบบไทย
 - ข้อความบทคัดย่อภาษาอังกฤษ ขนาด 16 point, กำหนดจัดแนวข้อความกระจายแบบไทย
- **คำสำคัญ (Keyword)** ให้พิมพ์ต่อจากส่วนของบทคัดย่อ (Abstract) ควรเลือกคำที่สำคัญเกี่ยวข้องกับบทความ ประมาณ 4 – 5 คำ เว้นระหว่างคำด้วย Comma (,) ใช้ตัวอักษรภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ ขนาด 16 point
- **รายละเอียดบทความ**
 - หัวข้อใหญ่ ใช้อักษรขนาด 18 point, กำหนดจัดแนวข้อความชิดซ้าย, ทำข้อความเป็นตัวหนา
 - หัวข้อรอง ใช้อักษรขนาด 16 point, กำหนดจัดแนวข้อความชิดซ้าย, ทำข้อความเป็นตัวหนา
 - ตัวอักษร ใช้อักษรขนาดขนาด 16 point, กำหนดจัดแนวข้อความกระจายแบบไทย, ทำข้อความเป็นตัวธรรมดา
 - บรรทัดแรกเว้น 1 แท็บ หรือ 1.25 ซม. จากขอบกระดาษด้านซ้าย
- **การอ้างอิงในเนื้อหา** การอ้างอิงแทรกเนื้อหา ให้มีชื่อผู้แต่งและปีที่พิมพ์ อยู่ในวงเล็บแต่ถ้ามีอยู่แล้วให้ใส่เฉพาะปีที่พิมพ์ในวงเล็บ เช่น

- ปรียานุช พิบูลสรารุช (2550 : 5) กล่าวว่า
 - การพัฒนาท้องถิ่นอย่างแท้จริง (ฉันทะ จันทะเสนา, 2556)
 - การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (หญทัย อาจปฐุ, 2544 : 103)
- การเขียนเอกสารอ้างอิง รายชื่อเอกสารที่ใช้เป็นหลักในการค้นคว้าวิจัยที่ได้ตรวจสอบเพื่อนำมาเตรียมรายงานและมีการอ้างอิง จัดเรียงลำดับตามตัวอักษรโดยเริ่มจากเอกสารภาษาไทย เอกสารภาษาอังกฤษโดยใช้ระบบของ APA (American Psychological Association) มีรูปแบบ ดังนี้

▪ หนังสือแปล

ผู้แต่ง.✓✓ (ปีที่พิมพ์).✓✓ชื่อเรื่อง✓✓(แปลจาก✓...✓โดย✓...✓)(ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์✓:✓
✓✓✓✓✓✓สำนักพิมพ์.

พิชเชอร์, มาร์ก. (2535). เป็นเศรษฐีในชั่วพริบตา (แปลจาก The Instant millionaire โดย จีรพล ฉายัษฐิต). กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.

▪ วารสารนิตยสาร

ผู้เขียนบทความ.✓✓(ปีที่พิมพ์,✓เดือน).✓✓ชื่อบทความ.✓✓ชื่อวารสาร.✓✓ปีที่หรือเล่มที่(ฉบับที่)✓:
✓✓✓✓✓✓✓หน้าทีตีพิมพ์บทความ.

ศศิวิมล ศักดา, (2549, เมษายน-พฤษภาคม). เทศกาลสงกรานต์ 4 ภาค.

วารสารกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. 2(12) : 2-5.

▪ หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง.✓✓(ปีที่พิมพ์,✓เดือน✓วันที่).✓✓ชื่อบทความ.✓✓ชื่อหนังสือพิมพ์.✓หน้าทีตีพิมพ์บทความ.

บุญยแสนอ ตรวิเศษ. (2551, มีนาคม 30). อาจารย์ราชภัฏกับความท้าทายใหม่. มติชน. หน้า 5

▪ หนังสือที่มีผู้รับผิดชอบแต่ละบทแต่ละตอน

ชื่อผู้แต่ง.✓✓(ปีที่พิมพ์).✓✓ชื่อเรื่องหรือชื่อตอน.✓✓ใน✓ชื่อผู้แต่งหรือหน่วยงานที่จัดทำ,
✓✓✓✓✓✓✓ชื่อหนังสือ.✓✓(หน้า).✓✓สถานที่พิมพ์✓:✓สำนักพิมพ์.

ศิริพร ลิ้มตระการ. (2540). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการอ่าน. ใน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,

เอกสารการสอนชุดวิชาการอ่านภาษาไทย (หน้า 1-36). นนทบุรี : สำนักพิมพ์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

▪ บทความในหนังสือรวมเรื่อง

ชื่อผู้แต่ง.✓✓(ปีที่พิมพ์).✓✓ชื่อบทความ.✓ใน✓ชื่อผู้รวบรวมหรือบรรณาธิการ.✓(บก.)✓ชื่อเรื่อง.
✓✓✓✓✓✓✓(หน้า).✓✓สถานที่พิมพ์✓:✓สำนักพิมพ์.

ครรชิต มาลัยวงศ์. (2536ก). การประมวลผลคำคืออะไร. ใน **คอมพิวเตอร์น่ารู้** (หน้า 77).

กรุงเทพฯ : สถาบันประมวลข้อมูลเพื่อการศึกษาและพัฒนา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

▪ วิทยานิพนธ์

ผู้เขียนวิทยานิพนธ์.✓✓(ปีที่พิมพ์).✓✓ชื่อวิทยานิพนธ์.✓✓ระดับวิทยานิพนธ์.✓สาขาวิชา✓
✓✓✓✓✓✓✓คณะมหาวิทยาลัยหรือสถาบัน.

ชาติชาย พานิชชอบ. (2544). **แนวโน้มบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอนาคต.**

วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์.

▪ รายงานการวิจัย

ชื่อ✓✓สกุล.✓✓(ปีที่พิมพ์).✓✓ชื่องานวิจัย.✓(ครั้งที่พิมพ์).✓✓สถานที่พิมพ์✓:✓สำนักพิมพ์.

บุญยแสนอ ตริวิเศษ. (2544). **รายงานการวิจัยเรื่อง แนวคิดเชิงอุดมการณ์และอัตลักษณ์แห่งกวี**

ประชาชนในร้อยกรองของ ประเสริฐ จันดำ. (บุรีรัมย์ : คณะมนุษยศาสตร์และ

สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

▪ สื่อโสตทัศน์

ชื่อผู้ผลิต.✓✓(ตำแหน่งในการผลิต).✓(ปีที่ผลิต)✓ชื่อเรื่อง.✓[ประเภทสื่อ].✓สถานที่ผลิต ✓:
✓✓✓✓✓✓✓หน่วยงานผู้ผลิต.

ศิริณี อินทรหนองไผ่. (2546). **วีดิทัศน์ประกอบการเรียนการสอนเรื่องแผลและการพันผ้าพันแผล.**

[วีดิทัศน์]. มหาสารคาม : คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

▪ การสัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์.✓✓(ปี,✓เดือน✓วันที่ให้สัมภาษณ์).✓✓ตำแหน่งหรือที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้.สัมภาษณ์.

แม่้นมาศ ขวลิขิต, คุณหญิง. (2542, สิงหาคม 26). **นายกสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย.**

สัมภาษณ์

▪ ฐานข้อมูลออนไลน์

• หนังสือออนไลน์จากเว็บไซต์

ชื่อผู้แต่ง.✓✓(ปีที่พิมพ์).✓✓ชื่อหนังสือ.✓✓ค้นเมื่อ✓✓วันที่✓เดือน,✓ปี✓จาก✓แหล่งสารสนเทศ
มนู อรดีดลเชษฐ์. (ม.ป.ป.). ความจำเป็นต้องมี พรบ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล.

ค้นเมื่อ 22 พฤษภาคม 2552 จาก <http://2ebook.com/stou/readind/index.php>

▪ สารสนเทศอื่นๆ จากเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

ชื่อผู้เขียน.✓✓(ปีที่แก้ไขหรือปรับปรุงข้อมูล).✓✓ชื่อเรื่อง.✓✓ค้นเมื่อ✓✓วันที่✓เดือน,✓ปี✓จาก
✓✓✓✓✓✓✓✓แหล่งสารสนเทศ

มหาวิทยาลัยนเรศวร. พิพิธภัณฑ์ผ้า. (2551). ผ้าแพรวา. ค้นเมื่อ 6 มิถุนายน 2552 จาก

<http://2ebook.com/stou/readind/index.php>

Guideline for submission of the review article or research article for publishing in the Ramayasan Academic Journal

1. The article should have the theme on Humanities and Social Sciences related to language, literary work, ethnography, library science, music, dramatic art, law, social development, education, politics, culture, geography, history and art work
2. The article should be in Thai or English, and authenticity of English article must be examined by the language expert before submission to the editor
3. Title of article, name, and surname of author of article along with qualification, position, and affiliation in Thai and English should be clearly stated
4. The length of the manuscript of the article should not exceed than 12 pages of A4 paper and should be typed in font type THSarabunPSK in 16 point size, and manuscript along with electronic file can be submitted to editorial board via the website: <http://www.human.bru.ac.th/rom/index.php/2014-06-10-07-47-57.html>.
5. The article should not be published elsewhere
6. In case of the work being translated or compiled from the foreign language, the evidence in written form from the copyright owner must be obtained
7. The abstract should be both in Thai and English, and the total length of which should not exceed than 1 page of A4 paper
8. The article should have table, chart, and picture in appropriate place
9. The article submitted for publication will be reviewed at least by two peer reviewers in the related fields
10. The board of editors will inform the author whose article had not been considered for publication, but will not return the manuscript of article

Guideline for preparation of the manuscript of the article

1. The manuscript should be typed with computer program, Microsoft Word
2. The page size of manuscript is set to A4 (21x29.7 cm.)
3. The text boundary of each page should have following margins: 3.81 cm. from the upper margin of paper, 2.54 cm. from lower margin, 3.81 cm. from left margin, 2.54 cm. from right margin

4. The line spacing is one space of computer
 5. Text alignment is Thai Distributed
 6. Font type is TH SarabanPSK and printed in one column
- o **Title**
 - The title must be both in Thai and English and Thai title should come first
 - Font size of title in Thai is 18 point, flush right, bold font style
 - Font size of title in English is 18 point, flush right, bold font style
 - The full name and surname of author in Thai and English should be specified and footnote indicating the details of author should be inserted at the end of first page of article
 - Thai is used in the first line and English is used in the second line and font size is 14 point and flush right
 - Footnote is inserted in the first page of article, and font size is 14 point
 - In case of student, please specify Degree, Program, Faculty, University
 - In case of advisor, please specify Position, Affiliation (Faculty and University)
 - In case of non student, please specify details of author such as position and affiliated institution
 - o **Abstract**
 - Abstract should be both in Thai and English and Abstract in Thai should come first and the content of both abstracts should be identical
 - Abstract in Thai and English should confine to one paragraph and should not exceed than 250 words or 15 lines
 - The font size of abstract is 18 point, flush left, bold font style
 - The first line should leave one tab or 1.25 cm. from the left margin
 - The font size of abstract in Thai is 16 point, Thai distributed alignment
 - The font size of abstract in English is 16 point, Thai distributed alignment
 - o **Keyword**
 - Keyword is typed after the abstract
 - 4-5 important words should be selected from the related article
 - A space between words is separated by comma (,)
 - Font size of Thai or English is 16 point

o **Detail of Article**

- Font size of heading is 18 point, flush left, bold font style
- Font size of sub heading is 16 point, flush left, bold font style
- Font size is 16 point, Thai distributed, regular font style
- Indentation of first line from the left margin is one tab or 1.25 cm.

o **In-text Reference**

- In in-text reference, name of author and date of publication are put in the parentheses, if the name is mentioned in the text, only date of publication should be inserted in the parentheses, for instance
- Priyanut Phibunsarawut (2007: 5) says that...
- Real Development of Local (Chantha Chanthasena, 2014)
- Helping each other (Haruethai Atpru, 2001: 103)

o **Writing Reference**

List of document used in research that had been examined to prepare report and reference is set in alphabetical order, which begins with documents in Thai and then English in the line of APA style (American Psychological Association), the format of which is shown as follows:

▪ **Translated book**

Author.✓✓(Date).✓✓Title.✓✓(translated from✓...✓by✓...) (Edition). Place of
✓✓✓✓✓✓✓✓Publication✓:✓Publisher.

Fisher Mark. (1992). **Pen Setthi Nai Phrip Ta** (translated from The instant millionaire by Chiraphon Chayatthit). Bangkok: SE-Education

▪ **Journal**

Author.✓✓(y✓m✓).✓✓Title of Article.✓✓**Title of Journal**.✓✓Year or Volume, (No)✓:✓
✓✓✓✓✓✓✓✓Page.

Sasiwimon Sakda, (2006, April-May). **Festival of Songkran of Four Regions**. Journal of Ministry of Travel and Sport. 2 (12): 2-5.

▪ **News Paper**

Author.✓✓(y,✓m✓d).✓✓Title of article.✓✓**Title of News Paper**.✓Page.

Bunsanoe Triwiset. (2008, March 30). Rajabhat Teacher and New Challenge. **Matichon**. Page 5.

▪ Book with Responsible Person in Each Chapter and Section

Author.✓✓(Date).✓✓Title.✓In Author or Agent of Production.✓

✓✓✓✓✓✓✓✓Title of book.✓✓(Page).✓Place of Publication✓:✓Publisher.

Siriphon Limtrakan. (1997). Introduction to Reading. In Sukhothaithammathirat University,
Textbook on Thai reading. (Page 1-36). Nonthaburi : Sukhothaithammathirat
University.

▪ Article in Collected Book

Author.✓✓(Date of Publication).✓✓Title of Article.✓In compiler or editor.✓Title.

✓✓✓✓✓✓✓✓(Page).✓✓Place of publication✓:✓Publisher.

Khanchit Malaiwong. (1993a) What is data processing of word. In **computer to be known**
(Page 77). Bangkok: Institution of Data Processing for Study and Development,
Thammasat University.

▪ Thesis

Author.✓✓(Date).✓✓Title of Thesis.✓✓Degree,✓Program,✓Faculty,

✓✓✓✓✓✓✓✓University or Institution.

Chatchai Pha Nit Chop. (2001). **Trend of Role of Basic Education School Board in the
future.** Master of education Thesis, Program in Educational Administration,
Graduate School, Buriram Rajabhat Institution.

▪ Research

Author.✓✓ (Date of Publication).✓✓Title of research.✓(Edition).✓✓Place of

✓✓✓✓✓✓✓✓Publication✓:✓Publisher.

Bunsanoe Triwiset. (2001). **Research on concept and identity of local poet in the poem of
Prasoet Chan Dam.** Buriram: Faculty of Humanities and Social Science, Buriram
Rajabhat University.

▪ Television

Producer. ✓✓(Position). ✓(Date). ✓**Title**. ✓[Media]. ✓Place of Publication ✓: ✓Agent of
✓✓✓✓✓✓✓✓Production.

Sirani Inthonnongphai. (2003). **Video to assist the instruction on a wound and bandaging**.
[Video]. Mahasarakham: Faculty of Nursing, Mahasarakham University.

▪ Interview

Interviewer. ✓✓(y, ✓m ✓d ✓of interview). ✓✓Position or Address to Contract.
✓✓✓✓✓✓✓✓Interview.

Maenmat chawalit. (1999, August 26). Chairperson of Thailand Library Association. Interview.

▪ Online Database

• Online Book from Website

Author. ✓✓(Date). ✓✓**Title of Book**. ✓✓Retrieved on ✓d ✓m ✓y ✓from
✓✓✓✓✓✓✓✓Information source.

Manu Oradidonchet. (n.d.). **The need to have personal information protection act**.

Retrieved on may 22, 2009 from <http://2ebook.com/stou/readind/index.php>

• Other Information from Internet

Author. ✓✓(Date of revision of data). ✓✓**Title**. ✓✓Retrieved on ✓d ✓m ✓y ✓from ✓
✓✓✓✓✓✓✓✓Information Source

Naresual University, Cloth Museum. (2008). **Prae Wa silk**. Retrieved on June 6, 2009 from

<http://2ebook.com/stou/readind/index.php>

พิมพ์ที่ บริษัท ไอพรีนธ์ แอนด์ เทคโนโลยี (ไทยแลนด์) จำกัด
เลขที่ 433/6-9 ถ. เสด็จนิวัตน์ ต. ในเมือง อ. เมืองบุรีรัมย์ จ. บุรีรัมย์ 31000
โทรศัพท์ 0 4461 1392 โทรสาร 0 4462 1392